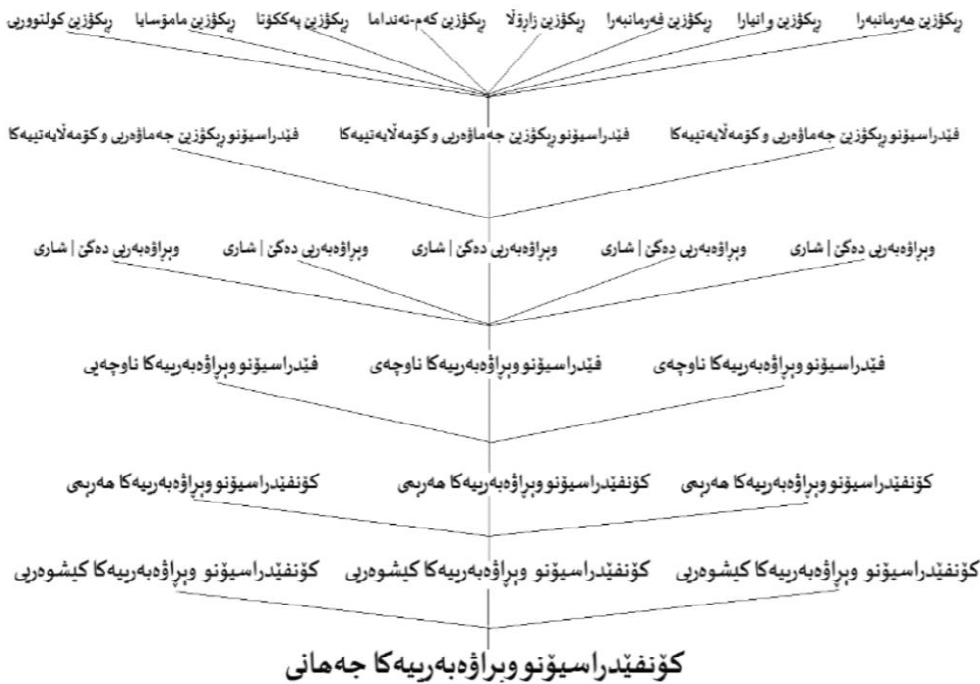

تان وپو پراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى

پرۇژېتۇپەي ئەۋەگېلنەي ئازادى ويەكسانى وداڭپەرورەرىي كۆمەلەيەتى
پرۇژېتۇپەي ئاشناكەرذەيۆخەلكى بەژىۋاي وپراۋەبەرىي كۆمەلەي،
بەبى كېشەي ئايدىۋىلۇجىي وسىستەمى راميارىي

نۆيستەي و ئامادەكەرذەي

ئاكۇمارانى

ئامادەكەرذەي دوھم، ئەپرىلو ۲۰۱۹

تان و پۆ و پراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى

ۋ

هەنگامى كىرگەن پەي ئاۋەدان كەردەو ناوچەو هۆرامانى و
ئەۋەگېلنەي زۋانى هۆرامى پەي بواری وانى و راۋەبەرى

نۇستەي و ئامادە كەردەي
ئاكو مارانى

ئامادە كەردەي دوهم، ئەپرىلو ۲۰۱۹

دلبکار

- ۷ ل - ۋەرىنە
- ۱۱ ل - ۋەلىنە و سىستەمە كا راۋەبەرى كۆمە ئۇ مرقابەتى
- ۲۴ ل - سىستەمە وېكرۇ و ۋى-نە كىرگە كى. ھۆرامانى
- ۲۹ ل - سەرھۆرداى سىستەمە كۆمە ئى. پابەنو چىن بىنە مېۋىن
- ۲۹ ل - قارپاي سىستەمە كۆمە ئى. پابەنو چىن پەنە وازىپۇين
- ۳۰ ل - ۋەرو چىشى (سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتى) و بەى چىشى؟
- ۳۲ ل - ۋىرۋكەردەى و ھۆرسەنگىنى ۋەئى. پەتۈكەردەى و سزاۋاركەردەى
- بەشى يەكەم**
- ۴۱ ل - سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتى چىشا؟
- ۴۶ ل - گلېرۋبېبەى چىنى ئەنجاممىرېق و ماۋە و مېانو دۋى. گلېرۋبېبەى چىنا؟
- مووچە و خەرج و باذاشت بەى نەپەندا چىنا و كى. ئا مووچە و خەرجەبە
- ۴۹ ل - مسۆگەرگەرۋ و چ سەرچەمېۋ مېۋ؟
- ۵۲ ل - سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتى چىنى پېكىمېۋ؟
- ۵۵ ل - پايە كىرگىنە كى. و براۋەبەرى كۆمە لايەتى چىشىنى. و پايە ئابوورىيە كېش كامبىنى؟
- ۵۹ ل - پېكۆستەى ئاسۋىيى چىشا و چىنى پېكىمېۋ؟
- ئەر كە سانېۋ ئاماڭە و بەشدارىكەردەى ھەرەۋەزىيە ئابوورىيى و كۆمە لايەتتەبەى كا نەبا،
- ۶۱ ل - ئايا ھەمان مافو بەشدارىكەرا و ھەرەۋەزىيە كاشا ھەن؟
- چ مىكانىزىم و فېلتەرىۋ ھەن، كە سالارى دەسە چىنېۋى و چىنېۋى و پارتىبېۋى،
- ۶۴ ل - يان دەسبۇى سەرىيازى سەرھۆرپنە دۆۋە؟
- و براۋەبەرى ياكۆ ھەرمانى. و واناي و خىزمەتكەردەى و دەگايا و گەرەكا شارېۋى
- ۶۸ ل - چىنى يۈگىراۋە، بەبى ئانەبە، كە پاشا و سەرۋك يان پارتىبېۋ رابەر و ئاڭبشا بۇ؟
- و براۋەبەرى دەگايا و شارا و ناوچا و ھەرېما چىنى يۈگىراۋە، بەبى. ئانەى دەسە لات يان
- ۷۲ ل - سىستەمى راۋەبەرى مېانىگەرا [دۆلەتى] درۆسۋ؟
- ئەر دەگىۋە، شارېۋ، ناوچېۋ يان ھەرېمېۋ ئاماڭە و پېكئاۋرەدەى و براۋەبەرى كۆمە لايەتى و يۈگىرئەى
- ۷۶ ل - و پەشتەۋانكەردەى چە و براۋەبەرى دەگايا و شارا و ناوچا و ھەرېمەكا تەرى نەبۇ، چىشا؟
- چە بارو جەنگى و پەلاماردىيەبەنە يان جىبابېبەى دەگىۋى و شارېۋى يان ناوچېۋى و
- ۷۸ ل - ھەرېمېۋى چىنى بەرخورد كىرۋى؟
- ئەى بەرسۆ ئاراڭى و اناي زۋانى ئەڭاىبى چىنى پېكۆرىۋ، بەتايەت بەى ئا كەمىنا كە
- ۸۲ ل - بەى دلى. كۆمە ئە و براۋەبەرى كەمىيا، يان ۋەلتەر ئامېنى. و زۋانى ئەڭاىبى ئاڭبشا جىيان؟
- ئايا چەمكو و براۋەبەرى ھەمان ۋاتا و چەمكو خودموختارى مڈۇ؟
- ۸۸ ل - جىياۋازى سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتى و سىستەمى پارلەمانى چىشا؟
- ۹۲ ل - جىياۋازى سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتى و سىستەمى ناپارلەمانى چىشا؟
- ۹۵ ل - گرۋوبى. و پارتىيە رامبارىيەكى. دلى. سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتتەنە چ نەخشېۋشا ھەن؟
- نەخشو ئايىنەكا دلى. سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتتەنە چىشا و
- ۹۹ ل - چ پايەگىۋى ئابوورىيى و رامبارىشا ھەن؟
- دلى. سىستەمە و براۋەبەرى كۆمە لايەتتەنە، بەرسۆ جىياۋازى كولتورى و

- فره كولوورۇ، چنى پېكۇزىو ؟
- 103 ل - مئاۋى بە كامە سېستەمى، "سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى" بۇاچمى ؟
- 106 ل - جىياۋزى (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) و (سىستەمى دېمۆكراتى) چېشا ؟
- 109 ل - سەروچ بىنەمىۋى (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى /خەلكى) چە سىستەمە كا تەرى جىيان ؟
- 113 ل - بىنەمى و مىكانىزىمى (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) چېشېنى و چنى مەرزىۋە ؟
- 117 ل - ئەى مىكانىزىمى چنى ھەرمانكەردەى و راۋەلۋاى (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) كامېنى ؟
- 121 ل - ئايا چە ئى رۇزكارەنە (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) بېبەيش ھەن ؟
- 130 ل - سىستەمىۋە كە چە تىمۇرى يان خىيالۋ سەرشەقۇرداۋ، چنى كەتۋارىي و كەردەىي كرىۋۋە ؟
- 132 ل - ئايا نەمە كرىۋ (سىستەمى بارلەمانى) و (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) تېكە لېكرىيا ؟
- 134 ل - بەبى (دۆلەت و فەرماندارىي و بارلەمان و پارتىي و لەشكر و پۇلىس) و
- 137 ل - نەخشۇ دەسە چەنە كا، (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) چنى سەرگېرۋ ؟
- 139 ل - ئايا ئەگەر ھەن، رۇبۇ چە رۋا (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى) بەدېيىۋىيان سەرگېرۋ ؟
- چن نەموونبۇ بەى وى- پېكۇستەى جەماۋەرىي و كۆمە لايەتىي و گرووپە ياكەبىيە كا
- ياگو ھەرمانى و ژىۋاى
- 142 ل - شېۋازى، كۆششكەردەى ۋەلى. يېكئاماي (وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى)
- 146 ل - "خىيالپلاۋىي وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى" و "كەتۋارىي-بېبەو سىستەمى رامىيارى"
- 152 ل - دما قسە چە بارەو پىرۋەو (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمە لايەتى)
- 154 ل -

بەشى دوەم

- ۋەرىنە
- 171 ل - بارو زۋانى ھۇرامى چە ئارۋنە
- 173 ل - زۋانى ھۇرامى، پانۋىس و ستانداركەردەى
- 177 ل - مانىفىستكەردەى دەسوورو پارۋانى
- 184 ل - مانىفىستكەردەى دەسوورو نۇيىستەى يان پانۋىسى
- 187 ل - ئاۋەدانكەردەى ھۇرامانى
- 189 ل - مانىفىستكەردەى ئاۋەدانكەردەى
- 191 ل - گەشتوگوزارىيەكەردەى ناوچەو ھۇرامانى
- 195 ل - مانىفىستكەردەى گەشتوگوزارى
- 198 ل - مانىفىستكەردەى يەكسانى مافو پەگەزە كا
- 202 ل - مانىفىستكەردەى مافو زارۋولا
- 206 ل - مانىفىستكەردەى ژىوارپارېزى
- 210 ل - مانىفىستكەردەى ئاۋەلدۋسى و ئاۋەلپارېزى
- 214 ل - مانىفىستكەردەى سىستەمو پەروەردەى و وانانى
- 217 ل - مانىفىستكەردەى ئازادى باوېرى و ۋىرۋكەردەى
- 219 ل - بىنەمى، ئابوورى ھۇرامانى و پەرىپنەدايشا
- 222 ل - مانىفىستكەردەى كەمكەردەو ئەكى و فرەكەردەو بوارە كا بەرھەمناۋردەى و ئابوورى
- 233 ل - مانىفىستكەردەى راۋەبەرىي ناوچەو ھۇرامانى
- 236 ل - ھەنگامە سەرەتايىيەكى. پېكۇستەى و يېكئامناۋردەى سىستەمو وپراۋەبەرىي
- 240 ل -

پېشكەش به :

- به گيانبه خشا و چالاكا ژلېږه و (چيای سهوز)
- چالاكا ژلېږه و پارېزناى زوانى نه ډايى و فېركه ره و ببه خشه كا
- چالاكا ژلېږه و هاندای پهى چنه وه شېبېه ی چه به مهرگ سزادریایا و دژو
قه نارهى
- چالاكا ژلېږه و نازه لپارېزى و سوچنای قه فهزا و مارای تفهنگا
- چالاكا ژلېږه و ژبوارپارېزى و نأوه ډانكه رډه ی ده گایا
- چالاكا ژلېږه و پاكوكه رډه ی ناوچه كا چه بومب و مین و شونبه ډاره كا
جهنگى
- چالاكا ژلېږه و پارېزناى سه رچه مه و (بل)ى دژو به ښكاسازى
- چالاكا پارېزناى مافو زاروڼا و ډهرگېرته ی چه ناچاركه رډه ی و
مه رمانكه رډه ی و نه تكه رډه ی زاروڼا
- چالاكا ژلېږه و يه كسانى مافو ره گهزه كا [ژهنى و پيا و فره-ره گهز و
ره گهز-پېچه ډانه...تد]
- چالاكا ژلېږه و نه ډايا دژو جهنگى و زینانى و قه نارهى و تنوتیږى

- ھەر كەسبۇ كە ئامانجدارانە دەشت و دۆل و تەپۆلكە و كەشاۋە درەختى منىق، تاكو دۆروبەر سۆز و دلگىر، ھەۋا پاك و ھۆر بارگاۋى بۇ و خاك و خۆلۇ كەشە كا چە ئەرەمائىي ۋارانى و لافاۋى پارېزىق.

- ھەر كەسبۇ كە (ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەررەبى) ۋەرمى ھەر پۇيشەنى و ھەست بە مەترسىيە كا سىستەمى چىنايەتى پەي سەر و ژىۋاى و ژىۋارى كەر ق و خەرىكا پەي ۋى-پزگار كەرڭەي و پزگار بېبەي كۆمەلە كېش دلى نارهزايەتى و ژېبۇە كا ياگۇ ژىۋاى و ھەرمانى و واناي و خزمەتكەرڭەي وېشەنە ۋەرانۇەر و ھور و ژمو نەزمى تازە و تالانى و گەنە ۋەرىي و چە پاۋلگەرىي و پاۋانگەرىي و جەنگە كا [نىئۆلىپراىلىزم] سەنگەرگەر ق و چە ئا رانە ژىۋا و گيانو وېش بە خشق و ئامانچى سەرەكېش پزگار كەرڭەي ژىۋاى و ژىۋارى و پاكۆكەرڭەي جەسە و ئەڭا زەمىنېن چە ۋېرانكارىي سىستەمە رامىيارىيە كا و شەخەلۇ پېشەسازىي و ھەر پاسە پەي ئەۋەگېلنای بەھا و كەسايەتىي و ئاۋەز و ۋىرۆكەرڭەي پەي مرقۇڭى و پزگارى مرقۇفايەتى چە سىستەمى چىنايەتى، كۆشكەر ق.

*سەرنج : چنى سپاسگوزارىي و ھامخەمىي و پەشتەۋانىكەرڭەي ھەمىشەيى وېم پەي ژېبۇە و (چىاي سەوزى)، من پېسە و ھامخەمىي و ھامپەشتىكەرڭەي ئى پەرتووكەيە بە ئاڭبشا پېشكەشكەر و، چوونكە پەي من ئا جۆرە چالاكىي نموونېۋەنى چە وېكۆمەكىي و ھەر وەزىي و وېراۋەبەرىي كۆمەلایەتى و وېھۆشيارىي و ھەستكەرڭەي بە ۋەرپەرسىيارىي و دەر ككەرڭەي ئەركو سەر و شانەي پېسە و مرقۇڭى ھۆشيارى ۋەرانۇەر و دۆروبەرى و ژىۋارى و سروسىتى و ئەڭا زەمىنى.

ۋەرىنە

رېشەو ئى ۋېرلەيە پەي سەرەنجەكا سەردەمو زارۋىلەي وېم و فارپايشا بە ۋېناكەردەي كۆمەلى ناچىنايەتې چېرو ھەژموونو ۋىر و ۋىرلە سۆشپالىستىيەكانە و گۆرەبېيەي و پەرەئەسايىش چى گۆرەبېيەي و پەرەئەساي ۋىركەردەو وېم و رۇشنتەرىبىيەش چى رۇشنىبىيەي ۋىرو وېم چېرو ھەژموونو ئەزموونە كەسىيەكا وېم و دۇرۇبەرىمەنە.

سەردەمو زارۋىلەي، كاتېۋ كە ھارمۇنى ژېۋاى و پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتپىيەكا و ھەرەۋەزى ميانو خەلكو تەۋبلى سەرنجىدېنى، زوو زوو و ھەر رۇ ئى پرسىيارى يەخومنى زارۋىلەي گېرى، بېجگە ئەرەگېرتەي و ملھورپى بەعسى، چ پەنەۋازىبۇ بە پۇلىسخانەي و لەشكرگاى و پاىەگا سەربازىيەكا سەرو كەشەكا ھەن؛ نە كەس دزى چە كەسى تەرى كەرق و نە كەس كەسپۇى تەر ئەتك و ھەراسانكەرق و نە كەس گژىق و نە جەنگ و كوشتەي بېيەش ھەن و نە خەلك پەي ژىۋاى و راۋەبەرىي كۆمەلەكېش پەنەۋازىش بە سىستەمى فەرماندارىي و دۆلەتپى ھەن.

دەماتەر بە ئاشناپىيەي من بە ۋىرى سۆشپالىستى و بېيەي وېم بە پېشمەرگە و كۆششكەردەي پەي دلپنەلۋاى دەسەلاتو فەرماندارىي و دۆلەتو ئىراقى، ھىچ كات ۋېناكەردەي سىستەمو دماو وراى يان بەركەردەي لەشكرو دۆلەتو ئىراقى، نە پەي مى پەرورەردەو دل پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتپىيەكا ھورامانى و نە پەي فرەو چەكدارا گرووپ و پارتىيە چەپەكا، ھىچ كات

ئەلتەرناتىفو دماو وپراي فەرماندارىي يان بەرکەرژەي لەشکرەکەيش،
فەرماندارىپېژى تەر، دەسەلاتدارىپېژى تەر نەبى، بەلکو فرەو هامپراکاما چە
ئارپانە گيانو وپشا بەخشا و ھەرگىز ئامانجشا دەسەلاتدارىپېيەي لايەنەکەو
وپشا نەبى و نەبېيەن. فرەو ئېمە کاتېژ چە بارەو سەردەمو دماو وپراي و
بەرکەرژەي لەشکرو بەعسى قسبکەربنەي، ژېناکەرژەو کۆمەلۆ ئايەندەي
پەي ئېمە، ھەمان کۆمەلۆ وپما بەبى فەرماندارىي و دۆلەت، بەبى سالار و
چېردەس بى.

ئا ۋەلېنە و ۋيەرژە کەسيە، ئاميانو وپگىرتەي و گۆرەبېيەي ئى ۋىرلەو
(وپراۋەبەري کۆمەلایەتى) يەنە دلې ھۆش و ئاۋەزو منەنە، ھەر پاسە ھاندای
من پەي ئەۋەنۋىستەي ۋىرلەکەي پېسەو وەرم و خيال و ئامانجو وپم و
بەشکەرژەيش چنى تو (ۋەنەرى ئازىزى). چوونکە من چە ئانەيە دلنيانا، کە
سەردەمو زارۋلەي و پېشمەرگايەتى و ..تد بەس من تەنيا نەبېيەنا، کە
ۋىرلەي چامنەمە بېيەن و پەي ئا ئامانجەيە کۆششمکەرژەن، بەدلنياييۆ
چە ئيسەيچەنە ھەر تەنيا من نېيەنا و کەمى نېيەنى، ئا کەسى، کە ھەمان
وەرم و خيال و ئامانجو منشا ھەن، رەنگا کەمپۆ جياۋاز، کالتەر يان
تۆختەر؛ ئېمەي مروق و ھەرم و خيال و ئامانجە سەرەتاييە کېما ھامبەشېنى
و پەي يۆگېرتەيشا بەس گفتوگۆي کۆمەلایەتى و رۆشنگەري پەنەوازا و
ھەر ئانە ۋەسین، کە رەۋرەۋەو ھامکاری و پەشتەۋانى کۆمەلایەتى پراگنو،
ئىتر ھېچ ھېز و دەسەلاتبېژ نەتاۋق چە رۆتو ۋىرکەرژەي کۆمەلایەتى
ۋەرگېرۆ و گەرکېبەي و واستەي کۆمەلایەتى دلېنەبەرۆ.

پەي ئامەبەسەيە، من پېسە و ۋەلنىيازبۇي پەي دەسپنەكەردەو گىفتوگۆي
 رۇشنگەرانى، چېگەنە ۋىرلەو وېم چنى شىمەي وەنەرى بەشكەروو، بە ئا
 ئومبىدە كە بتاۋۇق پردۇ گىفتوگۆكەردەي ميانو وېم و ھام-خىيال و ھام-
 وەرمانە درۇسەكەرۇ و بۇ بە سەرچەمەو خىيال كۆمەلەيەتى و ھاندەرپۇ
 پەي سەرھۆرداى ژۇبۇدەي كۆمەلەيەتى. مەلبەتە پەنەوازا، كە من پەيگىرانە
 و بەبى پەردە و رۇشن، ئانەيە ۋاچوو، كە ئامانجو من كىلېشەسازىي
 ئايدىۋۆلۇجىي نىيا و گەرەكىمىيا ۋىرلەكەي پېسەو كىلېشېۋى ئايدىۋۆلۇجىي
 پەي قالىدەي كۆمەلەي ۋەلنىيازكەروو، نەخپىر، ئامانجو من ۋەلنىيازكەردەو
 بابەتېۋى ھامبەشېن پەي گىفتوگۆكەردەي و درۇسكەردەي پردۇ گىفتوگۆي
 كۆمەلەيەتىي و رۇشنۋىرىي بە ئامانجو لىكۆدەي وەرەم و خىيالە
 پەنگاۋرەنگەكاما چە بارەو كۆمەلۇ ئايەندەي؛ كۆمەلېۋە كە ئازادى و
 يەكسانى و داڭپەرۋەرىي كۆمەلەيەتىي و ئارامى و ئاسوۋدەيى و ئاشتەۋايى
 كۆمەلەيەتىي بىنەماشەنى و وەرەمو ھەزاران سالىەو مرقايەتىن پەي
 بەدەسۇناۋردەي سىروۋشتە كۆمەلەيەتتەيەكەيش، پەي ۋى-پىزگاركەردەي
 چە نەۋەشىيە رامىيارىيەكا، يۇچە ئانىشا نەۋەشى (چەۋى-بېگانەبېيەي)
 كەسەكان پېسەو نەۋەشېۋى زال و گىرڭگىرو ئى سەردەمەيە.

پەي ئانەي و ۋەرو ئانەي، ئومبىدواز ھەنا ۋىرلەو (سىستەمو وپراۋەبەرىي
 كۆمەلەيەتى) بۇ بە خالىۇ دەسپنەكەردەي گىفتوگۆي كۆمەلەيەتىي و
 رۇشنۋىرىي ميانو خەلكو ھۆرامانىيەنە، كە من پېسەو گونجىياتەرىن
 كۆمەلۇ ناۋچەكەي، خەلكو ھۆرامانى و پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتتەيەكى و
 كولىتور و پارېزىيى سىروۋشتى كۆمەلەيەتىي كۆمەلۇ ھۆرامانى بە

گونجیاتەرىن ياڭى پەي ئەزمونىكە رۇڭى ۋىرلە و ئا سىستەمە كۆمەلەيە تىيە
مزانوو، كە كۆششېۋا پەي پېۋەندى ۋە رەنجامو ئەزمونە كا كۆمەلەي
سفىلىي و ھەرەۋەزىيە كا سەڭەي ۋىە رۇڭە و مرقۇفايە تى چنى ۋەلەينە و
سىستەمو راۋەبەرىي ھۆرامانى، كە جۆرېۋ چە سىستەمى دىمۆكراتى
ئازاڭشارە كا يۇنانى كۆنى بېيەن، كە يان يۇنانىيە كا چە ھۆرامان و ۋەركۆتو
زەمىنيۇ پەي سەرزەمىنو وېشا بەرۇڭەن، يان ئاڭېشا پەي سەرزەمىنو ئېمە
ئاۋرۇڭەن، يان ھام-زەمان رېشەي ھامبەشش چە ۋەلەينە و كۆمونه
سەرتايىيە كا مرقۇفايە تىيۇ ئامان.

پەي ئانەي كە ھىچ ۋىرلە و پېرۇڭېۋى ئەزمونىكەرىي نەبۇ بە كېبشە سازىي
ئايدىۋولۇجىي و نەبۇ بە بەلاو سەرو سەرو خەلكى، مشىق و پەنە وازا
ھەنگامى يەكەمە بە سەرنج و رەخنەگەرى گىفتوگۆكاما دەسپنەكەرمى و
ھىچ ۋىرلېۋ چە ۋەلەنيازېۋى زىاتەر ۋەرچەمنەگېرمى. ئى پەرتووكە و ۋەرو
دەسو شمەي ئازىزىچ بە ھەمان ئامانچ نۇيسىان و ئانە بە شدارى شمە
ۋەنەرى ئازىزىن، كە گىيان كەرقنە جەسە و ھەر ۋىر و ۋىرلېۋى و ھەر پاسە
ئانە نادەربايىسى ئېمەن، كە نەھامە تىيە كا سەرو كۆمەلېرە مارق و پەي
سەرمۇرداى دىكتاتورى و شۇقىنىزىمى و فاشىزىمى و گەنەيى و سىستەمى
پاميارىي زەمىنە سازى كەرق.

ۋەلىنەو سىستەمە كا راۋەبەرىي كۆمەلق مرقاىەتى

سىستەمە بەركۆتەكى تاكو ئىسەو ۋەلىنەو مرقاىەتى:

- خانەۋاڭەبى
- كۆمونەبى
- خېلاىەتى
- كۆبىلاىەتى
- دەرەبەگایەتى
- سەرماىەدارى
- ؟

سىستەمە سەرەتاىبەكى

بە پەبىلۋاۋ من، سىستەمى خانەۋاڭەبى و كۆمونەبى و خېلاىەتى تاكو رادېۋ
ھام-كاتى يەكتىرى، بەلام ھام-ياگى يەكتىرى نەببىنى، ۋەر و ئانەى پېسەو
قوناخېۋى سەردەمبى ھەر يەرى پېۋەرە پىزكەر و، بەلام بە جىا رۇشناىى
ئۆسەر شاۋزوو.

- خانەۋاڭەبى

بە پەبىلۋاۋ من، سەرەتا مرقاى بە شېۋەو خانەۋاڭەبى و بنەمالەى بەركۆتەن
و ژىۋان و سەردەمبىۋ پەنەوازببىەن، تاكو رۇتو كۆمەلاىەتببەبى
دەسشپنەكەرڭەن، كە پروسىسەكە بە كۆمەلاىەتبى-ببىەى (سۆشبالىزەبىشن)
ئەژناسىان و دلېشەنە پەبىۋەننپبە كۆمەلاىەتببەبىكى درۇسببببى و

سىستەمو ژىۋاي كۆمونەيى سەرشەھۇردان، كە سىستەمبۇي كۆمەلەيەتتەين
و رېشەش چە پەرەئەساي و گۆرەببەيە خانەۋادەي و بنەمالەيۇ ئامان و
كەسەكى پېۋەرە دلى مەپپۇنە ژىۋىنى و پېۋەرە وارڈەشا پېداكەرڈەن و
پېۋەرە وارڈەنشا و پېۋەرە پووبەروو مەترسىيەكا بېنپۇە. بە ئا جۆرە
سىستەمى كۆمونەيى پروسسۇسو كۆمەلەيەتتەيەيش بە قووچكە ياۋنان و
كۆمونە سەرەتايەكى درقسبببىنى و بېبىنى بە بېشكۆ يەكسانى و
داڭپەرورەيى كۆمەلەيەتتى.

- كۆمونەيى

بە ئا سىستەمە سەرەتايە سىروشتىيە ماچىق، كە دماو سىستەمى
خانەۋادەيى و بنەمالەيى بە يۆگېرتەو خانەۋادە و بنەمالەكا دلى كۆمەلەيى
گۆرەتەربنە يۆشاگېرتەن و چە ئا يۆگېرتەيۇ كۆمونەكى سەرشەھۇردان و
تاكو ئيسەيچ گۆشە و كەنارو جەنگەلەكا ئامازۇنى و ئەفەرىكاي و پايىنى
وەرکۆتى ئاسيايىنە شۆنەۋارشا مەنەن، كە رەنگا وپارىزناي ۋەرانۋەرە
هوروۋمو گېاندارا تەريۇ، كۆمونەكېش پېسەو يۆگېرتەي ناچارى
درقسىكەرڈببا. كۆمەلە كۆمونەيەكى پېۋەرە ژىۋىنى و پېۋەرە نەرەنىشتى
بېبىنى، پېۋەرە چە بارەو ئازى كۆمەلەكېشا بېرەشادىنە و پېۋەرە وارڈەشا
پېداكەرڈەن و پېۋەرە وارڈەنشا، پېۋەرە چە وېشا پارېزگارېشاكەرڈەن و
پېۋەرە بارشاكەرڈەن. ئانەيچ سىروشتىيەرىن پېكئامى كۆمەلەيەتتى
بېبەن، مەر پاسەكە دلى گېاندارە كۆمەلەيەتتەيەكا تەرىنە مەن. تاكو رادېۋ
متاۋىق ۋاچىق كۆمەلە سەرەتايەكى پېداببەيە مرقاىيەتى، كۆمەلە

كۆمۈنەيى بېيىنى، بەلام مەرج نېيا گىرژ ئاشتىۋازى و ژېۋارپارېزى و بەبى
گىرقت و كېشمە كېشى بېيىبا.

ۋاچەو (كۆمون / كۆمۈنە) پەي ئا كۆمەلە بەكار بېرىق، كە ھەر ۋەزىيانە پېۋەرە
بەرھەممارا و پېۋەرە بەر ۋەنجىشا مودرا و مژىۋا و پېۋەرە وېشا پارېزنا، دلى
زۋانەكا ۋەركۆتى ميانىيەنە (كۆمۈنە) بە "كۆمەلى ھەر ۋەزە" ئەژناسىيىنە و
تاكو ئىسەيچ چە جەھان و ۋەركۆتى ميانىيەنە بە گىرژىنەيى و چە
ھۆرامانەنە شۆنەۋارو كۆمەلى سەرھتايى مەنەن، بە تايبەت چە ئادەگا و
ناۋچانە، كە خان و سان و بەگلەرشا نەببىيەن و خەلك سەرۋىنە ما
سرووشتىيەكا كۆمەلەيەتە-بېيەي مرقۇفايەتە ھەرمانەشا كە رڭپنە و
ھامكارى و كۆمەكۈيەكتىشا كە رڭنەن و بەشۋىيەكتىشا دان و پېۋەرە
ئاسايىش و ئارامى كۆمەلېشا پارېزنان و سىستەمى رامباريىشا [خېلەكى،
دەرەبەگى، دۆلەتەي] نەببىيەن و سىستەمى كۆمەلەيەتتىش سەرۋىنە ما
ياسا سرووشتىيەكا ژىۋاي كۆمەلەيەتەي مەرزىانەرە؛ ئەر چە ھۆرامان
بەرھەمئاۋرڭدەي [سىستەمو باخدارى] و نىشتەنگاببىيەي [سىستەمو
يانەسازىي] و كوۋجىيەسازىي و مېئانسازىي و ھەۋارنشىنىي و پەيۋەننىيە
كۆمەلەيەتتىيەكا و ھامسايى سەرنجىبڭرىق، فرە بە ئاسانى شۆنەۋارو
سىستەمى كۆمۈنەيى بەرگىرئوق و ۋىنىق و ھىشتا مەنەن.

چە بارەو ئەۋمەنەو كۆمەلە كۆمۈنەيىيە سەرھتايىيەكا چە ئارقۇنە كرىق بە
كۆمەلە سرووشتىيەكا ئامازۇنى ئامازەبڭرىق، كە دلېشانە يەرى جۆرى
پېكئامى كۆمەلەيەتەي و كۆلتوورى و پەرۋەردى جياۋازىشا ھەنى:

- پېكتاما و پەروەردەى مرقۇف-سالارانه : ئەڭا و تاتە پېسەو يۆى ئەرک و ماف و دەسەلاتشا مەن و ۋەرانۋەرو زارۋۆلەى و پەروەردەيش پېسەو يۆى ئەرک و بەشدارى و نەخششا مەن. دلى ئا جۆره كۆمه لانه زارۋۆلە نازادتەر و پەروەردە ئارامتەر و نەرمتەر و نازادىوازانه تەرا.

- پېكتامای ئەڭا-سالارانه : دلى ئى جۆره كۆمه لانه ژەنى سالارەنه و بېرادەرەنه و بنەمانە. پەروەردە رەگەزسالارانهن و پاىە گاو پىاي و زارۋۆلەى پايىنتەرا .

- پېكتامای تاتە-سالارانه : دلى ئى جۆره كۆمه لانه، پىا سالارا و بېرادەرا و بنەمان و پەروەردە رەگەزسالارانهن و پاىە گاو ژەنى و زارۋۆلەى پايىنتەرا .

مەر بەپاۋ بنەماۋ پەروەردەى رەگەزى و چىنايەتى مەر يۆ چە كۆمە لانه، ئەرک و ماف و بەشدارى و جۆرو مەرمانى و تەنانەت قسەكەرڭەى و ئەرەنىشتەو كەسەكا فارپىق و جىاۋازا، مەر پاسە كە چە كۆمە لانه خېلە كىيەكانە پاىە گاو سەرۋۆكھۆزى و چە كۆمە لانه فىئودا ئىيەكانە پاىە گاو خانزادى و دەرەبەگى و چە كۆمە لانه بۆر جوازىيەكانە پاىە گاو سەرمايەدارا و راميارا جىاۋاز و ۋەرتەرا و ۋەرتەرى ئابوورى و كۆمە لايە تىيشا مەن و دەسە لاتدارىنى .

كۆمە لانه كۆمونه يىيەكى بە ۋى-پاربزناى و مڈرامان ۋەرانۋەرو سىستەمو سەرمايەدارى، تاكو ئىسە بە جۆرېۋ چە جۆرهكا چە گۆشە و كەنارەكا

ئەفرىكاي و ئاسىيا و ئەمەرىكاي لاتىنەنە وېشا پارېزنان و بە جۆرېڭ مەنېنى.

- خېلايەتى

بە ئا سىستەمەيە ماچىق، كە هامكات و دلى دېرېژەو كۆمەلى كۆمونەيىنە بە ملامەتو كۆچكەرئەي و سەرھۆرئاي جەنگەكا و پەلامارداي يەكتىرى درقسىبىيەن و ئىۋاي كۆچەرىي و ئامىتەبىيەي ئىۋايشا بە جەنگ و پەلامارداي بەرئەۋام پەي سەرىشا و پەلامارق ئاڭبىشا پەي سەرو كۆمەلەكا تەرى، بە سەرھۆرئاي سىستەمو سالارېبىيەي تاكى سەرو كۆمەلېرە، سەرەتا پاىيەگا و متمانەي كۆمەلەيەتىي و دمانەر ھەرماننەكەرئەي سەرۋىكى و مشەوھرىش سەرو رەنجو كەسەكا دۆروبەرىش و ئىنجا درقسىبىيەي ۋەرتەرىي ئابوورىي و دىسان پەنەوازىي دەسەلاتدارىي سەرو خەلكى پەي پارېزناي ۋەرتەرىيە ئابوورىي و كۆمەلەيەتىيەكا سەرۋىكى، كۆمەكشاكەرئەن و سىستەمو خېلايەتى و نېشتەگابىيەو خېلەكا، زەمىنەسازو سەرھۆرئاي خانزاڭىي و دەرەبەگى بىيەن. بەرادەي كەم چە ۋەركۆتى ميانىيەنە و بەتايبەت چە ناۋچە خېلايەتىيەكا مېزۆپۆتاميا و ئىرانىيەنە پاسەبىيەن و ھەن.

خېلايەتى و كۆمەلە خېلەكىيەكى بە ۋى-گونجناي چنى سىستەمەكا دماو وېشا (فىئوداڭى و سەرمایەدارى) وېشا پارېزنان، چوونكە سىستەمى خېلايەتى سىستەمېۋى چىنايەتىن و ناكۆكىبۆي بىنەرەنىش چنى سىستەمە چىنايەتىيەكا دماو وېش نېيا و تاكو رادېئو تەمامكەرو يەكتىرىنى، بەبى

پېكئامای خېلايه تى پېسه و پلهكانو پهرهئەسای سيستمى چىنايه تى، سەرھۆردای كۆمەلى فيئودالىي ئەستەم بى و ھەر پاسە كە بەبى كۆمەلى فيئودالىي پېسه و پلهكانى دوھمق پهرهئەسای سيستمى چىنايه تى، سەرھۆردای سيستمى سەرمايه دارىي ئەستەم بى و ئەستەما.

- كۆيلايه تى

كۆيلايه تى پېسه و قوناخە كا تەرو ۋەلى سەرمايه دارىي گرڭ ياگېۋۆ سەرشھۆرنەڭان و ھەر پاسە گرڭ ياگېۋەنە ھامكات دلېنەنەلان. پەى نمونەى بەپاۋ دەقە ئايىنيە كا ئىسلامى چە نيمە دوورگاي عەرەبىيەنە كۆيلايه تى بىيەن، دىماتەرىش سەردەمو ئامای لەشكرو ئىمپراتۆرە ئوروپايىيەكانە خېلە عەرەبەكى پېسه و دەلالو بازارگانە ئوروپايىيە كا ئاسانكەرى بازارگانى كۆيلە تى بىيى، دلى كۆمەلە كا وېشانە پېسه و سەردەمو ۋەلى سەرھۆردای ئايىنو ئىسلامى بە ديارڭەيى نەمەن. بەلام چە لايەنو ئەرەگېرە ئوروپايىيە كاۋە و بە رەۋايە تى كليسا مەسىحيە كا، يەرە سەڭ سالى بازارگانى كۆيلا بەرڭەۋام بىيەن.

ئەرگەرەكما بو، سەرەتاو سيستمى كۆيلە تى دەسنىشانكەرمى، بە پەيلۋاو من گېلۆۋە پەى سەردەمو خېلە سەرەتايىيە كا و ئەرفاناي ژەنا كۆمەلە كا تەرى و كۆيلە كەرڭەى و ناچاركەرڭەى ژەنا بە خزمە تكارىي سەرۆكھۆز و دەسەلاتدارا خېلى. چە ئا بارۆ، ئەر ئاھەنگو (ويو ئەۋەفاراي) سەرنجىبئەيى، بە ئاشكرا ھەر چە جۆرو ئاۋرڭەى و پۆشاكى و ھەلھەلە و

تەنەكە كۆۋاي تاكو شانازى زەماي، ۋەلىنە كۆيلايە تىبەكە و وپش
نمايشكەرق.

دما تەر كە كشتكارى بېيەن بە سەرچەمە و ژىۋاي و بازرگانى، كۆيلەكە رڭەي
بىايا بېيەن بە سەرچەمە و ھېزو ھەرمانى و پارېزناي. ۋەلى سەرھۆرڭاي
ئىمپراتۆرەكا و ئەرەگېرڭەي سەرزەمىنەكا دۆروبەرى، كۆيلەكى دۋى دەسى
بىيىنى: (دەسەي يەكەم) كەسانبۇ كە جەنگو كۆمەلەكا دۆروبەريەنە
دەسگىركىيىنى، دلى ئاڭدېشانە ژەنى يەكەمىن كەسانى كۆيلەكىيى بىيىنى.
(دەسەي دوەم) دما و فرەبىيەي كۆيلەكىيايا پېسە و ھېزى سەربازىي و ھەر
پاسە پېسە و ھېزو ھەرمانى، ورڭە و رڭە كەسەنەڭار و بېدەسەلاتەكى دلى
خېلى پېسە و كۆيلەي پلە-دۋى كۆيلەكىيىنى. بە ئا جۆرە كۆيلەتى پەرەمسانو،
بەلام دلى كۆمەلە كۆمۈنەيى و ئازادەكانە [چانىشا كۆمەلە زاگروس-
نشىنەكى] كۆيلەتى سەرشەقورنەڭان.

دما و ئانەي كە بە فەرمانو كلىساي ئەرەگېرڭەي و كۆمەلكوژكە رڭەي
خەلكە بوومىيەكا "ئەمەرىكا"ي و "كەنەداي" و "ئوسترالياي" و
"نيوزلەندە"ي و "ئەفەرىكاي"، كۆيلەكە رڭەي سىياۋ-پۆسەكا پەي
ئىمپراتۆرەكا رەۋاكرىقو، ئىتر كۆيلەكە رڭەي بۇ بە سەرچەمە و بازرگانى و ۋەلى
۱۴۹۲ تاكو نىمە و سەڭە و نۆنزەي رەۋايەتى ئايىنىش پەنە بە خىشوق.

ھەلبەتە دما تەر بە تايبەت سەڭەي ھەژدەمەم و چا دما تەر، كۆيلەتى بەس
پېسە و زنجىركە رڭەي كەسەكا و بازرگانى ئەساي و ۋرەتەي كۆيلەكىيايا و

زىيانكەردەشە كىيارەكانە نەمەن و پېسە و ھەر ديارڈېۋى تەرى
سىستىماتىكى پەرەسشئەسان و سەربارو پاگەندەو نەمەنەى كۆيلايەتى
چە جەھانەنە، تاكو ئى رۇزگارچە ھەم پېسەو كۆيلەتى جارا و ھەم پېسەو
كۆيلەتى ھامچەرخى بەردەۋاما و ئا سەرزەمىنچە، كە ۋەلتەر كۆمونەيى
ژېۋىنى و قوناخەكى خېلايەتى و ئىمپراتورى/كۆيلايەتىشا نەبېرىنى، چە
ئىسەنە و سايەو سىستەمو سەرمایەدارىيەنە گرڈ كەس بېيەن بە كۆيلەو
دۆلەتمەنا و بېجگە كۆمونە سەرەتاييەكا ئامازۇنى و پايىنو وەرکۆتو ئاسىيى
و بەشېۋى كەمو ئەفريكاي، سىستەمو كۆيلايەتى ھامچەرخى [كۆيلايەتى
دۆلەتى] تەنانت ناوچەو ھۆرامانىچش گېرتەنەرە، كە ئا ناوچە بە درېۋىيى
ۋەلىنەو وبش نە خېلايەتى و نە كۆيلايەتى نەبېيەن.

بە پەيلۋاۋ من، چە ئىسەنە، ئىتر كۆيلايەتى بە بالاتەرىن شېۋازق وبش ياۋان
و تەنانت بېيەن بە كۆلتوورو مرقۇقەكا جەھانى و فرە كەسى وببەخشانە
چە كۆيلە-بېيەى وبشا پارېزگارىكەرا. چە ئا بارۆ ھەر ئانە ۋەسېن، كە
دۆروبەرو وبمانە كۆيلا پارتىيەكا [ئەنداما پارتىيەكا]، كۆيلا كۆمپانىيەكا
[ھەرمانكەرى]، كۆيلا پارلەمانى [دەنگدەرى] و كۆيلا دۆلەتى [فرىنەو
كۆمەلى] سەرنجىدەيى، كە سەرەراۋ نەژناسبېيەى سىستەمى دۆلەتى و
سەرمایەدارىيى بە فرەو كۆمەلەكا، كەچى مرقۇقۇ ئى سەردەمەيە ئەجۇش
بەرو سىستەمى رامىيارىيۆ [دۆلەتىۆ] ژىۋاى نەبېيەن و نەبۇق و ئەستەما.

ھەلبەتە ئانەيچما ۋېرنەشوق، كە چە ئى رۇزگارەنە بازارگانىكەردەى بە ژەنا و
زارقۇلا بوورو سىكسۇرەشېيەنە، گېرتەى و كوشتەى و بازارگانىكەردەى بە

ئەنداما جەسەو مرقۇشى، كۆيلەكەردەى زارقۇلا بوارو قالى-چنیهى و كياركا كاكاوى و قاۋهى و ماساۋگېرتەينە، دىجىتالئىزەكەردەى سىكسۇرەشى ژەنا و ...تد، ديارتەرىن و زىنەتەرىن نمونى كۆيلەتى مرقۇشى سەردەمەيەنى و كۆيلەتى دلپنەنەلان، بەلكو بەس شېۋەش فارىان.

- فېئودالىي [خانزاڭى / دەربەگى]

بە ئا سىستەم و كۆمەللى ماچىق، كەكەسېۋيان خانەۋاڭبۇ سەرو بنەماو دارايى و دەسەلاتبۇى، كە دېرېۋو پېئاببىيەو خېلى و سەرقۇكخېلىيەنە بەدەسئاۋرىان، فەرماندارو دەگىۋى، ناوچېۋى و دما تەرىش چە راو يۆگېرتەى و ئەرەگېرتەى و لۋاى خان و بەگ و ئاغاكا پەى ژىرو سەروەيى زۆردارتەرىنىشا و پەلاماداي و ئەرەگېرتەى ياگەكا دۆروبەرى، سىستەمى فېئودالىي گىرگىر بۇ و بەرەو قووچكە [پاشايى] و جەهانگىرىي پاشايى ملىمىق و بە ئەرەگېرتەى و پەلوپۇشايىش، جەھانى فرە خان و ئاغا و خېلايەتى سەرو چىن پاشىۋىيەرە بەشكرىق؛ نمونە سەرزەمىنەكى ئىرانى و مىزۇپۇتامىي سەرو پاشايى ئىرانى و ئوسمانىيەرە بەشكرىا و ئا ناوچى كە سىستەمى خېلەكى و فېئودالپىشا نەببەن [ھۆرامان بە نمونە] چېرو سىستەمو ئەرەگېرىەرە [پەلاماردەرىنە] كەسانى كىرگىرىن بەنامى خان و سان و بەگلەرى منىارە و كىرىا بە نامىەندەو دەسەلاتدارىي پاشاكا دۆروبەرى و ناوچە خېلەكىيەكاچەنە يەكسەرە سەرقۇكخېل و ئاغا و مىرەكى با بە شېۋ چە ئىمپىراتۆرىيەكا و سىستەمى پاشايى ياگەگىر كىرىق و بۇ.

هەلبەتە ئانە درۆس نېيا، ئەر بەرەجیوما، میانو کەسە دەسەلاتواز و دەسەلاتدارە ناوچەییەکانە، کەسانبۆ نەبیبنی، کە خیالۆ پاشاببیەشە نەببیەبق، بەپېچەۋانۆ، ئانە کە دمتەر دېۋجامە و ئایینی و نەژادیش "نەتەۋە" سەرەرە پۆشیق، جۆرپۆ ببیەن چە خیالۆ پاشاببیەى ئاغا و میرەکا و پەى ئا مەبەسییە ۋەرەنگاری و نارەزایەتى خەلکی نەژاری و چېردەسو خان و میرەکاشا پەى کەتواریکەرثەو پاشاببیەو وېشا بەکاربەرثەن و شۆرپشو خەلکیشا ۋزتەنەنە خزمەتو ئامانجەکا وېشا، نمونە شېخ مەحموود "مەلیک مەحموود" کە کریگېریا و ئوسمانییەکا ببیەن ۋەرئانۆرو لەشکرو ئینگلیزی چە ناوچەکا ئیمپراتۆری ئوسمانی و دۆرۋەریشەنە مدران.

هەردەم پاسە ببیەن، هەر کات ۋەرەنگاری رزگار یوازەنەو خەلکی هەلمەتۆ لەشکرو پاشاکاش شکسدابۆ، یان پاشای شکسوارثە یان پاشای نەیار چە رۆ جیاۋاز جیاۋازبۆ، پەى دەسکەلاکەرثەى کەسانبۆى کە ئازا و متمانەدارى کۆمەلایەتی ببینی، کۆششاکەرثەن، کە ئاڭپشا [خان و میرەکا] پەى لاو وېش کېشکەرۆ و کەرۆشا بە یاگەگېرى دەسەلاتو پاشایی وېش چە ناوچە جیاۋازەکانە.

- مشەوهرى [بۆرجوازی]

سیستەمو مشەوهرى دلى سیستەمو فیئودالییەنە سەرشھۆرڈان و شان بە شانۆ پېڭاببیەى شارەکا و بازرگانى میانو دەگى پېسەو سەرچەمەو وارثەى و شار پېسەو سەرچەمەو سەرھۆرڈای پېشەسازى بەتایبەت پېشەسازى ماشینی، بواری پەى مشەوارثەى کەسانبۆى بازرگانى سەرۆ

رەنجو ھىتيارا و پەنەوازىي خەلکو شارى بە بەرھەمە كشتوكالئىيەكا و ھەر پاسە سەرو رەنجو چىنى زەحمەتكېشى تازەي [ھەرمانبەر] سەرمايەدارىي درقوسىبىيەن و بەپاۋ كەلەكەبىيەو سەرمايەكا و درقوسكەرژەي كارخانەي و بانكى و سىستەمى دۆلەتى، دەسەلاتو بۆرجواكا سەرو فىئودالەكارە زالبىيەن و پەنەوازىي راۋەبەرىي مشەوھەرى پەي شىكستداي و دلپنەبەرژەي دەسەلاتو خانزاڭ و مېرە ناۋچەبىيەكا، ۋىرلەو "نەتەۋە"بىيەو ھامزۋاناش درقوسكەرژەن و كەرژەنش بە دېۋجامەو خەلەتنای خەلكى پەي ياگەگىرېبىيەو دۆلەتى ھامچەرخى و ئاراستەكەرژەو نارەزايەتى ھىتيارا ۋەرانۋەرو خانزاڭ و مېرەكا، پەي بەدەسەلاتياۋاي سەرمايەدارا بەنامو گرژو خەلكىۋ "نەتەۋە"ى، كە بەس دەسەلاتدارىي چىنېۋى تازەي بىيەن سەرو چىن و تۋە زەحمەتكېشەكارە و چانەيە زىاتەر ھىجى تەر نەبىيەن و نىيا و نەبۇ.

چە ئارقنە سىستەمو مشەوھەرىي بىيەن بە سىستەمېۋى جەھانگىر و تەمامو بوارەكا ژىۋاي مرققىش پاۋانكەرژەنىي و رەنجو ھىتيارا و باخدارا و ھەرمانبەرا و تۋە زەحمەتكېشەكا تەرى و سامانو كۆمەلېش چەپاۋلكەرژەن و فارانش بە دارايى تايبەتو چىن خانەۋاڭدېۋى فرە دۆلەتمەنو جەھانى و سەرو ئا بنەمايا، درقوستەرىن و ئاسانتەرىن شناسە پەي (مشەوھەرى) و (سالارى) ۋاچە ھۆرامىيەكى بو "دۆلەتمەن"؛ كەسېۋ كە چە دەزگاۋ دۆلەتى بەھەرەمەنا و دەزگاۋ دۆلەتى ئامرازو دەسو ئاڭيا و دۆلەت ئامرازو پارېزناو دارايى تايبەتى و كارى كرېگىرتەي و سالارىي چىنايەتىن، پەرەئەساتەرىن دەزگاۋ چىنايەتىن و سىستەمى قووچكەيى راۋەبەرىيش بە قووچكە ياۋنان

و مرقفایه تیش ۋستەن سەرو دۆه راو : سیستەمو کۆیلەتی هەمیشەیی،
یان، وپراۋەبەریی کۆمەلایەتی.

بەلام مشیق ئانەما چە ۋیرنەشوق، کە فارپای سیستەمەکا پراۋەبەریی
کۆمەلە، هیچ کات میکانیکی و ئاسمانکرت نەببەن و پبەسو ورنای یانبۆی
و درقسۆکەرژەیش گرتو گوژشەکا دنیاەنە پبەسو یۆی شونوق یەکتەرە
نامینی و هەرگیز خالقو دمای یۆیشا، خالقو سەرەتاو ئەۋیتەری نەببەن، بە
واتیۆه تەرە، دەسپنەکەرژەیی کۆمەلە خبلائیەتی، دمایئامای کۆمەلە
کۆمۆنەیی نەببەن، بەلکو سەرەتاو دلبنەلۆای هەر سیستەمبۆی بە
سەرەتاو دەسپنەکەرژەیی ئەۋیتەری دلی ۋەلبنییەنە یان هامکاتەنە ببەن.
هەر پاسە، هەرگیز دمایئامای قوناخبۆی گرتو لیۆو سەرژەمینەنە
هامکات و پبەسو یۆی نەببەن. چە ئا بارۆ متاۆمی خبلائیەتی
سەرنجبدەیی، کە فرە یاگانە دلبنەلۆان، کەچی هیشتا وەرکۆتی میانیی و
هەربمو "کوردستانی" یەنە مەنەن و شیرازەو کۆمەلەن و چنی سیستەمو
سەرمايەداریی وپش گونجان. فرە یاگی تەرەنە کۆیلائیەتی پەیی دلی
پەیۆهنبییەکا بەرەمئاۆرژەیی سەرمايەداریی درپژببەنۆ، پەیی نمونەیی
نیمە کبشوەری هیندیەنە، کۆیلەبببەو زارقولا چە پبشەرسازی قالیچنیەیی
چە پاکستان، رەنگکەرژەیی چە بەنگلادبش و هیندستان، ماساۋگبترەیی
چە فلپپین و ئەندونۆسیا و کاکاۋ-پنیەیی چە ئەفریکا...تد.

هەر پاسە، ئانە شایستەو ئاماژەدای و رۆشنکەرژەین، کە گرتو کۆمەلەکا
سەرژەمینی گرتو سیستەمەکاشا نەگوزەرنینی و نەبپینی، پەیی نمونەیی

كۆمەلۇ ھۆرامانى سىستەمى خېلايەتلىش نەببىيەن، بېجگە ئا ھۆرامى زۋانا، كە ئىمپراتورىيە كا ئىرانى و ئوسمانى بەرپىنپىنى و پەي بەرو ھۆرامانى باركە رڭېنى و چنى كولتوورو خېلايەتى دۆرۈبەرو نشىنگاى تازەيشا تېكەلى بېينى؛ پەي نمونەي ھۆرامى-زۋانەكى پاكىستانى و خۆراسانى و موسلى و كەركووكى و ..تد . ھەر پاسە بە جۆرپۇى گرڭىنە سىستەمو كۆيلايەتى ناوچە ھەركۆتى ميانىيەنە سەرشەقورنەڭان و نەببىيەن.

ھەرچنە چېرو ھەژموونو ئىمپراتورى ئىرانى و ئىمپراتورى ئوسمانى پەي نەرمەرزناى سىستەمى خانى و سانى و مىرو بەگلەرى كۆششكرىان، بەلام چنى ئانەيچە چە ھۆرامان سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى دەگاكا بەرڭەۋام بېيەن و ھەر ھەلبۇە گونجىيەنە، دەسەلاتدارىي سەپپاوا خان و سان و بەگلەرا رەتكىيانۆ و تەنانەت سىستەمى ئايىنى و تەرىقەتى شېخايەتى، كە چە (بوخارا) ئاۋرىان، ناچاربېيەن چنى سىستەمى كۆمەلايەتىي ناوچەو ھۆرامانى وېش گونجىنو و چنى سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى دەگاكا وېش تېكەلكەرقو و ھەر پاسە سىستەمو دەرەبەگايەتى چە ناوچەو ھۆرامانىيەنە ئا پېكئاما ئابوورىي و كۆمەلايەتىي و كولتوورىيەش نەببىيەن، كە ناوچەكا تەرىنەببىيەن و بەگلەرىكى بەس دەفتەردارى دۆلەتى پاشايى بېينى و پەي ناكۆكى درۆسكەرڭەى ميانو خەلكى و بە جەنگداى خەلكى پەشتو سەرەو خان و سان و بەگلەرەكاۋە، كۆششكرىان.

سىستەمە وبكرڈ ووى-نە كرزەكى ھۆرامانى

- سىستەمە مو كۆمۇنە سەرھەتايى و وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى
- سىستەمە مو پاشايى و دۆلەتى ھامچەرخى

كۆمەلە مو ھۆرامانى پېسە و بۇە چە كۆنتەرىن كۆمەلە سەرھەتايىيە كا ناوچە و وەر كۆتى ميانى، ھەر چە سەرھەتاۋە كۆمەلە بۇە ياگە گىرە بېينە و سەر دەمو كۆمۇنە سەرھەتايىيە كا بە وپراۋەبەرىي دەگاكا [نازاڭ شارەكا] بەر دەۋام و درېزبېينە نۆ و تاكو ئىسە يىچ دلى جورو ژيۋاي و كولتوورى و پەيۋەنبيە كۆمەلە يەتتەيە كا خەلكو ھۆرامانىيە نە شۆنەۋارو ژيۋاي كۆمۇنە يى مەنەن و ناشكران، بە تايىبەت ئا بەشى ناوچە و ھۆرامانى كە پەي ئىمپراتورىي ئىرانى و ئوسمانى كە متەر بايەخى ستراتىجىشا بېينە يان نە گىرېيىنى و ھەر پاسە بە جەنگو ئىراق-ئىرانى ۋېرانى نە بېينى و خەلكە كەشا دەربە دەر و تېكەلۇ كولتوورى خېلە كىي دۆروبەرى نە بېينەن.

ھەرچىن چىن سەڭ سالى ۋىە رزەنە ناوچە و ھۆرامانى چە سەرنىشت كۆتەن چىرو ھەرەشە و ئىمپراتورىي ئىرانى و چە پانىشت كۆتەن چىرو ھوروژمو ئىمپراتورىي ئوسمانىيە كا و ھەر يوق چە ئاڭبشا بە نۆرە و وېش و بە پاو سەر كۆتەيش تاۋانشا دەسكەلى وېشا درقۇسېكەرا و چە پاو نە رەنباي و نە رەمەرزناي خان و سان و بە گلە راۋە سىستەمە مو دۆلەتى خوسرەۋانى و ئوسمانى سەرو ناوچە و ھۆرامانىرە سەپنا. چىنى ئانە يىچە تاكو سەرھەتاو سەرھورداي دۆلەتە ھامچەرخە كا ئىران و ئىراقى، بە جۆرېۋ چە جۆرە كا

سىستەمو كۆمۈنەيى (نازاڭ-دەگا) ى و (نازاڭ-شار) ى بەرژەۋام بېيەن و مەنەن و ئەر چە سەردەمو زالبېيەو دۆلەتە هامچەرخە كا ئىران و ئىراقىيەنە پاىەگا سەربازىيەكبشا چە مۆرامان لابرېيىنى، ى وى بە ى ژىۋاى خەلكى پەى سەرو بنەما كۆمەلايەتبيە كا وپراۋەبەرىي خەلكى گېلېۋە و ەىچ چە بارو پراۋەبەرىي و ژىۋاى و بەرمەمئاۋرژەى و بەشكەرژەى نەشېۋىي. تەنانەت ئىسەىچ، كە بە رادېۋ پارتىيايەتى و ناسيوناليزمى تاۋانئش پەىۋەنيىە كۆمەلايەتبيە كا خەلكى دلبنەبەرق و شىرازەى كۆمەلايەتى و وپراۋەبەرىي چە ۋىرو خەلكىيەنە بسپروۋە، چنى ئانەىچە ەىشتا ناوچەو مۆرامانى چە ۋەلىنەو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى نەبىران و ەىشتا ئا سىستەمە بەشېۋا چە ئاۋەزو خەلكى و بەس كەمبۇ كۆششكەرژەىش گەرەكا، پەى ئانەى جارېۋتەر مۆشيارانە و ئامانجدارانە و ۋەلكۆتەرانە گېلۆۋە مېدان و ژىۋاى و بەرمەمئاۋرژەى و پىكۆستەى كۆمەلى ۋزۆۋە سەرو رەۋرەۋەو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى.

ئەر ئېمە چە بارى ۋەلىنەيى و بارى زفانىۋ پلە كا دەسەلاتدارىي (خان) و (سان) و (بەگا) ى سەرنجىدەيى، ئا راسىيە بەرگنق، كە ەىچ كام چە ئا ۋاچا سەرچەمەى مۆرامىشا نېيا؛ چە زۋانى مۆرامىنە (خان) بە ياكېۋى ماچىق، كە كارۋانسەرانە ۋلاخى چنەش مەئاۋە و مووسا، بە واتىۋە تەرە، خان = موتىلق ۋلاخى؛ (سان) كولكرىيا يان سويوا ۋاچەو (سلطان)ىن، كە ۋاچېۋە مۆرامى نېيەنە و عەرەبى و فارسىيەنە؛ (بەگا) ۋاچېۋە توركىيەنە و يق بېيەن چە پلەبەنيىە كا سىستەمو ئىمپراتۆرى ئوسمانى و دماو خەلكى چېردەسى (بەگا) پلەى يەكەم بېيەن. بە ئى جۆرە ۋىنىى، كە زۋانى

ھۆرامىنە ھىچ ۋاچبۇھما پەي دەسەلاتدارى و پلەبەنىي كەسەكا نېيەنە. ھەر پاسەيچ ۋاچبۇھما پەي شناسەي نەژاڭى نېيەنە و "مىللەت" و "نەتەۋە" ھىچ كام ھۆرامىي نېيەنى و ھېزەئەرەگېرەكا پەيدىلى زۋانى ھۆرامى ئاۋرۇڭبى. ملامتەكەيچ ئانەن، كە ناوچەو ھۆرامانى پېسەو دەگا و شارە ئازاڭدەكا يۇنانى كۇنى، وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى [دېمۇكراتى / مەبەست سىستەمى پارلەمانى نېيا] زالبېيەن و خەلكو ھەر دەگىۋى وپراۋەبەرو وېش بېيەن و وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى سىستەمى گرڭگىرو ناوچەو ھۆرامانى بېيەن. ھەر پاسەيچ متاۋمى ۋاچەكا (سەرۋك) و (پېشپەو) سەرنجىڭدەيمى، كە زۋانى ھۆرامىيەنە رېشەشا نېيا و چە راو پارتىيەيەتى و رۇتە ئايدىۋۆلۇجىي و پامىارىيە چەپ و ناسيونالىستەكاۋە ئامىنېنە دلى زۋانى ھۆرامى.

بەلگبۇھ تەرە پەي ناموقبىيەي سىستەمى دۆلەتىي بە پەيۋەنېيە كۆمەلايەتتەيەكا خەلكو ھۆرامانى ئانەن، كە چنى سەرھوردانى سىستەمو "دۆلەت-نەتەۋەي"، ناوچەو ھۆرامانى بۇ بە مېدانو پەرەئەساي ۋىرى يەكسانىيوازيي كۆمەلايەتى [سۆشئالىستى]. چوونكە سىستەمى كۆمەلايەتىي ھۆرامانى بە ئازاڭى تاكگەرايى و ھەرەوھىزىي كۆمەلايەتىي پەشتەبەسا و ئانەيچ وى بە وى ناچار دژو سىستەمى دۆلەتىي مدرۇۋە، ھەر ۋەرو ئانەيە بى، كە ھەر زوو خەلكو ھۆرامانى ۋەرانۋەرو سىستەمى دۆلەتىي ھامچەرخى چ پاشايى و چ كۆمارىي وېكۆتېنى و دلى رېزو رۇتە سۆشئالىستىيەكانە دژو سىستەمى سەراپاگىرو دۆلەتىي مئدرامانشاكەرڭەن و ئەشناسىيە دەگاۋ (تەۋېلى) بە "مۆسكۆي گولانە" پەي وېش بەلگەن و ھەر پاسە چەكھۆرگېرتەي كىناچە و كورپە ھۆرامى-زۋانەكا ھۆرامانو بەشۇ

ئىرانى [چە شۆشى- تاكو ژاۋەرق] دماو خېزىي گىرثو خەلكو ئىرانى ۋەرانۋەرو سىستەمو دۆلەتى شاھەنشايى و دۆلەتى ئىسلامى دلى گرووپە چەپە رادىكالىكا ئا سەردەمەيە و ئىسەيەنە، بەلگەو نەگونجىي سىستەمى دۆلەتتىن چنى سىستەمى كۆمەلەيەتتى خەلكو ھۆرامانى.

ملاەتو ئانەي كە ناوچەو ھۆرامانى سەردەمو خېلەيتى و كۆيلەيتىش نەبپەن، پەي جۆرو بەرھەمئاۋرڈەي و سىستەمى ئابوورى كۆمەلەكېش گېلۆۋە، كە ھەر چە سەرەتاۋە باخدارىي و پىشەگەرىي [يانەسازى، ئاسنگەرى، كلالشچنى، دوكاندارىي، بازىرگانى، ھەرمانبەرىي، ۋلاخدارىي] بېينى و ئانەيچ پېسەو سەربەۋپى ئابوورى بە ھىچ جۆرېۋ بوارو سەرھۆرڈاي خېلەيتى و سەرقكخېل و كۆيلەيتى و كۆيلەۋرەشيش نەدان و سەربارو كۆششكەردەي ھەر دۋە ئىمپراتۆرەكا ئىرانى و ئوسمانى، ئا پېكئاما كۆمەلەيتىيە و جۆرو ئابوورى ھۆرامانى بوارو گىرڈىگىرېبىيە دەربەگايەتى و دلېنەبەردەي يەكجارەكى سىستەمو وېرەبەرىي كۆمەلەيتىيە خەلكو ناوچەو ھۆرامانىش نەدان و تاكو ئېسەيچ شۆنەوارو رېخەكا ئا سىستەمە كۆمەلەيتىيە دلى ژىۋاي كۆمەلەيتىيە و ديارڈە كۆلتوورىيەكا ھۆرامنىيەنە مەنەن و ھىشتا ئا سىستەمە كۆمەلەيتىيە سىستەمە ھەژمونوش سەرو بەھا و نەرىتە كۆمەلەيتىيەكا خەلكو ھۆرامانى مەنەن، بەتايبەت ئا ناوچى كە بارنەكرىينى و جەنگو دۆلەتاۋرانى نەكەردېنى و خەلكەكەشا دەربەدەر نەببەن و نەۋەي تازەشا [پېسەو خەلكو دەگاكا ھۆرامانو بەشوق ئىراق] نەكۆتەن چېرو ھەژمونو كۆلتوورى خېلەكىي و چەۋى- بېگانەبىيەي شارى و ئەسېمبلاكەردەي و شۆقىنىزمو شارى.

ھەر ۋەرو ئا ملامەتەينە [سەربەۋې ئابوورې كەسەكا و خېلايەتى نەببىيەى و كۆيلايەتى نەببىيەى پېكئاماي كۆمەلەيەتى خەلكەكەى و دۆلەتى نەببىيەى سىستەمو راۋەبەرىي ناۋچەكەى] سەربارو زالىي ئايىنەكا و ھەژموونى راميارىي ئىمپراتۆرىيەكا، كەچى سىستەمو پىياسالارىي نەتاۋانش ناۋچەو ھۆرامانبىنە پېسەو ناۋچەو كۆمەلە خېلەككىيەكا دۆروبەرىش زال بق و پىياسالارىي بەس دلى خانەۋاڭە دارا و زەنگىنەكانە پەنگىشدانۆ و دلى فرەو خەلكە باخدارەكەينە نەببىيەن و دلى خەلكە پىشەگەرەكەينە بەس پېسەو بەشكەردەى ھەرمانى بېيەن و بەس چە ئا ھەرمان و پىشانە بېيەن، كە بەرو يانەينە كرىپىنى و ئانەيچ پەى سىرووشتى جەسەيى ژەنى، كە پەى زارۋلەكەيش پەنەوازىبىيەن، گېلۆۋە و ئەر پىيا زارۋلەش بىيەيىچ، بەدلىنيايىۆ ناچار پىيا يانەنە مەنېۋە، تاكو بە پەنەوازىيەكا زارۋلەى ۋەلامبىدۆۋە. ھەر پاسە ئەر بە وردى جۆرو دژمانداى ھۆرامەكا ۋەلى كۆچكەردەى و باركەردەى و دەربەدەربىيەى پەى بەرو ھۆرامانى سەرنجىدەيى، بەرگنۆ، كە دژمانداى بە ئەڭى تابو-بېيەن و ئەڭا بىيەى پېرۆز بىيەن و تاكو رادەو يەزدان-بىيەى پلە و پايش بەرزىبىيەن. بەلام بەداخۆ بە ھەژمونكەردەو كولىتورى خېلەكىي دۆروبەرى سەرو ھۆرامە دەربەدەربىيەكا، نەك ئا پېرۆزىيە يەزدانىيەو ئەڭى نەمەن، تەنانەت خەرىكا گەنجە ھۆرامەكى تاكو رادەو ئەڭا-كوشى، چە بىيەى كۆمەلەيەتىي و كولىتورى بەھابەخشەكەيشا بە ژەنى، ھالىي باۋە. ئانەيچ بېجگە ھەژمونو كولىتورى خېلەكىي دۆروبەرى، ھەژمونو خېلايەيى ھامچەرخى [پارتىيايەتى] و ئايدىۋلۆجىيائىن سەرو نەۋەى تازەو ھۆرامەكا.

سەرھۆردای سیستەمو کۆمەڵی پابەنو چن بنەمیۆین

- سیستەمی ئابووری [جۆرو دارایی و بەرھەمناوژدەیی و بەشکەرژدەیی]
- پیکئامای کۆمەڵایەتی [نەخشو تاکەکەسی، پەیژەنییە کۆمەڵایەتی]
- سیستەمو ژیۆرۆکەرژدەیی و پۆشنۆیری و کۆلتووری [ژیۆرۆکەرژدەیی تاکەکەسی، جۆرو ئایینی، بەھا و نەریتە کۆلتوورییەکی، ھونەر و ئەدەب و جەھان-ۆینی، پەیژەنی ئازاڤی تاکی و کۆمەڵی]

فارپای سیستەمو کۆمەڵی پابەنو چن پەنەوازبۆین

- ۆیر و ھۆشیاری : پېسە و وانە و ئەزمونگییری کرداری و پوھداریکا، ھەر ژۆبۆیۆی کۆمەڵایەتی ۆیری سەریەوی وېش نەبو، ھەردەم بو بە نامرازو گەمە پامیارییەکا، پەیی ئامەبەسەییە پۆشنگەریی پۆشنۆیرانە پەنەوازا.
- وی-پیکۆستەیی : پېسە و پەنەوازی ژۆبۆی کۆمەڵایەتی و شۆپۆشی کۆمەڵایەتی، پیکۆزیی جەماۆەریی و کۆمەڵایەتییەکی پېسە و فېرگا و شۆپۆشگەری.
- ژۆبۆی کۆمەڵایەتی: پېسە و مڈرامانی و کۆششکەرژدەیی پەیی فارپای سیستەمی زالی چە راو پۆشنگەریی کردەییۆ، چ کۆمەڵایەتی و کۆلتووریی، چ ئابووریی.

ۋەرو چېشى (سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى) و پەي چېشى؟

چە ھۆرامان ۋەلېنەو وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى بېيەن و ھىشتا دماينەو ئا سىستەمەيە دلى ژيۋاي كۆمەلەيەتتەيەنە مەنەن و نەر سىستەمى دۆلەتتى و پايەگاكا دۆلەتو ئىرانى و ئىراقى چە ھۆرامان لابرېيا، ھىشتا ناوچەو ھۆرامانى بەراورد بە ناوچە خېلەكىي و شارىيەكا مئاۋۇ ئاشتەۋايى كۆمەلەيەتتى پارېزنو و دەزگا سەركوتگەرە سەربازىي و پۆلىسىيەكى دۆلەتتى پەنەوازى نەبا.

پەي پارېزناي سىرووشتى كۆمەلەيەتتى و كولتورى و زۋانى و سەربەوى-بېيەي ناوچەكەي چە ھەژمونو نەزىمى تازەو بازارى [نىئۆلىيراليزم] و سەرتاپاگىرى دۆلەتا، وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتتى تاقە چەكو رزگاربېيەن، چوونكە رۆتو نەزىمى بازارى دلېنەبەرو گرڭو ئا بەھا كۆمەلەيەتتەيەنە و سىستەمى دۆلەتتى و "نەتەۋە" بوارو فرە-زۋانى و سەربەۋىي ناوچەكانمەدۆ، ۋەرو ئانەي كە سەرتاپاگىرىنى.

پەي ئانەي كە كۆمەلەيەتتە وېش چە سەرتاپاگىرى و ھوروزمو دۆلەتتى و قالدېداي "نەتەۋەيى" پارېزنو، ھەرگىز نەتەۋۇ بە پەيرەۋكەرڭەي ئا دۋە پېكئاما رامىيارىيە وېش رزگاركەرۆ، بەلكو بە پەيرەۋكەرڭەي ئاڭبشا، بۇ بە بەشېۋ چە ملھورپى رامىيارىي و ئايدىۋۆلۇجىي ئاڭبشا و بە شۆنىەرەلۋاى ئاڭبشا خاستەرىن بارەنە ھەمان نەخشو ئاڭبشا پەيرەۋكەرۆ؛ وى-سەپناي و ملھورپى رامىيارىي و دەمارگىرى ناسيونالىستى و شوقىنيزمى زۋانى و فاشىزمى دۆلەتتى.

ۋەرو ئانەى خەلکو ناوچەو ھۆرامانى بەس تاقە پاچارېۋش ۋەرو دەمىەنە
ھەن و مەنەن؛ ئەۋەگېلای پەى سەرو ئا سىستەمە کۆمەلایەتییە، کە
بېيەن بە ملامەتو وی-پارېزناى ھەزاران سألەى چە ھورووژمو
ئىمپراتۆرىيەکا ئىرانى و ئوسمانى و ئۆروپىيەکا و ئەرەگېرى دۆلەتە
ھامچەرخە ئۆروپىيەکا؛ ئانەىچ سىستەمو وېراۋەبەرى دەگا و شارە ئازادەکا
بېيەن و چە ئىسەىچەنە تاکە سىستەمېۋ کە بتاۋۇ چە ھورووژمو پۇتو
نەزمى تازەو بازارى [نىئۆلىبرالىزمى] ۋەرگېپرو و پەيۋەنى و بەھا و نەرىتە
ئازادىوازىيەکا پەى بواری راۋەبەرى کۆمەلۆ مرقفایەتى گېلنۆۋە، ھەر
سىستەمو وېراۋەبەرى کۆمەلایەتین

ۋىرۆكەردەي ۋە ھۆرسەنگىنى ۋە ئى رەتۆكەردەي ۋە سزاۋار كەردەي

پەي ئانەي كە ۋە ئىداۋەرىي ۋە گومان كەردەي نەبۇ بە راگىرو ئەنەياۋاي چە ئامانجۇ ئى ۋىرلەيە، خاستەرائى چىن چىۋە ۋەرچە مگېرىا:

ئەرى ئى ۋىرلەيە بە خىيالىپلاۋى مزانى ۋە بېجگە سىستەمى دۆلەتى - فەرمارندارىي - پارلەمانى - پارتيى [حزبى]، نەتاۋى ئەگەر ۋە جۇرېۋىتەر ئىۋاي ۋە پراۋەبەرىي كۆمەلى ۋەرو چەما ۋېت بارى ۋە ئىناكەرى، خراب نېيا چە ئانەيە ۋىركەبېۋە ۋە چە ۋېت پەرسى؛ ئايا ھەرگىز بەبى خىيال ۋە تواناۋ خىيالىكەردەي مرقۇقى، مرقۇقايەتى تاۋانش ۋە تاۋى بە ئىسەي بىياۋۇ ۋە مرقۇقايەتى تاۋى ئاگرڈە سەردەم ۋە قوناخ ۋە بەدبەختىيا بىرۇ ۋە دلېنەبەرۇ، يان بە ئاستۇ زانىارىي ۋە تىكنۇلۇجىي ئىسەي بىياۋۇ؟

ئانە كە چە ئىسە تۇ چە ھۆرامان يانە ۋەتەنە نىشتەنەيەرە ۋە بە كلىككەردە ۋە دوگمۇ تىلەفۇنى يان كۆمپىوتەرەكە ۋە ۋېت چىن يار ۋە ياۋەراۋ ۋېت چە ئۆپەرۇ دىنەينە پېۋەرە قىسبەكەردى ۋە يەكتىرى ۋىندى، تاكو دۋى يەرى دەھى چىۋەلتەر خىيالىپلاۋىي ۋە ئەستەم بى؛ رۇزگارېۋ ۋە پاشايى چە ئىراق ۋە ئىران خىيالىپلاۋىي ۋە ئەستەم بى؛ رۇزگارېۋ بەركەردە ۋە لەشكرو بەعسى چە ھەرىمو "كوردستان" يىنەنە فرە خىيالىپلاۋىي ۋە ئەستەم ۋەرچەم گنى، رۇزگارېۋ لۇاي مرقۇقى پەي سەرو ھەسارەكا تەرى خىيالىپلاۋىي بى ۋە بە نا جۇرە تەمەنو "خىيالىپلاۋى" يەكا مرقۇقايەتى ئېنە ۋە تەمەنو خودو مرقۇقايەتى دىرېئا ۋە ئەر مرقۇقايەتى پەي كەتواريكەردە ۋە خىيالەكا ۋېش

كۆششەنە كەردەپپى، ئايا ئىسە تق و من تاۋىنى ئا چېۋا ۋىنى و
بە كار بەرمى، كە ھەنى؟

سەرو ئا بنەمى، بە پەيلۋاۋ من ھەر كە سېۋ، ھەر كۆمە لېۋە خيالش نەبق،
ھەرگېز بە ئامانجو وېش نەمە ياۋق و بە گەرە كېبىھە و وېش نەمە فارپق و بق بە
دما رەۋو ھېزە جە ھانگىر و جە ھانلووشە كا و نەمە تاۋق بە ئاستېۋى باللاتەر
چە ھوشىارى و زانىارى و فېلۆسۆفىي و تېكنۆلۆجى و ...تد بياۋق. پەى
سەلەمنى يان بە ركۆتەى راسى ئا پەيلۋايە، متاۋمى ميانو وېما و
ئۆروپىيە كانە، ميانو كۆمە لۆ وېما و كۆمە لە ئۆروپىيە كانە بە راۋردكەرمى؛
ئېمە كە چە ئىسە نە خيالما نېيا، يان كەم-خيالېنى، ياگو وېمانە
چە قىنى و ئاڭى كە خيالشا ھەن و تواناۋ خيال كە رذەيشا فرەن، بە ياگېۋە
تەرە ياۋىنى. ھەلبەتە من چېگە نە گەرە كىمىنيا ۋاچقو گرڭ خيالېۋ ئەربىنى
(پۆزە تىق) و گرڭ ۋە لىكۆتېۋ ئەربىنى و گرڭ فارپېۋ ئەربىنى ھەن و ھەرچى
ئۆروپىيە كى پەنش ياۋىنى، خاس و درقس و پەنە وازو مرقاىە تى بېيەن.
نە خېر، بە پەيلۋاۋ من كرىى فرەو خيالە كا خەلكو ئۆروپاي بە ئاراستېۋى
تەر كرىا و ئەنجامبېۋى تەرشا بق؛ ئەۋە ئېستەى و ئەرەگېرتەى
سەرزەمىنېۋى كە دما تەر بە (ئەمەرىكا) نامېرىيا، خيال بى، بە لام خيالە كە
بە دىئاما و بى بە ملامە تو كۆمە لىكۆزىيە كە رذەو خەلكو ئا سەرزەمىنە يە.
پائە رەگېرتەو من چۆگە نە سەرو گىرنگى خيال كە رذەى، مەبەس چە خيالې
نەرىنىن، نەك خيالې نەربىنى؛ خيالېۋ كە ئامانجش ياۋناى مرقاىە تىن بە
باللاتەرىن ئاستو رۆشنۆيرى و ئاشتى و پېۋەرە ژىۋاى و مسۆگەر كە رذەو

ناسووژه‌یی و نارامی و خزمه‌ت‌گوزاریی. به‌لام به‌بی. به‌مه‌رکه‌بشی و ره‌تنای و دل‌بئه‌به‌رژه‌و تواناییه‌کا که‌سا ته‌ری.

- وهداؤه‌ریی و قفل‌دای به‌ره‌و گفتوگۆکه‌رژه‌ی و ژیرۆکه‌رژه‌ی چه‌ باره‌و فارای سیسته‌مو راؤه‌ره‌به‌ریی و مه‌میشه‌یی-زانای سیسته‌مه‌ؤی (سیسته‌می چینایه‌تی) که‌ وېش تاكو هیزى خیال و ئه‌سته‌م بېیه‌ن.

یو چه‌ وهره‌نجامه‌کا ژاراؤیبه‌یه‌ی هۆشو مرقفایه‌تی به‌ رامیاریی و ئایدیۆلۆجی ئانه‌ن، کاتېو که‌سېؤی ژیر جیاؤاز یان په‌یلؤا جیاؤاز چنی ئېمه‌ قسبکه‌رق، چه‌ ئا کاته‌نه‌ جیاتى ئەژنه‌ؤیه‌ی په‌یلؤاکه‌و ئاډى و ئەنه‌یاؤای چه‌ ژیرله‌که‌ی، ئېمه‌ خه‌ریکی ئاماژه‌که‌رژه‌ی وه‌لامی و ره‌تۆکه‌رژه‌ی په‌یلؤاکه‌و ئاډیه‌نمی، مه‌ل‌به‌ته‌ پېسه‌و دژایه‌تیکه‌رژه‌ی، چوونکه‌ ئېمه‌ به‌ ده‌مارگیری پارتییایه‌تی و رامیاریی و ئایدیۆلۆجی بارگاؤیی و گیرۆډی بیبئیی و به‌س یه‌ک چه‌ؤ مزانه‌ی، ئاډیچ دژایه‌تی وهرانؤه‌رکه‌و وېمان، مه‌رچن که‌ په‌یلؤاکه‌و ئاډى راس بو و پائه‌ره‌گه‌رتە‌ی سه‌رو په‌یلؤاو وېما، یان لایه‌نه‌که‌و وېما ناراسیچ بو. چه‌ ئا کاته‌نه‌ هۆش و ئاؤه‌زو مرقفی ئاناماډهن و ده‌مارگیری و کل‌بشه‌گه‌ریی و قبی رامیارییه‌ و ئایدیۆلۆجییه‌ جیاتى ئاؤه‌زو ئېمه‌ برپاره‌مئا و چنی وهرانؤه‌ره‌که‌یما مشتومرکه‌را.

چه‌ ئانه‌یچه‌ خراپته‌ر ئانه‌ن، که‌ برؤاما به‌ فارپای که‌سه‌کا دؤر به‌ریمانه‌بو، نه‌ر که‌سېؤ په‌نجا سالی چپۆه‌لته‌ر لایه‌نگرو لایه‌نېؤی بېیه‌بو، یان ژیرۆکه‌رژبؤی ته‌رش بېیه‌بو، ئیسه‌یچ و چه‌ ئارقونه‌، ئېمه‌ سه‌رو هه‌مان

بنەماو ۋىرۆكەرژەى جاراو كەسەكەى پەى كەسەكەى گۆشگېرمى و پەىلۋاكاش ھۆرگېرمى. ئىنەىچە يوق تەرا چە ئا بەئبەختىيا، كە ئېمە بە ملامەتو پارتىيايەتى و ئايدىۋۆلۋجى گىرۋژەشا بىنىنى و پېسەو ۋەرەمبۋى مەژگو ئېمەش ھەرمانە ۋزتەن و تواناو ۋىرۆكەرژەى و دىيەى دنىاي بە چەمى وېما دوور چە چەشمەكە رامىارى و ئايدىۋۆلۋجىيەكاش دلېنەبەرژەن.

- بېرۋانەبىيەى بە فارپاي، مەلئەتە چە كاتبۇەنە، كە تەنانەت خيال و ۋەرمى ھەر يوق چە ئېمە و دووروبەرەكەيما و پەيۋەنىيەكېما و شېۋەو ژىۋاىما و ۋىرۆكەرژەيما فارپىنى. بەلام بەداخۆ بەرەو خراپى و ملكەچى و كۆيلەبىيەى و بېرۋانەبىيەى بە تواناو وېما و چەمەپانى ئانەيە، ۋەشباۋەپى بە ئانەيە، كە " سالارپۋى دلسۆز و سەرمايەدارپۋى بە وېژدان " پېئىيا و ئېمە چە ئا بەئبەختىيا رزگاركەرا، كە ئاڭبېشا وېشا سەررو ئېمەشارە ئارڭبىنى و ئېمەشا بەئبەختى كەرڭبىنى.

- من نۆيسەرۋ ئى ۋىرلەيە سەر بە ھىچ لايەنېۋ، پارتىبېۋ، فەرماندارىبېۋ، دوئلەتېۋ، ئايدىۋۆلۋجىبېۋ و ھىچ رۆتېۋى رامىارى نبىەنا و شۆنكۆتەى و پەيرەۋىكەرژەى چە ئا دەزگا و رۆت و ئاراستا، بەس بە سېرکەرژەى ھۆش و ئاۋەزو وېما مزانوو و ملكەچكەرژەى كۆمەلەكېما سەرئەنجامشا.

- پەى ئانەى كە بە ئاسانى جياۋازى سىستەمو (ۋېراۋەبەرى كۆمەلايەتى) و سىستەمو (راۋەبەرى رامىارى) ۋېناكەرمى، متاۋمى (ۋېراۋەبەرى

كۆمەلايەتى) بە خانەۋادېۋى نازاڭ ۋىناكەرمى، كە ئەڭا و تاتە سەرو بىنەماو
ۋە شەۋىسى يۇشاگىرتەن و سەپەرشتىكە رڭەي زار قۇلا و ھەرمانكە رڭەي دلى
يانەي و بەرەو يانەيشا سەرو بىنەماو ئەركى ھامبەشى و مرققانەي
ئەنجاممدا و گرڭ كەس ئەڭا و تاتە و زار قۇلى، نازاڭانە و ھوشيارانە و
ۋەپەرسانە ئەركو سەرو شانەو وېشا ئەنجاممدا و مافى يەكسان و
ھامبەشا ھەن و ھىچ كەس سالارو ئەۋى تەرى، يان ئەۋىشا تەرى نېيا؛ ھەر
كەس بە پادەو تواناو وېش ھەرمانەكا يانەي و خانەۋادەينە [كە كۆپى
كۆمەلېن] بەشدارىكەرق و ئەركەكاش ئەنجاممداق و ھەر كەس بە پادەو
پەنەۋازىيەكاو وېش چە دەرامەتو خانەۋادەي بەھرمەن بوق، مافى
يەكسانىچ بىنەماو نازاڭى گرڭىشانە.

بەلام پراۋەبەرى پامبارى [پىكۇزىي خېلەكى، پاشاي، سەربازى، تاكپارتى،
فرەپارتى (پارلەمانى)، فەرماندارى و دۆلەتى] پېسەو خانەۋادەي
رەگەزسالارى ھەردەم كەسبۇ يان دەسەچنېبۇ يان پارتىبۇ دىكتاتورانە
پېسەو تاتەي يان ئەڭى دەسەلاتدارانە سەرو كەسەكا تەرىرە فەرمانمداق
و ئەۋى تەرى بەس مافو ملكەچى و فەرمانبە رڭەيشا ھەن. رەنگا خاسترىن
نمونە ئاسايىببەي دىكاتورىي سىستەمو پراۋەبەرىي كۆمەلە دمارەۋەكا بوق،
كە پېكئامى خانەۋادەي و نەرىتى و بەھا كولتورىيەكى كۆمەلې، بىنەما و
پىكۇزىي دىكاتورىشا ھەن و دىكاتورىي ئامادەبېۋى ھوشى و كولتورىي و
ۋەرجەسەي دەزگىيىش دلى ئادېشانە ھەن. پەي نمونەي چە ئېرانەنە كە
دىكتاتورىي نەرىتى-ئايىنى زالا و سزاو تەۋەنۋارانكە رڭەي ژەنا سەرو
پەيۋەننىيە سۆزىي و سىكسىيەكا، يان تۆمەتە نەرىتىيەكا، چە چوار دەھەي

ۋيەرژدەيەنە بەكاربريان و سەپيان، بەلام گرت ناوچېۋو ئيرانىيەنە، پەي نمونەي ناوچەو ھورامانىيەنە ھەرچنە فرەو خەلکەكەيش ئايندارا، چنى ئانەيچە پياژدەنەكران، كە بە پەيلواو من گرت ديارژبۇ پەي رادەو ئاماژەيى كولتورويى و كۆمەلايەتى بنەماكا دىكتاتورىي گېلۆۋە، كە ناوچەو ھورامانى ناوچېۋى ناخېلەكى، فرەتەر تاكگەرا و پەيۋەنپى بەرھەمئاۋرژدەي تاكو رادېۋى فرە ھامبەشىي رەگەزىيشا ھەن و ھىچ كەس سەرۋكو كەسېۋى تەرى نپيا و ئاينىش پېسەو پەيۋەنپى گيانى ميانو مروتى و پەرسياكەيش بېيەيش ھەن.

چە بنەپتەنە خانەۋاژدە بنەپتە يان يەكەو پېكتاماو سيستەمو راۋەبەرىي ھەر كۆمەلېۋىن و سيستەمو راۋەبەرىي ھەر كۆمەلېۋى رەنگۇداي پېكتاماي خانەۋاژدەيىن و پەيۋەنى ميانو ئەنداماو كۆمەلې رەنگۇداي پەيۋەنپىيە خانەۋاژدەيىيەكا و ھەر پاسەيچ بە ھەمان ھامكېشو ميانو [تاكى ئازاژ و كۆمەلې ئازاژە، يەكسانا بە، كۆمەلې ئازاژە و تاكى ئازاژ]، پەيۋەنپىيە خانەۋاژدەيىيەكى رەنگۇداي نەرىت و بەھاي كولتورويى و پاىەگاۋ ئەنداما كۆمەلېنى دلى سيستەمو راۋەربىيەنە. نەر ھەر كەس گەرەكشېق، پەي فاراي سيستەمو راۋەبەرىي كۆمەلې كۆششكەرۋ، مشىق پەي فاراي سيستەمو پەرورژدەي و پېكتاماي خانەۋاژدەي كۆششكەرۋ، چوونكە فاراي سيستەمو راۋەبەرىي كۆمەلې پەنەوازش بە فاراي پاىە كۆمەلايەتى و ئابوورويى و كولتورويىيەكاش ھەن، كە دلى ئاژبشانە پېكتاماي خانەۋاژدەي و ئابوورويى خانەۋاژدەي و سيستەمو پەرورژدەي خانەۋاژدەيى بنەمىۋە سەرەكپىيەشا ھەنە.

- چە بارى زۋانەۋانىچۆ (وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى) و (پراۋەبەرىي رامىيارىي) دۆى چېۋى جياۋازېنى و چە بارى يەكەمەنە (سىستەمى كۆمەلەيەتى) تاك و كۆمەلە [دەگا، ناوچە، شار، مەرىم، كىشور*] وېشا بىراردەرى وېشانى و وېشا ئايەندەو وېشا، ژىۋاو وېشا، سىستەمو ژىۋاو وېشا دەسنىشانكەرا و هيچ كەس سالارو هيچ كەسېۋى تەرى نېيا، گرڭو كەسەكا چە ئەرك و ماف و بىراردىنە هامبەشېنى. بەلام چە بارى دوەمەنە (سىستەمى رامىيارىي)، فرەو خەلكى يان نىكەو گرڭو خەلكى هيچ مافېۋو بىراردىش نېيا و بەس پىادەكەرو فەرمانو فەرماندەران و بە كانالى پېچاوپېچى پېسەو پارتىي و پارلەمانى و فەرماندارىي و دۆلەتى، كەسانى تەرى با بە ياگەگىرو كەسە بېدەسەلات و نەذارەكا و پىكئاماو كۆمەلى قووچكەيىن و سەر پەى وارى بىراردەبڭو.

- مۆرامان پېسەو مەر ناوچېۋى تەرى تايبەتمەنى وېش مەنېش، كۆمەلۆ مۆرامانى پىكئامى خېلەكى و كۆيلەيىش نەببەن و نەببەن. پېسەو فرەو كۆمەلە ئازاڭشارەكا شان بە شانو پەرەئەساي و ياگەگىرېبەي تاكگەرايى و ئازاڭى تاكەكەسى، چنى رۆتو كۆمەلەيەتى-ببەي و سەرھۆرڭاى سىقېلېزاسىۋنى، مەرەوھىزىي ئازاڭانە سەر و بنەماو ئازاڭى و وېگەرەكىي كەسەكا سەرشھۆردان و ببەن بە بنەماو پىكئاماو كۆمەلى ئازاڭشارى و وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى. مەر ئانەيچەنە كە كۆمەلۆ مۆرامانى چە كۆمەلەكا دۆروبەرىش جىاكەرۆۋە و ئارامى كۆمەلەيەتى و ئازاڭى تاكەكەسى كەرۆ بە تايبەتمەنى كۆمەلەكېش.

سەرو ئابنەماياۋە، من چېگەنە گەرەكما ۋىرلەو (وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى) ۋەرچەمو شىمەي وەنەرى ۋزوو و پەي ئا مەبەسەيە كۆمەلقو ھۆرامانى بېسەو گونجياتەرىن كۆمەلقو ناوچەكەي و ئى سەردەمەيە پەي سەرھۆردايش ھۆرۋچنوو. مەلبەتە ئا چېۋەما ۋىرنەشوق، كە كۆمەلقو ھۆرامانى ۋىەرڈەشەنە بنەمى سىستەمبۇي چامنەيشە بېبى؛ ئازاڭشارى، دىمۆكراتى [مەبەس ھۆرۋچنای و راۋەبەرىي كۆمەلايەتى و ئازاڭانەن، نەك سىستەمى پارلەمانى]، ئازاڭى تاكەكەسى، ھەرەوۋىيى ئازاڭىوازانە و وبوازانە، دەزگى كۆمەلى سقىلىستى، سەرىبەوبازىي و بەرەنگارىكەردەي ھورووژمو ئىمپىراتۆرەكا و مڈرامانى كۆمەلايەتى بە درېزاي ۋەلىنەيش مەنى و بېبى و تاكو رادېۋچە ئارقىچەنە مەنې.

به شی یه که م

کومه لپښتو پرسیار ووه لامي چه باره وڅېرله و
(سیسته مو وپراڅه به رېي کومه لایه تی)

۸ و سپټه مبه رو ۲۰۱۸

سیستہ مو و پراؤہ بہ ری کۆمہ لایہ تی چبشا؟

سیستہ مہٹا کہ گرتو خہ لکو یا گہوی؛ ئیتر دەگا بقو یان شار، یان یاگو
ہہرمانی و خزمہ تکہ رڈہی و فہر بیہی بقو، یان ناوچہ و ہہر مہیٹو بقو، گرتو
کہ سہ کا پہوہرہ بہ بی پچاوپچو دەزگا رامیاریہ کا، دلئ گہرؤ بیہی یا گہ کا
وہشانہ چہ بارہو پەرسہ ہامبہ شہ کا و ہشا، ئا چہوی کہ ئەنجامدایشا پەہی
کۆمہ لئ پەنہ وازا، گفتوگۆکەرہ و دماو بہ سہرہنجامیواؤای خہ لکی، چہ
بارہشا برپارہ مڈریق و پەہی ئا مہ بہ سہیہ و سہرپہرشتیکہ رڈہی و
ئەنجامدای برپارہ کا، کہسانی و بہہ خشی و دلسۆزی ہورؤچنیا و ہەر
چاگہ پەنہ وازیہ کی ئەنجامدایشا ہورسہنگنیا و دەسنیشانپکریا. بہ
واتیوہ تەرہ، سیستہ مہٹا کہ سہرو رپکۆتہ کۆمہ لایہ تیہہ کا میانو خہ لکی
مہرزقورہ و برپارہ کی چہ رەزامہ نیی خہ لکی رەواؤای پبڈاکہرا و ہەر پاسہ
نمایہ نندہ کی* بہ بی پچوپہنا و بہ دەنگدای و ہورؤچنای خہ لکی
دەسنیشانپکریا و سہرپہرشتیکہ رڈہی ئەنجامدای برپارہ کا بہ ئاڈبشا
مسیاریقو.

بہ کوئی و پوختی، سیستہ مو و پراؤہ بہ ری، سہرو بنہ ماو پەنہ وازیہ کا
خہ لکی و برپاردای خودو خہ لکی و ہورؤچنای سہرپہرشتیکہرا (نمایہ ندا)
پەہی ئەنجامدای برپارہ کا خہ لکی، گرتو چہ لایہ نو خہ لکیو کریقو و ہیچ
دەسە لاتبؤ لاو سہری خہ لکیو بیہیش نییا؛ نہ پارتی [حزب]، نہ پارلہ مان،
نہ فہرمانداری [حکومت]، نہ دۆلەت؛ خہ لک و ہش برپاردەر و و ہش
دەسنیشانکەر و و ہش پیادہ کەر و و ہش [ہەرمانبہری و ہشا راؤہ بہرو یاگو

ھەرمانقۇ ۋېشانى، وانيارى و مامۇسى ۋېشا پراۋەبەرو فېرگاكانى، ھامسى
كووچىبۇي، گەپرەكبۇي ۋېشا پراۋەبەرى كووجى و گەپرەكى ۋېشانى،
خەلكو دەگاكا ۋېشا پراۋەبەرى دەگايا ۋېشانى، خەلكو ناوچەكا ۋېشا
پراۋەبەرى ناوچەكەيشانى و بە ئا جۆرە تاكو بە شارەكا و ھەرپمەكا و
كبشۋەرەكا [قارەكا] مياۋق، خەلكو گرڈ ياگبۇي ۋېشا پراۋەبەرو ۋېشا.

سېستەمو ۋېپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ۋاتا ھەنگام بە ھەنگام مۆرنەۋەشاي
سېستەمى (خېلەكى) و "ۋلاتى" و (دۆلەتى) و (فەرماندارى) و (پارلەمانى)
و (سوپايى) و (سيخوپى) و (پۆلىسى) و (مافيايى) و ياگەگېرتەي ئاڭبشا بە
تان و پو ۋېپراۋەبەرىي دەگايا و شارا و ناوچا و ھەرپما و يۆنەۋەگېرتەيشا
سەرو بنەماو ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەرۋەرىي كۆمەلايەتى دلى
سېستەمبۇي فېدرالىستىيەنە بە پېكئاۋرڈەي تۆرەكا يان فېدراسىيۆنە
ناوچەي و كۆنپېدراسىيۆنە كېشۋەرىيەكا [قارەيەكا]، تاكو بە يۆگېرتەي و
يۆببەي گرڈو جەھانى مياۋق. بە واتىۋە تەرە مۆرنەۋەشاي گرڈو پېكئاما
پاميارىي و زقردارەككەيەكا و ياگەگېرى ئاڭبشا بە يۆگېرتەي ئازاڭانەو خەلكو
ناوچەكا و ھامپەشتى و ھامدەردى و ھەرۋەزىي كۆمەلايەتى گرڈ ليۋو
جەھانىيەنە.

ۋېپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى سېستەمبۇي تازە و نەژناسيا نېيا، ھەر كۆمەلېۋق
جەھانىيەنە پەيش گېلى، چە ۋيەرڈەنە بېيەن و ھېشتا دلى پەيۋەنېيە
كۆمەلايەتتەيەكانە بە جۆرېۋ شۆنەماش مەنېنە، بە تايبەت چە ناوچەو
ھۆرامانى كە كەمتەر چېرو ھەژمونو رۆتو نەزمى تازەو بازارى

[نېئۆلیبرالیزم] كۆتەن. ھەلبەتتە دلى ھۆرامانىچەنە فرەتەر ئا دەگىن سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلایەتیشا بېيەن، كە ئازاڭ-دەگا و ئازاڭ-شارى بېيىنى و سىستەمى دۆلەتتى خانى و سانى و بەگلەرىشا نەبېيەن و دېمۆكراتى راستېنە [مەبەس پارلەمان نېيا] و ئازاڭى تاكى بنەماو يۆگېرتەي خەلكەكەي و راۋەبەرىشا بېيىنى.

سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلایەتتى فرە ساڭە و ئاسانا، ئەر خەلكى بتاۋق ھوقش و ئاۋەوزو وېش چە كەژەتەللىق سىستەمى دۆلەتتى و پارتىيايەتتى و بازارى رېزگاركەرق. پەي نموونەي، خەلكو دەگىۋى گەرەكشا رېكۆزىاو وېراۋەبەرىي وېش [ئەنجوومەن، شورا، كۆمون، ...تد] دەسنىشانكەرق، ھەنگامى يەكەمە، ئەر دەگاكى گۆرى بۆ و چە چن بەش و گەرەكا پېكئامىيو و كۆمەلېۋ ياگى ھەرمانى و واناي و خزمەتگوزارىي و ..تد چنە با [نموونە پاۋە، نۆدشە و تەۋېلى]، پەنەوازا سەرەتا گەرەكى و ھەرمانگى و فېرگى و ..تد رېكۆزىي جەماۋەرىي و كۆمەلایەتتى وېشا سەرو بنەماو رېكۆستەي ئاسۆيى و ناميانى-بېيەي رېكۆزىياكاشا پېكبارا و ئامانجى و داوازيي و ئەركى رېكۆزىياكاو وېشا دەسنىشانكەرا و دەسەو سەرپەرشتى پەي ماۋەو ميانو دۋى گلېرۇبېيەيا ميانو گرڭو ئەنداما رېكۆزىياكەينە دەسنىشانكەرا.

ھەنگامى دوەمە، نامايەندى گرڭو گەرەكەكا و رېكۆزىي جەماۋەرىي ياگەكا ھەرمانى و واناي و خزمەتگوزارىيەكا پېۋەرە [ئەنجوومەنو راۋەبەرىي، يان شوراو راۋەبەرىي، كۆمىتەو راۋەبەرىي، ...تد] پېكمارا و ديسان ماۋەو سەرپەرشتيارىي دەسەي ھورۇچىياو نامايەندا، ھەمان ماۋەو ميانو دۋى

گلپړۍ بېبېه يا نمايه نندا گرځو رېكوزيا كان. ئەر مه ژمارو كه سا هه رمانگيؤى،
فېرگيؤى، خزمه تگيؤى چه په نج كه سا كه متهر بو، متاؤا يه ك نمايه نده
په ي به شدارى ئه نجوو مه نو راؤه به رېى ده گي ده سنيشانكه را، ئەر مه ژمارشا
چه نو كه سا زياته ر بو، مشيق يه رى نمايه ندى. په ي نمايه نده ي
رېكوزيا كه يشا دلى ئه نجوو مه نو راؤه به رېه نه، هورؤ چنا؛ به شېؤى گرځينه
چه بارى ئاساييه نه، ده سه و نمايه نده ي چه يه رى كه سا كه متهر نمه بو.
مه رجو يه ره كه س-بېبېه ي نمايه نده ي په ي ئانه ين، كه پېسه و ميكانيزمېؤى
چه ده سه لاتوازي و مشه وه رېى كه سه كا راگيريكريو و دؤه كه سه كه ي ته ر
مسؤگه ركه رو ئانه بيا، كه تاكه كه سهؤ به نامق رېكوزيا و به شه كه پش يان
شور او گه رېكى و ده گي و شارپؤ قسېنه كه رو و برياره نه دؤ.

به لام ئەر ده گيؤه مه ژمارو خه لكه كه يش كه م بو و به شى فريش نه با، فره
ئاسايى راؤه به رېه كه ش به س چه گلپړۍ بېبېه ي گرځو خه لكو ده گي پېكميؤ و
چه گلپړۍ بېبېه كاشه نه به س نمايه ندى سه رپه رشتى ئه نجامداى پرؤزه كا
ده گي و هه ر پاسه نمايه ندى. په ي به شداريكه رځه ي دلى فيدراسيؤنو
فيدراليى ناوچه كه يش هورؤ چنق و ده سنيشانېكريا.

دلى هورؤ چيايا رېكوزيا كانه چن كه سهؤى وبه خشانه وېشا په ي نمايه نده ي
خه لكى ده سنيشانكه را و خه لكى ئاډيشا هورؤ چنق، هه لبه ته سه رو بنه ماو
ده نگديؤى ئازاډانه ي و په نهانى يان ئاشكراى، هه ر كه س چه خه لكو ده گي
يان هه رمانكه را و هېتيا را و باخه وانا و فېروازا و خزمه تكه را ..تد به
نمايه نده ي دلوازو وېش ده نگمڅو، سه ره نجام چن كه سهؤ به پاو ئامارو

خه لکو ئا یاگی پهی سه په رشتی و نمایه ندهی و ..تد ده سنی شانپکریا و
برپاری که سه هور و چنه کا نه انجاممدا و چنی نمایه ندا یاگه کا تهری
گفتوگو که را و به وپراوه به یری به کتری هامکاریکه را.

نموونه و تهر پهی رۆشنکه ردهی ئه رکو نمایه ندا و مهرزو برپاردايشا: خه لکو
ده گيؤی چه گلپرو بیهی ئاسای یان گلپرو بیهی په له و نائاساییه نه چه
بارو په نه وازیه گردینیه کا وېش [زېراب، کانالپزه و ئاوی، خه سه خانه،
فېرگا، راسازی، سیسته مو په روه ردهی و وانای، ...تد] گفتوگو که رۆ، سه رو
نه انجامدای پرؤژبؤی یان چن پرؤژبؤی برپاره مڈو، په نه وازیه ئابووری و
جه سه ییه کی پرؤژه که ی ده سنی شانپکریا، په ی نه انجامدای پرؤژه کا دلی ئا
که سانه که ئاماده یی خزمه تکه ردهی ئا یاگېشا هه ن، هه ر چاگه چه لایه نو
خه لکیؤ ده سه و سه په رشتی نه انجامدای ئه رکه کا ده سنی شانکریو، ده سه و
سه په رشتی هه رمانه کاش ده سپنه که رۆ و ئه ر گرفتېؤ یان راگیری یان
که می که ره سه په نه وازه کا وهرؤ بیؤ، هه نگامی به که مه، داؤاو گلپرو بیهی
نه نجومه نو پراوه به یری ده گئ کریو، ئه ر چاگه نه گرفته که چاره سه ر نه بی،
ناچار گلپرو بیهی خه لکو ده گئ داؤازیکریو و په رسه کی گفتوگو کریو و
چاره سه ر کریو. ئه ر نه تاؤیا که ره سه په نه وازه کی نه انجامدای پرؤژه که ی چه
ددرامه تو خودو ده گئ مسؤگه ر کریا، په ی مسؤگه رکه ردهی په نه وازیه کا،
ده سه و نمایه ندا ده گئ دلی نه نجومه نو پراوه به یری ناوچه یینه، چه نمایه ندا
وپراوه به یری ده گا کا یان ریکؤزیا کا تهری داؤازی کومه کی که رۆ.

گلهړو بېبېه ی چنی نه نجاممڈریق و ماؤه و میانو دؤی گلهړو بېبېه یا چنا ؟

ؤهلی گړڈ چېؤبؤیه نه مشیق به شداریکه رڈه ی هه ر که سېؤی چه دلی ئا گلهړو بېبېه یانہ نازاڈانه بق و هیچ ناچاریکه رڈه ییش چنه نه بق و ئاره زوومه پانه بق. به پېچه ؤانه و ؤه لته ری، که رهنگا فره جاری گلهړو بېبېه ی خه لکی ئاسان نه بېبېه بق، که تیکنؤلؤجیا و ئینته رنیئی و په یؤه نی دیجیتالی نه بی، یان به ئاستو ئیسه ی نه یاؤابی، چه ئیسه نه فره به ئاسانی گلهړو بېبېه ی و گفتوگو که رڈه ی خه لکی، یان به شېؤ چه خه لکی هه ر کاتبؤه نه و هه یاگبؤ با، فره به ئاسانی نه نجاممڈریق و ته نانه ت ئه ر نه ندامبؤ کومه له کی لؤابق گه شتوگوزار ئؤ ناوچېؤی ته رو جه هانی، فره به ئاسانی متاؤق دلی گلهړو بېبېه ی یان گفتوگو که رڈه ی خه لکو یاگه کق وېشه نه به شداریکه رق. بېجگه ئانه یه مشیق گلهړو بېبېه ی خه لکی پابه نی پارتیبایه تی و نه ژادی و ره گزی و رهنگی و کولتووریش نه بق، به لکو گړڈو خه لکو ئا یاگی یان ئا هه رمانگا و ناچه یه گهړوؤه، که گلهړو بېبېه که ی به ژبؤای و هه رمانه و وانای و حزه کا ئادی په یؤه ست بق، هه لبه ته به شداریکه رڈه که یچ هه ر کاتبؤ و هه ر یاگبؤه نه ئاره زوومه پانه ن.

گلهړو بېبېه ی گړڈینه ؤاتا گلهړو بېبېه ی گړڈو خه لکو کوو جیبؤی، گه ره کبؤی، ده گیؤی، یان هه رمانبه را، هبتیارا، فېرکه را و وانیارا و خزمه تکه را [خزمه تکه رڈه ی چه بواره کا خه سه خانه ی و پیربانه [یانه و پیرا] و باخچه و زارؤلا و سه ره پرستی په ککؤتا و ئاؤی و نه له کتریکی و ... تد] یاگه هه رمانبؤی په ی گفتوگو که رڈه ی په رسه هامبه شه کاو وېشا، نه ؤه ئیسته ی چاره سه رو

گرفته کاشا، مسۆگه رکه رڌه ی که ره سا و په نه وازیه کاشا، برپاردای و ده سنی شانکه رڌه ی چنی نه جامدای برپاره کا و هر پاسه هۆر ژچنای ده سه و سه رپه رشتیکه رڌه ی و پیاده که رڌه ی برپاره کا [نمایه ندا]، هر پاسه هه نگام به هه نگام گرڌو بواره کا ژیا یه نه تا کو به پیکئاؤرڌه ی رپکۆزین جه ماؤه ریه کا و هر پاسه وپراؤه به رپی ده گایا و ناوچه کا و شاره کا و هه ریمه کا میاؤق.

به لام که سه بؤ که ئاماڌه و به شداریکه رڌه ی رپکۆزین جه ماؤه ریه کا، یان پیکئاؤرڌه ی هه ره وه زیه کومه لایه تی و ئابووریه کا، یان رپکۆسته و وپراؤه به رپی کومه لایه تی یاگو هه رمانی و وانای و خزمه تکه رڌه ی، یان ده گن و شاری نه بق، مه رج و ئه رک نبیا، که مشیق به شداریکه رڌه ی، به لام مافو به شداریکه رڌه ی گلبرؤبیه یه کاش هه ن، چوونکه سه ره راو جیاؤازی ژیرۆکه رڌه ی، یان جیاؤازی شېه و رپکۆسته ی ژیاوی و هه رمانبش، هه ر نه ندا مو کومه لېن و گرڌ گرفتېه و برپاره بؤی کومه لایه تییه ناډېچی گیرۆه و به شداریکه رڌه ی مافی بنه رپه تی وېشا.

به شداریکه رڌه و گلبرؤبیه یه کا، گفتوگو که رڌه ی چه باره و په رسه هامبه شه کا و برپاردای و ده نگدای و هۆر ژچنای، و به هۆر ژچنای په ی ده سه و سه رپه رشتیکه رڌه ی مافو گرڌ که سه بون و هیچ مه رجېه و دارایی و دارابیه ی نامبانگداری و پسپۆری و پله ی نه کادیمیستی و یان بیه ی پله و پایه ی پارتیایه تیش نبیا. به پېچه وانۆ مشیق چه هه ر کۆش شېه ی رامیاری په ی زالبیه ی سه رو گلبرؤبیه یه کاره و کبشکه رڌه ی خه لکی په ی دلی

گروپى و پارتىيە رامىاربىيەكا، يان مەر پاگەندەكەرڭبۇي رامىاربىي و مەر فېل و تەلەكېۋى رامىاربىي و پارتىيبازىي و ئايدىۋلۆجگەرىي راگىرىكىتو و مەر پاسە ۋەرگېرتەي چەكەسە داراكا، كەپەي سەپنانى و بەدەسئاۋرڭدەي پايەگاي كۆمەلەيەتەي دلى رېكۆزىي كۆمەلەيەتەيەكانە كۆششكەرا و دەسەلات و پايەگاي ئابوورىي وېشا پەي زالبېيەي سەرو خەلكىەرە بەكاربەرا.

بەكۆلى و پوختى پايەگاي ئابوورىي و دارابېيەي پلەي ئەكادىمىستى و شارەزايى بوارەكا و لايەندارىي رامىاربىي نەمتاۋا بەرتەرىي باپەي وى-ھۆرۋچنای و نمايەندەبېيەي و بەشدارىكەرڭدەي دەسەو سەرپەرشتى رېكۆزىي جەماۋەرىي و كۆمەلەيەتەيەكا و وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتەي؛ بەس دلسۆزى و پاكى و وپەخشىي پەي خزمەتكەرڭدەي كۆمەلەي مەرج و بنەمان پەي وى-ھۆرۋچنای و نمايەندەي و بەشدارى دەسەو سەرپەرشتى رېكۆزىيكا و مەر پاسە پەي دەسەو نمايەندەي وپراۋەبەرىي دەگى و ياگۆ مەرمانى و وانای و خزمەتگوزارى وتد.

مووچه و خهرج و پاڏاشت پهی نمایه ندا چنا وکی نا مووچه و خهرجه په مسوگه رکهرق و چ سهرچه مېوؤ میؤ؟

وهلی ټانه په به نا پرسپارا وه لامبډریوؤه، په نه وازا ټانه رځشن بق، (نمایه نده) چه (یاگه گیر - پارله مانتاری جیاؤا، که سیسته مه رامیاریه کانه مه ن)، نمایه نده څاتا که سېو نمایه نده یی برپاره کا گلېرؤبیهی خه لکی که رق و برپاره کا خه لکی پېسه و نه رکېوی پنه نه سپاریای سهرو شانعو وېش نه انجاممډو و نمایه نده هر ټېنه و که سه هورؤچنه کا [که سانېو که به نمایه نده یی ټاډی ده نگشادان] مافو برپاردايش هه ن و هېچ نه ره نیشته بېوه نه، یان گلېرؤبیهی بېوه نه، یان گفوتوگو که رډه بېوه نه نا مافه شه نپیا، که په یلڅای که سی وېش، یان هه ز و برپاری که سی وېش به نامو خه لکیو بیاونق و هر چپوېو که خه لکه هورؤچنه که یی برپارنه ډابو، ټاډ [نمایه نده] مافو څاته ی و پیاډه که رډه ی و گفوتوگو که رډه یش نپیا. هر کاتېوېچ چه باری نااسای پېسه و جه نگینه نمایه نده کوته نه زینان یان ده سبه سهرکریا، وی به وی [خو به خو] نمایه نده ییه که یش چه ده سمډو، تاکو هم گیانو وېش پارېزیاو و نه گنونه چېرو فشارو زینانیکه راش و هم چه ناچاری و ده سبه سهریه نه نه تاؤو به نامو خه لکی سازشکه رق یان به سازشکه رډه ی ناچارکریو.

به کوئی و پوخی، نمایه نده "عه بدوله ټموورا"، نه ک برپارده ر. چه بارېوه نه، که چه نه انجامدای نه رکه که یسه نه سه رکوته نه بق، یان چه گفوتوگو- که رډه یه نه چنی نمایه نده و راؤه ربه رپه هه رمانگیؤی ته ری، یان نمایه نده و

دەگىۋى تەرى، يان نىمايەندەو ناوچېۋى و ھەرىمبېۋى تەرى، بە سەرەنجام نەياۋا، نىمايەندە ھىچ مافېۋىش نىيا، كە جىياتى خەلكى بىرپارەبىدق و سازشكەرق، بەلكو مشىق گېلۆۋە پەى لاو ئا خەلكەيە، كە ئاڭشا بە نىمايەندە ھۆرۋچنان و جارىۋتەر سەرەنجامو گفتوگۆكەردەكەى، يان ئەنجامداو ئەركەكەى بە خەلكەكەى بىياۋنۆۋە و خەلكى بىرپارەبىدق، كە نىمايەندە ھەنگامى دىماتەرەنە چېشكەرق، يان چېشەنەكەرق.

بىجگە ئانەيچە، ھىچ كات نىمايەندەو خەلكى پەى ئەنجماداى ئەركەكا يان ئەرەنىشتەى و گفتوگۆكەردەى چنى ياگەكا تەرى، تاك نىمايەندە نىيا و نەبىق و مشىق نىمايەندەى چە يەرى كەسا كەمتەر نەبىق، ۋاتا گرڭو ئاستەكانە مشىق نىمايەندەى بە شېۋەو كۆمىتەى بىق و ھەمىشەيىچ نىيا و ماۋەو بىبەيش و ھەرمانكەردەيش، ماۋەو ميانو دۋى گلېرۋىبىبەيا خەلكەكەين. كرىق يۇ چە نىمايەندەكا سەرو بنەماو دىسۆزى و متمانەو خەلكەكەى فرە جارى ھۆرۋچنىۋە، بەلام ھەرگىز بەبى رەزامەنى خەلكەكەى مافو دىرېژەداى بە نىمايەندەيش نىيا.

چە سىستەمو وپراۋەبەرى كۆمەلايەتەنە كە مەبەسو ئى پىرۆۋەيە ھەن، نىمايەندەى ھىچ پاڭاشت و بەرتەرىپىۋى ئابوورى و كۆمەلايەتەيش نىيا، بەس ھۆگرىپى كەسى كەسەكان ھەر پىسەو ھۆگرىپىۋى ھونەرىپى و ئەدەبىي و ھەرزىشى وىبەخشانەن. شېۋازق راۋەبەرى چە رامىارىپكەردەيۇ فارىق بە ھونەرو رىكۆستەى و گونجىناى، ھونەرىپۇ كە فرەو مرقەشەكا بە سىرووشت چەش بە ھەرمەنەبىنى، بەلام سىستەمى قوۋچكەىپى و ميانىگەراى رامىارىپى

پاڭ چە-ۋى-بېگانە كەڭرەڭ ۋە كەسە كاۋە، ئا بە مەرەشە دېنە بەرڭەن و فرەو
كەسە كا چە ئا بارۇ بېرۇشا بە وېشا نە مەنېنە.

نە مەندەيى ھېچ مەرجبۇي كۆلتۈۋىي و ئە كادېمىستى و تە مەنى و دارايش
نېيا. دە سنېشان كەڭرەڭ تە مەنو نە مەندەي پەي سەرو مەژدە (۱۸) سالى،
ۋەرو ئانەي نېيا، كە زارقۇلى و نۇجوانى شايستە يېشا نە بو، يان مافشا نېيا،
بە لكو پەي ئانەين، كە زارقۇلى و نۇجوانى مەلى تە مامەشا پەي وياراى و
ۋەشى تە مەنو زارقۇلەي و نۇجوانى وېشا بو و گەشە كەڭرەڭ دەروونىي و
جەسەيى و ھۆشيشا نە گنقۇ چېرو بارو قورساى مەرمانە كا كۆمەلى.
مەلئە تە ئانەيچ بە ئا ۋاتا نېيا، كە زارقۇلى و نۇجوانى بە ھېچ جۇرپۇ چە
چالا كېيە كا وېراۋە بەرىي كۆمەلەيە تى و مەرۋەزى و كۆمەكى
كۆمەلەيە تىيە نە نە خششا نېيا و نە بو. نە خېر، ئادېچى پېسە و مەر چىن و
تۇبۇي كۆمەلەيە تىيى پاڭ رېكۇزىيا كا وېشاۋە چە پېكئاۋرەڭ دەي بنە ماكا
وېراۋە بەرىيە نە بە شدارىيە كا و رېكۇزىي جە ماۋەرىي و كۆمەلەيە تىيى و
ۋەرزىشى و مەنەرىي و زانستى و... تە زارقۇلا و نۇجوانا بە شېۋەنى چە پېكەرە و
وېراۋە بەرىي كۆمەلەيە تىيى و بېرادا يە كانە بە شدارىيى و داۋازىي و
پەنە وازىيە كى ئادېشچ بە شېۋەنى چە ئەركە كا نە مەندە ھۆرۋچىيا كا. زارقۇلى
و نۇجوانى نە مەندەيى رېكۇزىيا كا وېشا دلى راۋە بەرىيە نە كەرا، مەر پاسە چە
پېكئاۋرەڭ ۋە پەيكەرە و يۆگىرتەي فېدرا لىستى سېستە مو وېراۋە بەرىيە نە
مەر پېسە و وېراۋە بەرىي دە گا كا يان شارە كا، نە مەندە و رېكۇزىي جە ماۋەرىي
و كۆمەلەيە تىيە كا، نە مەندى زارقۇلا و نۇجواناش بە شدارىيى و مەشىق
بە شدارىيە كا و مافو بېرادا يېشا بو و داۋازىيە كا وېشا ۋە ئىياز كەرا.

سیستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى چنى پېكمىۋ؟

سیستەمو وپراۋەبەرىي سەرو بنەماو یوگېرتەو رېكۆزىي جەماۋەرىي و كۆمەلایەتییەكا پېكمىۋ. مەلەتە گىرڈ رېكۆزىيۋى بە نامى "جەماۋەرىي و كۆمەلایەتیی" نەتاۋق پایەو سیستەمو وپراۋەبەرىي بۆ؛ پەى نەمۇنەى سیستەمو رېكۆزىيا رامىارىي و رېكۆزىيا بە نامى "جەماۋەرىي" دماپەۋى پارتییە رامىارىیەكا، رېكۆزىي فەرماندارىي و دۆلەتییەكى بە نامۆ "جەماۋەرىي و خەلكى" پېچەۋانەو سیستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى رېكۆزىيى و ژلېۋياۋە و مەرمانەكەرا و ئامانجشا تەمام پېچەۋانەن؛ مەر رېكۆزىيۋ پەیکەرەنیش قووچكەيى و برپاردایش میانیگەرانە بۆ، نەتاۋق پایە یان تان و بۆ سیستەمو وپراۋەبەرىي بۆ، رېكۆزىي قووچكەيى و رامىارىیەكى بەس چنى سیستەمى دۆلەتى و پارتییایەتى گونجیا، چوونكە ئامانجو مەر دۆى (رېكۆزىياى بە نامى "جەماۋەرىي" قووچكەيى و میانیگەرا چنى سیستەمى فەرماندارىي-دۆلەتى) پاربىزناى سالارىي كەمینەو رامىارا و داراكان سەرو گىرڈو كۆمەلەرە، كە ئانەىچ رەتۆكەرڈەو ئامانجى و بنەمىكى (سیستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى)ەنى.

ئا رېكۆزىي كۆمەلایەتیی كە متاۋا پایە یان تان و بۆ سیستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى پېكبىارا، مشیق بە گلېرۆببىەى گىرڈینەو خەلکو گەرەكى، یاگو مەرمانى و یاگو وانای و... تەپەشتیبەسا، كە چاگەنە دیمۆكرامى راستینە نەنجاممڈرىق و پەپرەۋكرىق [دیمۆكرامى: مەبەس چە سیستەمى پارلەمانى نېیا]: چاگە چە بارەو پەرسەكا كۆمەلى و یاگو مەرمانى و یاگو وانای و

ياگەكا تەرى گىفتوگۆكرىقو و مەر چاگەيچ چە بارەشا بېرارەمثرىقو و مەر چاگەيچ دەسەو نىمايەندا پەي سەپەرشتىكەرثەو ئەنجامداي بېرارەكا دەسنىشانكرىقو؛ بە واتىۋە تەرە، نىمايەندە بېرادەر نېيا، بەلكو سەپەرشتىكەر و ئەنجامداي بېرارەكا خەلكىن و رېكۇزىي جەماۋەرىي و كۆمەلايەتتېيەكى دلى وېشانە سىستەمو وپراۋەبەرىي پەيرەۋكەرا.

دماو ئانەي كە دلى گلېرۇبەي گرژىنەو خەلكىيەنە نىمايەندى ئەنجوومەنى/ شورى/ كۆمونى/ ياگو ژىۋاي، يان ياگو مەرمانى و واناي مۇرۇچىي، نىمايەندى مۇرۇچىي دەگاكا ئەنجوومەنى ناوچەي دەگاكا، مەرمانگاكا، فېرگاكا پېكمارا و فېدراسىۋن يان تۇرقو يۇگېرتەي دەگاكا، مەرمانگاكا، فېرگاكا، درۇسكەرا. چە دەسەو نىمايەندا فېدراسىۋنە ناوچەيەكا يان تۇرە ناوچەيەكا، كۆنقىدراسىۋن يان تۇرى كۆمەلايەتتېي سەرتاسەرىي مەرېمەكا پېكمىۋ.

سەرنج : ئەنجوومەن، شورا، كۆمونه بە رېكۇزىياو دەگى يان شارى و ياگو مەرمانى و ياگو واناي ماچىقو، نەك بە نىمايەندە مۇرۇچىياكا خەلكى، كە دلى گلېرۇبېيەي بەشدارا ئەنجوومەنى و شورى و كۆمونېنە مۇرۇچىيا؛ بە كەسە مۇرۇچىياكا دلى گلېرۇبەي خەلكى (دەسەو نىمايەندەي) ماچىقو و دەسەو نىمايەندەي بەشېۋا چە رېكۇزىياكا، نەك گرثو رېكۇزىياكا، يان بېراردەر و رېكۇزىياكا.

نمايەندى دۋى دەگيا يان چن دەگيۋى گلېرباۋە و چە بارەو يۈگىرتەى يان رېكۆتەى ئابوورى و ئاسايىشى و وپارېزى ميانو وېشانە گفئوگۆكەرا. مەئبەتە ۋەئتەر دلى مەر دەگيۋېنە چە بارەو سىستەمى ئابوورى و ئاسايىشى و وپارېزى قسبېرىنە و پېكئامېنى و نمايەندى دەگاكا يان رېكۆزىاكا ۋەئتەر ئەرك و پەيلۋاو و داۋازى تاكەساشا پەنەنى، كە ئاڭبشا ھۆرۋچىنى، نەك پەيلۋاى و داۋازى كەسى وېشا. كرىق دۋى يان چن دەگيۋ سەرو ئەۋەفاراي و بەخشاي بەرھەمەكاشا، يا جۆرو پەشتەۋانىكەرئەى ئابوورى و مئرامانى چنى يەكترى و چە يەكترى ميانو وېشانە رېكېگنا، يان چن دەگيۋ پېۋەرە ھامپەيمانېۋى ۋەرەنگارى و ئابوورى يان فېدراسيۋنو وپراۋەبەرىپۋى ناوچەى ميانو وېشانە پېكبارا؛ مشىق گرئ دەگيۋە، گرئ ياگېۋق ھەرمانى يان ياگېۋق واناي و خزمەتكەرئەى و بوارەكا تەرى سەربەۋې وېش بق و ئازاڭ بق چنى كى ھامپەيمانى بەسق.

پایه گردینه کی وپراؤہہری کۆمه لایه تی چبشپنی و

پایه ئابووریہ کبش کامبنی؟

پای پیکوسته کۆمه لایه تی و جه ماؤههریه کا وپراؤههری کۆمه لایه تی، رپکۆزین جه ماؤهری و کۆمه لایه تییه کبنی (هه لبه ته رپکۆزین قوو چکه یی و میانگه ری به نام "جه ماؤهری و کۆمه لایه تی" نا، به لکو بهس ئا رپکۆزین جه ماؤهری و کۆمه لایه تی، که رپکۆسته ی ئاسۆیشا هه ن و دماره و هیچ پارتی رامیاری و فه رمانداری و دۆله تبۆی نیه نی) و نمایه ندی رپکۆزین جه ماؤهری و کۆمه لایه تییه کا به شپۆه نی چه نمایه ندا وپراؤههری کۆمه لایه تی.

هه ر پاسه پای ئابووری وپراؤههری کۆمه لایه تی هه ره وه زیه کۆمه لایه تی و ئابووریه کبنی و وپراؤههری کۆمه لایه تی به ئابووری هه ره وه زی، ئابووری ژیا رپاربز [ئیکو لۆجی] و دارای کۆمه لایه تی [نه ک دارای دۆله تی] و هه رمانی هه ره وه زیه و کۆمه لایه تییه [نه ک هه رمانی کرپگرتی] و ئابووری وی- ته سه لی [خودکه فا / ئیکتیفای زاتی] په شتیبه سو.

سه رو ئا بنه مایه که یه کسان ی ئابووری، یه کسان ی ده سه لاتی و مافی ده سنیشانکه رق، دۆی جو ری رپکۆسته ی ئابووری هه نی، که متاؤا پایه و مدرای و پاربنای وپراؤههری کۆمه لایه تی با:

- دارایی کۆمەلایەتی : گرڤو یان فرەو زەمین و باخ و کەلگاکا و مەرمانگا و خزمەتگوزارییەکی دارایی گرڤو کۆمەلەینی و گرڤ کەس چەشا بە مەرەمەن بۆ، ئی جۆرە هەم یە کسانێ بە شەداری کۆمەلایەتی چە مەرمانەنە و هەم یە کسانێ بە مەرەمە نەبەییە چە بەرو مەرمانی و هەم خزمەتگوزارییە گرڤینییە کا مسۆگەرکەرۆ؛ بە واتێۆ تەرە گرڤو ئەنداما کۆمەلێ داراو چەۆەکا و بە شەداری بەرە مئاۆرڤە و بە مەرەمە نی دەرامەتی و سامانو کۆمەلەینی؛ ئەر بەرەم و دەرامەت فری با و وەشگوزەرانی فرە بۆ، گرڤ کەس پەسە و یە کتری وەشگوزەران بۆ، ئەر و شەکە سائە بۆ و دەرامەت کەم بۆ، گرڤو بە شەداری مەرەو وەزییە کا پەسە و یە کتری کەم دەرامەتی با و چە ئا بارەنە مشیق مسۆگەرکەرڤە و ارڤە و دەرامانی و خزمەتگوزاریی پە ی زارڤۆلا، ژەنە زەیسانا، پیر و پە ککۆتا و کەسە نەو وەشا بە پە ی یە کەم بۆ؛ چە ئی بارەنە هیچ کەس بە تەنیا وەشگوزەران و سەر نەمە بۆ و هیچ کە سیچ بە تەنیا مەژار و ئاورا نەمە بۆ، وەشی و ناو وەشی پە ی گرڤو ئەنداما کۆمەلەینی، بە بی جیاوازی کەرڤە و مەشەو وەری، پەسە و کۆمەلۆ (ئوبونتو*) ی.

- دارایی تاکە کەسی : جۆرە دارایی ئابوورین کە تاکە کەس یان خانەۆاڤە و پەش دارا و بە شە زەمین و باخی یان دارا و پەشە گەری و پەشا، چە ئی بارەنە، کە ریکۆستە و ئابووری ناوچە و هۆرامانی فرە تەر پەسەنە، یۆگەر تە ی و هەمپە شتی و کۆمەکی کۆمەلایەتی ئازاڤانەن و بە مەرەمە نی چە سامانە سەرووشتییە کا یە کسانا و بە پاو پەنە وازی کە سەکان؛ نمونە بە شە کەرڤە و رادەو ئاۆۆ نۆبە ئاۆی [نۆباۆی].

چه باره و وېكومه كېي كۆمه لايه تي سهر و بنه ماو دارايي تاكه كه سېي، يان خانه واژه يي زه ميني و باخي و پيشه گه رېي، متاؤمي (سنوقو كومه كي كۆمه لايه تي) ي خه لكو ته وېلې سائق ۱۹۸۱ تاكو ئيسه ۲۰۱۸ سهرنجېده يي، كه ئاره زوومه نانه و به پاو توانايي كه سېي كه سه كا، هر كه س به شداري ئا سنوقه كۆمه لايه تيبه كه يشا كه رڏهن و چه ده رانه تو ئا سنوقه يه كه ساني په نه وازي و ناچاري كۆمه ككړيښي و ئي جوړه كۆمه كه كۆمه لايه تيبه و بېه خشانه تاوانش به درېزايي جه نگو ئېراق-ئيراني و ماؤه و ئابلوقه داي ئابووري و هر پاسه سه راپاو ماؤه و ده ربه ده رېي خه لكو ته وېلې، چه ناچار بېه ي هه ژارا ته وېلې به سوا لكه رڏه ي يان سيكسور ه شي و دزي و تالانې و ه رگېرو و به ما و نه رېته ئه رېنيه كا خه لكه كه ي پارېزنو و ئا سيسته مو كۆمه كه كۆمه لايه تيبه، كه چه ئوروپانه به فه رمانو دوله تي هه ن، خه لكو ته وېلې و بېه خشانه و وېكومه كانه سه رو بنه ماو وېكومه كېي و هه ره وه زي كۆمه لايه تي درؤسشكه رڏهن، به بي فه رمانو فه رماندارا و ناچار كه رڏه ي زورداره كي خه لكي چه لايه نو دوله تيؤ.

هه لبه ته چه بارو ئابووري تاكه كه سيه نه، ئا كه سي كه و هرو چو ل-بېه و ده گاكا و نه و ه نه گېلاي فره و خه لكه كه ي تاوانشا با به داري گوري و زه مين و باخي كه ساته ري كه نه گېليني، بسانا و به ره م و قازانجشا چه په نه وازي وېشا زياته را، مشيق هه م ژېواي و خزمه تگوزاري هه رمانبه راشا مسؤگه ركه را و هه م چه خزمه تگوزاريه گرڏينه كا كۆمه لېنه به شداري بېكه را و باج و خه راج به ئابووري وېراؤه به رېه كا بڏا و زيبانېو كه به ملامه تو هه رمانگا پيشه سازيه كاؤه، يا دوو كه ئو ئوته مه بيلو گه شتيا راؤه به ژيؤاري و

تەندىر قىسى خەللىكو كۆمەلېش مياۋنا، قەرەبۆش كەراۋە. دەرامەتېۋ كە راۋ
گەشتوگوزارىۋ بە باخەلق ئاڭبېشا مياۋق، بەس بە شىق وېشا نېيەنە و
قورسايى و زىانمەنى گەشتوگوزارى پەي گىرڭو خەللىكەكەي و ژىۋارو دەگى
و ناۋچەكەين، ۋەرو ئانەي مشىق بە شېۋى فرەو دەرامەتېشا پەي
خزمەتگوزايىيە كۆمەلەتتېيەكا پېسە و خەسەخانەي و ئاۋەر قى و ئاۋيارى و
ئەلەكتىرىكى و فېرگاسازى و پاسازى و خزمەتو كەسە نەۋەشا و پەككۆتا بو.

پیکۆستەى ئاسقوى چىشا و چنى پىكمىۋ؟

پىكۆستەى ئاسقوى ئا جۆره پىكۆستەى يەنە، كە سەر و وار، سەر كىرڭە و بىكۆرڭە، فەرماندەر و فەرمانبەر، سەرۆك و دىمارپەۋش نىيا، گىرڭو ئەنداما پىكۆزىيائى جە ماۋەرىي و كۆمەللايە تىي ئاسقوى ئەرك و مافەنە يە كسانبىي و يەك پاىە گا و بە ماشا هەن، جىياتى سەر قوكى و سەر كىرڭا يە تى، دەسە و سەرپە رشتىش هەن، كە چە يەرى كە سا كە متەر نەمەقۇ؛ سەرپە رشتىيارى چنى كە سەش هەن، نەك سەر كىرا يە تى. هەر پاسە كە سانبىۋ كە دلى نمايە نندە هۆرۇچياكا گلېرۇببىيە خەلكىيەنە پەي دەسە و سەرپە رشتىيارى هۆرۇچيا، ئەرك و پاىە گاشا هەمىشە يى و ياگە گىر نىيا، بەلكو ماۋە و ميانو دۇى گلېرۇببىيان و ئەر چە ئا ماۋە يچەنە كە سېۋشا يان گىرڭشا نە تاۋا ئەركە كاشا بە ئا جۆره، كە خەلكى پەي ئاڭپىشاش دەسنىشانكە رڭبىي، ئەنجامبىئا، ماۋە و سەرپە رشتىياريە كە يىشا رەۋابى وپش چە دەستمدق و مشىق كە سېۋ تەر، كە سانبىۋى تەر پەي ياگۆ ئاڭپىشا و ئەنجامدائى ئەركە كا هۆرۇچنىياۋە.

هەلبەتە پىكۆستەى ئاسقوى و پىكۆزىيا كېش بەس سەنگەرى داۋازىكە رڭەي و ئامرازى ئەنجامدائى نىبەنى، بەلكو هامكات ياگۆ پەروە رڭە كە رڭەي ئەنداما كۆمەلى ئازاڭبىي و گىرڭو ئەنداما پىكۆستەى ئاسقوى پىسە و يەكترى هەم بىرپاردە رېنى و هەم ئەنجامدە رېنى و هەم سەرپە رىشپە كە رېنى و نمايانو كۆمەلى زىنى و چالا كېنى.

ئاسقۇيى ۋاتا ھىچ كەس لاو سەرى ھىچ كەسبۇي تەرىۋ نەبۇ و ھىچ كەس مافو ياگە گىرتەي كەسى تەرىش نەبۇ، گرڭ كەس ھام-ئەرك و ھام-ماف و ھام-دەسەلات و ھام-بەش بۇ؛ بەشدارىكە رڭەي و دەسەلاتو كەسەكا كۆمەلى پېسەنە رېزبەنى تەزبىجى، ھەلبەتە بەبى "رابەر-ئىمام"، چوونكە چە وى-ۋەلپرەۋى گرڭو كەسەكا، وى-ۋەلپرەۋى كۆمەلى سەرھۆرمثۇ و ھېز و تواناو كەسەكا بۇ بە تەمامكەرو يەكتىرى، نەك نەيار و كېپر كېكەرى و ھەلپەرسىتى و ملكەچكەرى يەكتىرى.

پەي خاستەر ئەنەياۋاي چە رېكۆستەي ئاسقۇيى رەنگا خاستەر بۇ، رېكۆستەي ئاسقۇيى بە دەسەو كاراكتەرا نايمىشنامەي ۋېناكەرمى، كە بە كەمبىيەي يۇ چە كاراكتەرەكا، نايمىشنامەكە ناتەماما و نەمتاۋۇ ئامانجەكەو وېش پېكۇ و مەبەسەكەو وېش بياۋنۇ. بېجگە ئانەيە رېكۆستەي ئاسقۇيى كەسى ئازاڭبواز و سەربەوى و برۋا-بە-وى پەرورڭدەكەرق، كە ئىتر ھىچ پەنەوازىش بە شوانەيى ھەلپەرسە راميار و داراكا نېيا و ھەر كەس بەس سالارو وېشا و پەي وېش و جىياتى وېش بېپارەمئۇ و يۆگېرتەي گرڭو بېپارە ئازاڭانەكا، بېپارى ئازاڭانۇ گرڭو كۆمەلى بېكمارق و ۋەرجهسەكەرق.

نەرکه سانېژ ناماډهو به شداریکه رډه‌ی هه‌ره وه‌زیبه ئابووری و کومه‌لایه‌تیبه‌کا
نه‌با، نایا هه‌مان مافو به شداریکه‌راو هه‌ره وه‌زیبه‌کاشا هه‌ن؟

به‌ئی و به‌بی هیچ گومانېځو. چوونکه برپارا سیسته‌مو وېراډه‌به‌ری
کومه‌لایه‌تی گرډو مه‌رزه‌نیبه پامیاریبه‌کا برق و پایه‌گیډی شایسته‌په‌ی
مروقی گېلنۆډه و درۆسکه‌رو. کاتبډ که‌سېډ نه‌یاډابو به‌ئا برډا، که‌هه‌رمانی
کومه‌لایه‌تیبه و هه‌ره وه‌زیبه چه‌هه‌رمانی تایبه‌تی و تاکه‌که‌سی خاسته‌ره
و به‌ردارته‌رهنه؛ که‌سېډ نه‌یاډابو به‌ئا برډا، که‌وېکومه‌کی کومه‌لایه‌تی
پزگاربیبه‌و که‌سه‌کان چه‌گیرۆډه‌یی ته‌نیایی و ته‌نیا ده‌سی؛ که‌سېډ به‌ئا
برډا نه‌یاډابو، که‌هیچ که‌س پالو نه‌هامه‌تی و ئاورای و ده‌رډه‌داری که‌سا
ته‌ریه‌نه نمه‌تاؤق به‌خته‌روه‌ر و ویزډان ئازاډ بق*، مافی ره‌واو وېش هه‌ن، که
سه‌رو بنه‌ماو دارایی تایبه‌تی و تاکه‌که‌سی وېش به‌شداری هه‌رمانی
هه‌ره وه‌زیبه نه‌که‌رق و به‌که‌رډه‌ی داراییه تایبه‌تیبه‌که‌و وېش به‌به‌شېډ چه
دارایی کومه‌لایه‌تی ملنه‌ډو. به‌لام گرډ که‌سېډ که‌ده‌گیډونه‌یان شارېډونه
بژيډو، مشیق برېډ چه‌ده‌رامه‌تو وېش په‌ی خزمه‌ته‌گرډینه‌بیبه‌کا
[درۆسکه‌رډه‌ی رډی و ئاوه‌رپوری و فېرگا و خه‌سه‌خانه و پیرخانه و باخچه‌و
زارقولا و ئاډ و ئەله‌کتریک و ...تد] و هه‌ر پاسه‌په‌ی سیسته‌مو وېکومه‌کی
کومه‌لایه‌تی [بیمه‌و ده‌رمانی، بیمه‌و بیه‌رمانی و بیمه‌و په‌ککۆته‌یی و بیمه‌و
بېسه‌ریه‌رشتیاری و ...تد] ته‌رخانکه‌رق.

هه‌ل‌به‌ته‌باسه‌که‌مزانه‌ی، گرډ جووره سیسته‌مېډی هامچه‌رخه‌نه [چ
پامیاری و چ کومه‌لایه‌تی] به‌شېډو ده‌رامه‌تو که‌سه‌کا په‌ی خه‌رجو

خزمه تگوزارییه گرڭینه ییه کا تهرخانکریقو. به لّام دیسان چه نا بارچیۆ میانو سیسته مو وپراؤه به یری کۆمه لایه تی و سیسته می رامیارییه نه جیاوازی مه ن؛ جیاوازییه که یچ ئانه نه، که سیسته می رامیارییه نه [فه رمانداری / دۆله تی] ئا به شه چه ده رامة تو خه لکی، که به نامق [باج و خه راجی] چه خه لکی مسنیق، به کۆمه لپۆرئ و فه رمانی و بریاری پبچاوپبچی فه رمانداری و ده زگاییه نه ۆیه رق و تاکو به یاگو خزمه تگوزاری میاۆق، فره ته رین به شش دزیق و په ی ده سه لآتدارا و ۆه رده سه کاشا لاۆزیق و که ناله کا گه نه یی سیسته می رامیارییه نه دلبنه ملق، مه ر پاسه بووجه و ئاؤه ڈانکه رڭه و ناوچه و هۆرامانی پپسه و ۆبرانه و بارکه رڭه ی ده گا کا سالق ۱۹۷۸ و ۆبرانه و جه نگو ئیراق - ئیرانی و جه نکه مپلېشیا ییه کا دما ته ریچ، که ده زگه "کۆمه ککه ره" ئۆروپی و ئوسترالی و که نه دی و ئه مه ریکیه کا پپسه و ناوچه کا ته رو مه ربمی په ی ئاؤه ڈانکه رڭه و ناوچه و هۆرامانی ته رخانکه رڭه بی، به لّام چه لایه نو ده سه لآتدارا و ده زگا فه رمانداری و دۆله تییه کا ۆه دپزه به ده رخوونه کریا و تاکو ئیسه یچ په ی خه لکی ئاؤه ڈانکه رڭه ی خه رجه نه کریان.

به لّام به پبچه ۆانه و سیسته می رامیاری، چه سیسته مو وپراؤه به یری کۆمه لایه تییه نه به شه ده رامة په ی کۆمه ککه رڭه ی به په نه وازییه کۆمه لایه تییه کا ملقنه سنوقو وپکۆمه کی کۆمه لایه تی، چه لایه نو خودو به شدارا چه راو ده سه کا سه رپه رشتیکه رڭه ی وپشا ۆه، که هۆر ۆچی خه لکی وپشه نی، په ی په نه وازییه کا تهرخانکریقو؛ به واتپۆه ته ره، که سانی کۆمه ککه ری وپشا چه مداریی و سه رپه رشتی چنی خه رجه ککه رڭه و کۆمه ککه کا وپشا که را و هیچ بواری ۆ په ی گه نه یی سیسته می ئابووری و پراؤه به یری

نمەمەنقۇۋە. مەر پەي ئا مەبەسەيەنە كە مشىق و پەنەوازا بە گرڭ جۆرپۇ
چە ھەژمونو پارتىيە پامىارىيە كا و گەراو ئەۋەگېلاو سەرتانو سىستەمى
پامىارىيى ۋەرگىرىكىق و رېكۆزىي جە ماۋەرىي و كۆمەلایەتییە كى خەلكى
ھۆشياركە راۋە و بە متمانەكە رڭەي بە وپشا پەروە رڭەشا كەرا و ۋەرچە مو
خەلكىنە ئا مەترسىيە رۆشن و ۋەرچەسە كەرا، كە ئەر خەلك وپش
دەربەس و وپھۆشيار و چالاک و پەيگىرنەبۇ، گرڭ كاتپۇ ئەگەر و
سەرھۆرڭاى گەنە وەرىي و چە پاۋلكە رڭەي ئابوورىي و پاۋانكە رڭەي
دەسەلەتى مەن، چوونكە ماۋبۇى فرە پەنەوازا، تاكو كەسەكى چە
ۋەشباۋەرىي و ناھۆشيارىي و دمارەۋىي پامىارا ھالېبباۋە و سەربەۋىي وپشا
بە دەسباراۋە و پەيۋەنىيە كۆمەلایەتىي و كولتوورىيە كانە زەمپنى
ۋەشباۋەرىي بە ساختە چىيەتى پامىارىي دلبنەبرىق و پەي ھەمىشەي
رېشەكېشكرىق.

چ میکانیزم و فبلتہ ربڑو ہن، کہ سالاری دہسہ چنپوئی و چینپوئی و پارتیبوئی، یان دہسپوئی سہریازی سہرہوڑنہ ڈوؤہ؟

پیسہ و گرڈ ہنگامبوئی کومہ لایہ تی، ڈہلی گرڈ چبٹوئیہ نہ وی-ہوشیاری و ئاستو رقتوئیری خہ لکی و ناماڈہی مڈرامانو خہ لکی پھی پاربنای وبراؤہ بیریہ کہ و ویش، یان وازناؤرڈہی چہ سہرہ وی-ببیہی و ئہ ڈہ گبلائی پھی چہرو سیستہ می ملکہ چکہ رانہی ڈولہ تی، ئہ گہرہ کا دہسنیشانکہ رقتو. کومہ لپوہ کہ ناماڈہی ہوشی و کومہ لایہ تی و ئابووری و سیستہ می سیستہ مو وبراؤہ بیری کومہ لایہ تیش نہ بو، مہرگیز نمہ تاؤق و براہیری مہرزنورہ. کاتپو کہ پھی ئا مہبہ سہیہ ناماڈہی ہوشی و ئابووری و کومہ لایہ تیش بی، ئیتر درقسببیہی و سہرہوڑای میکانیزمہ کا و براہیری کومہ لایہ تی ئاسانتہرین چہوئی و بہ شہوئی چہ سرووشتو سیستہ مہ کہی و بہ و ہوشیاری خہ لکی پھشتیبہ سا. بنہ ماہیبیہی گلپو ببیہی خہ لکی و برپارڈای دلی ئا گلپو ببیہی یانہ و دہسنیشانکہ رڈہی نمایہ ندہی پھی ئہ نجامڈای برپارہ کا و ببیہی مافو ئہ ڈہ گبلائی و لابہ رڈہی مہر نمایہ ندہ بوئی، کہ ئہرکو سہرو شانہ و ویش ئہ نجامنہ ڈو، یان چہرو چہ ترق و براؤہ بیری کومہ لایہ تیہ نہ پھی بہرژہ و ہندی تاییہ تی و ویش و ہاموئیرا و ویش کوششکہ رقتو و پچہ ڈانہ و برپارہ کا خہ لکی مہرمانہ کہ رقتو، ئہ لف و باو رپکوئستہی ئاسوی و وبراؤہ بیری کومہ لایہ تیہ نی.

مہلبہ تہ چنی ئانہ یچہ، ئہ گہرش مہن پیسہ و سہرہ مو خہزیاو خہ لکو روسیای سالتو ۱۹۱۷ دژو تزارہ کا، یان سہرہ مو خہزیاو خہ لکو ئیرانی سالتو

۱۹۷۹ دژو سىستەمى پاشايى، پارتىيەۋ يان لايەنېۋ پېسەو بۆلشەفكەكا يان (حزب اللہ)ى بىۋ و بە پەشتەۋانى ھېزو دۆلەتا دۆروبەرى و دوژمانا وپراۋەبەرى كۆمەلایەتى تاكتىكو خزنای ئەنداما وپش پەى دلى ئەنجوومەنى و شورى و كۆمونەكا خەلكى پەپرەۋكەرق و دماو زالېبىەش، بە دلېنەبەردەى سىستەمو وپراۋەبەرى كۆمەلایەتى، سىستەمە ۋەلېنەكا گېلنۆۋە، يان سىستەمى تاكپارتى و ميليشىيائى وپش سەرو خەلكىرە سەپنق. پاسە كە چە سەرەتانە ئاماژەدرىا، ئانە بە ئاستو وپھوشىيارى خەلكى و رادەو ئاماژەى خەلكى پەى پارېزناى وپراۋەبەرىيەكەو وپش بەنا؛ نەر خەلكى چە بارەو وپراۋەبەرى كۆمەلایەتى رۆشنۆير بۆ و وپراۋەبەرى كۆمەلایەتى بېبەبۆ بە بەشېۋ چە كولتوورى و ۋىرۆكەردەى و رۆشنۆيرى كۆمەلې و ئەنداماو كۆمەلې و ھىچى تەر خەلك نەتاۋق سايەو سىستەمە رامىارىيەكانە بژىۋق، ئەۋەگېلای سىستەمى ۋەلېنى، يان زالېبىەو لايەنېۋى ئاسان نېيا. چوونكە پاسە ئەزموونەكا مرقۇفايەتى نىشانىشادان، بنەماو مدرای و بەرژەۋامىي گرژو سىستەمە ستەمكەرەكا، سەرو ناھوشىيارى و ەشباۋەرى خەلكىۋ وپشگېرتەن و مدران و ھەر پاسە دلېنەلۋاى سىستەمە ستەمكەرەكا بە ۋى-ھوشىيارى و رۆشنۆيرى خەلكى و بپراۋابىيەى خەلكى بە وپش، بەنا و مسۆگەركرىق و بەبى ەشباۋەرى و ملكەچىي خەلكى، ھىچ دۆلەتېۋ و ميليشىيېۋ و فەرمانداربېۋ و پارلەمانېۋ و پاشايىبېۋ و لەشكرېۋ و دىكتاتوربېۋ بېبەيش نېيا و نەتاۋقىەك شەۋ و رۆ وپش گېرۆ و مەنۆۋە.

پەي ۋەرگېرتەي چە ئائەگەر، ماشىق مەر چە ھەنگامى يەكەمۆ خەلكى چە
 ئامە ترسىيا ھۆشيار كرىۋە و پەي ئامە بەسەيە، ماشىق رېكۆزىي جە ماۋەرىي
 و كۆمەلەيە تىيە ئاسۆيەكى شان بە شان و رۆشنگە رىيە رۆشنىۋىرىي و
 كۆلتوۋرىيەكا، پېسە و فېرگاۋ ھۆشيار كە رۆدەي و پەروە رۆدە كە رۆدەي كەسە
 ئازادىۋاز و وپراۋە بەر-ۋازەكا پەي سەباي پەروە رۆدە كەرا، بە واتىۋە تەرە،
 شان بە شان و پېرېكۆستەي و كۆشكە رۆدەي پەي بە دەستائۆر دەي ئامانجەكا
 چېرو دەسە لاتو سىستەمە رامىيارىيەكانە، رۆشنىۋىرىي وپراۋە بەرىي ھۆش و
 ئاۋەزو گرڈ كەسپۆيەنە كەرا بە بەشېۋ چە ۋىرۆكە رۆدەي و كۆلتوۋرىي و
 ژىۋاي خەلكى و رۆ بە رۆ ھامشانو لاۋازكە رۆدەي و ھۆرۋگېلنای سىستەمە
 رامىيارىيەكا، چەكەرە كە رۆدەي و گۆرەبىيەي سىستەمە وپراۋە بەرىي
 كۆمەلەيە تي پەرەمسانو و تەۋەن بە تەۋەن ياگۆ سىستەمە رامىيارىيەكا
 گېرۋە. چوونكە سىستەمە رامىيارىيەكى بە دلېنە بە رۆدەي پايەكا سىستەمە
 وپراۋە بەرىي كۆمەلەيە تي كۆمەلە ئازادەكا [بە دلېنە بە رۆدەي وى-باۋەرىي و
 ھەرمانى ھەرەۋەزىيە و ئابوۋرى ھەرەۋەزى و وېكۆمەكىي كۆمەلەيە تي و
 سەربەۋى كەسەكا كۆمەلەي] تاۋانشا وېشا سەپنا و ياگەگىرى با و سەرو
 كۆمەلەكارە زالببا و سەرزەمىنە ئازادەكا گىرارە و دۆلەت و ۋلات درۆسكەرا.
 ھەر بە ئەۋەگېلنای ئانەيە، كە سىستەمە رامىيارىيەكا دلېنە بە رۆدەن،
 وپراۋە بەرىي كۆمەلەيە تي درۆسبۆۋە و پەي ھەمىشەي ياگۆ سىستەمە
 رامىيارىيەكا گېرۋە و مرقفایە تي چە توققۇ دۆلە تي و كۆمپانىيە
 جەھانلوۋشەكا و مشەۋەرىي داراكا و گەنەۋەرىي رامىيارا رزگارېق و جەنگ و
 يانەۋېرانی و ئاوراي و دەرەدەرىي و قىنە و دوژمنايە تىبېۋ، كە رامىيارا پەي
 پارېزناي و ئەۋە ئاستەي سىستەمە رامىيارەكا درۆسبەكە رۆپى، دلېنەملا و

هۆشيارى و يوگېرتەى و ھامپەشتى و ۋەشەۋىسى ياگو قىنەقىنالى
پامىاربىيەكا گېراۋە.

سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلەيتى بە گلېرۇبەى و گىفتۆكەرڈەى گىرڈو
خەلكى چە بارەو پەرسەكا و پىكۆتەى سەرو بىرپارەكا پەشتىبەسۆ، كە دۆى
مىكانىزمى ئازادىبەخشىبى و ھىچ بۆشايېۋ پەى پىلانقو مىيانىگەرەى و
قووچكەى سىستەمى پامىاربىيە نمازاۋە، كە پىسەو دۆى بىنەما چىنەبەتەى،
پامىارا كەرا بە بىرپاردەر و فەرماندەر و خەلكى كەرا بە فەرمانبەر و ملكەچ،
سامان و دەرەمەتو كۆمەلەى ۋزا چىرو دەسو پامىارا و كۆمپانىيەكا و خەلكى
كەرا بە كىرگىرياو ئادېشا و ئاتاجو دەسو ئادېشا، ھەر پاسە كە چى
پۆزگارەنە پووھمىتۆ.

وېراۋه به رېي ياگۆ مه رمانى و واناي و خزمه تکه رډه ي و ده گايا و گه رپه کا
شاربۇي چنى يۆگېراۋه، به بى ئانه يه، که پاشا و سه رۆک يان پارتتيبۇ
رابه رو ئاډبشا بو؟

ۋه لى گرڭ چېۋېۋيه نه بېيه ي سه رۆكى و سه رکرډايه تى به لگه و نا ئاماډه ي و
ناتواناي خه لکين، چوونکه که سانى ئازاډيوازي و هوشيارى و پوقشنۋيرى
په نه وازيشا به سه رۆکايه تى که سا ته رى نپيا و چه هوشيارى گرڭو
خه لکيه نه سه رپه رشتياري گرڭينه يى [کۆمه لايه تى] درۆسبو. بېجگه
ئانه يچه يۆگېرتېۋ که به برپارق سه رۆکا درۆسبو، نه يۆگېرته يا و نه وېوازانه و
خه لکين، به لکو سه پناي برپاربۇي راميارى و ئايديۋلۆجېن سه رو
خه لکيه ره و به مه رډه ي يان لاشيه ي سه رۆكى و پارله مانى و فه رماندارى و
دۆله تى، گرڭو رېکۆته کا و يۆگېرته کا هورۋشنيواۋه و گېلاۋه بارو ۋه لى
درۆسبېه يشا.

سه رۆک شوانه ي راميارين و مه ر ياگېۋ سه رۆک بو، که سانى دمارپه ۋى و
ناسه رۆكى مه نى و وه شباۋه رپى به فرياډرپه سى و رزگارکه رپى شوانه رامياره کا
درۆسبو و هېز و توانا و فره و که سه کا، که هيچ ده سه لاتېۋ يان دارايېۋشا
نپيا، دلېنه برىق و تاكو راده و ناتواناي و چه مه رانى و دمارپه ۋى و برۋا-به-
وى-نه بېيه ي، که سه كى لاۋازى و ۋېرانى كريا و چه که سايه تى وېشا
هالېبکرياۋه و چه خاسته رين بارو سيسته مى رامياريه نه، که سيسته مى
پارله مانين، فرينه و خه لكى كرىق به ده نگده رى ناده ربه س و نه خشى
کۆمه لايه تيبش دلېنه برىق و که سايه تيش وردكرىق و فارىق به كارتو

دەنگدای و هۆرژچنای خراب چه خراپتەرینو پامیارا و چه باری ئابووریچۆ فاریقو به خزمەتکارو دارایا و مشهوهرا و تاكو ئاستو ژماره یان کارتو باج و خەراجی كه سایه تیش كه مكریۆۆه و ۆه زنیۆۆه و هیچ نه خشیبۆی ئابووری و كۆمه لایه تی و رۆشنۆیری و كۆلتووری چالاك و چاره نۆیساز په ی تاکی نه ڈاری و بېده سه لاتی نمه مه نۆۆه و پېسه و سه ربازو شه تره نجی هه رده م بق به قوربانی پلانو ده سه لاتدارا و ده سه لاتوازا و سه رمایه دارا و پامیارا، ۆاتا مرقۆی ئاسایی گرڈو به ها كۆمه لایه تی و رۆشنۆیری به كاش چه ده سمڈو .

به لام كاتبۆ كه چن هه رمانبه ربۆ، چن وانیاربۆ، چن ده گئی، یان دۆی ناوچی سه رو بنه ماو وی-هۆشیاری و به رژه وهندی گرڈینه و ویشا یۆگېرا، یۆگېرته كه شا بق به رېكۆتبۆی كۆمه لایه تی و به شېۆ چه كۆلتوورو خه لكه كه ی و دلېنه لۆایش ئاسان نېیا، هه ر پاسه كه فره تاییه تمه نېی، كۆلتووری و كۆمه لایه تی هه زاران سالی په ی ئېمه مه نېنېۆه و ئیسه ئېمه پېسه و به های و نه ریتی كۆلتووری و كۆمه لایه تی په پره ۆیشا كه رمی .

كاتبۆ یۆگېرته ی هه مده ردا و هه م-ئامانجا بق به به شېۆی بنه رته ی چه هۆشیاری كه سه كۆمه لایه تیه كا، ئیتر هیچ به هانېۆ په ی یۆنه گیرته ی و ده ركنه كه رده ی نمه مه نۆۆه و یۆگېرته ی كۆمه لایه تی بق به به شېۆ چه سه رووشتو ژیۆای و هه رمانی و به ره مه مئاۆرده ی و خزمه تكه رده ی كۆمه لایه تی و باری چامنه نه و به ۆشیاری و وی-ئاۆه زی با به تاییه تمه نی كه سه نه ڈار و بېده سه لاتكریاكا و به ئاسانی نمه تاؤا به سالارېبه ی و مله ۆپی چینیایه تی دارایا و ده سه لاتدارا ملبڈا. به ئا جوړه فره و كۆمه لی گنۆ

نەياريى و ناكۆكى چنى جۆرو ژيۋاي و بەرھەمناۋرئەدى و بەشكەرئەدى و
پاۋەبەرىي راميارىي كۆمەل، ۋەرانۋەرو ئاڭشاۋە وپېكۋستەي و وپراۋەبەرىي
با بە ئەلتەرناتىشى ئاۋەزىي و لۆجىكىي سىستەمى راميارىي و ئانەيچ چنى
وېش و بھۆشيارىي گىرئىنە و جەماۋەرىي و كۆمەلايەتەي دۆسكەرۇ، كە ئىتر
بوار و بۆشايېۋى ۋىرىي و ئاۋەزىي و كولتوورىي و كۆمەلايەتەي و ئابوورىي پەي
شوانەيي راميارا نمازقۇۋە و كۆمەل-پابەرىي يان وپراپەرىي كەسەكا و كۆمەل
ۋەرجەسەبق.

سەرو ئا بنەمايە، يۆئەۋەگىرتەي رېكۋزىي ئاسۋىيە جەماۋەرىي و
كۆمەلايەتەيەكا بق بە دېرئەو پەرەئەساي و بھۆشيارىي و ئەزموونگەرىي
كۆمەلايەتەي و ھەر چېۋېئۇ كە بى بە بەشېۋ چە و بھۆشيارىي و
ئەزموونگەرىي كۆمەلايەتەي، وى بە وى پېسەو بەشېۋ چە كولتوورىي و
دەسەلاتى كولتوورىي وېش ۋەرجەسەكەرۇ. باربۇي چامەنە ئىتر
دلېنەبەرئەدى كۆمەل-پابەرىي يان وپراپەرىي خەلكى بق بە ئەگەربۇي
ئەستەم، چوونكە دەسەلاتو كولتوورىي پارېزەرەش ھەن و
پەشتەۋانىشكەرۇ.

يۆگىرتەي رېكۋزىيكا ياگۇ ھەرمانى و خىزمەتكەرئەدى و ژيۋاي چە دەگىۋەنە
يان شاربۇنە متاۋۇ سەرو دۋى بنەمايە، يان بە دۋى جۆرى يۆگېراۋە:

- يۆگىرتەي فېدراسيۋنىي

يۆگىرتەي فېدراسيۋنىي پاسەنە، كە گرئو رېكۋياكا دەگى يان شاربۇي
(كۆمىتى، ئەنجومەنى [شورى])، كۆمۈنى و ..تد چ ياگۇ ژيۋايەنە چ ياگۇ

ھەرمانى و واناي و خزمەتكەردەيەنە) سەرو بنەماي فيدراليستىي
ئازادىيوازانى [نادۆلەتتى] دلى فيدراسيؤنپويەنە يۆگېراۋە، ھەلبەتە بەبى
ئانەي وېشا ھۆرشاناۋە دلبەنەبەرا، سەرو بنەماو "وى-ياگەيى چالاکى
بکەرە و سەرتاسەريى و گەردۆونى ۋىرکەرۆ و پەشتەۋانىكەرە" سەربەوبى
وېشا پارېزنا و پېسەو پايېۋو وپراۋەبەريى كۆمەلايەتى كۆششكەرا.

- يۆگېرتەي تۆرى

يۆگېرتەي تۆرى يان كەژەتەللەيى جۆرېۋى فرە تازەو رېكۆزىاي فيدراليستىن
پېسەو ئەلتەرناتىقو فيدراسيؤنەكا. ھەلبەتە جياۋازىيەكە ئانەنە، كە دلى
فيدراسيؤنەكانە جۆرېۋ بەرزۆببىيەي رېكۆستەي پايىنۆ پەي لاو سەرى ھەن
و ئانەيچ ئەگەرەو بىرۆكراسىيش ھەن، ئەر وېھۆشيارىي خەلكى نەبۆ. بەلام
يۆگېرتەي تۆرىيەنە گروپى و رېكۆزىيىكى بەس بە ھامپەشتىكەرژەي چنى
يەكترى بەسياۋە و گرڈ پېۋەرە وپراۋەبەريى كۆمەلايەتى پېكمارا و بازنەكى
يۆگېرتەيشا ھامپەشتىكەرژەين، نەك بەژەنەو رېكۆستەي فيدراسيؤنى.

بەلام ھەر دۋە بارەكەنە، ھەر دۋە رېكۆستەكى پابەنو بنەما فيدراليستىيە
ئازادىيوازەكا ھەنى و پەي يەك ئامانچى و پېسەو درېژەو رۆتو كۆششى
ئازادىيوازانى كۆمەلايەتى سەرشاھۆردان و پېژايبىنى و بە ھۆرۋچنای
نمايەندا وېشا دلى گلېرۆببىيەي گرڈىنەو ئەنداماشانە پەي بەشدارىكەرژەي
و يۆگېرتەي دلى وپراۋەبەريى دەگى و شارەكانە، با بە بەشېۋ چە وپراۋەبەريى
كۆمەلايەتى.

وېراۋەبەرىي دەگايا وشارا و ناوچا و مەربما چنى يۆگېراۋە، بەبى نانەي دەسەلات يان سىستەمى راۋەبەرىي ميانىگەرا [دۆلەتى] درۆسبۆ؟

كاتبۇكە بېراداى يان راۋەبەرىي ميانىي و سەرتاسەرىي بۆ و دەسەلاتى ميانى و سەرتاسەرى بېيەيش بۆ، ۋاتا پەيرەۋكە رڭدەيش ناچاركرين و چېردەسانەن. چوونكە ئەر خەلك مافو نا-ۋاتەيش بۆ، مەرگېز كەسەكى نەمە لا چېرو بارو ئا يۆگېرتە زۆردارەككيبە. چوونكە پەي پارېزناى "ۋلاتەكا" و سىستەمە پاميارىيەكا [فەرماندارىي و دۆلەتى] و ملكەچكە رڭدەو خەلكى دلى چوارچېبۇي پاميارىيەنە [ۋلات / دۆلەت]، زۆر و دەسەلات و سەركوت پەنەوازا و بەبى ملهوپرىي چىنېۋى و پارتىيۋى يان دەسەچنېۋى، مەرگېز سىستەمو "ۋلاتا" نەتاۋق وېشگېرۆ و مدرۆ مەنۆۋە.

مەر نانەيچەنە كە چە ئيسەنە ئىتنيەكى دلى چوارچېبۇو دۆلەتى ئىراقى و ئىرانى پەي رزگاربىيەى و جىابىيەى و وېراۋەبەرىي يان چە بارو وەشباۋەپرى و ناھۆشيارىيەنە پەي راۋەبەرىي دۆلەتىي وېشا كۆششكەرا. چوونكە بېارەكى سەرو سەرەو ئاڭبشاۋە درىپنى و سىستەمەكى و مەرزەكى و يۆگېرتەكى وېوازەنو خەلكى نەبېپنى، بەلكو ۋەرنەنجامو دلېنەبەرڭدەو وازىارىيەكا خەلكى، وەرەكا خەلكى، ئاۋاتەكا خەلكى و رېكۆزىن كۆمەلايەتتېيەكا خەلكىيەنى و بە دلېنەبەرڭدەو بنەما كۆمەلايەتتېيەكا وېراۋەبەرىي خەلكى، ئا دۆلەتى درۆسبېبىنى و سەرو خەلكىەرە سەپىپنى.

ھەر پاسە دلېنە بەرژەي سىستەمە رامىيارىيە كاچ بە ئەۋەگېلای پەي سەرو
 بنەما كۆمەلەيە تىيە كا پەيۋەنى و پىكۋستەي و بەرھەمناۋرژەي و
 بەشكەرژەي و بەرھەمە نىبىيەي گرژو خەلكى و ھەرھەزىيانە
 ھەرمانكەرژەي و ھەرھەزىيانە بەرھەمە نىبىيەي چە رەنجو وېش و سامانو
 كۆمەلەي بەدىمىۋە. بە جۆرېۋ كە ھەزاران سالى ۋەلې درۆسبىيەي خان و
 سان و مىر و بەگ و پاشا و دۆلەتە كا، خەلكو كۆمەلە كۆمۈنەي و
 ھەرھەزىيە ناخېلە كىي و ناسالارىيە كا، بەبى پاشا و سىستەمە دۆلەتەي دى
 ئازاڭ-دەگا و ئازاڭ-شارەكانە پېۋەرە ژىۋىنى و كۆمەلە كو وېشا راۋەبەرژىنە؛
 ھىچ كەس سالارو كەسى تەرى نەبىيەن.

چن سەڭ سالى ۋىبەرژەنە ئەزمۈنى سىستەمە رامىيارىيە كا، كە سىستەمە
 مىانىي و قوۋچكەيىنى، ئانەشا پەي مرقۇفايەتى سەلەمنان، كە سىستەمە
 مىانىيەكى خاسترىن ياگېنى پەي سەرھوردای بىرۆكراتى و دىكتاتورى و
 گەنەيى، ھەر پاسە سىستەمە قوۋچكەيىكى خاسترىن ئامرازو
 ملكەچكەرژەي و كۆيلەكەرژەو خەلكىيەنى. ئەر ئېمە چە ئىسەنە بە ورژى
 و بەرو چەشمەكە ئايدىۋلۆجىيە كاۋە سىستەمە رامىيارىيە كا [پاشايى،
 سەربازىي، تاكپارتىي، پارلەمانىي] سەرنجىڭدەيى، ئانە بەرگنۆ، كە ھىچ كام
 چە گەنەوهرىي و ملھورپى ھالىي نىبەنى، تەنانەت ئانىچشا، كە كەسانى
 تىكئۆكراتى و ئەكادىمىستى و زانى و فىلۆسوفى سەرۆكايە تىشا كەرا؛ چ
 دەسەلاتدارىي ئەرەگېر بو و چ دەسەلاتدارىي رامىيارە ھامزۋانە كا وېما.

به لّام بېچه ۋانه و سيسته می رامیاری، سيسته مو وپراۋه به یری کومه لّایه تی
سهر و ئا بنه مایه، که خه لّک دلی گلېر ۆببیه ی یاگه کا یان رېکۆزیی جِه ماۋه یری
و کومه لّایه تییه کا وېشه نه برپاره کا مّدق و که سانېۋ که پېسه و نمایه نده ی،
ئه نجامدای برپاره کا سهر په رشتیکه را، ههر دلی ئا گلېر ۆببیه یانه هور ۆچنیا و
ئهر ئهرکه وېه خشانه کاشا به دروسی، به ئا جوره که خه لّکی برپارشدان،
ئه نجامنه ئا، خه لّکی مافو لابه رڌه ی نمایه نده خراپه که ره کاش هه ن و متاۋق
که سانېۋی تهر ۆزق یاگو ئاډېشا، که دلّسۆز و شایسته نی، ئانه یچ
میکانیزمو راگیریه نی چه سهر هور دای سيسته می دۆله تی.

بېجگه ئانه یچه ئهر سهر په رشتیکه رڌه ی رېکۆزییۋی جِه ماۋه یری و
کومه لّایه تییه نه یان ده سه و نمایه نده یی ئه نجوومه نو ده گیۋېنه گه نه یی و
نارپکی سهر هور بښق، به ئاسانی و چه راو گلېر ۆببیه ی خه لّکی ۆ که سانی
شایسته تهر ی هور ۆچنیا و پېسه و کوده تای سهر بازی و ناهه مواریبیه و
پارله مانی و تېکشیه و فه رمانداری، ههر مانی و ئهرکه کی په که شا نه مگنق و
رپزه کی خه لّکی دۆه به ره کی و جه نگ و کېشمه کېششا نه مگنونه و نمایه نده ی
هور ۆچی گلېر ۆببیه یه گرڌینه کا خه لّکی پېسه و پارله مانتارا په ی ماۋه و چوار
سالآ نه با به بارېۋی گران و گه نه یی و ناجوریه که په ی یاگه کا تهر ی
نمه ته نوۋه و په ی دلی په یۋه نییه کومه لّایه تییه کا ته شه نه نمه که رق.

به کوئی و پۆختی، ئا میکانیزمی [پېکئامای میانگه رای و قووچکه یی]، که
دلی سيسته می رامیاریه نه با به زه مینه سازی گه نه یی و دزی و تالانی و
به هره کېشی و سته مگه ری و دیکتاتور یی، دلی سيسته مو وپراۋه به یری
کومه لّایه تییه نه بپه یشا نبیا و کومه لّېۋ میکانیزمی تهر ی پېسه و گلېر ۆببیه ی

گژدینه و خه لکی، برپاردای یه کسه ره و خه لکی سه رو په نه وازیبه کا و هورژوچنای نمایه نده کا خه لکی پپسه و سه ره پره رشتیکه ری و ببه خشانه و نه نجامدای برپاره کا خه لکی، چه لایه نو خه لکیۆ ده سنیشانبکریا و لابریا و نه رکه کپشا ده سنیشانبکریا و مه رزو برپاردایشا ده سنیشانکریو، ئا میکانیزمی با به مسؤگه رکه رو ئازاژی و یه کسانی و داڤه روه ری کومه لایه رتی و چه سه ره هوردای چه پاؤلگه ری ئابووری و پاؤانگه ری پامیاری و دیکتاتوری و فاشیستبیه ی راؤه بری راگیریکه را.

مه ر پاسه که رپکۆزین جه ماؤه ری و کومه لایه تی چه راو نمایه ندا و بنه ما فیڈرالئیستییه کاؤه دلی و برپاؤه به ری ده گن و شاربنه یوگپراؤه، و برپاؤه به ریبه کی یاگو هه رمانی و وانای و خزمه تکه رژه ی و و برپاؤه به ری ده گایا و شاراچ دلی کۆنفیڈراسیۆنو و برپاؤه به ری ناوچه یی و هه ربمییه نه به کیاسته ی نمایه نده هورژوچیکا و بشا یوگپراؤه و به شه کا و برپاؤه به ری ناوچه یی و هه ربمی و تاکو به کپشوه ری [قاره یی] میاؤق پیکمارا و پپسه و که ژه ته للی، و برپاؤه به ری ناوچه و هه ربمه کا یه کیته بوی پته وی کومه لایه تییه نه سه رو بنه ماو په شته و ئانیکه رژه ی و هه رانؤه رانه ی یوگپراؤه و زه مینه و جه نگی و قینی و دؤه به رکی دؤله تی دلبنه ملق.

نه و اچیا نه مه نو، نه فیڈراسیۆنو و برپاؤه به ری ده گایا و شارا و نه کۆنفیڈراسیۆنو ناوچه کا و هه ربمه کا، سیسته می دؤله تی نییه نی، به س یوگپرته ی ئازاڤانه و هه مپه شتانه و ده گایا و شارا و ناوچا و هه ربمانی پپسه و و برپاؤه به ری کومه لایه تی.

نەردەگىۋە، شارپۇ، ناوچىۋيان ھەرىمبۇ نامادھو پىكىناۋر دەى
وېراۋەبەرى كۆمەلەيتى و يۆگېرتەى و پەشتەۋانكەردەى چە وېراۋەبەرى
دەگيا و شارا و ناوچا و ھەرىمەكا تەرى نەبق، چېش؟

درقس نېيا و خاس نېيا، بەلام فرە ئاسايىن و مافى رەۋا و وېشان، سىستەمو
راۋەبەرى دەگاي و ناوچەى و شارى و ھەرىمەكەيشا بە ئا جورە پىكۇزا، كە
وېشا وازيارش ھەنى و چنى ۋىرۆكەردەى وېشا گونجىق و مەيسەر بق. كرىق
و مشىق بەردەۋام چنى ئاڭبشا گفتوگۆكرىق و بە پەنەوازىي يۆگېرتەى و
خاسى يۆگېرتەى ئاشنا و ئاشنى كرىا. بەلام ھەرىگىز بە چەك و ناچاركەردەى
و سەپناى نا. ھەر پاسە فرە ئاسايا، كە دەگىۋە سىستەمېۋى تەر پەى
وېش ھۆرۋچنق، مشىق دەگاكى تەرى ئا مافەيە بە ئاڭى رەۋا ۋىنا و بژناسا.
بەلام چە باربۇنە كە سىستەمو راۋەبەرى دەگىۋى بق بە مەترسى پەى
سەرو دەگاك تەرى، مشىق گفتوگۆ و چارەسەرى ئاشتىيانە و ئەر ناچارپىش
بى، ۋەرەنگارىي و مثرامانى كۆمەلەيتىيانە ۋەراناۋەرو ئاڭى كرىق و خەلكو ئا
دەگى بە پېچەۋانە و راۋەبەرىيەكەيشا، پەى گفتوگۆكەردەى و چارەسەرى
بانگەۋازكرىا، تاكو ئاشتەوايى كۆمەلەيتى دەسەبەركرىق.

فرە ئاسايا، ئەر سىستەمو دەگىۋى يان چن دەگىۋى پارتىي (حزبى) و
فەرماندارىي (حكومەتى) بق، بەلام بە مەرجبۇ كە دژو ئاسايشو ناچەكەى
و ھەرىمەكەى نەژلېۋىقۇۋە و پەى ئەرەگېرتەى و پەلامارداي وېراۋەبەرى
كۆمەلەيتى دەگاك تەرى نەكۆشىق و مەترسى درقسنەكەرق و بابەنو
پىكۇتنامە كۆمەلەيتىيەكا بق و با. چوونكە ئاشتى و پېۋەرە-ژىۋاى بە مەنەى

و ئاسايىشو گرڭ لېۋى خزمەتكەرق و ھەر دەگىۋە يان ناوچېۋ پەى زورى و پەلاماردای پەنابەرق، ئاسايىشو ئەۋىشا تەرى ۋزۋنە مەترسى. چە بارېۋى جامنەنە ۋەرەنگارىكەرڭەى ملهوپرى لایەنى پەلاماردەرى و مڭرامانى كۆمەلایەتې دەگایا و ناوچا و شارە ئازاڭ و وېراۋەبەرەكا پەنەوازىبېۋى ھەردەمىين و نەمەكرىق چەمپۆشیش چنە كرىق و چە ۋىربىق.

ھەلبەتە ھەرگىز ئەگەر و ئانەى نېيا، خەلكو دەگا و ناوچە و شارە ئازاڭ و وېراۋەبەرەكا پەلامارو دەگا يان شارە سىستەم پارتىي و فەرماندارىيەكا بڭا، چوونكە جەنگ و ئازاۋى ھىچ كات و ھىچ ياگېۋەنە بە ئامانجو خەلكى خزمەتنەمەكەرەق، بەلام بەپېچەۋانۆ پاسە كە ھىزى و ئارق و ئايەندەيچەنە ۋىنى، ھەرگىز سىستەمە پامىارىيەكى بەبى جەنگ و پەلاماردای و ئازاۋى نەتاۋا مەنا و مدرا. چوونكە پېكئاما و وېشا سەرو زوردارى و ملكەچكەرڭەى خەلكى مەرزىانەرە و بەبى زور و سەركوتكەرڭەى و ستەم و ملهوپرى ئابوورى و پامىارىي ۋەرانۋەرە كۆمەلەكا تەرى، ئەستەما سىستەمە پامىارىيەكى (پارتىي و مېلبشايى و دۆلەتییەكى) بتاۋا مەناۋە و وېشا پارېزنا، ۋەرە ئانەى تاشاى دوژمنى دلېنى و بەرەكى يۆن چە ئا ئەفسوونە پامىارا، كە متاۋق خەلكى پېسە و ۋەشباۋەرى و شۆنكۆتە و پامىارا بازقۋە.

چه بارو جهنگی و په لاماردربیاننه یان جیاببییهی ده گیڼوی، شارپڼوی یان ناوچېڼوی و هه ربمېڼوی چنی بهر خورد کرڅیو؟

هه ر پاسه یوگېرتهی نازاډېڼوی که سیی و کومه لایه تین و مافو گرڅ که سېڼوی و گرڅ کومه لېڼوی هه ن، که نازاډانه سهرو نایه ندهو وېش برپاره بډو، هه ر پاسه یچ مافو جیاببییهی و جیاواز څیرو که رډهی ماف و نازاډیڼوی که سیی و کومه لایه تیی هه ر که سېڼوی و کومه لېڼون و هیچ که س مافو راگیری نا مافه یشه نبیا. ډهرو نانه یه نمه بو، جیاوازی څیرو که رډهی یان ناره زوو که رډهی جیاببییهی ده گیڼوی، ناوچېڼوی و هه ربمېڼوی به جهنگ و کوشتار نه انجام بډیو یان دمایش بیو. چوونکه هه ر پاسه که هیچ که س ماف و رپه ډایی سه پناهی یوگېرتهی نیتنییه کا و بازنه کولتوورییه کا و کومه له کاش نبیا، هه ر پاسه یچ هیچ که س ماف و رپه ډایی راگیریه که رډه یش چه جیاببییهی وی-وازانه و که سه کا یان کومه له کا تهریش نبیا و مشیق نه بو.

به لام چاگه نه، که وېراډه به ریی ده گیڼوی، شارپڼوی، ناوچېڼوی یان هه ربمېڼوی به جهنگ وه لآمو داوازی جیاببییهی گروو پېڼوی یان ده گیڼوی یان شارپڼوی بډوډه، یان گروو پېڼوه و ده گیڼوه و شارپڼو گه ره کش بو به جهنگ یوگېرتهی وېش چنی نه ډیشاته ری هورشانوډه، نیتر بارپڼوی چامنه نه نرکو ده گا و ناوچه و و شار و هه ربمه وېراډه به رکا تهرین، که دڅو جهنگی و کوشتاری مدراډه و لایه نه جهنگه ره کا به گفتوگو که رډهی و په سینای ماف و نازاډی یه کتری ناچار که را.

مەلئەتە ئانەيچما ۋىرنەشقۇ، كە جەنگ و پەلاماردای ديارڈەو ئا جۆره كۆمەلئانە كە پېكتامپۇي خېلەكى، پاشايى، پارتىي [حزبى]، سەربازى و پۆلىسى و دۆلەتیشا مەن، چوونكە چە ئا بارانە چن كە سېۋيان كە مېنپۇي دەسەلاتدار و مەلپەرست پەي بەرژەوۋەندى وېشا و زىاڈكەرڈەي مەرزو دەسەلاتو وېشا يان مسۆگەر كەرڈەي بەرژەوۋەندىيە ئابوورىيە كا وېشا، پەي جەنگى و پەلاماردای و ئەرەگېرتەو سەرزەمىنو كۆمەلئە كا تەرى پە نابە را.

چە ئا بارۇ ۋەلئىنەو سەرھۆرڈاي سىستەمە دۆلەتئىيە كا چ پاشايى و سەربازىي و پۆلىسى و چ پارلەمانىي ئانەش نىشانندان و سەلەمنان، كە ملامەتو جەنگ و پەلاماردايە كا، پاوانگەرىي دەسەلاتى و چە پاۋلنگەرىي ئابوورىي بىيەن. كۆمەلئەنە كە سىستەمپۇي نادۆلەتئىي و نادەسە چنىش بىيەش بۇ و خەلكى ئاسايى وېش راۋەبەرۇ كۆمەلئەكۆ وېش بۇ، مەرگىز بەھانپۇ يان ھاندەرپۇ پەي جەنگى و پەلاماردای نىيا و خودو ۋەلئىنەو ھۆرامانى چە ھەزاران سالى ۋىەردەنە ئانەشە نىشانندان، كە فرىنەو مرقۇقايەتى بەس وازيارو سەرپەنىۋى گونجىيا و لەمپۇي سېرە و كەسايەتپۇي پارىزيا و ئاشتەوايى كۆمەلئەتئىي و ۋەشى و بەختەرۋەرىين.

دەسەلاتوازيي و نامبانگوازيي و پاۋانگەرىي و چە پاۋلنگەرىي و مشەوۋەرىي بەس وازيارىي كە سانپۇي كەمى بىيىنى و زىاڈكەرڈەي و پەرەئەساي و گردگېرپىيەيشا پەي سەرھۆرڈاي و درۆسبىيەي پارتىيايەتى و دۆلەتى و سىستەمو سەرمايەدارىي گېلۆۋە و بنەماكى كۆمەلئەق ھۆرامانى و فرەو كۆمەلئە نادۆلەتئىيە كا تەرۇ جەھانى ۋەلئى سەرھۆرڈاي "نەتەۋەسازى" و

دۆلەتگە رايى و ملکہ چى سپاسگوزارانە و خەلکى وە شباۋەرى بە سىستەمى
پاميارى، ناشتايوايى و پەشتەۋانى و ھەرە وەزى و پەپرەۋكە رذەى ياسا
سرووشتيبە کا کۆمە لايىبە و مرقاىتە تى بنە ماو کۆمە لى بىبى.

پەى نمونەى نەر ميانو خەلکو تەۋبلى و زاۋەرى يان شۆشى و ..تد سەرو
سەرچە مەو ئاۋى و باخدارى و پەرژىنپرە و ئازەلى يان ميانو دۋى
ھەرزە کارانە دەمە قپە بىبەقو، خەلکو ھەر دۋە دەگای و بکۆتبى و چە راو
پەرس و راي کۆمە لايە تىبانەى و خەموەرى پەى پاربزنانى ناشتەۋايى
کۆمە لايە تى، زوو گرتە کبشا چارە سەرکە رذېنى و بەپا و ۋيرو و بشا،
ياسىۋەشا نىنەرە و رپکۆتەى کۆمە لايە تى سەرو ئا ياسى يان برپارە کى
درقسبىبەن و گرڈ کە سبۋى پەپرەۋكە رذېنە و بە ئا جۋرە ناشتەۋايى
کۆمە لايە تى درقسبىبەن و پاربزنان.

بەلام بە داخو، چە ئا کاتو کە ئىمپراتۋرە کى دۋرۋەرى يان ئىمپراتۋرەى
ئۋروپىيە کى بەرەو ناوچە و برپاۋە بەرە کا ئامىنى، چە راو درقسکە رذەى
دەسە کە لاي و ۋەرتە ريداي بە کە سانى ھەلپە رستى، تاۋانشا ئازاۋى
درقسە کە را و ناشتەۋايى کۆمە لايە تى لاۋاز و نايانگە گىر کە را و دمتەر
سەردەمو پەلامارو دۆلەتە ھامچەرخە ئۋروپىيە کا و درقسبىبەى دۆلەتە
ھامچەرخە کا ئىران و ئىراقى و پەنابە رذەيشا پەى درقسکە رذەى ئازاۋى
کۆمە لايە تى و دمتەر درقسکە رذەى پارتىبایە تى و رپکۆستەى پاميارى،
تاۋانشا ھامسا کە را بە دوژمنو ھامساي، والى و برا کە را بە دوژمنو يە کترى،
تاتە و کوپ، ئەڭا و کناچى، دەگا دژو دەگى و ناوچە دژو ناوچەى ھانبشا و

دۆبەرهكى و دوژمنايه تى و قينه قينالى رامياريه و دەمارگىرى ئايدىيۆلۆجى درۆسكەرا، تاكو وېشا (كۆمپانىيە جەھانلووشەكى) و زلھېزەكى گرڈو گۆشەكا جەھانى گېراره و گرڈو مرقاياه تى پەي ملھوپرى و پاوانگەرى و مشەوھرى وېشا ملكەچكەرا.

ئەر جەنگو ميانو لايەنە ميليشياييه كا "كوردايەتى" چە ھۆرامانەنە سەرنجىدەيى، سالقو ۱۹۶۱ تاكو ئيسە بەرژەۋام گەنجى ھۆرامانى بيېنى بە دوژمنى يەكتىرى و پەي لايەنكا يەكتىرشا كوشتەن، بەلام چە بنەرەتەنە بە ھىچ جۆر قينە و دوژمنايه تى ھامساى يان دەگايى و ناوچەيىشا نەبيېن و تەننەت چە ژىۋاي ئاسايەنە، يار و ياۋەرى يەكتىرى بيېنى و ھامپۆلى و ھامھەرمانى و ھامدەردى يەكتىرى بيېنى و ئانە راميارى و پارتى و ئايدىيۆجىگەرەكى بيېنى، كە ميانو خەلكيەنە دوژمنايه تىشا درۆسكەرژەن، تاكو دەسكەلاكېشا بە ئاسانى بتاۋا سەرو خەلكيەرە زالبېا و رەنجو خەلكى و سامانو كۆمەلى چە پاۋلگەرا و پاۋەبەرى كۆمەلى پەي سالارى و مشەوھرى وېشا پاۋانكەرا.

ئەي پەرسۇ ئازاڭى واناي زۋانى ئەڭايى چنى پىكۇزىقۇ، بە تايىبەت پەي ئا
كە مينا كە پەي دلى كۆمە ئە وپراۋە بەرە كا مەيا، يان ۋە ئتەر ئامپىنى و زۋانى
ئەڭايى ئاڭپشا جيان؟

چە سىستەمو وپراۋە بەرى كۆمە لايە تىبە ئازاڭى تەمام پەي كولتوورى و
زۋانى مەن، ھىچ زۋانېۋ چە زۋانېۋى تەرى بالاتەر نېيا و گرڭ كەس مافو
قسە كە رڭەي و واناي و ئۆستەي و بەكار بەرڭەي زۋانو وپش چە
پراۋە بەرىبەنە مەن و زۋانو كۆمە ئى وپراۋە بەرى زۋانو خە لكە كەين و ئەر
كۆمە لېۋەنە كۆمە لېۋ زۋانى با، مەر يوق چانېشا ياڭو زىۋاي
خە لكە كەيشەنە بوق بە زۋانو پراۋە بەرى قسە كەرا وپش؛ پەي نىمۇنەي
دەگىۋە سۆرانى يان كەلھوپىي يان فارسى زۋانە گنوق دلى وپراۋە بەرى
ناوچەو مۆرامانى. چە ئا بارەنە خە لكو ئا دەگى مافو وپشانە زۋانى ئەڭايى
وپشا بوانا و پېسەو زۋانو واناي و پراۋە بەرى بەكار بەرا. مەر پاسە دەگىۋەنە
كە فرەو خە لكە كەي زۋانېۋش بوق و چن كەسېۋ زۋانېۋى تەر، ئا چن
كەسە مافو وپشانە پەي چالاكى كولتوورىي و زىۋاي پۋانەو وپشانە زۋانو
وپشا بەكار بەرا، زاروق لېشا بە زۋانى ئەڭايى وپشا بوانا. ھىچ كەس ئا مافەشە
نېيا و پەۋا نېيا، كە كەسېۋى تەر بە قسە كە رڭەي يان واناي يان
بەكار بەرڭەي زۋانېۋى تەرى ناچار كەرق، چوونكە زۋان سەرە تايىتەرىن ماف
و ئازاڭى سىرووشتىي و مرقىي و گەرڭوونىين و بە نەببەي مافو
قسە كە رڭەي و ۋىرۆكە رڭەي و واناي و ئۆستەي بە زۋانى ئەڭايى يان زۋانى
وى-واستە، قسە كە رڭەي سەرو بېبەي ئازاڭىيە كەسىي و گرڭىنە كا مرقىي
گنۇنە خانەو درۋى و خە لك-خە لئە تناي.

نازاڭى سەرەتايى ۋاتا زۋان و زۋان ۋاتا نازاڭى سەرەتايى، ھەر ياگېۋەنە و ھەر سىستەمېۋەنە نازاڭى قسەكەردەى و واناي و بەكاربەردەى زمانى ئەڭايى يان زۋانى وي-واستە نەبو، چا ياگېنە سەرەتايىتەرىن نازاڭى مرقۇى بېيەيش نېيا و ئەر پاگەندېۋە چامبېچە كرىق، بەدلنئايىۋ مەبەس بېچەۋانە و نازاڭىن، چوونكە مرقۇف و نازاڭى و زۋان بە نۆرە شۆبق يەكتىرەرە پېڭابا و تەمامكەرو يەكتىرەنى و نەبېيەى يۆيشا، بەلگە و نەبېيەى ئەۋىشاتەرىن.

پەى ئانەى كە چە گىنگى نەخشو زۋانى و رەۋايى مافە سرووشتى و گەردۋونىيەكا بياۋمېنە، پەنەوازا چە خودو ئاشتەۋايى كۆمەلەيتى و پېۋەرە ژىۋاي و يۆگېرتەى مرقۇفايەتى بياۋمېنە؛ ئايا بەبى مافى يەكسان ھىچ كەسبۇ متاۋق چنى كەسبۇى تەرى يۆگېرق و پېۋەرە بە ئاسوۋدەى و وپوزانە و بەختەۋەرەنە بژىۋا؟ دەى پېۋەرە ژىۋاي و يۆگېرتە و كۆمەلەكچ سەرو ھەمان بنەماى متاۋق مەرزىۋەرە و متاۋق بەردەۋام و وپوزانە بو و نەگىق چىرو زقردارى و سەپناى و چەپناى مرقۇى و كۆمەلەى پەى سالارىى كەسبۇى يان دەسبۇى دەسەلاتدارى و سەرمايەدارى.

كاتبۇ كە كەسەكى سەرو بنەماو ھامبەشىى و رېكۆتەى كۆمەلەيتى يۆگىرا، بەدلنئايىۋ مافە سرووشتى و سەرەتايى و گەردۋونىيەكېچ، دلى ئاڭبىشاچەنە مافو قسەكەردەى و واناي و بەكاربەردەى زۋانى ئەڭايى يان زۋانى وپواستەى پەى يەكتىرى بە رەۋا مژناسيا و ھىچ كەس گىرفتىش نېيا، كە كەسبۇ تەر بە زۋانېۋتەر پەيۋەنىگېرق و بوانق و كۆمەلەكېش رېكەۋزق.

بەپاۋ ۋەلەينە و كۆمەلەكا مرقۇفايەتى گىرفتو زۋانى چە پېئابىبە و دۆلەتە
ھامچەرخەكاۋە سەرشەھۆردان، چا كاتۆ كە بە چەپناى و سەپناى
ئايدىيۆلۆجى ئەندامى كۆمەلى چە قالىبو "نەتەۋە"ى درىيىنى و يەك زۋانى
كريان بە مەرچو "نەتەۋە-بىيەى" و ئانە دۆلەت و فەرماندارىي و پارلەمان و
پارتىيە رامىيارىيەكېنى، كە مافو واناي زۋانبۇي قەدەخەكەرا، يان زۋانبۇ
سەرو كۆمەلە زۋان جياۋازەكارە سەپنا، نىمۇنە دۆلەتو ئىرانى، دۆلەتو
ئىراقى، فەرماندارىي مەرىمىو "كوردستان"ى، ھەر پاسە ئەر بەرنامە و گىرڭو
پارتىيە رامىيارىيەكا چە چەپەرەۋ تاكو راسپەرەۋ سەرنجىئەبىيى، ھەر چە ئىسۆ
كە دەسەلاتدارى نىيەنى، سەرو سەپناى يەك-زۋانى [زۋانو سەركردايەتى
وېشا] سەرو گىرڭو ناوچەكارە بىرپارەمئا.

ھەلبەتە ئا ئەفسوونە ئايدىيۆلۆجىيە تاكو ئا رادە ھەژمۇونش ھەن، كە
كەسەكى. ئاۋەزو وېشا مئىرنابو، يان بە ئايدىيۆلۆجىي سىركىيابو و تواناو
ۋىناكەرڭەى كەتوارو چىبۇەكاشا نەبو. بەلام كاتبۇ كە كەسەكى وى-
ھۆشيارى با و تواناو ۋىرۆكەرڭەى و لەيەكۆدايشا بو و مەنەبو، ئىتر
ئەنەياۋاى چە پووچگەرەى "نەتەۋە"سازى و قالىبە دۆلەتتەيەكا ئاسانتەرىن
چىبۇا و گىرڭ كەسبۇى ئاۋەز ساخ متاۋو ناكۆكىيەكا مىانو ياسا
سرووشتەيەكا و ياسا رامىيارىيەكانە، مىانو مافە سرووشتەيەكا مرقۇفى و
قالبدايە ئايدىيۆلۆجىيەكانە، مىانو مرقۇف-بىيەى و رۆبۆت-بىيەينە ۋىنو و
ئاسىيە ۋىنو، كە بنەرەتەنە و چە سرووشتەنە مافو ھىچ مرقۇفبۇى دزو
مافو ھىچ مرقۇفبۇى نىپا؛ ھەلبەتە چىبگەنە مەبەست چە مافە
سرووشتەيەكا مرقۇفايەتىن، نەك پاۋانگەرىي و چەپاۋلگەرىي كەسە

دەسەلاتتاز و چەمچنۆكە كا يان ملهوپرى خېلېۋى يان دەسېۋى راميارى و
دۆلەتېۋى و كۆمپانىيېۋى.

كاتېۋ ئېمە چە بارەو مافە مرقۇيىيە كا قسەكەرمى، مەبەست ئازاڭى و
يەكسانى و داڭپەرورەين، نەك شناسە راميارى و ئايدىۋۆلۆجىيەكى، كە
سالارى و ملهوپرى و پاۋانگەرى و چەپاۋلگەرى بە مافو مرقۇ و بە
تايبەتمەنى كۆمەلە كا مژناسنا. سالارى و ملهوپرى و پاۋانگەرى و
چەپاۋلگەرى هېچ راستېۋى ۋەلېنەي و سرووشتى و گەردۆونىشا نېيا و
ديارڭى سەردەمو كۆمەلە چىنايەتېبى و هېچ پەيۋەنېيۋشا بە سرووشتو
مرقۇيۆ نېيا و هېچ مرقۇبېۋ چە هېچ گۆشېۋو جەھانىيەنە بە زقردارى و
پاۋانگەرى و چەپاۋلگەرى و گەنەي و ملهوپرى و دەسەلاتدارى و
سەرمایەدارى پېئانەببەن و نمەبو. بەلكو ئانە كولتوور،
بەدەسنىشانېكرىايى پەرورەڭە و فېركەرڭەي و چەپناي و راميارىن، كە
مرقۇشە پاك-پېئاببەيە كا فارقو بە درنەتەرىن گيانەۋەر و تەنانەت بە پادېۋ
كە ئازەلە درنەكى بەراۋرد بە مرقۇ مرقۇايەتى چەپيا و شېۋنيا ، بە
بەسۆزتەرىن گيانەۋەرى بەرگنا.

ئایا چه مكو و پراؤه به رېی هه مان و اتا و چه مكو خودمoxتاری مئو؟

به ئی و نه خیر؛ به ئی که خودمoxتاری به و اتا و (ئوتۆنۆمی | و پراؤه به رېی) مئو. نه خیر، چاگه نه که سایه و پارتییایه تی و سیسته می رامیارییه نه، "خودمoxتاری" چنی (یاگه گیری سالاری هامتوانی) یاگو (سالاری ئه ره گه ریییه نه) هامتاتا کریان. به لام بنه رته نه خودمoxتاری به و اتا خودمoxتاری به و هه ره که سبۆی و هه ره کومه لېهۆی و یوگه رته و که سه خودمoxتاره کا دلی و پراؤه به رېی کومه لېه نه مئو. خودمoxتاری و اچېه وه فارسییه نه خود [وی] + مoxتاری [سالاری]، که هه ره کریقو به سه ره تا و ویرله و و پراؤه به رېی لیکبئریوؤه. به لام پاسه که وه لته ره ناماژه دریا، خودمoxتاری پېسه و چه مکه بۆی چه و اتا بنه رته تییه کۆ وېش هالی کریان و ئا واتئ نمه ئۆق، سه ره تا و اچق (خودمoxتاری) ش په ی به کار بېرینه.

چه بنه رته نه خودمoxتار که سی ده سه لاتدار و سالار نېیا، که سی خودمoxتار به س مoxتار و وېشا [خودیا]. ته مام به پېچه وانه و پاگه نده و "خودمoxتاری" چه لایه نو رۆت و پارتیییه ناسیونالیسته کورد و فارسه کاؤه؛ کومه ئی و پراؤه به ره خودمoxتاره نه، به لام به ئا و اتا نا، که من سالاری و ده سه لاتداری ئه ره گه رېی به رکه روو و ورنوو و هامتوانه بۆی ده سه لاتواز یان سه رمایه دارو و بېم بېئو یاگو سالاری ئه ره گه ریییه نه، وېش بقو به سالار و ده زگا سه رکوتگه ره کا دۆله تی سه رو بېرپق مازی کومه لېه وه درق سکه رۆؤه.

چانهچه زیاتەر، چبگه نه مه به سو من چه "وېراؤه به یری" پېسه و چه مکېوئى
ئه بتسراکتى نېيا، چوونکه خودو وچاقو "وېراؤه به یری" یچ په ی ئامانجی دژه-
وېش به کاربریینه و کریینه به دېجامېو په ی ئه وئەشارای سالاری پارتییوئى
یان که مېنېوئى به نامو گرڏو کومه لېوئە. په ی ئا مه به سه یه و رۆشنیبه یی و
جیابیه ی ئامانجو (وېراؤه به یری کومه لایه تی) چه ئامانجو ئا رۆت و ده سه
ده سه لاتوازا، که چېرو دېجامه و "وېراؤه به یری" یه نه وېشا رازناوئە. من
ده سه وچا چه (وېراؤه به یری کومه لایه تی) به کاربه روو، تاکو چه ئامانجو رۆته
رامیاریه کا جیابوئە.

هه لبه ته وەر و دوی چېوا ته ریچ، نمه کریو ئېمه خودموختاری جیاتی
وېراؤه به یری به کاربه رمی؛ یه که م که وچا که ی "خودموختاری" وچېوئە
هۆرامیه نېیه نه و دوهم ئانه که چه لایه نو رۆت و پارتیه رامیاریه
ناسیونالیست و چه په کاوئە په ی ئامانجی و ئاراسته که رڏه ی
ده سه لاتگه رایانه ی به کاربریینه و خودموختاریی که یون چه پایه کا
سیسته می فیدرالیستی تاکو راده و وئینا که رڏه ی "دۆله تی نه ته وئهی" و
موختاریه و بۆرجوازی هامزوانی خراب شېئونیان. هه ر پاسه وەر و ئانه ی
که وچاقو (وېراؤه به یری) ئاسانه و ئاشنانه و هه م که مته ر په ی ده سه لاتداری
و سالاری که مینېوئى به کاربریینه، به کاربه رڏه یش درۆسته ر و ئاسانته ر و
وه شته را، هه لبه ته به دماگریی کومه لایه تی (وېراؤه به یری کومه لایه تی).

جياوازی سيستمه مو و پراؤه به ربي کومه لايه تي و سيستمه مي پارله مانى چبشا؟

سيستمه مي پارله مانى سيستمه مېؤى راميارين و نمايه نده يى ده سېؤ، ئاراستېؤ، ئايينېؤ، يان بهرزه وه ندى چېنېؤى ده سنيشانېكرباي كه رق؛ سيستمه مېؤى قوو چكه يى و ميانى گهران و رېكؤزيى كومه لى سه رو بنه ماو زاناي و نه زاناي، ده سه لاتداری و بېده سه لاتی، داراي و نه ڈاری، بهرته ربي ره گه زيى، ئيتنى، ئايينى، راميارى مه زيانه ره و هه ر په ي سه پناى و پارېزناى و بهرزه ؤامكه رژه و ئا چوار بنه مايه سه رشه قردان و سه ره قردايش وه لامؤداى بېيه ن به په نه وازيبه كا كومه لى چينايه تى و سالاري چينايه تي و پارېزناى سيستمه مو كؤيله تي فرينه و خه لى.

سيستمه مي پارله مانى نه، (نمايه نده يى) بېيه يش نېيا و (ياگه گيرى) هه ن؛ چه سيستمه مي پارله مانى نه كه سېؤ كه هورؤ چنيق و ده نگش پنه مثيرق نه انجامدرو برپاره كا خه لى ده نگدەرى و هورؤ چنى نېيا، به لكو وېش برپارده را و ده نگدەر و هورؤ چن هيچ هه ژموونېؤش سه رو برپاره كا پارله مانتارى نېيا و ماؤه و چن سائق په رله مانتارى به نه، پارله مانتار به س نه خشو لؤبى (ده لالو) كؤمپانييه كا و پارتيبه كه و وېش وېنو و جى سه رو دنياى په ي ئو سه رو دنياى وېنى، كه هه رده م و گرڈ خولېؤى پارله مانى به نه، پارله مانتارى ئامانجى به كه مشا مسؤگه ركه رژه ي ژيؤاي پاشايانه و وېشا و خانه نشينى و هه ر پاسه به ده سئاؤرژه و سه رمايه ين چه راو ده لالې په ي كؤمپانييه كا، به وا تيؤه ته ره ئاډى نمايه ندى پارتيبه كا و كؤمپانييه كانى.

سىستەمى پارلەمانى چە سەردەمو پاشايى و دمايش پاشايى مەرجداريۆ تاكو ئيسە، سىستەمو پارېزناى سالارىي كەمىنەين سەرو گرڭو خەلئىكەرە، سىستەمو گەمە كەرتەي پاميارين بە ھەستو خەلئىكى، بە ھەرم و ئارەزوو ھەك خەلئىكى، بە ھەشباۋەرىي خەلئىكى، سەرجەمبۇي ئابوورىي و دەسەلاتين پەي كەسانبۇي كە نەتاۋا ھەرمانى كۆمەلەيەتتەنە بە شدارىكەرا و كەسانبۇەنى كە نەتاۋا ۋەبەخشانە پەي كۆمەلەكېشا خزمەتپۇ ئەنجمابدا؛ كەسانى دەسەلاتوزى، مشەۋەرى و كاسپىكەرىپنى و كاسپىيەكەشا پاميارين و سەرمایەكەشا ھونەرو ساختەكەرتەي و چنى بە دەسناۋرتەي ۋەشباۋەرىي خەلئىكىن.

سىستەمى پارلەمانى، ئامرازو رەۋايەتيدان بە سالارىي چىنايەتى و رەۋاكەرتەي جياۋازى و ستەمگەرىي ئابوورىين بە نامق خەلئىكى و بە دەنگداي خەلئىكى، كە دەنگدەر ھىچ كات پەي ئامانجە راسىنەكا پارلەمانتارا دەنگنمەتۇ، بەلكو دەنگ بە ئا پاگەندە دېۋجامەييا مئۇق، كە پارلەمانتار يان لىستو كاندىدەكا پەي خەلئەتنای خەلئىكى دەنگدەرى بەرزشاكەرۇۋە و دماو ھورۇچىيائى كاندىدى و لىستەكەيش، تەمام پېچەۋانە و پاگەندەكا سەردەمو بانگەۋازو دەنگداي ژلېۋەۋە.

كول و پوخت، سىستەمى پارلەمانىيەنە دەنگدەر بېرادەر نېيا، بەلكو كەسبۇي تەر بېرادەرا، كە راو ھورۇچىنائى لىستەكاۋە بۇ بە ياگەگىرو دەنگدەرى و ھەر چېۋبۇۋ وېش وازيارش بۇ يان قازانجو وېشەنە بۇ، بەنامق خەلئىكىۋ سەرو كۆمەلېشەرە سەپنۇ. پەي ئانەي كە خاستەر چە ئامانجو

سىستەمى پارلەمانى بياۋمېنە، مشىق ئى پىرسىيارا چە وېما كەرمى، ئايا ھىچ كات دەنگدەر كاتو دەنگدايەنە ئامانجىش ئانەن، كە كاندىدېۋ يان لىستېۋ بە پارلەمان بياۋنۇ، تاكو ئا كاندىدە يان لىستە سەرو بېرەي مووچەو خەلكى، پەي ورنای يانەو خەلكى، پەي بەرپاكەرژەو جەنگى، پەي زىاڭكەرژەو باجى، پەي ۋەرتەنگكەرژەي ئازاڭبىيە كا خەلكى، پەي مسۆگەر كەرژەو يانەنشىنى پاشايانەو راميارا دەنگبىشۇ و ھەرگىز ھىچ كەسبۇ ئاۋەزدار و ژىر بېرىرى چامى پەسىنۇ؟

ھەلبەتە ئانەيچە ۋاچوو، ئەر بېرىرىق ميانو سىستەمى پارلەمانى و سىستەمى تاكپارتى و دىكتاتورى و پاشايەنە بەراۋردكەرمى، بەدئىيايىۋ سىستەمى پارلەمانى كەمبۇ رازىاتەر ۋەرچەمگنو و زۆردارى و سالارى و دىكتاتورىيە چىنايەتتەيەكەش، ئەۋەشارياتەرا. بەلام خۇ بېرىرنىيا، ئېمە خەرىكو ھۆرۋچنانى ميانو خرابى و خراپتەريەنە گىربوهرمى؛ بە پېچەۋانۇ بېرارا ئېمە وېما و كۆمەلەكېما چە ئەۋەخولياي بازنىە چىنايەتى و زۆرانبايى ميانو دەسەلاتوازانە رزگارەكەرمى و بازنەو كۆيلەي و كۆيلەدارى مارمى و زىنجېرەكا دەسېما پېچرنى.

بەپېچەۋانۇ ئانەي، سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى سەرو بنەمايىيەي ئازاڭى و ھاممايى كەسەكا و يەكسانبىيەي گرڭو كەسەكا كۆمەلەي چە بېرىرداى و ئەنجامداى و پراۋەبەرىيەنە سەرمۆرمىڭ و مدرق. بە واتىۋەتەرە ھىچ كەس سالارو كەسبۇ تەرى نەبۇ و بەس بە ئازاڭبىيەي و يەكسانبىيەي گرڭو كەسەكا، ئازاڭى كۆمەلەي بەدىمىڭ و سەرو بنەماو

یەكسانبېه و گرځو كه سه كا كۆمه لېچ، داڭپەرورې كۆمه لايه تي به ديمپو و
بو به ياساو پېكۆسته ي كۆمه لي. ئەر ئا سەرەتاييه پېسه و شناسپو ي په ي
جيا كه رځه ي سيسته مو وپراؤه ربه يي چه سيسته مه رامياريه كا، يان
سيسته مه چينا به تيه كا به كار به رمي، متاؤمي واچي : [ئازاڭي به بي
يه كساني به هره كېشين، يه كسانيج به بي ئازاڭي كۆيله تين، هر پاسه
ئازاڭي و يه كساني به بي داڭپەرورې كۆمه لايه تي، درؤي رامياريه ي].
چوونكه به س به ئازاڭبېه ي كه سه كا و يه كسانبېه ي ده سه لاتي و ئابووري
و بېه ي داڭپەرورې كۆمه لايه تي نه گه رو به ديئاماي وپراؤه ربه يي كۆمه لي
ئازاڭي هەن و به بي ئا يه ره پايه يه، هر پاگه نديؤ چه باره و كۆمه لي ئازاڭي،
گنؤنه خانه و وبخه له تناي و خه لك-خه له تناي.

جياوازی سيسته مو و پراؤه به ربي کومه لايه تي و سيسته می ناپارله مانی چبشا ؟

هەر پاسه که سيسته مه رامياريه پارله مانويه کانه دهسه لاتنداری و پراؤه به ربي و بشا به ياگه گيرو خه لکی و ده مپراسو خه لکی مزانا و خه لکی بهس فه مانبه رو فه مانو فه مانده ران، "هوشی بالا: پارله مانتار، سه رۆک و سه رۆک کۆمار" جياتی خه لکی ۆيرکه رۆوه و بپاره مڈق و خه لکی بهس عه بدومه ئموورا. سيسته مه رامياريه ناپه رله مانويه کچه نه [پاشايی و جه نه پالپی و تاکپارتي و ئايینی...تد] "هوشی بالا: ئيمام، مه لا، شېخ، رابه ر، پارتي رابه ر، سه رۆک خېل و ديکتاتور" جياتی خه لکی ۆيرکه راؤه و جياتی خه لکی بپاره مڈا و جياتی خه لکی سازشکه را و به نامق خه لکی ۆ سه رکو تکه را و که سانی نارازي زي نانی و تيرۆر و قه نارهمڈا و حه ز و ئاره زوو و "ماف" و په نه وازي خه لکی ده سنيدشانکه را و خه لک سه رو هه مان بنه ماو "يه زدان - په رسيار" ی ۆه رانۆه رو سالاري دهسه لاتنداراؤه کويله و ملکه چ و فه مانبه را و مشيق سوپاسگوزارچ بق. هه لبه ته سيسته مه رامياريه ناپارله مانويه کی فره جورېنی، چانیشا : سه ريازي و تاک-پارتي و تاک-پارتي-ئايینی و فره ره نگېنی؛ ئايینی، ناسيوناليستي، چه پره ۆ و راستپه ۆ و ...تد.

نهر به وردی ههر دۆه سيسته مه رامياريه که ی [پارله مانی و ناپارله مانی] سه رنجبڊه يی، به ئسانی به رگنق، که هه رمانکه رڊه ی و ئامانچ و بنه ما نابووريه کبشايه ک جورنه ی: داراي تايبه تي و دۆله تي، هه رمانی کرېگيرتي، سالاري ره گه زي و چينايه تي. گرڊو سيسته مه رامياريه کا چه چه پره ۆ

تاكو راسرېځ، چه ئايننگهرا [تېنۆكرات] په ي تېكنۆگهراي [تېكنۆكرات]، ناسيونالگهرا [دۆلەت-نه ته ۋه] په ي پاشاگهرا [پاشاگهردانى] تاكو به دۆلەتى نيتؤليلرپال مياۋوق، گرځ نامرازو سه پناي ملهوپرى و مشه وهبرى چينبؤى يان دهسته چنېۋيه نى سهرو گرځو خه لکيه ره، كه به نامار په ره نه ساته رين كومه له كا جه هانى، دارى و دهسه لاتدارى ۰.۱% و نه څارى و بېدهسه لاتى ۹۹% كومه لى پېكارا.

كاتېۋ ئېمه چه باره و كومه لى نازاڅى قسيكه رمى و خه ريکېنى بېراره مده يى، ئيتېر بېراره دايمه سهرو بنه ماو هورؤچناي سيسته مه چينايه تيه كا تاكو ئيسه ي نېبا، به لكو مشيق سهرو ئا بنه مايه بو، كه ئېمه چنى متاۋمى توقو سيسته مى چينايه تى مارمى و چنى كومه له كا به جورېۋى ناجينايه تى رېكؤزمېۋه و سيسته مېۋى نازاڅ و يه كسان و داڅپه روه ر په ي راۋه به رې كومه لى به سهرو شهورگېرته ي چه پايه ۋه لېنه ييه كا خودو كومه له كا و مهر پاسه چه بنه ما كولتورې و رؤشنؤيرى و كومه لايه تيه كا كومه لى كه لكهورگېرمى و وبما چه نه ۋه خولياي و سه رگېچه ي دلى بازنه ي بؤشو سته مكه ر و سته مېده ي رزگار كه رمى و بېيه ي سهرو شتيانې و كومه لايه تيانه و وبما به ده سه بارمېۋه؛ چنى به مه شتو وه ره مه كا ما و كومه لى نازاڅه به ديبارمى و كه توارى كه رمېۋه؟

سيسته مه ناپه رله مانويه كى [خېله كى، پاشاي، ميليشياي، تاكپارتى، نايينى، ئايدىؤلؤجيه كى] فره چه سيسته مى پارله مانى خراپته ر و سه ركوتگه رته ر و پاۋانگه رته ر و چه پاۋلنگه رته رهنى، په ي نموننه ي دۆلته تو

روسىياو سەردەمو بۆلشەڧىكى، دۆلەتو ئىتالىياى سەردەمو موسۇلىنى، ئالمانىياو سەردەمو ھىتلەرى، ئىرانو سەردەمو شى، عىراقو سەردەمو سەدام حوسەينى، دۆلەتەكى ئوروپاى شەرقى سەردەمو جەنگى سەردى، دۆلەتەكى ئەمەرىكاى لاتىنى سەردەمو جەنگى سەردى، دۆلەتە ئەفرىقىيەكى سەردەمو جەنگى سەردى، دۆلەتە ئايىنىيەكى بە گىرڧو پەنگە كاشاۋە، ..تد.

بەلام ئانە كە سىستەمە پارلەمانىيەكى چە پاشاى و سەربازى و تاكپاتى و ئايىنىيەكا خاستەرىنى، يەكەم ۋەرەنجامو ھۇشيارى و كۇششوخودو ئا كۆمەلەنە و دوەم بە ئا ۋاتا نىيا و نەمەقو ۋەشباۋەرى سەرمارە زالبۇ، بەلكو مشىق ئېمە پەى رزگارى و ئازاڧى و يەكسانى و داڧەرەرى كۇششكەرمى، كە ھەرگىز سايەو سىستەمى دۆلەتتەنە بەدىنمەيا، چوونكە دۆلەت بالاتەرىن دەزگەو پاۋانكەرڧو دەسەلەتى و چەپاۋلكەرڧو سامانو كۆمەلەن، دۆلەت پەى ملكەچكەرڧو كۆمەلە درۇسكریان.

گروپى و پارتىيە راميارىيە كى دلى سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتەنە چ نە خشېۋشا ھەن؟

ھۆگىرى راميارىيى و لايەنگىرى پارتىيايەتى ھەر پېسەو ھۆگىرى ئايىنى و
وەرزشى و موزىكى و ..تد پەرسبۇھە كەسىيەنە و مشىق چە مەرزو چالاكى و
حەزە كەسىيەكە نەترازىق و ئەندامى و لايەنگىرى پارتىيەۋى راميارىيى ھەمان
مافو ئەنداما و لايەنگىرى تىپىۋى وەرزشى بۇ و نە زىاتەر و نە كەمتەر.

كەسبۇ حەزىش بە وەرشى ھەن و كەسبۇ تەر بە موزىكى، كەسبۇ بە
پارتىيايەتى و راميارىيى و كەسبۇ تەر بە ئايىنى و ۋىر و فېلۇسۇفى و
پۇشنىۋىرى. بەلام ھىچ دەسە چنېۋ چە ئادەسە چنا، مافو نەمەندەيى گىرۇ
خەلكىش نېيا، ھەر پاسە نەمە كىرىق ئايىنېۋ سەرو كۆمەلېرە سەپىق و كىرىق
بە بنەماو سىستەمو پراۋەبەرىي، ھەر پاسە چىچ نەمە كىرىق ئاراستېۋى راميارىيى
و ئايدىۋلۇجىبۇھە كىرىق بە بنەماو سىستەمو پراۋەبەرىي و سەرچەمە و
بىرپاردای. سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ۋاتا زەمىنەسازىي پەي
بەشدارىيەكە رڈەو گىرۇ خەلكو كۆمەلگىۋى چە بىرپاردای، بەرھەمئاورڈەي،
ئەنجامداي و سەرپەرشتىكە رڈەيەنە. پەي ئامەبەسەيە، مشىق سىستەمو
پراۋەبەرىي سىستەمبۇي بېلايەن يان گىرۇگىر بۇ و خالى ھامبەشى ژىۋاي و
پەنەوازىيەكە خەلكى بنەماو پراۋەبەرىي كۆمەلې با، كە ئانە چىچ بەس چە
پىكۆتەي كۆمەلايەتتەيەنە رۇوومدۇق، كاتبۇ كە ئازاڭى و يەكسانى و
داڭپەررەرىي كۆمەلايەتتەي كىريا بە بنەماو سىستەمو پراۋەبەرىي و
مىسۇگەررەكە رڈەي ئايەرە مافە سەرەككىيە پەي گىرۇ ئەنداما كۆمەلې.

بەلام كاتېۋ كە پارتىيە، ئاراستېۋ، ئايدىۋۆلۈجىيەۋە، ئايىنېۋ كرىق بە بنەماو
 سىستەمو پراۋەبەرىي كۆمەلى و پەۋايەتىداى بە سالارىي دەسېۋى سەرو
 دەسېۋى تەرىيە، بەرتەرى دەسېۋى ۋەرانۋەرو دەسېۋى تەرى، ئىتر نە
 نازاڭى و يەكسانى گرڭو ئەنداما كۆمەلى بېيەش ھەن و نە داڭپەرەرىي
 كۆمەلەيتى. چە ئا بارۋ ھىچ پەنەوازىي بە سەلەمنای نېيا و ھەر چى
 پۈزگارەنە نمونەو گرڭو سىستەمە راميارەكا ھەن و ھەر كەسېۋى ھۆشيار
 و ئاۋەزدار متاۋق ياڭاۋەرىيەكا وېشەنە، دۆرۈبەرۈ وېشەنە، دلى ئا چوارچېوۋە
 جىۋگرافىيەنە كە كرىان بە شوورەو مافو ژلېۋايى ئاڭى، ئانەيە ۋىنق، كە
 ھەر ياگېۋ پارتىيايەيتى و ئايدىۋۆلۈجىي پايى سىستەمو پراۋەبەرىي با، چاگە
 پاۋانگەرىي و چەپاۋلگەرىي و گەنەيى و دزى و دەسەگەرى و وى-سەپناى و
 ناچاركەرڭەي ھەنى، گەنەيى و وئولەبېيە سىستەمە راميارەكا پراۋەبەرىي
 دەسو كۆمپانىيە جەمانلووشەكاۋە، لۆبىگەرىي پارتىيەكا پەي كۆمپانىيەكا
 و بانكەكا، سەپناى داوازىي و بەرژەوۋەندىي كۆمپانىيەكا سەرو كۆمەلەرە چە
 پراو پارلەمانى و پارتىيەكاۋە زالېنى. ھەلبەتە ئانە بە ئاوا ۋاتا نېيا، كە
 سىستەمە ناپارلەمانىيە تاك-پارتىي و سەربازىي و ئايىنېيەكى نمايەندەو
 كۆمپانىيەكا نمەكەرا و دەسكەلاو كۆمپانىيەكا نېيەنى. بەپېچەۋانۋ چە
 سەردەمو سەرھۆرڭاى سەرمایەدارى دۆلەتىي [دۆلەتى بىسماركى و
 بۆلشەفيكىي و ھىتلەرىي و مۆسولېنىي و دۆلەتى ئىسلامى سەودىيەي و
 ئېرانى و تالەبانى و تاكو نەزمى تازەو بازارى [دۆلەتى نىئۆلىبرالىستى] و
 فەرماندارىي ھەرىمو "كوردستانى"، يان پېسەو دۆلەتە دىكتاتورە
 بۆلشەفيكەكا پارتىيە دەسەلاندەرەكى كۆمپانىيەۋە گۆرى بېيى، يان پېسەو

دۆلەتە فاشىستەكا ھىتلەرى و مۆسولېنى دۆلەت و كۆمپانىيەكى دۋى
كۆمپانىيە ھامبەشى بازارى بېيىنى، يان پېسە و ئى سەردەمە و نىئۇلىبرالىزىمى
خود و پارتىيەكا كۆمپانىيە خانەۋادەيى و قۇرخكەرو بازارىيەنى.

بېجگە ئانەيە، كە پارتىيەكى ئامرازو ناھۆشيارى و ۋەشباۋەركەردەيى
خەلكى نەڭارى و بېدەسەلاتىيەنى بە فرىادپەسىيە كەسانبۇيى يان
دەسەچنېۋى و پاگەندە پارلەمانىيەكا، بېجگە ئانەيە پارتىيەكى چەپرەۋۇ
پەي راسپەرۋى، نمونەگىرى و كۆپى خودو كۆمەللى ئاناڭاڭ و ناھەكسان و
ناداڭپەرۋەرىيەنى، ھىچ سىستەمبۇيى پارتىيەتەيەنە و ھىچ مۆدىلېۋى
دۆلەتتەيەنە، ھىچ جۆرە فەرمانداربېۋەنە، ھىچ پارلەمانبېۋەنە، چ پارلەمانى
كارتونى و چ پارلەمانى راسىنە، ئامانچ خەلكى نېيا، بەلكو بەرژەۋەندى
كۆمپانىيەكا و دەسەلاتدارا و رامپارا ئامانجا و كەسانى رامپارى و
پارتىيەكېشا بەس دەللابۇيى پارلەمانى كۆمپانىيەكانى و بەس. نەر گۆشپۇ
جەھانىيەنە خەلكى كەمبۇ زىاتەر چە گۆشەكا تەرى چە ئازاڭى و
ۋەشگوزەرانى و داڭپەرۋەيى بەھرەمەن بۇ، ئانە بەرەنجامو ھۆشيارى و
كۆششى سەڭان سالەو خەلكو كۆمەلەكان، نەك بەخشەيى و پاكىي و
دېسۆزى رامپارا و پارتىيەكا و دۆلەتەكا و كۆمپانىيەكا. ھەر كەس مەبەسش
بۇ، متاۋۇ ئاھور و ۋەزىمە جەھانگىرەيە ۋىنقۇ، كە چە ئەمەرىكا تاكو ئورۇپاي و
ئاسىيى و ئەفەرىكاي دماو ئەۋەتاۋيى پەشمەكەيەنە و ئىمپراتورىيى
بۆلشەفېكى بەنامقۇ "نەزىمى تازەو جەھانى" پەي سەرو گىرڭو كۆمەلەكا
دەسشېنەكەردەن و رادەو تى و خاۋى، قوۋلۇ و روالەتې ھور و ۋەزىمەكەيى
بە رادەو مىترامان يان ملكەچى كۆمەلەكېۋە پەيۋەسا.

چە ئا بارۇ، چە ئەمىرىكا يەكەمىن مەنگامە پەلامارو سەندىكاكا دريا و ئەندامبىيە دلى سەندىكاكانە بى بە بەھانە پەي ۋەرنەكۆتەي ھەرمانى، چە ئوروپا درېژكەرژەي ماۋەو ھەرمانى و بەھېزكەرژەي رۆتە فاشىستىيەكا، چە وەرکۆتى ميانىيەنە جەنگ و قەرزاركەرژەي و نەژاى مووچەي و برپەي مووچەي تاكو رادەو يەرە چارەكى و مەر پاسە ئاستو گرژو جەھانىيەنە ۋەرتەسككەرژەي ئازاڭىيە كەسىي و كۆمەلىيەكا مرقۇق. ئەر سەرنجىبەيى بە مەژمارو زىاڭكەرژەي پارتىيەكا و پارلەمانەكا و دۆلەتەكا چە دۋە دەھەي ۋىەرژەنە، بەدبەختىيەكى مرقۇقايتىش زىاڭشاكەرژەن و بېجگە دلبنەبەرژەي سىستەمە رامىيارىيەكا [سىستەمى دۆلەتتىيەكا] و ئەۋەگېلاي سەرو سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ھىچ ئومېدېتۇ نەمەنەن.

ۋەرو ئانەي، مەنگامى يەكەمە پەي وپرازگاركەرژەي چە پاۋانگەرىي سىستەمە رامىيارىيەكا و رېكۆستەي بنەماكا سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى، چۆلكەرژەي رېزو پارتىيە رامىيارىيەكا و بايكۆتكەرژەي دەنگداي و ھورۋچناي پارلەمانىن.

نه خشو ئايينه كا دلى سيسته مو و پراؤه به رىي كومه لايه تيه نه چبشا و چ پايه گيؤى ئابوورىي و پامياريشا هه ن؟

ئايين په رسبؤه كه سيبؤ هه ر كه سبؤيه نه و هيچ كه س مافو
پاگيريكه رده يش چه ئاييندارى يان بئاييني كه سه كا نپيا. كاتبؤ ئيمه چه
باره و پراؤه به رىي كومه لايه تى قسبكه رمى، خه ريكبئى به سيسته مپؤى
نازاڏى كومه لايه تى ئامازمه ده يى، كه نازاڏى تاكه كه سى يؤن چه بنه ما
سه ره كييه كاش. ئاييندارى يؤن چه مافه كا، يؤن چه نازاڏيه كا تاكه كه سى
و هه ر پاگيريبؤ چه ئاييندارى، ره توكه رڏه و يؤن چه بنه ما كا كومه لى نازاڏى.
هه ر پاسه نه بيه يى برؤاى ئاييني ماف و نازاڏى تاكه كه سين و سه پناى
ئاييني سه رو كومه لهره پيسه و سيسته مو پراؤه به رى، يان سيسته مى ياسايى،
ديسان ره توكه رڏه يى نازاڏى تاكه كه سين، پيسه و يو چه بنه ما سه ره كييه كا
كومه لى نازاڏى و پراؤه به رىي كومه لايه تى.

مشيق ئايين و فره ئاييني يان برؤانه بيه يى به ئاييني پيسه و بنه ما و پبؤهره
ژيواو كه سه كا كومه لى بئناسيق و نازاڏى ئه ندا ما كومه لى يو بو چه ريكؤته
كومه لايه تيه كا و به نپؤى ياسايى سيسته مو و پراؤه به رىي. به لام هيچ كات
نمه بو هيچ ئايينبؤ يان ئايدىؤلؤجيبؤ مافو ده سه لاتدارى و برپاردايش بو.
چوونكه ئايين په رسق په يؤه نى ميانو په رسيارى و په رسيايه نه، نه ك په رسق
په يؤه نى ميانو ئه ندا ما كومه لى. كاتبؤ برپؤ چه خه لكى ئايينبؤشا بو و برپؤى
تهر ئايينبؤى تهر و برپؤى تهر هيچ ئايينبؤشا نه بو، هه م سه پناى ئاييني و

ھەم قەڭخەكەردەو ئايىنى بۇ بە سەركوتكەردەو خەلكى و ملامەتو سەرھوردای دىكتاتورىي و جوربۇ چە فاشىزىمى.

پەي ئانەي كە ھەم ئايىندار و ھەم ئايىندارى گرڭو ئايىنەكا و ھەم كەسانى بېئايىنى بتاۋا پېۋەرە بېۋا و ماف و ئازاڭى يەكتىرى پەسىنا، مشىق رېكوتە كۆمەلەيتىيەكى و بەرژەوۋەندىيە ھامبەشە كۆمەلەيتىيەكى كىيا بە بنەماو سىستەمو راۋەبەرى. ۋاتا خالە ھامبەشەكى ژىۋاى و پەنەوازىي ژىۋاى خەلكى بە بنەما كىيا، ھىچ كەس (چ ئايىندار و چ بېئايىن يان ئايىن جىاۋاز) نەبۇ بە سەركوتگەرۋ ئازاڭى ئەۋى تەرى و ھىچ كەس مافو ۋەرانۋەرەكەيش پاشېلنەكەرۋ و مەرزو دەسپنەكەردەو ئازاڭى كەسا تەرى و رېزگىرتەي و پەسىناى ماف و ئازاڭى يەكتىرى بۇ بە سەرەتاو دەسپنەكەردەي ئازاڭى ھەر كەسپۋى تەرى و يەكسانى ئازاڭى كەسەكا و بنەماپىيەي ئازاڭىيە سىرووشتىيەكا بۇ بە بۇ چە بنەماكا سىستەمو راۋەبەرىي.

سەرۋ ئا بنەمايە، كە جورۋ ۋىرۋكەردەي و ئاراستەي رامىيارىي يان ھەر ئارەزوومەنېۋى تەر، ئازاڭى تايبەتو كەسەكان و مەرج نېيا گرڭ كەس ھەمان گىرنگى و ئارەزوومەنېيش بۇ، نەبۇ رېكۆزىي ئايىنى و رامىيارىي بوارو وى-تېكەلكەردەيشا بە سىستەمو راۋەبەرىي بۇ، و مشىق پېسەو ھەر ھۆگرېبۋى كەسىي، مەرزو تايبەتمەنېي كەسەكانە مەناۋە و گرڭگىرى نەكىيا. ھەر پەي ئا مەبەسەينە و سەرۋ ئا بنەماينە، كە مشىق سىستەمو وپراۋەبەرىي، سىستەمېۋى كۆمەلەيتىي بۇ، نەك سىستەمېۋى ئايىنى و رامىيارىي، تاكو چە دىكتاتورىي (ئايدىۋولۋجىكەردەي و رامىيارىي كەردەي

ئايىنى) و چەپاولنگەرىي ئابوورىي و پاوانگەرىي رامىارىي ۋەرگىرىق و ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەررەرىي كۆمەلایەتىي مسۆگەررىق و پارېزىق.

ھەر پاسەيچ، ھەرمانە يان خزمەتى ئايىنى، مشىق خزمەتى بەبى پاڭاشت و وبەخشانە بق و كەسانى مژدەبەخشى يان پاگەندەكەرى ئايىنى پەي چالاكىي و ھەرمانە ئايىنىيەكاشا مووچە و پاداڭتى تايبەتشا نەبق، چوونكە خزمەتكەرڭەي ئايىنى ھەرمانى وبەبخشانبنە پەي پاڭاشتو دماو مەرڭەي، نەك پەي پاڭاشتى دنيايى. كەسانبۆ كە مژدەدەرى و پاگەندەكەرى ئايىنىيىنى، مشىق پېسەو گرڭ كەسپۆى توانادارى و تەندرقمى چە بەرھەمناۋرڭەي و خزمەتكەرڭەيە كۆمەلایەتییەكانە بەشدارىكەرا و پەنەوازىيەكا ژىۋاۋ وپشا بەرەنجوشانەو وپشا مسۆگەررەرا و نەبا بە بارگرانى سەرورەنجوخەلكى و دەرامەتو كۆمەلى. ھەلبەتە ئانە جيان، كە كەسانى ئايىندارى وبەبخشانە بە ئايىنكارا كۆمەككەرا، بەلام ئەساناى سەرانەي چە خەلكى بەنامق ئەركى ئايىنىي و مووچە چە كۆمەلى ۋەراناۋەرور ھەرمانى وبەبخشانى ئايىنىي، جوربۆى تەرا چە مشەوەرپبۆى، كە كەسە رامىارەكى ئەنجامشما. چوونكە ئايىندارىي پەيۋەنبى ميانو پەرسىارى و پەرسىارين و پەي پاڭاشتو ئۆ دنياين، نەك مووچە و مشەو ئى دنياى، ھەر كات ئەركى ئايىنى گنۆنە ھامكېشەو ھەرمانى و مووچەي و پاداڭتى، ئىتر پاسگۆيى وپش چە دەسمثق و چە بازنەو ئايىندارىي و پەرسىارىيەنە بەرمشق و فارىق بە بازرگانى و رامىارىيەكەرڭەي و مشەوەررىي سەرورەنجوخەلكى و سامان و دەرامەتو كۆمەلېۋە.

چېږښتهر که مشیق به ورځی سهرنجشېښدهیمی، ټانه، که گرځو ټایینه کا پاگه نده و پېږه ژيځای لایه نگرا گرځو ټایینه کا که را. په ی ټانه ی که به په فتار ټا پاگه ندی سه له میا، مشیق هیچ ټایینه څو مافو وی-سه پنا ی و ده سه لاتنداریش نه څو، تا کو ټا یه کسان ی و پېږه ژيځایه مسوگه رکریو و به دیښو و په پره څو کریو. کا تېږو کومه له به سیسته مو و پراوه به ری کومه لایه تی پراوه بلو و گرځو که سه کا و گرځو ټایینه کا و گرځو ټیتنییه کا یه کسان ی با، به دیټامای دروشمه کونه کو گرځو ټایینه کا و ژېږه کومه لایه تییه کا "پېږه ژيځای" به دیمیڅو و ټا زادیه که سی و کومه لایه کیچ مسوگه رکریا و پارېزیا و ټایینیچ پېسه و په یڅه نی که سی میانو په رسیاری و په رسیای پارېزیو و هیچ ټایینه څو ټایینه څو تهری سه رو جوړو برځای و څیرو که رځه ی سه رنه مه برق و هیچ که سه سه رو ټایینه څو و بېټایینی زینانی و قه ناره و تیرو رنه کریو و ټا زادی و یه کسان ی و داڅه په روهری کومه لایه تی با به یاسا و پراوه به ری و پېږه ژيځای که سه کا کومه لای، څا ټا نه څه گېلای په ی سه رو یاسا سه رو شتییه کومه لایه تییه کا کومه لای-بیه ی مرقفایه تی.

دلى سيستمه مووپراۋه بهرى كۆمهلايه تيبه نه، پەرسق جياۋازى كولتورى وفره كولتورى، چنى رېكۆزىق؟

نەر ۋيه ردهى سەنجىدەيى، گرڈو ناوچە كا جەھانى ياگو پېۋەرە-ژىۋاى مرقفە كا بېبى و هيچ دەرە سېۋ پەى ناماى و لۋاى و ژىۋاى كە سا تەرى نە بېبەن و تە مەنو مەرزە دەسە لا تېى و ئايىنى و "نە تە ۋە" بېبە كا بە راۋرد بە تە مەنو مرقفايە تى و ژىۋاى سەرو گۆزە مينيۆ، هيچ نېيا. پاسا چە سە رده مو سە رھورڈاى خېلە كا و ئايىنە كاۋە جوربۇ راگيرى و جەنگ و پە لامارڈاى درق سببەن و رق بە رق بە رادەو زالبېبەى سيستمەى چىنايە تى و دەسنىشانكە رڈەى مەرزە كا جەنگ و قينە و كوشتار و مەرزبەنى ميانو ئيتنىبە كا و ئايىنە كا و ... دلى خەلكىبە نە توختەر و قولتەرى بېبى. بە لام مەر پاسە سرووشتو گۆزە مينيە نە هيچ مەرزبۇى راميارى [ولات] بېبەيش نېيا، مەر پاسە يىچ چە ۋيه رده نەو مرقفايە تيبە نە بە رڈە ۋام كۆچكە رڈەى و تېكە لبېبەى بە رڈە ۋام بېبى و مە سارەو زەمىنى بە سرووشتو وېش هيچ مەرزبۇى دەس كرڈش نە پە سىنان و ئيسە يىچ بەس بە چەك و كوشتەى و تەلبەن تاۋيان سرووشتو مرقفى بە رەس و مەرزبەنى كرىق و كريان، تاكو سالارى كۆمپانيە كا و دەسە لاتدارا و راميارا مسۆگە ركرىق .

نەر ئېمەى مرقف بە ئاۋەزو وېما و وى-ۋىرۆكە رڈەى سرووشتو مرقفايە تى سەرنجىدەيى، مرقفايە تى زاڊەو يەك يان چن خانە ۋاڊبۇين و داستانو ئاڊەم و حەوا'يچ مەر پەى ئا سە رچە مەيە گېلۆۋە و مرقفايە تى مەر ياگېۋو سەرزە مينيۆ سەرشەقردابق و چە مەر ياگېۋو كۆچكە رڈەيش

دەسشپنەكەردەبۇ، ئامانجو كۆچەكەيش سەرزەمىنى ئارام و
وەشگوزەرانى و ئاسوودەيى و بەختەوهرى بېيەن. چە ئى رۆزگارچەنە
ۋەلكۆتەي تىكۆنۆلۆجىي و زانستى ئا راسىيەشە سەلەمنان، كە چىبۇ
بەنامۇ "نەتەۋە" و "نەژاد"ى بېيەيشا نىيا و بەس وەشباۋەرىي رامىارىي و
ئايدىۋۆلۆجىيەنى و ۋەرەنجامو نامۆشيارىي مرقۇقەكانى.

سەرو ئابنەمايە، مرقۇقايەتى مەرز و سەرچەمەي دەسنىشانبەكرىاش نىيا و
گرڈېما سەر بە يەك بنەچەنى و مرقۇقايەتى خانەۋادېۋى گۆرەن و زەمىن
نىشتمانو گرڈېمانە و كۆمەلەكېچما تېكەلېۋەنى چە مرقۇقايەتى و جىايى
زۋانى پېسە و كۆدو پەيۋەنى، هېچ چە بەما هامبەشە مرقۇقىيەكاما
نەفارۆ، بازنە كولتوورىيەكېچ ۋەرەنجامو فرەيى كۆمەلەكانى، نەك جىايى
و ناجۆرىي و دژبىيەي مرقۇقايەتى مرقۇقەكا و كۆمەلەكا.

بېجگە ئانەيە، رۇ بە رۇ مەرزە رامىارىي و ئايىنى و كولتوورىيەكى كالتەرباۋە
و كولتوورى جەھانى و كەسايەتى جەھانى و وەرم و خيالى جەھانى
سەرھۆرمۇدا. باربۇى چامنەنە مەم مۆرامەكى پەي بەرو مۆرامانى كۆچكەرا
و مەم خەلكى تەر پەي دلى مۆرامانى مېۋ. كاتېۋ ئېمەي مۆرامى-زۋان بەرو
مۆرامانىيەنە چەمەرانى بېيەي مافو واناي و بەكاربەردەي زۋانى ئەڭايى و
پارېزناي كولتوورو وېما بۇ، بەدلىنبايىچ مافو ھەر كەسېۋېن، كە بە ئامايىش
پەي دلى كۆمەلەكا ئېمە، كولتوورو وېش پارېزىنۇ و بە زۋانى ئەڭايى وېش
بوانۇ و بنۆيسۇ. چە بارى ئاسايىيەنە كولتوورەكى پېسە و چىنەكا زەمىنى
تېكەلېبا، ئەر سەپناي و دەمارگىرى نەبۇ.

ۋەرو ئانەى مشىق فرە كۆلتوورپى كۆمەلەكا، يان پېۋەرە ژىۋاى كەسە
كۆلتوور جىاۋازەكا پېسە و سەرەنجامو پەرەئەساي و گەشەكەرژەو
موقفايەتى پەسېنى و دووركۆتەى كۆمەلەكا چە يەكتى و سەرھۆرداى
كۆلتوورە جىاۋازدەكا بژناسى و جىاتى جەنگى و مەرزبەنى و تەرساي چە
تېكەلېبىيەى كۆلتوورەكا، كۆششكەرمى چە لايەنە نەرنىيەكا كۆلتوورو
يەكتى كەلكھۆرگېرمى و لايەنە نەرنىيەكا كۆلتوورو وېما دلېنەبەرمى و
چانەيچە زىاتەر، پەسىناى فرە-كۆلتوورپى كۆمەلەكا و ئەژناساي فرە-
كۆلتوورپى پېسە و بنەماو پېۋەرە ژىۋاى كەسەكا و كۆمەلە كۆلتوور
جىاۋازەكا، كرىق يوق چە بنەماكا سىستەمو وپراۋەبەرى كۆمەلايەتى.

متاۋمى بە كامە سېستەمى، "سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلەيە تى" بۇاچى؟

سەرەتا ۋەلى گىرڈ چېۋېۋىيەنە ئى رۇشنىكەرڈەيە پەناوازا؛ چەمكو (وېراۋەبەرىي) يىچ پېسەو مەر چەمكېۋى تەرى متاۋىق بە خراب بەكاربىق و تەنەت سىستەمە دژەكېش بە ھەمان نامېۋە وېشا سەپنا، ئەر خەلک مۆشيار نەبۇ و مثرامان نېشاننەڭ، ھەر پاسە كە (دېمۆكراتى) كرىان بە دوژمنو وېش و دېۋجامەو سىستەمى پارلەمانىي و چى رۇزگارەنە دلى ئاۋەزو فرەو خەلکىيەنە سىستەمو دېمۆكراسىي چنى سىستەمى پارلەرمانىي ھامتا و يەكسان و ھامۇاتا كرىان. بەلام كاتېۋ كە وېراۋەبەرىي پېسەو كەتوېۋۇ كۆمەلى، پېسەو سىستەمېۋى كرڈەيى، پېسەو رېكۆزىيى، پېسەو وېكۆمەكىي خەلکى، پېسەو مەرەوھەزىيە ئابوورىي و كۆمەلەيە تىيەكا بارمېنە مېدانو ژىۋاى و مەرمانى و پەيۋەنېيە كۆمەلەيە تىيەكا وېما و چە سىستە رامىارىيەكا جياشكەرمى و پەي خەلکېش گېلنەي، ئىتر بنەمى و مىكانىزمى و پاىەكېش بارېۋى تەر و فرە جياۋاز ھورگېرا و نەتاۋۇ ھەمان بنەمى و مىكانىزمى و پاىى سىستەمە رامىارىيەكاش با، كە سىستە رامىارىيەكى ھەنېشا. ۋەرە ئانەين، كە ئامانجدارانە سەرەو دەسنېشانكەرڈەي وېراۋەبەرىي بە وېراۋەبەرىي خەلکى يان كۆمەلەيە تى پاگېرېۋەرە.

متاۋمى وېراۋەبەرىي بە راۋەبەرىي ئازاڭ-شار و ئازاڭ-دەگاكا كۆنى ۋاچى، ئا دەگا و شارى كە سىستەمى خېلەكى و كۆيلەدارى و فېئودالى- ئىمپراتورى [دۆلەتى] يىشا نەبېيەن، بە پەيلۇاۋ من دەگاكى ھورامانى يۇ بېيى چە ئا كۆمەلە وېراۋەبەرا. ھەر پاسە مزانى، كۆمەلۇ ھورامانى قوناخى خىلەيە تى

و كۆيلايه تى و فيئۇداللىش نەببىنى و نەببىنى. چېگەنە مەبەس سەردەمو ۋەلى درقۇسبىيە و خان و سان و بەگلەران، كە چېرو ھەژمونۇ ئەرەگېرتەى ئىمپراتۇرىيەكانە درقۇسى بىبىنى. خاسترىن نمونەيچ پەى نازاڭ-دەگايى ناوچەو ھۆرامانى، ئانەن كە تاكو درقۇسبىيەو دۆلەتى ھامچەرخى دماو وپراو پاشايى چە ئىراق و ئىرانەنە (سەردەمو موسەدەقى و قاسمى)، فرەو دەگاكا ھۆرامانى خان و سان و بەگلەرشا نەببىەن، ئەۋى تەرىچ بە زقرو چەكو لەشكرو ئىمپراتۇرىيە ئىرانىي و ئوسمانىيەكا خانى و بەگلەرىشا پەى نرىنپەرە و سەرشارە سەپپىنى. پەى زىاتەر رۇشنىبىيەى و ۋىناكەرذەى ئا پەرسەيە خاستەرا ئانەى سەرنجىبئەيى، كە دەسەلاتدارى ھۆرامانى، ئانى كە مەرزو ئىمپراتۇرىيە ئىرانىيەكانە بىبىنى، فرەتەر بە خان و سان ئەژناسىيىنى و دەسەلاتدارى ھۆرامانو مەرزو دەسەلاتدارى ئوسمانىيەكا بە بەگ و بەگلەرى ئەژناسىيىنى، چوونكە سىستەمو پلەدارى ئىمپراتۇرى ئىرانى و ئوسمانى چامەنە بىبىەن و دەفتەردار و باجگىركېشا بە ئا ناما ئەژناسىيىنى.

ھەلبەتە سان و خانى بىبىنى، كە چە مەلكە چى ئىمپراتۇرەكا ھۆرگېلىنى و سەربەوبى ناوچەو چېرو دەسەلاتدارىي وپشا بانگەۋازكەرذەن، بەلام ھىچ كات ئا سەربەوبىە مەرزو سىستەمى دەسەلاتدارىي و چىنايەتىش نەببىەن و گەرەكشا نەببىەن پەى سەرو سىستەمو وپراۋەبەرىي دەگا و شارە نازاڭدەكا گېلاۋە و سىستەمو سالار و چېردەستى دلپنەبەرا.

من پەى جىياكەرذەى سىستەمو وپراۋەبەرىي خەلكى چە سىستەمە رامىارىيەكا پېسەو پاشايى، مىلىشىيائى، تاكپارتىي و پارلەمانى، جىياكەرذەيش چە سىستەمو فەرماندارىي و دۆلەتى، دەسەۋاچەو (وپراۋەبەرىي

كۆمەلەيەتى) بەكاربەرۈۈ، كە مەبەس ھەمان سىستەمو دېمۇكراتى ئازاڭ-
 شارهكا يۇنانى كۆنى و ئازاڭ-دەگاكا ھۆرامانىن، كە سەرو بنەماو رېكۆتەي
 كۆمەلەيەتى خەلكى و پەپەرەۋىكەرڭەي چە ياسا سروشتىيەكا كۆمەلەي
 مەرزىنپەرە و ئا كۆمەلەي كە وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتېشا بېيەن، ھەم
 ئاشتىيانە ژىۋىيى و ھەم ناسالارانه وېشا رېكۆستەن و ھەم ھەرەھەزى بېيى-
 و ھەم ژىۋارپارېزى بېيى. يۇ چە نېشانەكا ئا شار و دەگايا ئانەن، كە پەي
 پارېزى سەربەۋې وېشا، ۋەرانۋەرۈ ھورۈۋمئاۋرڭەو لەشكرو ئىسلامى و
 ئىمپراتۆرىيە ئۆرۈپى و ئاسىيايەكا و ھەر پاسە ئوسمانىيەكا مۇرامانشا
 نېشانەن و بەلگەيچ پەي ئانەي، بېيەي ھەژماربۇي فرەو قەلەيان چە فرەو
 دەگاكا ھۆرامانىيەنە، كە بەس دەگاۋ تەۋبلى چى دانە قەلەيش چە بېيى-
 و ئىسەيچ نامەكېشا زىنپەنە و بېيەي و فرەي قەلەيا چە سەرزەمىنپەنە،
 بەلگەو ئانەينە، كە خەلكو ئا سەرزەمىنە ھورۈۋمبەر و پەلاماردەر و
 ئەرەگېرو كۆمەلەكا دۆرۈبەرىشا نەبېيەن، بەلكو بەپېچەۋانۇ ھەردەم
 رۈۋبەرۈۋ ھەرپەشەي و پەلامارداي دۆرۈبەرەكەيش بېيەن و ئاشتىۋازى و
 وپارېزى بېيى.

كۆل و پۇختە، وپراۋەبەرىي ۋاتا خەلكو كۆمەلەبۇي وېش پراۋەبەرىي
 كۆمەلەكۆ وېش رېكۆزۇ و پېكتاما كۆمەلەيەتېيەكى خەلكى پايى سىستەمو
 پراۋەبەرىي كۆمەلەكېنى. ھەر ئانەيچەنە سەرەكېتەرىن جىاۋازى سىستەمو
 وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى چە سىستەمەكا تەرى و بەپېچەۋانەو سىستەمە
 رامىيارىيەكا، چە بنۇ كۆمەلەبۇە سەرھۆرمۇڭ و گرڭ بېرپارپاردايېۋ پەي گرڭ
 ئەنداما كۆمەلەي گېلۋۇە.

جياۋازى ميانو (سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى) و (سىستەمى دېمۆكراتى) چىشا؟

بە يەك ۋاچە و وەلامى كوئل، ھىچ. كاتېۋ كە ئېمە ماچى وپراۋەبەرىي خەلكى، يان (وپراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى) ۋاتا چە سەرھۆردايشۆ تاكو رېكۆستەي و پراۋەبەرىي و بېراداي و پارېزناي و سەرپەرشتىكەرژەيش، گرثو لايەنەكاش خەلك ديارىشاكەررق و سەرشا بېرارەمئوق، نەك دەسەچنېۋ، مېلبشېيۋ، پارتېبۇ يان فەرماندارېبۇ و دۆلەتېۋ، بە بېراداي خەلكى دەسپنەكەررق و بە ئەنجامداي خودو خەلكى تەمامىق، ئانەچ سىستەمى دېمۆكراتىن [دېمۆكراتى، نەك پارلەمانى].

تەمام بە پېچەۋانەو تەمامو سىستەمە راميارىيەكا، كە دلى ئاڭبېشانە كەسېۋ، پارتېبۇ، كۆمىتېۋى مېلبشېيۋ، دەسەچنېۋى راميار جياتى و بە ياگەگېرىي خەلكى بېرارەمئوق و بېرارەكاو وېش بەنامق خەلكىۋ سەررو خەلكىەرە سەپنوق، ھەر پاسە وېما دلى سىستە سەربازىي و تاكپارتىيەكانە پېڭا بېيىنى و ژېۋىنى و ئيسە كەسانېۋما دلى سىستەمە پارلەمانى و فرە پارتىيەكا ئوروپاينە مژېۋى و ۋىنى، كە ھەر دۋى (پارلەمانى) و (ناپارلەمانى) ئىئى بەرەو دەسەلاتدارىيەنە، چ تاكپارتىي و سەربازى، چ فرە پارتىي و پارلەمانى. بەس جياۋازى ئانەن، كە دىكتاتورى پارتىيېۋى، مېلبشېيۋى، چىنېۋى ئاشكرا و دىكتاتورى پارلەمانى نائاشكران، بەلام ھەر دۋى بەرى بەنامق خەلكىۋ سالارېنى و دلى ئاڭبېشانە كۆمەلېۋ راميارى بەنامق خەلكىۋ پەي كۆمپانىيە جەمانلووشەكا دەللى كەرا.

سیستەمو وپراۋەبەربى كۆمەلایەتییەنە، گرت بېرپاۋە دلى گلبۇبىيەى خەلكو كووجى يان ياگو ھەرمانى و وانای و خزمەتکەرئەى و كشتكارىيەنە مثرىق، ۋاتا خەلك پاسەوپراس و ياگو ژىۋاى وېشەنە و سەرو بنەماو پەنەۋازىيەكا وېش بېرپارەمئۇ، نەك دلى گلبۇبىيەى پارتىيەكانە و پراو كەسى ياگەگىريۇ [كەسبۇ كە جياتى خەلكى و لاوسەرى خەلكىۇ بېرپارەمئۇ]. ھەر پاسەيچ دلى سيستەمو وپراۋەبەربى كۆمەلایەتییەنە نىمايەندى كە دلى گلبۇبىيەى خەلكو ياگەكانە ھورۋچنىيا و دەسنىشانپكرىيا، بېرپاردەرى نېيەنى، بەلكو ئەنجامدەرى بېرپارا خەلكە دەنگدەرەكەيەنى؛ ۋاتا (پەى نموونەى) خەلك چە گلبۇبىيەى كووجىبىنە، ياگو ھەرمانبەنە، دەگىنە سەرو پەنەۋازى پپۇژبۇى تەندروسى و ھەرزشى يان ئاۋەپوقى و يانەسازى و پاسازى و زىادكەرئەى و كەمكەرئەى بەرھەمئاۋەرى بېرپارەمئۇ، پەى ئا مەبەسىيە كۆمەلپۇ چە كەسە دلسۆز و وېبەخشەكا وېشا پەى ئەنجامداى پپۇژەكەى دەسنىشانكەرا، گرتو بەشدارىكەرا گلبۇبىيەكەى ئازاڭانە و بە ھەزو وېشا نىمايەندە ھورۋچنا و ئەركو نىمايەندەى ئەنجامداى بېرپارەكان، نەك بېرپارداى جياتى خەلكى. ماۋەو مىانو گلبۇبىيەكا خەلكو ئا ياگى وېش ديارىشكەرق، ھەر پاسە چە بارو كەمتەرخەمى يان ئەنجامنەڭاى بېرپارەكا چە لايەنو نىمايەندەكاۋە، خەلكو ئا ياگى مافو بېرپاردايش پەى گلبۇبىيەى ناناساى (ناخولىى) ھەن و دلى گلبۇبىيەى ناناساىيەنە، نىمايەندەى تازە ۋزوق ياگو نىمايەندە كەمتەرخەمەكەى. سيستەمو وپراۋەبەربىيەنە لەشكر و پۇلىس و داڭگاى سەروخەلكى نېيا و پارېزنای كۆمەلى (دەگا يان گەرەكەكا شارى) و ياگو ھەرمانى و وانای و خزمەتکەرئەى ئەركو خەلكەكەين و خەلك جورو پارېزناكەى دەسنىشانكەرق و ئانە گلبۇبىيەى خەلكين، كە

كه سه وېبه خشه دلسوزه كا په ي سه په شتي هه رمانه كومه لايه تيبه كا
 ده سني شانكه روق. هه ر گلېرؤ بيبه ي خه لكچ برپاره كا فاروق و
 سه په رشتي كه ره كا لابه روق. بېجگه ئانه يه، سه په رشتي هه ر پروفېژېوى يان
 بواريؤو هه رمانه كومه لايه تيبه كا (ئابوورى، كومه لايه تي، پارېزگارى،
 په روه رده و فېر كه رده ي، داوه رى، هورسه ننگنا ي و) به كو [چن كه سېؤ]
 كرىق و تاكه كه س به ته نيا مافو سه په رشتي كه رده يش نيا و سه روك و
 هام سه روك و فه رماندار و داوه ر و.. تد بيبه يش نيا، گرڈ برپاري بوه خه لك
 به كومه ل مذكوش و هه ر خه لكېش پېوه ره ئه نجام شمذوق. داراي دؤله تي و
 (كه رتي تايبه تي به هره كېش) بيبه يشا نيا و گرڈو سامانو كومه لي. داراي
 كومه لايه تين، به لام به شداري كه رده ي پروفېژه هه ره وه زييه كا و تېكه لكه رده ي
 داراي زه ميني و باخي ئازاډانه ن، ئه ر راده و زمينه كه ي يان باخه كه ي يان
 يانه كه ي چه نيازمه ني كه سې كه سه كا زياته ر نه بق و نه بق به كه رتو
 به هره كېشكه رده ي چه ره نجو كه سا ته رى، ئاسايين. چوونكه مشيق
 وېوازانه هه ره وه زييه ئابوورى و كومه لايه تيبه كي سه ره موربشا.

وپراؤه به رى كومه لايه تي سيسته مېوى ديمؤكراتين، ديمؤكراتي به واناو
 وپرا به رى خه لكى، نه ك سيسته مي پارله مانى، كه هيچ كات پارله مان
 نمايه نده ي خه لكى نمه كه روق و ياگه گير [پارله ماننار] ئه ر ده لال [لؤبى]
 كؤمپانييه كا نه بق، خاسته رين باره نه نمايه نده ي ده سه و لاو سه رى پارتيبه
 رامياريبه كا كه روق و په ي مشه وه رى وېش كوششكه روق. وپراؤه به رى
 كومه لايه تي ئه وده گېلنای كومه لېن په ي بارى ئاسايى ژيواى مرقفايه تي، باربؤ
 كه په ي په ره ئه ساي ژيواى و كومه لي، ئاشتي و ئاسووده ي و ئازاډى و

يەكسانى و داڭپەررەرى پەنەوازا و جەنگ و نەرەگېرتەى و پاوانگەرىى و
چەپاۋلگەرىى و مشەوهرىى دلېنەبەرىى سرووشتو مرقۇفایەتییەنى و مرقۇفى
چە گیانداربۇى ھۆشیار و بەختەوهریوازۆ فارا بە درنەتەرین گیانەۋەر و
دلېنەبەررە وېش و ژىۋارو دۆررەبەرىش. ھەر پاسە كە ئیسە گرڈو مرقۇفایەتى
گیرۆڭدەو جەنگى و ناوارەىى و كاۋلكارىى و وشكەسالى و ئەۋەتاۋىای
جەمسەرە یە خبەنېیەكا و درپای چینو ئۆزۆنى و دلېنەلۇای زیاتەر چە نېمەو
گژ و گېۋاۋى و گیاندارا و ژاراۋیبېیەو دەریاكا و بە شېۋېۋى گرڈینە
مرقۇفایەتى چنى شېۋىای ئاۋ و ھەۋای و بەرزۆبېیەى زەنگو نەمەنەى ژىۋای
و دلېنەلۇای وېش پرووبەررون و ئا گرڈە نەھامەتى گرڈ پېناۋق بەرژەوھندى
و مشەوهرىى ۰.۱% مرقۇفەكا، كە كەس و خانەۋاڭدە دۆلەتمەنى و
دەسەلاتدارى و رامیارەكېنى و ۹۹% كەسەكا، كە فرینەو مرقۇفایەتىن،
كۆتەن سەررە دۆەرپانو كۆششكەرڈەى پەى پارېزنانى ژىۋای و ئەۋەمەنەى،
یان ملكەچكەرڈەى پەى سىستەمو وېرانكەرڈەى زەمىنى و دلېنەبەرڈەى
مرقۇفایەتى.

چە باربۇى چامنەنە ئەۋەگېلای پەى سىستەمو وېراۋەبەرىى كۆمەلایەتى
[سىستەمو دېمۆكراسى] و وېرازگاركەرڈەى چە سىستەمە رامیارىيەكا و
نەزمو بازارى و یاساكا مشەوهرىى، تاقە دەریازە و پەنجەرەن ۋەررە دەمو
مرقۇفایەتییەنە.

سەرو چ بنەمیۆی (سیستەمو و پراۋە بەری کۆمەلایەتی/خەلکی)

چە سیستەمە کا تەری جیان؟

ئانە که تاکو ئیسە پېسەو ئەزموونی چە بارەو سیستەمو و پراۋە بەری کۆمەلایەتی و سیستەمە رامیارییە کا پەی ئېمە مەنەنۆ یان بەرکۆتەن، ئانەن، که تەنانت چە روالە تیچەنە بە ئاسانی متاۆمی جیاوازییە کا ۆینعی؛ چە سیستەمە سالارییە کانە [سیستەمی خەلکەکی، ئایینی و پاشایی] دەسەلاتو کەسی یان خانە ۆاڤە ی سالاری کریان بە یاگە گیر یان نمایە ندەو دەسەلاتو یەزدانی و تەنانت چنی دەسەلاتو یەزدانی یە کسان کریان و رەۋایەتی وېش چە وەشباوەرپی خەلکی و پیرۆزکەرڤەو دەسەلاتبۆی بە نامۆ دەسەلاتو یەزدانی سەرو زەمینۆ بە وېش رەۋاییشدان و پەی خاستەر دیە ی ئاگەر ی یان ئا فېلە یە چە خەلکی بە نامۆ یەزدانی و یاگە گیرکەرڤەو یەزدانی بە پاشیۆ یان خەلیفبۆ، متاۆمی دەسەلاتو سیستەمی پاشایی ئۆرۆپای کۆنی و سیستەمی خەلافەتی وەرکۆتی میانی بڤەیی، که نزیکە و دەوی هەزار سالآ پېسەو ۆەلینە ی ئەۋەنیسیای بە ئېمە یاۋان، هەلەتە ۆەلتەریچ هەر چە سیستەمو خەلە سەرەتاییە کا سەرەتاو مرقفایە تییه نە هەمان سیستەمی سەرو خەلکی بېیەن و هەر ئانەنە، که چە ئیسە بە سستەمو دۆلەتی هامچەرخ ییاۋان.

سیستەمە رامیارییە هامچەرخە کبچ، که بە نامۆ "خەلکی" و "نیشتمانی" و "دیمۆکراتی" و پاشا سەپنان، بە هەمان شېۋەو سیستەمە خەلکەکی و ئایینی و پاشاییە کا "خەلک" و "نیشتمان" و "دیمۆکراتی" کە را بە دېۋجامە پە ی

خەلەتنای خەلکی و پارېزناي سالارېي وېشا، به گرځ جورېو کوششکەرا و
هەر ژەگيرېو چې پاوانگەري و چې پاؤلنگەري وېشا سەرکوتکەرا .

به کولى و پوختى، سايه و سيسته مه سالارېيه کانه خەلک بهس فەرمانبەر و
فەرمانق فەرماندەران و سالارېي سالارا و ملکە چي خەلکی ياسيۆه
پيرۆزکريپنه و به نامق "يەزدان"ى و بەرژەوهندى کۆمەلې و تەنانەت به نامق
خودو خەلکچ، خەلک سەرکوتکريق و پەي سالارمەنەي کە سانېو يان
خانەواژبۆي کۆيلەکريق.

پېکنامو سيسته مي راميارېيه کا و گرځو سيسته مه ناکۆمەلايه تيبه کا چن
خالبۆه نه هامبەشا، کە هامکات دەسنيشانکەرو جياواي ئاژبشان چې
سيسته مو وپراؤه بەري کۆمەلايه تي؛ گرځشا پېکنامېو قووچکەيشا
مەن، کەسېو، خانەواژبۆ، پارتېبۆ، کۆمپانېبۆ، فەرمانداربۆ، دۆلەتبۆ لاو
سەري کۆمەلېو سالارا، گرځ سەرو بنەماو ياگەگيري خەلکی مەرزيبنەرە،
وا تا جياتي خەلکی بپارمئا و به نامق خەلکی فەرمانو وېشا سەرو خەلکيه رە
سەپنا و به نامق خەلکی و ئاسايشو خەلکی پەلامارق کۆمەلە کا تەري مئا و
به نامق خەلکی رېکۆتنامي به سا و به نامق خەلکچ خەلکی نارازي زېناني و
دەگا و شاربەدەر کەرا و قەنارەمئا و هەر به نامق خەلکی و بەرژەوهندى
خەلکچ، خەلکی ئاورا و بەژبەخت کەرا و هەر چېرق نامق بەرژەوهندى و
پەنەوازي ژيواو خەلکی، مشەوارژەو چينو سەرمايه دارا و راميارا و
فەرماندارا مسۆگەرکەرا و هەر به نامق پارېزناو ئاسايشو خەلکی و
"نەتەوہي" و "...تد خەلکی نارازي سەرکوتکەرا و زېنانيکەرا و قەنارەمئا و

ئەر پەنەوازىش بۇ، "فەرمانو يەزدانى" و "گەرەكبىيە و يەزدانى" پېسە و دېۋجامە ي پەي ئەۋەشاراي بېراره كاشا بەكار بەرا.

سايە و سيستمە راميارىيە كانە، خەلك خاستەرىن بارەنە بەس پەرسە ۋەرگانەش پەنە كرىق، پەي نمونەي ھورۋچنای پارلەمانى كە بەراۋرد بە سيستمە پاشاي و تاكپارتىي و ميليشيايىيە كا خاستەر ۋەرچە مگنق، پارتىيە كى ئەندامى وېشا پەي ھورۋچنای دەسنیشانكەرا و ليستە كاشا ئاشكرا كەرا و خەلكى ميانو ئەنداما ليستە كانە يان ميانو ليستە كانە خراب چە خراپتەرى ھورۋچنق، ۋاتا تو پەيت مەن يۇ چانداشا ھورۋچنى كە سيستمە دۆلەتتى و پارلەمانى و پارتىيائەتتى پەي تو دەسنیشانكەردېنى، ئىتر گرڈ چەتتى با، يان سيخورى و تىرۋرىستى با، پەي تو بەس ئا ھورچنە مەن، كە بە دەنگداي وېت، كەسبۇ چە ئادېشا پېسە و ياگەگىرو وېت دەسنیشانكەرى [ياگەگىر نەك نمايەندە، چوونكە نمايەندە تايبەتو سيستمە وېراۋەبەرىي كۆمەلایەتتىن].

بە پېچەۋانە و سيستمە راميارىيە كاۋە، سيستمە وېراۋەبەرىي كۆمەلایەتتى بە ھورنەۋەشاي و دلېنەبەردەي گرڈو دەزگا و ئامرازە سالارىيە كا سەرو خەلكى دەسپنەكەر ق و بە ئەۋەگېلناي سىرووشتى كۆمەلایەتتىيانە و مرقۇق و درقۇسۆكەردەي پەيۋەنىيە كۆمەلایەتتىيە كا و پېكۆئاۋرڈەي شىرازە كۆمەلایەتتىيە كا پېسە وى-كۆمەكىي و ھەرەۋەزى و پىشتىوانى و يارڈىداي و فرىاگوزارىي كۆمەلایەتتى مەرزىقورە و وېش گېر ق. ئاشتى و پېۋەرەزىۋاي و

ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەررەرىي ھەمەلايەنەو ئەنداما كۆمەلى پايى و
بنەمى پېكناما و سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتتەنى.

ھەلبەتتە مشىق ئانە رۇشنىق، كە ئەۋەگېلاي پەي سەر و بنەماكا سىستەمى
كۆمەلايەتتى و كۆمەلايەتتىكەرتتەي گىرڭو دەرگا و رېكۇزىياكا كۆمەلى و
ئەرەمەزناي سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتتى، ھەرمانق شەۋ و رۇپۇي و
كەسپۇي يان دەسەچنېۋى نېيەنە، پەنەوازىش بە كۆشى بەرتتەۋام و
پېۋەرە ھەرمانكەرتتەي گىرڭو كەسە ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەررەرىيوازەكا
ھەن، ھەر چە وى-فاراى و فاراى ۋىرۇكەرتتەي و جورو ژىۋاى و پەيۋەنى و
بەرەمەئاۋرتتەي تاكەكەسىۋ تاكو پەيۋەنېيەكا خانەۋاڭتەي و كووجى و
گەرەكى و دەرگى و ياگو ھەرمانى و شېۋازق واناي و پەرورەرتتەي و فاراى
پراۋەبەرىي ناوچەي و ھەرپىي و كىشورەي؛ بە ھەماھەنگى و پېۋەرەگونجىي
و پېۋەرەلكۇداي كۆشىچىن و تۋەنەڭار و بېدەسەلاتەكا كۆمەلى، بە وى-
رېزگاركەرتتەي چە وابەسەيى بازارى و بە دەسۋەردارىي چە ژىۋاى
ناھۇشيارانەي و نادەربەسانەي، بە بەرەرتتەي ھەر چەپۇي دلى ژىۋاى و
پەيۋەنېيەكا كۆمەلپنە، كە ژىۋار تېكمتق و ژىۋاى ۋزۇنە مەترسى و ناكامى؛
بە وى-بېيەي و بەدەسناۋرتتەي مرقاىتەي و رېزگاربېيەي چە نەۋەشىيە
سەرەكىي و سەرەتانىيەكەو سەردەمو شارسازى و تېكنۇلۇجىي و
دۆلەتگەرايى؛ چە وى-بېگانە-بېيەي مرققى؛ بېبەشكەرتتەي مرققى چە
رەنجو وپش، كۆيلەكەرتتەي و رۇبۇتتەكەرتتەي فرىنەو ئەنداما كۆمەلى پەي
سالاربېيەو كەمىنەي داراى و دەسەلاتدارى، بە كولى و پوختى بە
رېزگاربېيەي چە گىرڭو ئانە ھامەتتيا.

بنەمى و ميكانيزمى (سيستەموپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى) چېشپنى و ئا سيستەمە چنى مەرزىۋرە؟

بنەمى سيستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى كۆمەلېۋ بنەمى ئابوورىي و
كۆمەلايەتىي و كولتوورىي و رۆشنۆيرىيەنى، چانىشا:

- پەيۋەنپىيە كۆمەلايەتپىيەكى

ئا پەيۋەنپىيە سرووستىپنى، كە ميانو خەلگىيەنە مەنى؛ ميانو هامساي و
ھامھەرمانا و ھامپىشا و ھامدەگيا و ھامشاريا و ئەۋىندارا و يار و ياۋەرانە
درقسبا و ۋەشەۋىسى و سۆز و يەكتەر پەسىناي كەسەكا بنەماشانە. تەمام
بېچەۋانە و پەيۋەنپىيە راميارىي و ئايدىۋلۆجىيەكا، كە زۆردارى دۆلەتىي و
سەربازىي و ياسا راميارىيەكى و گلېشە ئايدىۋلۆجىي و پارتىيايەتپىيەكى
درۆسكەربشانى و سەرو بنەماو سالارىي دۆلەتى و فەرماندارىي و
مېلېشپىيىي، كۆمەلەكى جەھانى، كە مەزاران سالىن پېۋەرە ژىۋىتى و تىكەلپى
ئاسايى پېسە و هامسايى و ھامھەرمانىي درۆسكەرو دۆسايەتپىشا بېيەن،
كريا بە دوژمنى يەكترى و جياۋاز بە يەكترى مژناسيا؛ سەرو بنەماو
پارتىيايەتى و ئايدىۋلۆجى پەي ملكەچكەرژەو خەلگى، خەلگى كووجىپىۋى،
گەرەكپىۋى، دەگىۋى، شارپىۋى، ناوچپىۋى سەرو دەسەبەنىي پارتىيەكا و
مىلېشپىياكارە بەشكرىا و ھامسەئ و ھامھەرمانى و ھامپىۋلى و ھامدەگى و
ھامشارى و يار و ياۋەرىي كريا بە دوژمنى يەكترى و تەنانەت تاتە و كوپ و برا
ۋالە و ئەڭا و كىناچى كريا بە دوژمنى يەكترى و سفەرە خانەۋادەي فارىۋ
بە مېدانو زۆرانبازيي پارتىيايەتى و دوژمنايەتى ئايدىۋلۆجىي، كە سەرەنجام

سالاری پارتیبوی یان مشهوهیری و ده لایی کومه لېو رامیاری پارله مانېونه ده سه بهرکریو، کومه لېو سه رمایه داری بهرهمه نی با و ته مامو دهزگا کا سیستمی رامیاری مسوگه رکه رو مشهوهیری و سالاری ناڈپشا و ده سکه لاکا و ناڈپشانی: رامیاری و فه رمانداری و سه رمایه داری.

- بهرزه وهندی و په نه وازی گرځینه ی

په یوه نییه کومه لایه تیه کی سه رو بنه ماو هامبه رزه وهندی و په نه وازی گرځینه و خه لکی سه ره مورمذا و تان و پو کومه لې پیکمارا. هر نانه یچ بو به بنه ماو یوگېرته ی هامده ردا و هامپیشا و هامه رمانا و هامنشینگایا. نه ر بارو ژیاوی و گوزه رانی و پایه گای نابووری فره و نه نداما کومه لې سه رنجبده یی و چه چه ز و ناره زوو و وهرم و خیاله هامبه شه کاشا وردبیمېوه، بهرگنکو که فره و خه لکی بهس وازیارو ناشتی و ناسووده یی و وهشگوزه رانی و نازاډی و یه کسانو و داډپه روه رین. به لام وهرانوهره و ناره زوو کا فره و خه لکی، که مېنېوی فره که م چه ده سه لاتدارا و رامیارا و کومپانیدارا بهرزه وهندی شا سه رو جهنگی و وېرانکه رده ی و ناچارکه رده ی و سه رکوتکه رده ی نه نداما کومه لې مدران و تاقه راچارېو په ی رزگار بیه ی مرقایه تی چه نه هامه تیه کا سیستمی رامیاری و دمایینا و رده ی به بار و دوخېوی، که سه رو گرځو کومه له کا جه هانییه ره سه پیان، بهس نه وده گېلاین په ی سه رو بنه ماکا سیستمو وېرا وده بیری کومه لایه تی و هر نانه که متاؤو گرفته که ی چاره سه ر که رو، وهره و نانه ی که سه رو بنه ماو بهرزه وهندی و په نه وازییه کا فره و خه لکی مه رزیوره و وده لته ریش هر نانه بیه ن، که کومه لې وېرا وده ره و ناچینایه تیه ش مسوگه ره که رځېنه.

- رېكۆتهى كۆمه لايه تى

رېكۆتهى كۆمه لايه تى يۈن چە كۈنتەرىن بنەماكا كۆمە لى و رېكۆستەى كۆمە لايه تى، هامكاتىش يۈن چە سەرەكىتەرىن بنەماكا كۆلتوورى و بەھاي و نەرىتە كۆمە لايىتېيەكا، كە دەسە لاتی كۆلتوورى درۆسكەرا و ئاڭچ مەرجو ياگە گېرىبېيە و رېكۆتە كۆمە لايە تىيەكان و ئاڭچى بە نۆرە و وېشا درۆسكەرى سىستەمى كۆمە لايە تىيەنى. رېكۆتەى كۆمە لايە تى پايە و ئاشتەۋايى كۆمە لايە تىن و پەيۋەنىيە كۆمە لايە تىيەكى بناخەشەنى. ۋەرو ئانەى بەبى رېكۆتەى كۆمە لايە تى نە كۆمە لى بېيەش مەن و نە پەيۋەنىيە كۆمە لايە تى، درۆسبە و نە ھىچكام پايەدارى مەناۋە. رېكۆتە كۆمە لايە تىيەكى ۋەلتەر ياسا و خالبەنى دەستوى ئەۋەنۋىسيانى نەبېيى و بەس بە كۆلتوورىبېيەش و بە دەسئاورژەى پەشتەۋانە و دەسە لاتی كۆلتوورى، بېيى بە ياسىۋە و ئاۋەزى كۆمە لايە تىيەنە تۆماربېيى و وى بە وى چە لايەنو گرتو ئەنداما كۆمە لىۋە پېسە و دەستووربۇى پەيرەۋكېيى.

- ئازاڭى و يەكسانى و داڭپەرەرى كۆمە لايە تى

بەشدارىكە رژەى گرتىنە و خەلكى و ئازاڭى كەسەكا و يەكسانى گرتو ئەنداما كۆمە لى و داڭپەرەرى كۆمە لايە تى پايى سىستەمى كۆمە لايە تىيەنى و بنەما بېيەش ئاڭپشا كەرق بە مىكانىزمى وېگېرتەى و ئەرمەرزىيەى و بەرژەۋامبېيەى سىستەمو وپراۋەبەرى كۆمە لايە تى و هامكات پراگېر چە سەرھوژداى ملھورپى تاكەكەسى و دەسەى كەسانبۇى، كە ئامانجشا چېرچە پۆك-ۋستەى ئەنداما كۆمە لىن پەى

بەدىئاۋرژدە ۋە ھەز ۋە ئارەزوۋە سالارىيە ۋە مەشەۋەرىيە-ۋاز ۋە نا-كۆمەلەيەتتەيەكا
ۋە پەشا ۋە مەلكەچكەردەيە فرەۋ ۋە خەللىكى پەيە ۋە ئاستە ناپەرۋاكاشا.

- رېكۆزىيە جەماۋەرىيە ۋە كۆمەلەيەتتەيەكى

رېكۆزىيە جەماۋەرىيە ۋە كۆمەلەيەتتەيەكى تان ۋە پوقسىستەمو ۋە پراۋەبەرىيە
كۆمەلەيەتتەيەكى. رېكۆزىيە يان ۋە رېكۆستەيە جەماۋەرىيە ۋە كۆمەلەيەتتەيەكى
تەمام پېچەۋانە ۋە رېكۆزىيە رامىيە ۋە ئايدىۋولجىيە ۋە چىنايەتتەيەكا ۋە
سەندىكا ۋە يەكئىتىيە ۋە شورا ميانىگەرا ۋە قوۋچكەيەكى. رېكۆزىيە
جەماۋەرىيەكى سەرو بىنەماۋ بەشدارىكەردەيە ئازاڭانەيە ۋە ۋە-
ۋىرۋكەردەيە ۋە بىرپاردەيە گىرڭىنە ۋە ئەندامەكاشانى، ئىتر ئا خەللىكە تۋبۇيە
جەماۋەرىيە يان چىنپۇيە كۆمەلەيەتى يان خەللىكە دەگىۋىيە، جىياكەرەيە
سەرەككىشە چە رېكۆزىيە رامىيەكا ۋە ئا رېكۆزىيە، كە گروپپە رامىيەكا
يان دۆلەتەكا بەنامق "خەللىكى ۋە جەماۋەرىيە" درۋسبەكەردەيە، ھامئاستى
ماف ۋە ئەرك ۋە داۋازى ۋە پەنەۋازىيە ئەندامە رېكۆزىيە ئاسۋىيە ۋە ۋە-
ياگەيەكى، نە ھىچكەس سەرقو كەسبۇيە تەرىن ۋە نە ھىچكەسشە
فەرمانبەر ۋە فەرمانو لاۋ سەرى ۋە پەشا؛ كۆششەكەردەيە ۋە بەدىئاۋرژدەيە ۋە
بىرپاردەيە ۋە ئەنجامدەيە ئەركو گىرڭىنە ئەندامە ۋە رېكۆزىيەكا ۋە نەخشەشە
نەمەندە گىلپۇبىيەيە گىرڭىنە ۋە ئەندامە، يان نەمەندە ئەنجومەنو
سەرپەرشەيە رېكۆزىيە، ئەنجامدەيە بىرپارەكا ئەندامە رېكۆزىيەكى، نەك
بىرپاردەيە ۋە سەپنەيە ۋە پاۋانكەردەيە دەسەلاتو رېكۆزىيەكى چە لەيەنو
كەسبۇيە يان چىن كەسبۇيە بە نامق سەرقو ۋە رابەرىيە ۋە سكرتېرىيە، يان
ھامسەرقو.

ئەي ميكانيزمى چىي ھەرمانكەردەي وپاۋەلۋاي (سىستەمو وپاۋەبەرىي كۆمەلەيەتى) كامبى؟

- گلېرۇبىيەي گرژىنە

گلېرۇبىيەي گرژىنە چە ئانەيە پراگىرىكەرۇ، كە كەسبۇ يان كەمبېنۇ لاو سەرى خەلكىۋ يان پەشتۇ خەلكىۋ پىرپارەبشۇ يان وپش رىكۇزا و سەرو ئايەندەو كۆمەلەي پىرپارەبشۇ. گلېرۇبىيەي گرژىنە بەھا و پىرۋا-بەوى-بىيەي و پاىەگاي شايىشتە پەي كەسەكا گېلنۇۋە و پېسەو فېرگېۋى ئەنداما كۆمەلەي پەرورەردەكەرۇ، كە گرژ كەسبۇ تۋانىۋە و بەھربۇش ھەن، گرژ كەس دلى كۆمەلەنە نەخشى بەكەلك و گىرنگش ھەن؛ گرژ كەس متاۋق ۋىرىكەرۇۋە و پەيلۋاي تايەت بە وپش بۇ و چالاكانە چە بەرھەمتاۋرۇدەو ھۆشيارىي و رۇشنىۋىرىي كۆمەلەيەتەنە بەشدار بۇ و بە كۆمەلەۋ وپش خىزمەتكەرۇ. ھەر پاسە ۋىرو كۆمەلەنە ۋاتەو "توانا و ناتوانا، زانا و نەزان" يۋو چەلكەرۇۋە و ئا راسىيە بەرۇزۇق، كە ئانە سىستەمە پامىارىيەكى و پىكتاماي قووچكەيى پاۋەبەرىيەنى، كە كەسەكا وەشباۋەر و ناچالاک و گۆشەگېر و نادەربەس و نەزان و چە وى-بېگانەبىيە و دمارەو كەرا و ھىچ كەس سزاۋار بە نەزانى و دەسەپاچەيى و وەشباۋەرىي و دماكۆتەيى و پامكرىيى پېئانەبىيەن و نەمەبۇ و ھەر كات پەي پەرەئەساي و گەشەكەرۇدەو تۋانايى و بەھرەو كەسەكا زەمىنە سازىق، ھەزاران و ملىۋنان تۋانى و بەھرى مرنىي و لاۋازكرىي مژىۋاۋە و پەرەمساناۋە و ئا راسىيە بەرگنۇ، كە سىستەمى پامىارىي سىستەمو دلېنەبەردەو تۋانايى فرەو خەلكى و ملكەچىنەكەرۇدەو ئادېشان پەي

مه‌لپه‌رستی و پاوانگه‌ری و چه‌پاؤنگه‌ری که‌مېنېؤی رامیاری و دارای و ده‌سه‌لاتداری.

- گفتوگو‌که‌رژه‌ی گردینه

گفتوگو‌که‌رژه‌ی گردو خه‌لکی چه‌باره‌و په‌رسه‌کا ژيؤای وېش و کومه‌له‌کېش و ژيؤارو کومه‌لې و نایه‌نده‌و کومه‌لې دلی گله‌رؤبیه‌و گردو خه‌لکینه، په‌ی په‌روه‌رژه‌که‌رژه‌و که‌سایه‌تی نه‌نداما کومه‌لې و درؤسکه‌رژه‌ی برؤای کومه‌لایه‌تیه‌ی و به‌رکؤته‌ی په‌شته‌ؤانی و دلسؤزی که‌سه‌کا په‌ی په‌کتری، زهمینه‌سازیکه‌رق و که‌سه‌کی زیاتره‌ی په‌کتری مژناسا و زیاتره‌ی به‌ده‌رؤو په‌کتری ناشنی با و په‌ی گرد که‌سی به‌رگنؤ، که‌فره‌و ده‌رژه‌کا و داوازیه‌کا و ئاره‌زووه‌کا و خه‌مه‌کا و نه‌هامه‌تیه‌کا هامبه‌شېنی و ئانه‌سیسته‌مه رامیاریه‌کېنی، ئانه‌دؤه‌به‌ره‌کی رامیارینی، که‌که‌سه‌کا به‌ی په‌کتری نائاشنا و ته‌نانه‌ت دؤژمن به‌ی په‌کتری فارا.

- برپاردای و نه‌نجامدای گردینه

کاتبؤ که‌نه‌ندامی کومه‌لې گرد پېؤه‌ره‌سه‌رو په‌رسه‌هامبه‌شه‌کاشا برپارمؤا و پېؤه‌ره و شان به‌شانو په‌کتری مه‌ره‌وه‌زیبانه‌ئهرکه‌کا نه‌نجاممؤا، یوگېرته‌ی توانای و هېز و وزه‌و گردو خه‌لکی دنیئؤی نمونه‌ی به‌رمه‌ممارؤ.

کاتبؤ خه‌لک وېش سه‌رو چه‌بؤی برپاره‌بؤو، به‌دلنیاپیؤ هه‌ر وېچش دلسؤزانه و په‌یگیرانه‌برپاره‌کؤ وېش نه‌نجاممؤو و ئامادهن پېناؤو نه‌نجامدای و سه‌رکؤته‌ی برپاره‌کؤ وېشه‌نه‌کؤششکه‌رق و ته‌نانه‌ت ئامادهن

گیانبه خشی که رۆ. چوونکه کۆمه له و سیستمه مېوې چامنه (وېراوه به یری کۆمه لایه تی) به شېوا چه ژیاوی و ببیهی و وهشی و به خته و هیری خودو که سه کا. به لام کاتبو که سه کی چه رده سی و ملکه چی بریادای ده سه چنبوئی رامیاری یان ده سه چنبوئی دارای با و ناچاریانه به نه جامدای چه و ه کا ملبدا، به دلنیاییو نه جامدایه که دل سوزانه و سه رکۆته و درۆس به رنمه شو، چوونکه کاتبو مرقف به هه رمانپوه ناچار کریو، ئیتر ههچ هۆگریبوش په ی هه رمانه کی نه بق و ئاماده نبیا دل سوزانه کات و وزه و ژیاو و بش و ژۆنه خزمه تو سالاری و مشه وه یری که سانپوئی ته ری [پار تی و دۆله تی]، که زۆردارانه سه رو گرډو کۆمه لپه بریاره مډا.

- هۆرۆچنای نماینده ی په ی سه رپه رشتیکه رډه ی و نه جامدای بریاره کا کاتبو که گرډو خه لکی بریارده ر بق و و بش نه جامده رو بریاره کا و بش بق و هه ر و بچش که سانپوئی و ببه خش په ی سه رپه رشتی نه جامدای هه رمانه کا ده سنیشانکه رۆ، باری چامنه نه هه م توانا و هه م متمانه و هه م هۆشیاری خه لکی په ره مسانو و هه م خه لکی داراییه کا کۆمه لی و پارېزنایشا به دارایی و بش و ئه رکو و بش مزانو، چوونکه بارو وېراوه به یری کۆمه لایه تیه نه، گرډو خه لکی و هه رانۆه رو ئایه نده و و بش و نه و هه کاش و هه رپه رسا و وه رپه رسیاری کۆمه لایه تی بق به به شېو چه نه تواری کۆمه لایه تی.

- وېکۆمه کی کۆمه لایه تی

وېکۆمه کی کۆمه لایه تی یۆن چه ئا میکانیزمه هه ژمووندارا، که گرډو نه دنامپو کۆمه لی فارۆ به په شته وانو که سه کا ته ری و هه رمانپوئی

کۆمەلایەتی درۆسکەرۆ، کەسەکی پېسە و سەردەمە کۆنەکا "هەر کەس پەي گرژ کەسی و گرژو کەسەکا پەي هەر کەسی"، سەراپاو کۆمەلای بۆ یەک خانەواڤەي گۆرە و پەپر چە وەشەژبەي و سۆزداري پەي یەکتەري.

وېکۆمەکی کۆمەلایەتی بەس بواری کاسە هامسایي و کۆمەکی زەرپن و ..تد نەمەنۆڤە، بەلکو فرەو بواری تازەکا ژيڤای گېرۆڤە و گرژو گرووپە یاگەییەکا [لۆکالییەکا] پېسە و وېکۆمەکی نەوہشا، گيرۆڤا دەرمانە بەنگکەرەکا، پەککۆتا، زارۆلا، ..تد گېرۆڤە، کە گرووپي و ئەنجوومەنە یاگەییەکی پېسە و یۆ چە پایەکا و پراڤەبەري کۆمەلایەتی نەخشی فرە چارەنۆیسسازشا مەن.

- هەرەوہزيبی ئابووريبی

هەرەوہزيبی ئابووريبی یۆن چە پایە و ميکانيزمە گرنگ و سەرەکی و بنەرەتییەکا رزگاربيیە و خەلکی چە وابەسەي بە سیستەمی رامياريبی و کۆمپانییە جەمانلووشەکا و هەر پاسە ئامرازبۆ پەي وی-ژەسپي ئابووريبی و وەشگوزەرانی گرژبنە و خەلکی و تەتۆلکەرژەو پەيژەنییە کۆمەلایەتییەکا و بالاکەرژەو متمانەي کۆمەلایەتی، چوونکە ئابووريبی بنەماو گرژ پیکتاميژيا و بەبۆ ئابووريبی نە خانەواڤە و نە کۆمەلە وېش نەگېری؛ ژەرۆ ئانەي (سەرەبەوبی ئابووريبی) مەرچو سەرەبەوبی کەسی و کۆمەلایەتیين.

بېجگە ئانەيە کە هەرەوہزيبە ئابووريبەکی پایە و ميکانيزمی بنەرەتی و سەرەکییەنی پەي سیستەمو و پراڤەبەري کۆمەلایەتی، هەر ئیسە و دلای ئی سیستەمە رامياريبی و گەندەلەيەنە متاژۆ ئامرازبۆ با پەي رزگاربيیەي

خەلکی بېھەرمانى و كەم دەرامەتى چە بەئبەختى و ناچارى و دەربەدەربىيەى؛ پەى نمونەى مەر رۇ گەنجەكېما ۋەرو بېھەرمانى و نائومبىدى بەرەو شارەكاتەرى و ۋلاتاتەرى سەرەو وېشا مۇرگېرا و پراو پىكۆتە مەرگنئاۋەرەكا گېرا و پاسە دېبەنما و ۋىنى گەنجە نائومبىدەكى وەرمى و خيالە رەۋا و ئالەكاشا بەرانە قوۋلاى دەربىى و بە مەمان رادەو وەرم و خيالە شىرىنەكاشا، خەم و دەردە و ناسۇرى پەى وېشان و دۆرۋەرىشا جىامازا. بەلام نەر مەر چن كەسبۇ چە ئا كەسا كە بەرەو ئۆرۋا و ۋلاتاتەرى سەرەو وېشا مۇرگېرا و سەرەنجام مەر چن نەر بە بېوہى ۋەرۋ بېياۋا، مەرگىز پايەگای كۆمەلايەتى و مەرمانى ئارەزوومەنە و شايىستەو توانايىيەكاشا بەدەسنمارا و بالاتەرىن مەرمانبۇە كە بەدەسشبارا، شاگرذى و خزمەتكارىبۇا، كە خەلكو ئا ۋلاتا بە ئاسانى وېشا ئامادەو ئەنجامدايش نېيەنى، ئىتر با رەتۆكەرذەى داواى پەنابەرى و مۆلەتو ئەۋەمەنى و سووكايەتى رەگەزپەرستانە و دەردىسەرىيەكى تەرى چۆلاۋەتەر مەنا و مدرا. ۋەرانۋەرۋ ئانەى، نەر مەر چن كەسبۇ چانېشا، ئا برەزەرە كە پەى ياۋاى بە ئۆرۋاپاى تەرخانكەرا و چە دەمو ئەذا و تاتەو وېشا گېراۋە و كەراشەنە باخەلكو قاچاخچىيا، نەر پەى پىرۋېبۇى مەرەوہىزى [پېسەو نانەۋاخانەى، فیتەرى، سەرتاشخانەى، چۆتاشى و كشتوكالى و باخدارى و يانەو پىرا و دايانگەو زارۋالا و ..تد] تەرخانكەرا، مەم چە بېھەرمانى رزگارشا بقو و مەم چە ملكەچى پەى دۆلەتى و داراكا و مەم ئا زىادە بەھا، كە چە رەنجو ئادېشاۋە ملقنە باخەلو خاوەنەهرمانى، پەى وېشا گېلۆۋە.

چە ئا بارۆ سەراپاۋ دىنبايەنە پىرۆژە ۋە مەرەۋەزىيە ئابوۋىيەنە ئىمۇنۇپىيە ئىمۇنۇپىيە سەركۆتە ۋە درەخشانەنى ۋە تاقە ئامرازپۇي درۇس ۋە بەكەلكەنى، كە ئەنداما كۆمەلى چە ۋابەسەيى ۋە چەمەپانى ۋە گىرۋەپى ۋە ۋەشباۋەپى بە فرىادەپسى پامپارا ۋە دارايا ۋە پوۋچگەرايى پەنەۋازىي سىستەمى پامپارىي چىلاكنارە ۋە مېز ۋە ۋى-باۋەپى ۋە ئاۋەز ۋە ۋەشپارىي پەي كەسەكا گېلناۋە ۋە ئىتر بە ئاسانى كەسەكى نەلۋاۋە چىرو بارو سالارىي ۋە دەسەلاتدارىي ۋە پامكەرىي پامپارا ۋە سەرمایەدارا ۋە دۆلەتى.

- مەرەۋەزى جەماۋەرىي

مەرەۋەزىي جەماۋەرىي ميانو ئەنداما چىنە پەنجەدەرەكا مەمىشە بېيەن ۋە ئىسەيچ بە جۆرپۇ مەنەن ۋە مېشتا پەناش پەي بىرۋ، ئانەيچ نىشانە ۋە ھامدەردىي كەسە نەئار ۋە بېدەسەلاتەكان پەي يەكتىرى ۋە جۆرپۇ مڈرامان ۋەرانۋەرو ملھورىي دەسەلاتدارا ۋە دارايا. نەر ۋىەرئە ۋە مەر كۆمەلېۋى سەرنجىبەپى، ئا راسىيە ۋىنى، كە مەرەۋەزىي جەماۋەرىي چىن ۋە تۋە كۆمەلەيەتتە نەئار ۋە بېدەسەلاتەكا ژلېۋىيۋى ۋە پىكرۇ ۋە ۋەپىستى كۆمەلەيەتتە ۋە ديارڈېۋى ئەرىنى كۆلتورىي بېيەن ۋە مەن.

مەرەۋەزى جەماۋەرىي يۋن چە ئا بنەما ۋە مىكانىزما كە پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتتە پتەۋتەر ۋە متمانە ۋە ۋەشەۋىسىي ۋە پەشتەۋانى ۋە ھامخەمىي ۋە ئاشتەۋاپى ميانو كەسە ھامدەرد ۋە ھام-ۋەرم ۋە ھام-ئارەزوۋەكانە درۇسكەرق ۋە مەر ئانەيچە بۇ بە بناخە ۋە ۋى-مۆشپارىي بە پەنەۋازىي ۋە-پىكۋستەي ئازادانەي جەماۋەرىي ۋە كۆششكەرئەي كۆمەلەيەتتە ۋە

جەماۋەرىي پەي بەدەسئاۋرژەي داوازيە ھامبەشەكا چين و تۋە كۆمەلايەتتايەكا. يوق چە نمونە درەخشانەكا ھەرەوھزىي جەماۋەرىي دەخپلەو ھامھەرمانا، ھامسايا، ھامپۇلا و..تد و فرە جارى چە ئادەخپلەيە يان بەجيا دەخپلە پەي كۆكەرژەي كۆمەكى كۆمەلايەتتاي پەي كەسانبۇي كە ۋنەشا قۇميان و تواناو مسۆگەر كەرژەي گوزەرانى و دەرمانى و پەنوازيەكا وېشا نېيا. چە ئا بارۇ نمونى فرە ئەرپىنى ھەنى، ئەر ۋيەردەو وېمارە دمارە گېلمېۋە يان دۆرۋەرەو وېماسەرنجىئەيى، بە ئاشكرا ۋىنى.

- وى-ۋىرۆكەرژەي ووى-ھۆشيارىي كۆمەلايەتتاي

وى-ۋىرۆكەرژەي ووى-ھۆشيارىي كرىپلۆئەۋەكەرژەو گرژو بەرە كلۆمدىرياكا ئاۋەزى كەسىي و ھۆشيارىي كۆمەلايەتتاي و ژىۋاى و ئايەندەينى، ھەر پاسە كە وەشباۋەرپى و ناھۆشيارىي خەلكى زەمىنەو درۆسبىبەو سالارىي و مشەوھرىي راميارا و دارايا و گرژو بەئبەختىيەكا كۆمەلپنى و ھەر ۋەرە ئانەيچەنە، كە راميارى و دەسەلاتدارى و دارىكى بە گرژو تواناو وېشاۋە پەي وەشباۋەر كەرژەي و ناھۆشيار كەرژەي و رامكەرژەي خەلكى كۆششكەرا و دەزگى زلى و فرە خەرجى پەي ئامەبەسەيە تەرخانكەرا و بووجەي زەبەنە پەي ھاندای پارتىيائەتتى و راميارىي كەرژەي خەلكى و وەشباۋەر كەرژەي خەلكى بە "سەرۆكى خاس، پارتىي خاس، پارلەمانتارى خاس، فەرماندارىي خاس، دۆلەتتى خاس" تەرخانكرىقو؛ مانگانە ھەزاران ملىۋنى چە دەرەمەتو كۆمەلەكا جەھانى پەي پارتىيە راميارىيەكا [چە چەپرەۋۋ پەي راسپرەۋى] خەرجكرىقو، بەلام كاتبۇ كەسانى نەوھشى و پەككۆتى و ھەژارى يان ھەرمانبەرى و ماموسى و بېھەرمانى و يانەنشىنى

ۋەرانۋەرو گرانىبىيەو وارڭەي و كالاي و زىاڭبىيەي كرىپانەي و گرانى دەرمانى و پەنەۋازىيەكا تەرى، داۋاو زىاڭكەرڭەو چى دىنار و دۆلارپۇي كەرا، نەك ھەر دەسەلەت ئامادەو ملداي بە داوازييە پەۋاكا ئاڭپشا نىپا، بەلكو گرو و سوپا و پۇلىس و دەزگا سىخورپىيەكېش پەي سەركوتكەرڭەو خەلكى نارازى مارقونە مېئان و فەرمانو بېدەنگكەرڭەو خەلكى بە ھېزە سەركوتكەرگەكاش مەشۇ.

وى-ۋىرۇكەرڭەي و ۋى-ھوشيارى خەلكى سەرەراو رزگاركەرڭەي خەلكى چە ۋەشباۋەرىي و ناھوشيارى و دمارەۋىي، تەننەت ئەندامى ھېزەكا پۇلىسى و سوپاى چالاكنۆرە و پەي دلى بەرەو خەلكى گېلنۆۋە و ئاڭپشا چە ئانەيە ھوشياركەرڭەو، كە ئىتر ئاڭى [ھېزە پارتى و دۆلەتتېيەكى] پەي بەرڭەۋامى پاۋانگەرىي و چەپاۋلگەرىي راميارا و دەسەلاتدارا و دارايا، ئامادى نەبا ئو ئەڭا و تاتە و ۋالە و براو و ھامسا و يار و ياۋەرا ۋېشا تەقەكەرا و گېلاۋە و باۋە بە بەشېۋ چە ھېزو خەلكى ئازاڭيوازي و يەكسانىوازي و داڭپەرۋەرىيوازي.

- ۋى-پەرسىيارى و ۋېژدانى كۆمەلەيەتې

كاتېۋ كە ئەندامى كۆمەلى ۋى-ھوشيارى با و بە ئاۋەزو ۋېشا ۋىركەرۋە و ۋېكۆمەكىي ھامدەرڭەكاو ۋېشا كەرا و چالاكانە دلى گروپە ياگەيى و رېكۆزىي جەماۋەرىيە ئازاڭەكا و گلېرۇبىيە گرڭبەنەكانە بەشدارىكەرا و ئايەندەو ۋېشا ئەستق ۋېشا گېرا و ھىچى تەرپازىي نەبا، كە كە مېنپۇي راميار و دەسەلاتدار و دارا جىياتى و پەي ئاڭپشا بېرارەبشۇ، ئىتر ۋەرپەرسىيارى

كەسەكا چە بواری ژیاى و پاۋەبەرى كۆمەلپنە بق بە ديارژە و تايبەتمەنپى
گرژو ئەنداما كۆمەلى و ۋەرىپەرسىارى كۆمەلايەتى ناۋەزو گرژ كەسپو
كۆمەلپنە درقسبو و نادەربەسى و ۋەشباۋەرى و ناھوشىارى بق بە
شوورەپىۋى كۆمەلايەتى.

نایا چه ئی رۆزگار نه (سیسته مو و پراو به ری کومه لایه تی) بییه یش هه ن؟

ئه ری و نه خیر. به داخۆ به س دلی کومه له کا ئامازونی و چن کومه له بیی ته ری چه نه فه ریکا و پانیشتو ئاسیاینه جو ره سرووشتییه که ش هه ن، که زاڊه و کومه له سرووشتییه کان و پبسه و سه رچه مه و سیسته می سرووشتی و کومه لایه تی مرقفی مه نه ن و به مثرامان و هه رانوه رو سیسته مو سه رمایه داری و نه زمو تازه و بازاری [نیتۆلیبرالیزی] و پش پاربزنان و چه گرڤو گوشه کا جه هانییه نه کوششکه رڊه ی په ی نه وه گپلنانی و نو سازکه رڊه یش هه ن و پاسه مرقفشناس و کومه لشناسه کی ئامازه مئا و کهسانی په یجو رکه ری و گه شتکه ری ماچا، هیشتا گوشه و که نارو جه هانییه که کومه له سه ره تاییه کی، که جو ره سیسته می و پراو به ری کومه لایه یه تییشا هه ن، مه نبی.

مه لبه ته نه بییه یشا چه ئارونه به لگه و ئانه ی نبیا، که نه بیبئی و نه مه با. چوونکه ئه ر ته نانه ت به س خپالپوی وه شیش بو، نه گه رو به دیئامایش هه ن، ئه ر هوشیاری و گه ره کبیه و خه لکی په ی به دیئاو رڊه یش بییه یش بو؛ گرڤو فاریاییه کا و گرڤو سیسته مه کا و گرڤو ئانه ی که چه ئارونه هه ن و سه ره مۆرمڤو، به ره نجامو خیالکه رڊه ی مرقفی بییه ن و دماو ئانه ی که مرقفه کی په ی نه زموونکه رڊه ی خیاله کاشا کوششاکه رڊه ن، خپاله ئه سته مه کی بیبئی به که توارو رقی و په ره شائه سان و جیهانگیری بیبئی.

چه ئا بارۆ ره نگا خاسته رین نموونه سیسته مو سه رمایه داری و جیهانگیری نه زمی تازه و بازاری [نیتۆلیبرالیزم] بو، که ئه ر سه ڈ سالی چپوه لته ر که سه پو

چە ھۆرامانەنە يان ناوچەكا دۆروبەريشەنە چە بارەو سەرھۆرداي
سيستەمو سەرمایەدارى قسبشكەرذبييىنى و ۋاتەبييش "رۆزگارېڭ دۆلەت
سەراپاو ژيۋاي و بيبەي و نەببەي مرقى و كۆمەلى چېردەسكەرق و بەبى
رەزامەنى دۆلەتى ھىچ ھەرمانە و چالاكيېڭ و پېرۇرېڭ بوارنمەدرىق"، يان ئەر
بەنجا سالى چيۋەلتەر ھەر گۆشېڭو جەھانئىيەنە كەسېڭى ۋاتەبييش
"رۆزگارېڭ نەزمو بازارى بەرەللاو نينۇليبراليزمى گرڭو گۆشەكا جەھانى گيرۆرە
و وارڭەو ميكدۆنالدى و تۆرۆ سيكسۆرەشى پېسەو نيويۆركى و واشنتى و
لەندەنى و .تد مياۋا ھەربىمو كوردستانى"، بەدلىيىيۆ گرڭو خەلكى ۋاچى
"خيالىپلاۋا"، ھەر پاسە كە ئيسە بە ئى ۋيرلە ۋەلىيازكرايەو من و ھەزاران
خيالى ئازادى و يەكسانى و داڭپەررەيوازانى بە خيالى مزانيا و كرايا بە مايەو
گالئەوگەپو كەسە رامياركراياكا و كەسە دمارەۋەكاشا و ملكەچەكا
سيستەمى دۆلەتى.

ۋەرۆ ئانەي و سەرۆ ئا بنەمايەي كە خيالە ئەستەمەكى ھيزى كەتوارو
ئارقىەنى، بەدلىيىيۆ ئەر مرقى ئازادىيازى و يەكسانىيازى و
داڭپەررەيوازى پەيگىرانە پەي بەدىئامى خيالەكا ئارقى كۆششكەرا،
بەدىئامى خيالەكاو ئېمەيچ ئەستەم نېيا و نەمەبو؛ گرڭكەتوارېڭ بە ئاستق
ھۆشيارى مرقفەكا پەيۋەسا، ئەر خەلكى وى-ھۆشيار بو، بەدىئامى
ۋېراۋەبەرى كۆمەلایەتى ئاسانتەرا و ئەر خەلك بە ھەميشەيى-بېبەي
سالارى چىنايەتى ۋەشباۋەر بو، بەرڭەۋامى و تەشەنەكەرڭەي و
پەرەئەساي سيستەمى راميارى [سيستەمو پاۋانگەرىي و چەپاۋلگەرىي و
مشەوهرىي و سالارى چىنايەتى] مسۆگەرا.

سىستەمبۇ كە چە تىئۇرى، يان خيالۆ سەرشەقۇردابۇ،

چنى كەتوارىي و كىرڈەي كىرئۆۋە؟

سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى ۋەلېنېۋى فرە كۆنش ھەن و پېسەو تۆمارى ۋەلېنەيى نمونەش دلى دەگا و شارە نازادەكا يۆنانى كۆنيەنە ھەن، كە بە دىمۆكراتى [سىستەمو دىمۆكراسى، نەك سىستەمى پارلەمانى] ئەژناسيان، چە ۋەلېنەو فرەو دەگاكا ناوچەو ھۆرامانىيەنە متاۋمى ۋەلېنەو سىستەمبۇ چامەنى بېزمى و ۋىنى، كە تاكو ئىسەيچ نەر دۆلەت و فەرماندارىي و پارتىيایەتى چە ھۆرامانەنە بەركەرمى، وى بە وى چنى رېكۆتەي كۆمەلایەتى خەلكى پروبەروويىي، چوونكە دلى كولتوورو خەلكو ھۆرامانىيەنە، دلى ۋىرۆكەرڈەي خەلكو ھۆرامانىيەنە، دلى پەيۋەنيە كۆمەلایەتییەكا خەلكو ھۆرامانىيەنە، دلى رېكۆستەي سرووشتى خەلكو ھۆرامانىيەنە بنەمى سىستەمبۇ چامەنيە ھەنى.

تىئۇرى ۋەرەنجامو ئەزمونگەرى و ژىۋاى و ھەرمانكەرڈەي خەلكىن، ھىچ كەتواربۇيچ بەبى خيال و ئارەزوو مرقۇقى بەدىنامان، ئىتر ئا خيال و ئارەزووكەرڈەيە پەي نازادى و رزگارى و ۋەشگوزەرانى بېيەبۇ، يان پەي پاۋانگەرىي و چەپاۋلگەرىي و مشەۋەرىي و ملھوپرىي چىنايەتى. بەلام چېگەنە چە بارەو تىئۆرېۋى زاڈەو خيالى و دوور چە كەتوارى و ئەزموننەكىرئى قىسبەكەرىق، چوونكە سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى ئەۋەگېلایا سەر و ۋىەرڈەو وېما، ئەۋەگېلنای ۋىەرڈەين پەي دلى ژىۋاى كۆمەلایەتىي وېما، وپرزگاركەرڈەي وېمان چە سىستەمبۇ ئەرەگېرى رامىارىي .

سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلەيتى ھەم ئەۋەگېلايا سەرو سىرووشتە
كۆمەلەيتىيەكەو وپما و ھەم ھۆشيارانە ئەزمونكەرڈەيۆ ئەزمونو
كۆمەلە ۋەلېنييەكان چە سەردەمپۇنە، كە مرقۇفايەتى پرووبەروو فۇتيايا و
خەرىكا كۆمەلەيتى-بېيەى مرقۇفى پېسەو ئەفسانەيش سەرمىۋ و
چەپاۋلگەرىي بازار و پاۋانگەرىي دەسەلەتى رۇ بە رۇ بابو بە كولتوورى
جىهانگىر و مرقۇەكېش بە ئۆپەرو چە-وى-بېگانە-بېيەى ياۋنىي.

نايا نمە كرىق (سىستەمى پارلەمانى) و (سىستەمووپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى) تىكە ئېكرىيا؟

[نا] و نەخپىر و مەركىز. چوونكە دۇى سىستەمى فرە جىاۋازىنى و تەنانت دژو يەكتىرچەنى؛ سىستەمى پارلەمانى، سىستەمو مىانجىگەرايى مىانو دەسچنە دارا و راميارەكان و دەنگداى و مۆرۋچناى پارلەمانى بېجگە ئانە يە كە ئامرازو سەرگەرمكەرژەى و خەلئەتنای خەلئكىن پەى وەشباۋەرپكەرژەى سەرشهۆردان، هامكاتىچ بەكاربەرژەى دەنگو خەلئكىن پەى يەكلایىكەرژەى كىشەو مىانو دەسەچنە دارا و دەسەلاتوازەكا. ئانە پىچ ۋەلئىنپۇى دىرېژش مەن، بېجگە ئانە يە كە ۋەلئىنەو جەهانىيەنە، شان بە شانو بېيەى كۆمەلە ئازادەكا، كۆمەلئى خېلەكىى بېيىنى، كە چەكەرەو سىستەمى راميارىى بېيىنى و دۆلەتدارىى دلى ئاڈېشانە سەرشهۆردان.

بە كوڭى و پوختى، سىستەمى پارلەمانى رەتۆكەرژەى سىستەمو (وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى)ىن و سەرو بنەماو دلېنەبەرژەى گرژو بنەما كۆمەلايەتتېيەكا كۆمەلئى، دلېنەبەرژەى متمانەى كۆمەلايەتى، مۆشيارى كۆمەلايەتى، مەرەوۋەزىي و وېكۆمەكىى كۆمەلايەتى سەرشهۆردان. سىستەمپۇا پەى مسۆگەرركەرژەى و پارېزنانى مشەوۋەرىي و سالارىي كەمىنپۇى داراى و راميارى سەرو گرژو كۆمەلېرە و پەى ئامەبەسىچە، پارتىيە راميارىيەكى كە گەمەكەرى سەرەكىى دەنگداى و مۆرۋچناى پارلەمانىيەنى، ئامرازو دۋەبەركى-كەرژەى مىانو خەلئكى و وەشباۋەرپكەرژەى خەلئكىيەنى بە مەمىشەبى-بېيەى سالارىي چىنايەتى.

پېچەۋانەو ئانەيشە، ھەر درقوسا، سيستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ۋاتا رەتۆكەردەي گىرثو سيستەمە پاميارىيەكا و دلى ئاڭبشاجەنە پەرەئەساتەرىنشا، كە سيستەمى پارلەمانىن. چوونكە وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى سەرو بنەماو ئاشتەۋايى و ھەرەوەزى و وپكۆمەكىي و وپھۆشيارىي كۆمەلايەتىي مەرزىۋرە و مدرق و متاۋق بەرثەۋام بۆ. مېكانىزىمى و بنەمى و رېكۆستەي و ئامانجەكبش جياۋازىنى.

ھەرچنە جياۋازى ئامانجى جۆرو ئامرازى ديارىكەرق، بەلام جياۋازى ميانو سيستەمو (وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى) و سيستەمو (پارلەمانى) بەس جياۋازى ئامانجىشا نېيا، بەلكو جياۋازى رېكۆستەي، ميكانىزىمى، شېۋازق ھەرمانكەردەيشا ھەن. ۋەرو ئانەي ھەرگىز نەتاۋىق سيستەمو (وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى) و سيستەمو (پارلەمانى) تېكەلېكرىا، چوونكە دلېنەبەرو يەكتريەنى و مەرچو بېيەي ھەر كامىشا، نەبېيەي ئەۋىتەرىشان، ھەر پېسەو جەنگى و ئاشتى، كە دەسپنەكەردەو يۆيشا، وى بە وى دمايئاماي ئەۋىتەرىشان.

سيستەمى پاميارىي پەي ئەۋەمەنى وپش، پەنەوازىش بە ئاژاۋى، بە دۋەبەرەكى خەلكى، بە گەنەيى ئابوورىي و كۆمەلايەتىي ھەن. بەلام سيستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى پەي بەديئاماي و ئەرەمەرزىاي و بەرثەۋامىش، پەنەوازىش بە ئاشتەۋايى كۆمەلايەتىي، يەك دەس و يەك رېزىبېيەو خەلكى، متمانە و وەشەۋىسى كۆمەلايەتىي، بەھېزىبېيەو پەيۋەنېيە

كۆمەلەيە تىيەكا و بە كوۆى و پوختى، پەنە وازىش بە سەرھۆرداى ھارمۆنى
ژىۋاى كۆمەلەيە تىيەن ھەن.

ئانەيچ سەيق سىستەمى رامىيارىيەنە ئەستەما، چوونكە تاكو سىستەمى
رامىيارى؛ رېكۆستەي پارتىيائەتى؛ پېكتامى قووچكەي و ميانىگەرايى
بىراردەرى سەرو خەلكى با و مەنا، ھەرگىز و ھەرگىز سىستەمى
كۆمەلەيە تىيە و وپراۋەبەرىي كۆمەلەيە تى سەرھۆرنەمەڭا، بەلكو بەرڭەۋام
شۆنەما ۋلېنەيىيەكېش دلېنەبىريا و پەي ئەنەياۋاى ئا مەبەسەيە و
ۋېناكەرڭەيىش، بەس سەرنجداى پەيۋەنېيە كۆمەلەيە تىيەكا ھۆرامانو
بەشق ئىراقى، ۋەلى ۋېرانبېيەي و ئىسەي مئاۋق خاستەرىن بەلگەبو.

بەبى (دۆلەت و فەرماندارى و پارلەمان و پارتى و لەشكرو پۇلىس) و نەخشىق دەسە چنەكا، (سىستەمو و پراۋەبەرى كۆمەلايەتى) چنى سەرگېرۇ؟

درقسا، كاتېتۇ بە ئاۋەزى رامكريا و بە ھۆشى ئەۋەشقوريا و چە-وى-بېگانە-بېيەى و ھەمىشەى دىيەى سىستەمى راميارى چە كەتوارو كۆمەلق ئارقىنە كۆمەلق سەباى تەماشەكەرمى، ۋېناكەرڈەو پراۋەبەرى كۆمەلى بەبى دۆلەت و فەرماندارى و پارلەمان و دەسلاندارى پارتىيەكا و لەشكر و پۇلىس و زىنان و قەنارە، ئاسان نېيا. چوونكە چە ئارقونە ھەلپەو دەسلەتى و زالبېيەى و دۆلەمەنېيەى و پاۋانگەرى و چەپاولگەرى و مشەوهرى بېيەن بە كولىتووورو فرەو خەلكى و ئابنەما درندانى بېينە بە فىلۇسوفى ژىۋاو خەلكى "ئەر تو من نەكوشى، من تو كوشوو، ئەر تو دەسو من نەبىرى، من دەسو تو بېرو، ئەر تو سەرو منەرە زالنەبى، من سەرو تۆرە زالبوو، ئەر تو تىكەو دەمو من نەرفانى، من شۆتو دەمو زارۋەكەو تو مېرفانوو "....تد. باربۇى چامەنە ۋېناكەرڈەو دىنيۇى ھالى چە زۆردارى و ھەلپەى و چەپاولى و پاۋانگەرى، فرە ئاسان نېيا، ئەر و بھۇشيارى نەبقو بەرڈەۋام گىرڈو بوارەكا ژىۋايەنە پەى كرڈەى-كەرڈەى و سەلەمنای پەنەوازى و بېيەى ۋەلىنەى سىستەمو و پراۋەبەرى كۆمەلايەتى پاگەندەنەكەرمى و كۆششەكەرمى و وېما رېكنەۋزى و رېكۆزى جەماۋەرى و كۆمەلايەتتېيە ئاسۆى و سەرىبەوكا وېما بېكنارمى.

بەلام ئانەيچما ۋىرنەشق، كە ئەر پەنجا سالى چىۋەلتەر چە بارەو ھەر دۋە سىستەمەكەيو (سىستەمى دۆلەتى ئىسەى) و (سىستەمو و پراۋەبەرى

كۆمەلەيەتى ئايەندەي) پەي خەلكو ھۆرامانى قسېماكەردېبېيىنى،
 بەدلىنبايىو خەلكو ھۆرامانى سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلەيەتى خاستەر و
 كەتواريىتەر ۋېناكەرى و ياۋېنە تاكو سىستەمى دۆلەتى، بەتايىبەت دۆلەتى
 ھامچەرخ و نەزمو بازارو نىئۆلىبرائى. چوونكە پەنجا سالى چىۋەلتەر پېسە و
 ئىسەي پارتىيايەتى و راميارىي و پارلەمان و دۆلەت سەرو ئاۋەزۇ خەلكيەرە
 زالى نەبىبېيىنى و كانالەكى مېدياي جياتى خەلكى ۋىرنەكەرېنى و خەللك چە
 كەتوارو ژىۋاي وېشۇ چېۋەكا تەماشەكەرى، نەك ۋېناكەردەي
 ئايدىۋۆلۇجيانەو چېۋەكا. خەللك داراو ئاۋەزو وېش، ۋىرۆكەردەي وېش،
 ئەزموونو وېش، ژىرى وېش بى و سەربەوبى كەسەكا سەربەوبى ئاۋەزى
 كۆمەلەيەتى، ۋىرۆكەردەي كۆمەلەيەتى، ئەزموونگەرىي كۆمەلەيەتى و
 ھۆشمەنى كۆمەلەيەتى بەرھەمئارى و ئاۋردەبى و كاتېۋ كەسېۋ كە بە
 ئامانجو خەلەتنای خەللكى پاگەندەكەرى، يەكسەرە چنى مدرمانا وى-
 ھۆشيارىي خەللكى رووبەرووبى و خەللك بە ئا كەسەيە ۋاچى راميارا و
 راميارىيكەرۆ. رەنگا خاستەرىن نموونە ئانە بو، كە پەرى و ھىزى و تەنانەت
 ئىسەيچ تاكو رادېۋ ھىشتا خەللكو ھۆرامانى بە راميارى و پارتىيايەتى و
 پارلەمانى و دۆلەتگەرايى ۋاچى و ماچۇ درق و دەسەلە و سىستەمو
 خەلەتنای خەللكى. ئانەيچ ملامەتو وېش ھەنېش، چوونكە ويەردەو خەللكو
 ھۆرامانىيەنە، ۋەلىنەو فرەو دەگاكا ھۆرامانىيەنە جورېۋ چە وى-پاۋەبەرىي
 كۆمەلەيەتى بېيەن، بەتايىبەت چە ئا دەگايانە، كە دەسەلاتدارىي خان و
 سان و شىخ و بەگلەرا نەبېيەن و رېكۆتەي كۆمەلەيەتىي و ياسا
 سروسشتىيەكى بنەما وى-پاۋەربەرىي كۆمەلەكە بېيىنى.

نايا نه گهره ن، رۇبۇ چە رۇئا (سىستە مووپراۋە بەرىي كۆمە لايە تى) بە دىبىئۇيان سەرگىرۇ؟

ۋەلى گىرۇ چىبۇبۇيە نە، بە دىئامى مەر چىبۇبۇى وابەسە و ئامادەيى موشى و كىرەيى و كۆمە لايە تى خەللى مەن. رۇە داي ئانە چى پەنە وازىبىش بە شۇرپى كۆمە لايە تى مەن؛ شۇرپى كۆمە لايە تى بە ۋاتاو فارپاي ئابوورى و كۆلتوورى و كۆمە لايە تى كۆمە لى سەر و بنە ماو فارپاي مە مە لايە نە و زىۋاي و دىئاۋىنى و شىۋازۇ بە مە مئاۋدەى و جۇرو دارايى سامانە كا كۆمە لى.

بە دىئامى سىستە مېۋى چامەنى مەرمانۇ شەۋ و رۇبۇى نېيە نە. چوونكە سىستە مى چىنايە تى بە يەك شەۋ و رۇنە مەرزىنانەرە، تاكو بە يەك شەۋ و رۇچ دىلنە برىق. سىسە تى چىنايە تى پايە گىۋى سەربازىي، يان پۇلىس خانبۇ نېيا، تاكو بە گېرتە بىش و چەككە رۇدە و پاسە ۋانە كاش دىلنە برىق و دىلنە بلۇ؛ چە ئى رۇزگارە نە سىستە مى چىنايە تى بە ملامە تو ملدای خەللى بە ملكە چى و دەقگېرتەى بە چەردەسەيى سالارى كەسبۇى، يان پارتىيى و فەرماندارىي و دۇلە تېۋى، بېيە ن بە بە شېۋ چە كۆلتوورو خەللى و فارپاي كۆلتوورو خەللى مەرمانۇ شەۋ و رۇبۇى نېيە نە، رۇتېۋى دېرېخايە ن و فرە رە مەند و فرە بار و بەرئە ۋاما. چە ئى رۇزگارە نە سالارى چىنايە تى بەس بە زۇرو چەكى و ئەرە گېرتەى نەسە پنىان، بەلكو بە مە مۇونكە رۇدەى ئابوورى و كۆمە لايە تى و كۆلتوورى ياكە گېربېيە ن و وېش گېرتە ن.

سەرو ئا بنەمايا، ۋەلى گىرژ چەۋبۇيەنە رۇشنگەرىي كۆمەلايەتى و كولتورىي پەنەوازا، رۇشنگەرىي كۆمەلايەتى و كولتورىي فرە لايەن و فرە مېئانا؛ بە ھۆنئى، داستانى، رۇمانى، شانۇ، موزىك، گۇرانى و پاگەندە..تد. بە كوئى و پوختى فاراى سەراپا و بېيەى ھۆشى و ماددى مرقفەكا ئارقى. ۋەرانۋەرو كۆشى ئازاڭيوازەنەيۇ، دۆلەتى ھامچەرخ ھەن، كە چە ئى رۇزگارەنە قووچكە و پەرەئەساي سىستەمى راميارىين [چىنايەتىن] ھەزاران سالى بە چەك و كۆمەلكوژى و ئەرەگېرتەى و ۋېرانكەردەى پەنەياۋان و بە ئارقىياۋان؛ چىنن سەردەمى و قوناخېش [خېلەكى، ئايىنى، پاشايى، دەربەبەگى، تاكپارتىيى، پارلەمانى] بېيىنى، تاكو بېيەن بە ئا چېۋە، كە چېردەسەكېش ئەجۇشا كۆمەلى مرقفايەتتېيە ھەرگىز بەبى دۆلەت بېيەيش نەبېيەن و نەبۇ و دۆلەت ھەمىشەبى بېيەن و مەنۇ.

ۋەرو ئانەى ياۋاى و ئەرەمەرزناى سىستەمو وېراپەۋەبەرى كۆمەلايەتىي رۇتېۋ و پۇسسىسېۋى دېرېخايەنا و بەپېچەۋانەو فاراى سىستەمە راميارىيەكا، ھەرگىز بە كودەتاى سەربازىي و خېزىاي كاتىي خەلكى و يەك شەۋ و رۇبەس بە ورنائى دۆلەتى بەدىنمىۋ و ھەر پاسە چە راو ھۇرۇچناى و دەنگداى پارلەمانىچۇ بەدىنمىۋ، چوونكە تەمام پېچەۋانەو بنەماكا سىستەمى پارلەمانىن و ھەرگىز سىستەمى پارلەمانى و دۆلەت بە ۋەشى وېشا بوارو سەرھۇرداى سىستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى نەمەئا. چە ئا بارۇ سەرھۇرداى و پەرەئەساي و بەكولتورىبېيەى و بېيەى وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى بە بەشېۋ چە رۇشنىۋىرى خەلكى، ۋى بە ۋى و ئۆتوماتىك ۋاتا رەتۇكەردەى سىستەمى راميارىي چە خېلەكىي تاكو پارلەمانى.

مەر پاسە پەى بە دىئامای وېراۋە بەرى كۆمە لايەتى، هامكاتو رۆشنگەرى كۆمە لايەتى و كۆشى كۆلتوورى، كۆشى ئابوورىچ پەنە وازا، كە بە كۆمە لايەت كرىي و گونجىي سىستەمە كەى سەلە منق؛ مەرە وەزى ئابوورى، كۆمە لايەت تىكە رۆمەى مەرمانى، كۆمە لايەت تىكە رۆمەى دارايى و سامانە كا كۆمە لى، تاكو ئا ياكى كە كرىق و گونجىق فاراي دارايى تايەتتى بە دارايى كۆمە لايەتتى، مەلەتە ئارەز و مەنەنە و وېبە خشانە، نەك بە ئا جۆرە كە بۆلشە فىكە كى چە روسىانە پېسە و دىكتاتورى پارتىي و فەرماندارىي و سەر و بنە ماو دارايى دۆلەتتى خەلكشا بە ئابوورى دۆلەتتى و "كىارە مەرە وەزىيە" دۆلەتتىيە كا ناچار كەرڈ.

ئارق ئىتر پەرسق فاراي و دلېنە بە رۆمەى سىستەمى چىنايەتتى، بەس پەرسق دلېنە بە رۆمەى سالارىي و ئازاد بېيەى و يەكسانى گرڈو خەلكى نېيەنە، بەلكو پەرسق مەرگى و مەنەينە. چوونكە پاۋانگەرىي و چە پاۋانگەرىي سىستەمى چىنايەتتى پاش نىانەنە سەردەمو دلېنە بە رۆمەى گرڈ چېبۇۋى كە چە چە مچنوكى و پەلشانايىش راگىرق، ۋېرانكە رۆمەى ژىۋارى، جەنگە مىللىشىيىي و ناوچەيى و جەھان بېيەكى، جەنگە ئابوورى و كۆلتوورىيەكى، ئاوراي و دەر بە دەرىي و تىرۋىزىم و ئازاۋە نىيىي و تايەتتە رۆمەى سەرچەمە كا ژېۋاى (خاك و ئاۋى و مەۋا و وزە و رۆشنايى..تد.

چن نمونې پېه وی-پېکښته ی جه ماؤهرې و کومه لایه تی و گروپه یاگه بیه کا یاگو هرمانی و ژباوی

گروپه یاگه بیه کی

- گروپې وېخزمه تی و وېکومه کی کوو جی و گه ره کی و ده گئی و شاری
- گروپې پېؤهره-ژباوی / هامسای
- گروپې یاگو هرمانی په ی ئه نجامدای چالاکی رښنگه رې و یارژیدای
یه کتری
- گروپې وېکومه کی زارډلا و وانیا را چه فېرگا کانه و یاگو ژباویشانه
- گروپې وېپارنژگاری کوو جیا و گه ره کا و ده گایا و شارا
- گروپې وهره نګاریکه رډه ی تنوتیژی وهرانؤهرو زارډلا و ژه نا
- هر گروپې پېؤی ته رو یاگو ژباوی و هرمانی و وانای و خزمه تکه رډه ی

گروپه وېکومه کییه کی

- گروپې وېکومه کی نه وه شا
- گروپې وېکومه کی گېرډا که ره سه به نګکه ره کا و مه ینووشی
- گروپې کۆکه رډه و کومه کی کاتو نه هامه تییه نه
- گروپې ژهن و پیا ته نیا-سه رپه رشتیکه را خانه و اډه ی
- گروپې هر بوارپؤی ته ری کومه لایه تی ...تد

گروپه مونه رې و کولتووربیه کی

- گروپې موزیکې

- گرووپى نمايشىي
- گرووپى پەرتووك-ئەۋەواناى
- گرووپى فيستېئالئى پەى پەيۋەناى كەلەپوورى و فرە-كولتورى
- گرووپى ...تد

پىكۇزىي جەماۋەرىي

- پىكۇزىياو ھەرمانبەرا
- پىكۇزىياو ھىتبارا
- پىكۇزىياو باخەۋانا
- پىكۇزىياو پىشە دەسىيە كا
- پىكۇزىياو مامۇساي
- پىكۇزىياو وانبارا
- پىكۇزىياو خزمەتكەرا بواری پەرودەردەى و خەسەخانەى و پىرخانەى
- پىكۇزىياو ببەھەرمانا
- پىكۇزىياو كەئەنداما
- پىكۇزىياو ھەر بواریۋى تەرى جەماۋەرىي و كۆمەلایەتى ...تد

پىكۇزىي كۆمەلایەتىي

- گرووپى و پىكۇزىي پاربىزناى مافو زارقۇلا
- گرووپى و پىكۇزىي كۆششكەرذەى پەى ھاممافىي رەگەزىي [ژەن و پىياى]
- گرووپى و پىكۇزىي فرىاگوزارىي كۆمەلایەتى كاتو نەھامەتییە سروسىتىي و جەنگىيەكانە

- گروپى و پىكۇزىن ئىۋارپارپىزى
- گروپى و پىكۇزىن ئازەندۇسى
- گروپى و پىكۇزىن .. ھەر بواربۇى تەرو ئىۋاى ...تد

پاسە كە وەلامو پىرسىيارە ۋەئىنىيەكانە ئاماژەدەريان، تان و پىكۇئاماي وپراۋەبەرى كۆمەلايەتى پىسەو كەژەتەللى پېۋەرە ھۆرپىكىق و تىوتۇلا و بە گرژ جوربۇ گرژو ئەنداما كۆمەلى گېرۋە؛ ئەر تاكەكەسى پىسەو گولانەتەرىن خانەو سىستەمى وپراۋەبەرى ھۆرگېرمى، دلى خانەۋاژدەينە يان پەيۋەنىيە كۆمەلايەتتەيەكانە نمونە: پيا ھەرمانبەر و ژەنى فېرکەرە و زارۋلېچ وانىارى، وەرزشەۋانى، ھونەرمانەنى، بە ئا جورە ھەر كەس بە جوربۇ بە كەسەكا دۇروبەيش پەيۋەسا و گرفتى گرژو بوارەكا يەخەگىرو ھەر كەسەنى؛ ئەندامى يەك خانەۋاژەى ھامكات چىن پىكۇزىيۋو كۆمەلى پېۋەرە لكەمداۋە و والە و برا و ماموزا و لالوزا و مەتتەزاو ئەذا و تاتە و خانەۋاژەكەيچ بە ھەمان جور خەلكو كووجىپۇى و گەرەكپۇى يان ھەرمانبەرى و ھىتيارى و باخەۋانى و فېرکەرى و ...تد پېۋەرە پراو پەيۋەنىيە كۆمەلايەتتەيەكا و پەيۋەنىيە پىشەيەكا ياگو ھەرمانى و پەيۋەنىيە ھۆگىيە ھونەرى و وەرزشەيەكا و پەيۋەنىيە ھامكوو جىەبى و ھامدەگايەكاۋە پىسەو تان و پىكۇكەژەتەللى پېۋەرە بەسلىنى و ئىتر بە ئا جورە سىستەمېۋى تۆكمە و سىرووشتى و ھەمىشەبى و ئازاژانە و يەكسانانە و داژپەرەرانە درقسىق و سىستەمەكەى كەرۋ بە پاپى كولتوورى و بەشېۋچە ھوشيارى و ئاۋەزو ئەنداما كۆمەلى؛ وەشەۋىسى ياگو قىنى پارتىيايەتى و ئايدىۋلۇجى گېرۋە؛ كۆمەككەردەى ياگو دەسبىرەى گېرۋە؛ مرقاىەتى ياگو رەگەزبەرسىتى و

نەژادپەرستى و "نەتەۋە" چىيەتى و ناوچەگەرىي گېرۇۋە؛ پېۋەرە ژىۋاى و سەربەۋېي كەسەكا ياگۇ ملكەچى و ملوھورپى دەسەلاتى گېرۇۋە و گرنكى رېكۇزىي ئاسقوي و سەربەۋېيە جەماۋەرىي و كۆمەلايەتییەكاچ مەر ئانەن، كە گرڈو ئەنداما كۆمەلېۋى پېسە و ئەنداما جەسە و مرقۇي يۇگېرتى كەرا و ھارمۇنىيېۋى سروسىتى ميانو پەيۋەنىيە كۆمەلايەتییەكانە درۇسكەرا.

شېۋازى كۆششكەرڭەي ۋەلى پېكئاماي (وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى)

سېستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى سېستەمېۋى كۆمەلايەتتىن، كە سەرو بنەمابىيەي پەيۋەنپىيە كۆمەلايەتتىيەكا، رېكۆتە كۆمەلايەتتىيەكا، رېكۆزىي كۆمەلايەتتىيەكا، وېكۆمەكىي و ھەرەوۋەزىيە ئابوورىي و كۆمەلايەتتىيەكا پېكمېۋ، بە واتىۋە تەرە چە بنۆ كۆمەلېۋە دەسپنەكەرۋ و رېكۆزىيىكى بنۆ كۆمەلى تان و پۆشەنى؛ سېستەمېۋى ميانىگەرا و قووچكەيى نېيا. ۋەرو ئانەي پەي پېكئاورڭەيش و فاراي سېستەمو ئىسەي بە وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ھېچ پەنەوازيبۇ بە ھېز و ژلېۋەي چە كدارى و كودەتاي سەربازىي و تىوتىۋى جەسەيى و جەنگى نېيا و زىاتەر چانەيچە مشىق و پەنەوازا، كەسانبۇ كە چالاکانە پەي پېكئاورڭەي سېستەمو وېراۋەبەرىي كۆمەلايەتى كۆششكەرا، بە گرڭ جۇرپۇ دژو چەكى و جەنگى و پوۋبەروۋبىيەي تىوتىۋى و ...تد كۆششكەرا و چنى گرڭ ھەنگامېۋى و ھەر سات و ھەر چالاکېبۇي، ئانەيە رۆشنىكەراۋە و پاگەندەكەرا، كە دژو چەكى و جەنگى و تىوتىۋىيەنى و پوۋبەروۋبىيەي پاميارىي چنى سېستەمو ئىسەي رەتكەراۋە و جياتى ئانەي ژلېۋەي و پاگەندەي رۆشنگەرانە و كۆششى نافەرمانى سفىلىست [مەدەنى] پەيرەۋكەرا و دلى شۆنشىنپىيەكانە، قاۋەخانەكانە، پەرسگاگانە، پەرسەخانەكانە، سەرو قەبراۋە، دلى ئۆتومەبېلى و گەشتەنە، بازارەنە، چە كاتو گەلھەرمانىيەكانە، ھەر پاسە چە راو نمايشنامەي مېدانى [خىيابانى] و گورانى و ھونىي و ھۆربەسى و ئۆيستەي و داستانبۇە، بە كوئى و پوختى، ھەر رېۋە كە بە ھۆشياربىيەي و بەرزۇبىيەي ئاستو رۆشنىۋىرىي خەلكى

خزمه تکه روق و متمانه و ناشته ژای کومه لایه تی به مېزکه روق، ئانه یچ به س چالاکی روقشنویری و کوششی روقشنگه رانه ن.

پېکئاوردی سیسته مېوی چامنه ی نه به کوده تای سه ربازی کریق و نه به نه وه به رده دی دهنگدای پارله مانی و نه به به شداریکه رده ی فه رمانداری و دۆله تی و نه به چه که ورگېرته ی و کوشتوکوشتار و سه پنا ی. نه خیر و نه خیر و نه خیر. چونکه چه ک و جه نگ و ژلېوه ی چه کداری ئامرازېوه نی په ی دلېنه به رده ی په یوه نی و پیکوته کومه لایه تیبه کا و به درېزای سه رده مو سه ره ورژای سیسته می دۆله تی [چه سه روقکېلی و ئیمپراتوری تا کو دۆله تی پارله مانی] به گرژ جورېو په ی چه کداریکه رده ی و پامیاریکه رده ی ژلېوه کا خه لکی و فارای داوازیبه کومه لایه تیبه کا خه لکی به داوازی پامیاری پېسه و "دۆله تو وېما"، که بېجگه پووچگه رابېوی پامیاری هیچی ته ر نه بیه ن و نبیا و نمه بق. چونکه هیچ سه رده مېوه نه سیسته می پامیاری [دۆله تی] خزمه تکه رو کومه لی نه بیه ن و نمه بق و چانه یچ زیاتره، سیسته می پامیاری ئامرازو وی سه پنا ی که مېنېوی دارای و پامیارین سه رو کومه لېره په ی به مره که شیکه رده ی رهنجو که سه زه حمه تکېشه کا کومه لی و تالانکه رده و سامانو کومه لی سه رشهوردان. هه ر و هرو ئانه ی گرژ ئازاؤېوه، گرژ تنوتیژېو، گرژ جه نگېو، گرژ ژلېوېوی چه کداری و پامیاری به نه وه مه نه ی سیسته مه پامیاریبه کا خزمه تکه روق و چه پاو فارای ژلېوه جه ماوهری و کومه لایه تیبه کا به ژلېوه ی چه کداری و تنوتیژی، دۆله ت و ده زگا کېش به هانه په ی سه رکوتکه رده و نارېزایه تی خه لکی به ده سمازا و بېجگه ئانه یچه جه نگه کی هه م وېرانکه رده و نشینگا کا و هره نه جامشان و هه م

ئانەچ بازارو كۆمپانىيە جەمانلووشەكا گەرمكەراۋە و ھەم بازارو كۆمپانىيەكا چەكسازىي و بازارو دەللا بازارو جەنگى گەرمكەرا و ھەم پەي سەرھۆرڈاي گرووپە تىرۆرىستىيەكا زەمىنەسازنق و ھەر پاسەيچ ۋىرۆكەردەي نەژاڭپەرستى و شوڧىنىستى و فاشىستى ناھوشيارانە و خەلكى نارازى بەھېزكەرۆ و پەرەپنەمۆ.

ئەر سەردەمو گرڈو جەنگەكا سەرنجىدەھىي، ئى راسىي پېسە و بەركۆتەي ۋەلېنەي پەي ئېمە سەلەميا؛ سەردەمو ۋەلې جەنگەكا سەردەمبۆي تەنگەژەي كۆمەلايەتى و ئابوورىي، جەنگەكى نارەزايەتتەي جەماۋەري و كۆمەلايەتتەيەكا دلېنەبەرا، تىوتىژى سەردەمو جەنگى و ھەژمونى دمايىنو تىوتىژىيەكا و يانەۋېرانى و ئاوراي و دەرەبەدەري و ئائومبىدى خەلكى بەرەو نەژاڭپەرستى و شوڧىنىزم و فاشىزم بەرا، كە ئاڭپىجى بە نۆرەو وېشا بە بەھېزكەردەو سىستەمى دۆلەتى و سالارى چىنايەتى خزمەتكەراۋە.

بەكولى و پوختى، شېۋازى كۆشى كۆمەلايەتى پەي پېكئامى وپراۋەبەري كۆمەلايەتى ھەمان شېۋازى كۆششوپىكۆزىي جەماۋەري و كۆمەلايەتى- يەكانى پەي بەدەسئاۋرڈەي داۋازىيەكا خەلكىھەمان شېۋازى و ۋەرەسەتەرىنشا كۆشى راسەۋانە و نافەرمانى سقىلى و مانگېرتەي گرڈبەنەو كۆمەلېن، دوور چە تىوتىژى و راميارى-بازىي پارتىيەكا، چوونكە فاراي كۆشى جەماۋەري و كۆمەلايەتى بە تىوتىژى و ژلېۋەي چەكدارى، ھەم جەماۋەري-بېيەي و كۆمەلايەتى-بېيەي خېزىي و ژلېۋەكا دلېنەبەرۆ، ھەم بە سىستەمى سالارى و سالارا خزمەتكەرۆ.

چېن نموونېۋېپەي خرابى جەنگى و تېوتېزى

- درۆسكەردەي و كىاستەي گروپە ئىسلامىيە رامىيارىيە كا دماو خېزىاي ۱۹۹۱ خەلكو ئىراقى، پەي ناوچەو مۇرامانى، مەم هوقىيارىي كۆمەلەپەتېي خەلكو مۇرامانىشا دلېنەبەرد و مەم بېپەي ئا گروپا بى بە بەھانە پەي وبلاداي دەسەلاتدارا مەبېي چە ئاۋەدانكەردەو دەگا باركركياكا سائق ۱۹۷۸ و دەگا ۋېرانبېبە كا جەنگو ئىراق-ئىرانى، كە بە ئا بەھانە بووجەو دەگا كا مۇرامانى "دېزە بە دەرخوونە" كرىا و تاكو ئىسەيچ ناوچەو مۇرامانى مەر پېسەو ۋېرانەو باركەردەي و جەنگى مەنەنۆ.

- جەنگو ئىراق-ئىرانى، بېجگە كوشىاي مليۇنان كەسا و پەككۆتەي چېن مليۇن كەسا تەرى، دەرپەدەرىي و ۋېرانى و گرانى و ...تد، تاۋاش گۆرەتەرىن ژېبۇەي نەژاڭپەرىستى و فاشىستى دژو مەرمانبەرە دەرپەدەرە ئەفغانىستانىيە كا چە ئىران و مىسرىيە كا چە ئىراق درۆسكەرۇ و مەر پاسەيچ بازاربۇ پەي سەرمایەگوزارىي كۆمپانىيە جىهانلووشە كا گەرمكەرۇ.

- خېزىاي خەلكو سوورىيە سائق ۲۰۱۱، كە سەرەتا ژېبۇېۇي وى وېي خەلكى نارازى بى و ئازاڭكەردەي شارەكا و پېكناۋرڭەو مەرەوەزىيە ئابوورىي و كۆمەلەپەتېيە كا و وېراۋەبەرىي خەلكى مەنگامى يەكەمېش بېنى، بەلام ئانە مەترسىبۇي گۆرە بى پەي سەررو دۆلەتو سوورىيەي و مەم پەي سەررو مامساكاش [دۆلەتو توركىيەي و دۆلەتەكى كەنداۋى] درۆسكەرى. ۋەررو ئانەي بە نەخشەو كۆمپانىيە كا چەكسازىي و هاندای سىخوېرە كا دۆلەتو

تورکيهی و سعودیهی و ... تد ژلېږه ناشتیوازانه کا فاریا به ژلېږه چی کداری و ههروه زیه نابووری و کومه لایه تییه کی دلېنه برین و کوششکه ره کپشا نمونه (عومر فارس) دلی ژینانو دۆله تو سووریه 'ینه دلېنه برین، هه ر پاسه (وېراډه به ریی خه لکو رۆژاڤا) ی که به کوششی ناشتیوانه پېکئامابی، به نه خشه و زلهېزه کا و دۆله ته کا ناوچه که ی تووشو جه نگی کریا و هه رچی جوانی ئازاډیوازی و وېهوشیاری بیینی، به کوشتدیرین و ئانه که مه نو، کریان به هامپه یمانو زلهېزه کا، که نمایه نده یی کۆمپانییه کا چه کسازیی و سیسته می رامیاری جیهانی که را.

ډهرو ئانه ی هه ر په ناپه رده یېږه په ی چه کی و جه نگی و ژلېږه چی کداری، چ خه لکی گه ره کش بق یان نا، به سیسته مه جه هانگیره که ی و کۆمپانییه کا چه کسازیی و ده زگا سیخوړییه کا و ده لالا بازارو چه کی و دۆله ته کا ناوچه که ی خزمه تکه رق و پېسه و سه راپاو ډه لینه و مرقفایه تی، سه ره نجامش به س دلېنه لډای و وېکوژی ژلېږه کومه لایه تییه کان و به س.

به کوئی و پوختی، ئه ر که سه ږه گه ره کشا په ی به دیناډرډه ی سیسته مو وېراډه به ریی کومه لایه تی کوششکه رق، مشیق و په نه وازا ډه لې گرت چېږه ډیه نه، دژو چه کی و جه نگی و ژلېږه چی کداری بق، دژو رپکۆزته ی قووچکه یی و میانیکه رای بق، دژو ده سه لاتوازیی و نامبانگوازیی بق، دژو ره گه زپه رستی [سپیکسیزم] و نه ژادپه رستی [په یسیزم] و شوڤینیزی و فاشیزمی بق، چوونکه گرتو ئا ئاراستا به س به سیسته می رامیاری [دۆله تی] خزمه تکه را و کۆله کۆ دۆله ته هامچه رخه کا "دۆله ت-نه ته ډه کا" نی.

ۋەرانۋەرو ئانەى، بەس وېھۆشيارىي ئەنداما كۆمەللى و چالاكى رۆشنگەرانە و وېرىكۆستەى جەماۋەرىي و كۆمەللىەتتى، رۆشنگەرىي كۆمەللىەتتى، كە ۋەرنەنجامو خودو كۆششكەرئەى جەماۋەرىي و كۆمەللىەتتى، ئەركو ھەر كۆششكەرېۋو راو پېكئائۇرئەى سىستەمو وپراۋەربەرىي كۆمەللىەتتىبى.

راو كۆششكەرئەى پەى سىستەمو وپراۋەربەرىي كۆمەللىەتتى سەختەنە، دوور و درېئەنە، چوونكە دژو سەراپاو سىستەمبۇى جەمانگىرىيەنە، كە مرقۇقايەتتىش مۆرشانوۆ و مرقۇقىش كەرئەن بە رۇبۇت و مۆش و ئاۋەزو ئەنداما كۆمەللىپش ئەسەرىنۆ و دلېنەبەرئەن و ئامانجىش بەس قازانچ و سالىرىي و مشەوهرىي كەسە دارا و دەسەلاتدار و پاميارەكان و كەسە پاميارەكى [پاسرەۋ تاكو چەپرەۋ، ئاينىنگەرا تاكو سىكىولارگەرا، دىكتاتورىواز تاكو پارلەمانواز] گرڈ دەسكەلاو سىستەمى دۆلەتتىبەنى و سىستەمى دۆلەتتىش كوتەكو دەسو كۆمپانىيە جەمانلووشەكان.

"خیالپلاؤی وپراؤبه ری کۆمه لایه تی" و "که تواریبیبیه و سیسته می رامیاری"

ئەر که سانېو سیسته مو وپراؤبه رای کۆمه لایه تی که سیسته می هه ره کۆنه و هه رده می کۆمه له نازاډه کا ببیه ن و هه ن، به خیالپلاؤی مزانا، ده ی "با نازاډی خیالکه رډه ی چه ئېمه نه گیرا و نه سانا"؛ ئەر که سېو به دیئامای سیسته مېوی چامنه ی دوور و کۆششکه رډه ی جه ماؤه ری و کۆمه لایه تی ناتوتیژ [نافه رمانی سقیلیست] به بیکه لک مزانو، خو خیالکه رډه ی و کۆششکه رډه ی ناتوتیژانه و وزیرا سیسته مو وپراؤبه ری کۆمه لایه تی، خه لکی به کۆشتمه ئۆ و ده ربه ده رنه که رۆ و نشینگاگا ۆیرانه که رۆ و تنوتیژی و نازاؤی کۆمه لایه تیبه درۆسه نه که رۆ و به پاده ی که م ئاشته ۆای کۆمه لایه تی پارېنۆ و وېکۆمه کی کۆمه لایه تی و هه ره وه زی ئابووری و وی- ۆه سی ئابووری و ژیاور و بنه ما کۆمه لایه تی و کۆلتووریبه ئه ربنیه کا کۆمه لی پارېنۆ و که سه کا په ی وی- ۆیرۆکه رډه ی و وی- ده ربه سی و وی- چالاکی و وی- بیه ی هانمئۆ، که هه رگیز سایه و سیسته می دۆله تی و میلیشیاییه کانه به دینه یا. به بېچه ۆانه و ئانه ی، سیسته مه رامیاریبه کی که که سانی ناهۆشیاری و وه شباؤه ری به هه رده می و که تواری و په نه ۆازبشا مزانا، ئامانجی سه ره کی سیسته مه رامیاریبه کا و پارتیه رامیاریبه کا و کۆمپانییه کا و پارله مانتاره کا و میلیشیاکا و رۆته نه ئاډپه رست و ره گه زپه رست و شوڤینیست و فاشیسته کا، به پله ی یه که م (دلېنه به رډه ی وی- بیه ی و کۆمه لایه تی- بیه ی و هه ره وه زی- بیه ی مرقۆه کا و کۆمه له کان) و به پله ی دوهم (پارېنای دارایی تایبه تی و مشه وه ری و سالاری که مینبۆی هه لپه رستی و بېۆیژدانی و چه مچنۆکین سه ره و کۆمه لېره).

جياۋاز و بېجگە چە ئانەيە، كە گرڭ كە تواريۋى كۆمەلەيە تى و ئابوورپى و زانستى و تىكنۆلۇجىي و پاميارپى زاڭەو خيال كە رڭەي مرقفە كان، ئايا ئانە، كە بىيە و ئيسە و سىستە مو پاۋانگە رپى پاميارپى و چە پاۋلگە رپى ئابوورپى و گەنە يى كۆمەلەيە تى و پاۋە بە رپى كە تواريپىن، مشىق ئېمە ناچارانە ۋە رانۋەرو ئاڭبشاۋە ملكە چى بىيى و ۋە رەنگارپشا نە كە رمى و پەي بە دىئاۋرڭەي سىستە مېۋى گوجياتەر و ژىۋادۆسانە تەر و ژىۋارپارپزتەر كۆششە نە كە رمى؟

دما قسە چە بارەو پڕۆژەو (سیستەمو وپراۋەبەریی کۆمەلایەتی)

وەنەری ئازیز ئی پڕۆژە کلېشەى ئایدیۆلۆجى نەفارىا نېيا. من پېسەو
ۋەلنېيازبۆى پەى ۋەرو چەما شەمەى ئازاډىواز و يەكسانىواز و داډپەريوازی
ئامادەكەرډەن، تاكو بە هەرمانكەرډەى گرډىما سەرو چنى-بېيەى ئايەندەو
وېما و كۆمەلەكېما يەكانگير و تەمامكەرو يەكتىرى بۆ و بە سەرنج و پەخنى
و ۋەلنېيازى هەمەلایەنى پېڤۆرە بتاۋمى پڕۆژەكەى تەسەلتەر كەرمى و ئەركى
ۋەلنېيەى و كۆمەلایەتى و مرققى سەرو شانەو وېما ئەنجامبډەيى.

ۋەرو ئانەى و پەى ئانەى، ئومبډواز هەنا ئەر هەر كەس بپراش بە
سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى هەنە و سەرو بنەماكا ئازادى و يەكسانى
و داډپەروەرىي كۆمەلایەتى و هەروەزى و وېكۆمەكىي و وېبەخشى
كۆمەلایەتى كۆششكەرۆ، چە ياگۆ وېشۆ و بە رادەو كاتى و گونجىاي و
بوارو ژىۋاى و هەرمانق وېش سەرو ئى ۋىرلەيە پەيجورىكەرۆ و پەرهشپنەبډۆ
و مېډانو هەرمانى و ژىۋاى وېشەنە ئەزمونشكەرۆ و ۋەرەنجامو
ئەزمونكەرډەبىيە ئابوورىي و كۆمەلایەتى و كولتوورىيەكاش چە بەش و
ناوچە جياۋازەكانە بەراۋردكەرۆ و سەرەنجامو بەراۋردكەرياكا ۋزۆ سەرو
دلېكارو پڕۆژەكەى، تاكو كەسانى تەرى و ناوچى تەرى و كۆمەلەى تەرى چە
ئەزمونەكا ۋەلنېينا و ئېمە و دما تەرى كەلكھۆرگېرا.

نەۋاچيا نەمەنۆ، من بەس نۆيسەر يان ئامادەكەرۆ ئى پڕۆژەيە هەنا و
خاوەندارىي ئى پڕۆژەيە پەى هېچ كەس و گرووپ و پارتىبۆ يان رۆت و

ئاراستېۋى دەسنېشانېكرىيى نەمە گېلۋۇ ۋە مەن بەس خاۋەندارى چە لايەنە لاۋاز و نارۋىش و ھەلەكاش كەرق و ۋەپەرس ھەنا. چوونكە ھوشيارى و زانيارى و كولتور بەرھەمى ھەزاران سائە و نەۋەكا مرقاھە تىيەنى و دارايى و خاۋەندارىچشا ھەر پەي سەرھەمو مرقاھە تىي گېلۋۇ ۋە دارايى ھېچ كەسپۋى نېيەنى و كەرسەو بازرگانىكە رڭدەيش نېيەنى.

رەنگا ۋاتەي ئانە ھېچ پەنەواز بو، كە ئى پرقۇرە ۋە رەنجامو كۆشى ۋىرىي و بەشداريى مېدانىي مەن سەرو بنەماو سەرنجداي رۆت و ژېبۇ ھەماۋەرىي و كۆمە لايە تىي و تەنانەت راميارىيە كا كە مەن دلېشانە بەشدارىيە نا [ھەلە تە دەماو سائو ۱۹۹۳ مەن ھېچ چالاكېۋى راميارىيە ئەنجامەنە دان] و پېۋەرە لكۆداي ژېبۇ ۋىرىي و كۆمە لايە تىي رۆت و كۆمە لە سېلستىيە كا چەرخى ھەژدەھەم و نۆنزەھەمو ئورويىي و ھەر پاسە ژېبۇ ۋە ھەر ۋەزىيە ئابوورىيە كا ھەرمانبەرا فەرەنسەي و ھەر ۋەزىي و ۋېكۆمە كى كۆمە لايە تىي ھەزاران سائە و كۆمە لە كا ئا كېشۋەراچە، كە دەماتەر دەسبە سەپكرىي و كۆمە لە ھەر ۋەزە كېشا كۆمە لكۆزېكرىي و بە "نەمەريكا" و "ئوسترااليا" و "نيوزلەندە" و "كەنەدا" ئەژناسنىي و چانىشاچە ھەژمووندارتەر و زىنەتەر لكۆداي و پېۋەنكە رڭدەيش بە ھەر ۋەزىي و ۋېكۆمە كى كۆمە لايە تىي ئازاڭ-دەگاكا ھورامانى، كە تاكو سەردەمو زارۋلەي مەن كۆلەكو كولتورىما بېنى.

نەۋاچيا نەمەنو، ئى نۆيستەو ۋەرو دەسو شمەي ئازىزى، فرە جارى دۇبەرەيى و ئۆيە كترشەيش چنە ۋىنيو، ئانە ھېچ پەي تازەبېيەي ۋىرلەكەي و ناچاربېيەي بە رۋشنىكە رڭدەي و شېكە رڭدەي زىاتەرى، ناچاربېيەنە كرىان،

به تاييهت ئەژناسنای و رۆشنکه رژهی چن باره و کۆمه لېښ چەمک و دەسه څاچا، که بنه ماو څیرله و ئی په رتوو که یه نی.

من ئومبډوازه مه نا، تۆی ئازیز پېسه و وه نه رېڅی خه موهری و دل سۆزی، مه ئی تايپکه رژهی و نارۆشنیه کاش و هه ر پاسه سه رنجی و په خنی و په یلڅاو وېت په ی من بنۆیسی، تا کو ئاماده که رژهی و چاپکه رژهی تازه شه نه، څه رو چه ما گیریا:

ئیمه یل ئە درئیس :

ako@mail.com

* فىلۇسوفى (ئوبونتو)ى كە كۆمەلېۋە ئەفرىكايىيەنە، ئانەن "يان گرڈىما، يان ھىچ ھىچ كەسما"، ۋاتا ئەر ھەژارى و بەڭبەختىين، با گرڈىما پېسە و يەكتىرى بىيى و ئەر وەشگوزەرانى و بەختە وەرىين با گرڈىما پېۋەرە چنەش بە ھەرمەنى بىيى.

ئەر ياڭاۋەرىي ۋەلينا وېما سەرنجىڭدەيى، فرە بە ئاسانى ھەمان فىلۇسوفى (ئوبونتو)يىە كا دلى ژىۋاى و پېكتاماي كۆمەلايەتى ھۆرامەكانە ھەن و بېيەن. پەي نموونەي چە تەۋبلى "چايەكەو ماما خاخى" بە نامبانگا، كە ۋاتەنش "نيم چايى پەي من كەرەرە و نيمەكەي تەرىش بەرە پەي فلانە ھامساي" و...تد.

چە ئا بارۆ نموونى فرى ھەنى، كە چە سىستەمە پاميارىيە كا ئىراقى و ئىرانى ۋەلكۆتەتەر و مرقۇدقسانەتەرى بېيى و ھەنى و ھەر دەگىۋق ھۆرامانى بلى و سەرنجىڭدەيى كۆمەلېۋ بىنەمى و پېكۆمەكى و ھەرە وەزىي و كۆمەلايەتى ھەنى، كە كرىق پېسە و ھەنگامى يەكەمى و سەرەتاو و پېكۆستەي جە ماۋەرىي بەشە كا كۆمەلى و پايى سىستەمو و پراۋەبەرىي كۆمەلايەتى ۋەرچە مگىريا.

كړپله څاچى ډير له و (سيسته مو وپراوه به رې كومه لايه تى)

(۱) وپراوه به رې : څاتا خه لك وېش ده گا يان كومه لئو وېش، رېكوزياو وېش و مه رمانه و نه ركي وېش رېكوزو و پراوه به روق (وى + پراوه به رې).

(۲) سيسته مو وپراوه به رې كومه لايه تى : سيسته مېڅا كه سه رو بنه ماو په يوه نښه كومه لايه تيبه كا و رېكوزي جهاوه رې و كومه لايه تيبه كا و هره وه نښه نابوورې و كومه لايه تيبه كا و هره وه نښه و وېكومه كييه كومه لايه تيبه مبرزو ره.

(۳) يوگېرته و رېكوسته ناسوي و نامياني : جوړه رېكوستېڅا، كه گرځو نه ندماه كا رېكوسته كه ي دلي گلېر و بيه ي گرځينه ينه سه رو په رسه كا برپارمڅا و نمايه ندى وېشا هور وچنا و گرځ به شېو رېكوزيا كه ي [په ي نمونه به شى و گرو و پي يا گه ي رېكوزيا كه ي] سه ربه وې فيدراليسي وېشا هه ن و وېشا متا وڅا سه رو په سه ركا وېشا برپاره بڅا و نمايه نده هور وچنا و لابه را و چالاكي كولتوورې و رقسنوورې و هونه رې و جهاوه رې و كومه لايه تې نه نجامبڅا. رېكوزياي ناسوي يان بازنه ي هېچ سه روك و هامسه روكش نښا و به س ده سه و سه رپه رشتيش هه ن، ناډيچ به كومه لئ نه ك تاكه كه سي و هه ميشه يېچ نښا و گرځ خولېو و گلېر و بيه ي نه ندما نه نمايه ندى تازى هور وچنيا و گرځ برپاره و چالاكي و هه نكامېوه به په زامه نى گرځو نه ندما مڅرېو. هه ر پاسه يوگېرته يشا چي رېكوزي جهاوه رې و كومه لايه تيبه سه ربه وى و ناسويه كاو كومه لئ به شېوه ي فيدراليسي و نا ميانگه راي و

ناقوو چكەيىن. بېجگە ئانەيچە، رېكۇزىيە ئاسقوي نەخشو فېرگايش مەن و پەروەردەكەردەو مرقوو كۆمەلى ناچىنايەتېين.

(۴) گلېرۇبىيەى گرڈېنە

گلېرۇبىيەى گرڈېنە ۋاتا پېۋەرە ئەرەنىشتەى گرڈو خەلکو دەگىۋى، ھەرمانبەرە ھەرماگىۋى، وانبارا فېرگىۋى يان مامۇسايە فېرگىۋى و گرڈو فېرگەكا ياگېۋى. بەپېچەۋانەو گلېرۇبىيە پارتىيە [حزبى] و دەسەگەرىيەكا، داۋازىكەرەو گلېرۇبىيەى، بېراردەرەو گلېرۇبىيەى، دەسنىشانكەرەو نىمايەندا گلېرۇبىيەى، گىفتوگۆكەرەو پەرسەكا گلېرۇبىيەى، دەسنىشانكەرەو ئەرکو نىمايەندا، بەشدارىكەرى گلېرۇبىيەىيەكانى، نەك پارتىيە رامىيارىيەكى و دەسەلاتدارى و فەرماندارىيەكى و دۆلەتەكى.

گلېرۇبىيەى گرڈېنەو خەلكى ئەلتەرناتىقى كۆمەلايەتېين چە كووجىەكانە، گەپرەكەكانە، دەگاكانە، ياگەكانە و ھەرمانى و خىزمەتېيەنە، چاگە خەلک جىياتى ھورۇچنەى ياگەگىرە رامىيارىيەكا، نىمايەندە و بېەخشەكا و بېش ھورۇچنەو و ھەر و بېچش ئەرکەكاشا دەسنىشانكەرەو و ئەر ئەرکەكا بە درۆسى ئەنجامنەئا، ھەر خودو خەلكى ئاڈبشا لابلەرەو و كەسانى بەتواناتەرى و شايىستەتەرى پەى ياگېشا ھورۇچنەۋە و ھىچ دەسەلاتبۇ يان رابەربۇ، لايەنپۇى بېراردەرەو لاو سەرى گلېرۇبىيەى و خەلكىيۇ بېيەيش نېيا و ھىچ كەس نەتاۋۇ جىياتى خەلكى بېرەبڈو و بېراردەرە خەلکا و نىمايەندە ئەنجامدەرەو بېرەرەكا خەلكىن.

(۵) میکانیزمی گلبرۆببیهی گرژینه و خه ئکی

* به شداریکه رژه و گرژو خه ئکو ئا یاگی؛ گۆره و گولانه، ژهن و پیا، بوومی و میمان و په نائاؤهر و کوچهر ...تد

* دهنگدای راسه ژانه و ناشکرا به بهرزۆکه رژهی دهسی یان به نهیئی و سهرو کاخهزی، هه ئبه ته بارو * یاگه کی و ئاماذهیی و وازیاری خه ئکه کهی جۆره کهیش دهسنیشانکه رۆ.

* هۆرۆچنای که سه کا سهرو بنه ماو و ببه خشی و دئسۆزی و تواناداری که سه کا، نه ک بنه ماو ئایدیۆلۆجیای و پارتیبایه تی و پامیاری و دهسه گه ری و په یۆه نی په نانه کی که سه کا.

* دهسنیشانکه رژه و ئه رکو نمایه ندا به ئاشکرا و به به شداریکه رژه و گرژو ئه ندا ما.

* هۆرۆچنای و لابه رژهی و هۆرئه ژه و چنای نمایه ندا به هه مان جۆر.
* رانه ذای به پارتیبایه تی و دهسه گه ری و ئایدیۆلۆجیگه ری و دماره ژویی پامیاری.

(۶) ئه رکی گلبرۆببیهی گرژینه و خه ئکی : گفتوگۆکه رژهی و شیکه رژهی په رسه کا کۆمه ئی یان په رسه کا یاگو هه رمانی و وانای و خزمه تکه رژهی و دهسنیشانکه رژهی ئه رکه کا و برپاردای سهرو پرۆژه په نه وازه کا و ۆیرکه رژهی چه ئایه نده و کۆمه ئی و رپکۆستهی کۆمه ئی و پاربنزای کۆمه ئی و یاساییکه رژهی مافه سهرووشتی و گه رژوونی و سه ره تاییه کا و ...تد.

(۷) ئامانجی گلبرۆببیهی گرژینه و خه ئکی : ئامانجی گلبرۆببیهی خه ئکی وه لامۆداین به په نه وازییه کا کۆمه ئی، خودو خه ئکی سهرو گلبرۆببیهی

گرځېښه برپاره مټو، باری نانا ساييچه نه، هر په نوازې خه لکين، که گلېر و بېه ی خه لکی و نه ليازه که رو.

(۸) د ننگدای و هور و چنای و نرکو نمايه نده ی : چه سيسته مو و پراوه به بری کومه لایه تیه نه د ننگدای و هور و چنای نرکو گرځ که سپوی و نه داما گرځ چین و توبوی کومه لایه تی و ... تد ... د ننگدای به نا وانا نپیا، که من به تو د ننگمده و تو که رو به سالارو وېم و نیر تو به نارزو و وېت برپاره مده ی، یان من میانو چن که سپېښه که د لته تی یان پارتیې پهی من د سنیشانکه رځېښی و نامانجو ناډېشا خزمه تکه رځېښی به پارتییه که و وېشا و به د سناورځېښی مو و چه ی و یانه نشینی پاشایانه ین پهی وېشا. هر پاسه نمايه نده ی یا که گېری خه لکی نپیا و به پېچه وانه و سيسته می پارتی و پارله مانپی، ئانه که سه د ننگدر و هور و چنه کېښی، که نرکو نمايه ندا د سنیشانکه را و نمايه نده بېجکه چه نه نجامدای برپاره کا خه لکی که دلی گلېر و بېه ی گرځو خه لکینه درینپی، هیچ نرک و برپاره و ته ره نمه تاؤ و بڅو و هر پاسه پاډاشتو نرکېښی که پهی کومه لېښ نه نجاممدا، گوزهرانی ئاسای و په نوازیه سه ره تاییه کېښ به پاو پیمان و ستانداردو ژيؤای و هه شگوزهرانو کومه لی د سنیشانکریو و هیچ به رته رېښی تاییه تش نپیا و ناډېجی هر ئېښه و هرمانبه را و هیتیارا و باخه وانا و پزیشکا و نه دازیارا و خزمه تکه را و پارېزه را کومه لی مافو به هر مه نېبیه یشا چه سامانو دهرامه تو کومه لی هه ن، نه ک زیاته ر.

(۹) وېرېکوسته ی جه ماؤهری و کومه لایه تی : وېرېکوسته ی چین و توه کا کومه لی به برپارو وېشا و پېسه و سه ره نجامو به رځېښی کوششو وېشا و پهی به دیناؤرځېښی نامانجه کا وېشا و هر پاسه به شداریکه رځېښی چه و پراوه به بری

كۆمەلېنە. ۋاتا وېرىكۆستەى ھەر چىن و تۇبۇى كۆمەلايەتى سەرو بنەماو ئامانجى و داوازيە ھامبەشەكا وېشا، دوور چە فەرمانى و سەپناى ھېز و لايەنە راميارىيەكا و بەبى دمارەۋىي كەس و لايەنا بەرو وېشا.

(۱۰) رېكۆستەى ئاسۆبى و زنجىرەبى : شېۋازق رېكۆستەى ئاسۆبى و زنجىرەبى ھەمان وېرىكۆستەى جەماۋەرىي و كۆمەلايەتتىن، ئا شېۋازى پېسەو مىكانىزمبۇى نمازق پېكئامى ميانىگەرايى و قووچكەبى درقۇسبو و نمازق بىرۆكراسى و ئۆرۆستۆكراسى سەرھۆربۇق.

(۱۱) ئابوورىي ژىۋارپارېز : ئابوورى ژىۋارپارېز جۆرپۇا چە بەرھەمئاۋرڈەى، كە ژىۋارپارېزى بناخەشا و بە ھەمان رادەو گرنىگىداى بە بەرھەمئاۋرڈەى پەى كۆمەلى، بە پارېزناى ژىۋارى گرنىگىمڈق و چە بارەو ئايەندەو نەۋەكا دمتەرەو مروقايەتى و پارېزناى سەرچەمەكا ژىۋاى ۋىركەرۇۋە.

(۱۲) ئابوورىي ھەرەوۋەزى : ئابوورى ھەرەوۋەزى جۆرپۇا چە بەرھەمئاۋرڈەى گەلكارىيانەى كە كۆمەلېنە كەسى پېۋەرە بە ھامبەشى ئامراز و كەرەسەكا بەرھەمئاۋرڈەى، پېۋەرە بەرھەممارا و بېجگە پەنەوازىي ژىۋاى وېشا، چە مەسۆگەرەكەرڈەو دەرامەتو كۆمەلېنە بەشدارىكەرا و چنى بەشەكا تەرەو كۆمەلى ھامپەشتى ئەنجاممدا.

(۱۳) دارابى كۆمەلايەتى : دارابى كۆمەلايەتى ۋاتا گرڈو سامانو كۆمەلى، ئامرازەكى بەرھەمئاۋرڈەى دارابى گرڈو كۆمەلېنى و سەرچەمو دەرامەتو بەرھەمئاۋرڈەو ئەنداما كۆمەلېچ پەى گرڈو كۆمەلى گېلۆۋە. دارابى

كۆمەلەيە تېرى پەتۈكەرئەدى و مۇرئەۋەشەي دارايى دۆلەتەي/ فەرماندارى، دارايى تايبەت و بەدەسنىشانېكرىيەي زەمىن و كەز و تەپۆلكە و دۆل و دەشتە و بەشە سەرەككەيەي بەرەمەئاۋرئەدى و سامانە سرووشتەيەيەي بەھىچ جوربۇنەمەكرىق دارايى تايبەتەي كەسەكا با ، بەلكو دارايى ھامبەشو گرئو كەسەكانى، ۋاتا دارايى كۆمەلەيەتەي.

(۱۴) ھەرمانى كۆمەلەيەتەيەي : ھەرمانى كۆمەلەيەتەيەي يان كۆمەلەيەتەيەي- كەرئەو ھەرمانى، ۋاتا ھىچ كەس كرېگرئەو كەسبۇ تەرى نېيا و گرئو كەسەكا بە ھامبەشى داراو ئامرازەكا بەرەمەئاۋرئەو كۆمەلەيەيەي و ھىچ كەس خاۋەن-ھەرمان و ھىچ كەسى تەر كرېگرىيا نېيا.

(۱۵) ۋىبەخشى كۆمەلەيەتەي : ۋىبەخشى كۆمەلەيەتەيەي يۈن چە كۆنتەرىن ديارئە كۆمەلەيەتەيەي و كولتوورىيەكا، بەتايبەت كۆمەلە ھەرەۋەزەكى و ۋەلئە ئانەي كە دۆلەت و پارتىيەيەيەي و پاميارىي و ئايدىۋلۇجى ئاۋەز و ھوشوئەنداما كۆمەلەيەيەي دلبەبەرا و چە گەركبەيەي و تواناى و برؤا بە ۋى-بېبەيەي ھالېبشاكەرا. ئۇسا بە بېچەۋانەو ئىسەي كەسەكى پەنەۋازىبشا بە نەقىزق دۆلەتەيەي و فەرماندارىيەي و پارتىيەيەي و سەرۋكى نەبى و گرئ كەس پېسەو ئەرەكبۇئەتواريى و ۋىژدانىيەي و كۆمەلەيەتەيەي و كولتوورىيەيەي و بېش، ۋەش ۋەرانۋەر و پاربىزناى ژىۋارو كۆمەلەيەيەي و كۆمەككەرئەدى و يارئىداى و ھەرەۋەزىيەي و گەلكارىيەي ۋەرپەرس زانى و ۋى بە ۋى گرئ كەس رابەر و بېش، گرئ كەس سالارو و بېش، گرئكەس برىاردەر و بېش، گرئ كەس خاۋەنو كۆمەلەيەيەي و سامان و دارايىيەكا كۆمەلەيەيەي زانى.

(۱۶) **وېكۆمه كېي كۆمه لايه تېي و جه ماؤه رېي:** وېكۆمه كېي ژاتا خه لكو ده گيؤي، شاربؤي، هه رمانبهرى هه رمانگيؤي، وانيارى فېرگيؤي، پزىشكى و په رستارى و خزمه تكارى خه سه خانبؤي، ميانو وېشانه سنوقبؤ يا ده خېلپؤ درقوسكه را، يان كه سانى گېرؤده بېي به نه وه شېؤ، ده رمانبؤي به ننگه كه ر، مه ينووشى و قومار كه رده ي، هه راسانكه رده ي و ئه تككه رېي سيكسى و ... تد گرووپى تاييه تى به گرفتار بيه كاشا درقوسبكه را و سه رو بنه ماو ئه زموونكه رده ي ده رمانه كا و هه ر پاسه شېؤازه كا و هه ر ننگاريكه رده و ئا ده ردا، به وېشا و به يه كترى كۆمه ككه را، ژاتا كۆمه ك چه وي و هامده ردا و هامه رمان و هام نشيناؤه پهي وي و پهي دؤره و به رى و به يه كترى.

(۱۷) **يه كسانى په گه زى:** يه كسانى ژن و پياي و كه سانبؤي كه په گه زى دؤه لايه نه شا هه ن چه گرڈ ماف و ئه رك و برپاربؤه و پراؤه به ريه نه، به واتپؤه تهره، دلپنه به رده ي په گه زسالارى [پياسالارى، ژه نسالارى]، دلپنه به رده ي تاييه تمه نېي په گه زى هه رمانى، دلپنه به رده ي هه ر نه ريت و برپار و ياسيؤي، كه ميانو په گه زه كا مرقفايه تيبه نه جياؤازيكه رق.

(۱۸) **هام-مافى:** گرڈو كه سه كا كۆمه ئى به بى و هه روچه ماگېرته ي ته مه نى و په گه زى و نه ژاډى و ياگو پېڭا بيه ي و ئاره زوو و چه ز و تاييه تمه نيه كه سييه كاشا، مافه كاشانه يه كسانبى؛ واناي زوانى، نازاډى په يلؤا- به رؤسته ي، به هه رمه نى هامبه شاننه چه سامان و دارايى و ده رامه ته كا كۆمه ئى، هه لوق هه رمانى و واناي و بيمه ي ده رمانى و كۆمه لايه تېي و مافو نيسته نكا بيه ي، ... تد به واتپؤه تهره، گرڈو مرقفه كا پيسه و يه كترى چه مافه سرويشتى و گه رڈوونى و سه ره تايى و كولتوور بيه كا به هه رمه نى با.

(۱۹) ماف و ياسا سرووشتييه كى : ماف و ياسا سرووشتييه كى. نا ماف و ياسىنى، كه كومه لايه تى-ببيهى مرقۇى درۆسبكه رڈېنى و چنى پېڭا بېيه و مرقۇى و پرۆسىسو كومه لايه تىببېيهى و سڧىل-ببيهى و گه شەى كولتوورى كومه لايه تى، گه شە شاكه رڈەن و گه رڈوونگېرى بېېنى؛ مافو به كاربه رڈەى زؤانى ئەڭاى، مافو نىشته گابېيهى و مافو ژېۋاى به جورېۋ كه وپه سه نا و مافو كۆچكه رڈەى و مافو هامسەريكه رڈەى و په يۇەنى وه شه ۋىسى-كه رڈەى و مافو .تد هەر پاسە رېكۆته كومه لايه تىيه كى پېسه و ياساى كه درېزه و په ره ئەساي و گه شه كه رڈەى كومه لايه تى مرقۇىيه نه سه شاهموردان. مه ليه ته ياسا سرووشتييه كى ياسا فزيياى و كيميياى و بيؤلۆگييه كاچ گېرۆۋه. به لام چېگه نه به س مه به س چه بارو كومه لايه تىن.

(۲۰) واناي به زؤانى ئەڭاى و ئازاڭى كولتوورى : قسه كه رڈەى و واناي به زؤانى ئەڭاى پېسه و ئازاڭى خيال كه رڈەى و ۋىرۆكه رڈەى يۆن چه مافه سرووشتى و بنه رەتى و گه رڈوونىيه كا هەر كه س و كومه لېۋى و هيچ كه س و مېزېۋرەۋاى مافو سه پناى يان راگيريكه رڈەى زؤانىش نېيا و سه پناى زؤانېۋى سه رو كومه لېۋى يان ناوچېۋى ته ريه ره گنۆنه خانه و مله و رپى و به لگه و ئۆپه رو ديكتاتور بېيهى سيسته مو راۋه به رپى.

(۲۱) ئازاڭى ۋىرۆكه رڈەى : ئازاڭى ۋىرۆكه رڈەى يۆن چه مافه سرووشتييه كا كه سرووشتى به مرقۇىش به خشا و په يۇەنىش به توانايى و راده و به كاربه رڈەى مه ژگى و ئاۋه زو كه سه كا هەن و مرقۇف چنى پېڭا بېيه يش داراو نا مافه يه هەن.

(۲۲) سەربەھوپى : سەربەھوپى پەى تاكى و كۆمەلى بە ۋاتا و رزگار بېيەين چە چەردەسەيى ئابوورپى و ميليشيايى و پاميارپى.

(۲۳) فېدراسيون و فېدراليزم، كۆنفېدراسيون و كۆنفېدراليزم : سىستەمو يۆگەرتەي رېكۇزىي جەماۋەرىي و كۆمەلايەتايەكا و وپراۋەبەرىي دەگايا و شارا و ناوچا و ھەرىما و كېشورە [قارا]؛ سىستەمبۇا تەمام پېچەۋانە و سىستەمى ميانىگەراي [سېنترالىستى] و قووچكەيى پېكمىۋ و ھەرمانەكەرۇ. بەداخۇ چەمك و ۋىرلە و فېدراليزمى پېسە و چەمكى و ۋىرلە و كۆمەلە سقىلييەكا چە لايەنو سىستەمى پاميارپىو چە بنەما راسينەكەيش ھالېكريان و پېسە و دېۋجامبۇي پەي ئەۋەپازناي و ئەۋەشاراي ديمە راسينەكا سىستەمو پاميارپى بەكاربريان. فېدراليزم بنەپەرتەنە بەشېۋا چە ۋىرى ئازاڭيوازانەي و يو چە ميكانىزمەكا سىستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلايەتى و پېسە و پەنەوازيى پېۋەرە-لكۇداي رېكۇزيا جەماۋەرىي و كۆمەلايەتايەكا سەرشھوردان. فېدراسيون رېكۇزييۋا سەرو بنەما و فېدراليستى و يەكەي بەشىي و ناوچەيى رېكۇزياي فېدراليستىين، كۆنفېدراسيون يۆگەرتەي يان پلەي بالاتەر و سەرتاسەرىي چن يان كۆمەلېۋ فېدراسيونان (چ فېدراسيونى پيشەيى و ۋ فېدراسيونى ناوچەيى). كۆنفېدراليزم يۆبېيەي و يۆگەرتەي چن پېكئامپۇي يان چن راۋەبەريىبۇي فېدراليستىين.

(۲۴) يۆگەرتەي و ھامپەشتى و فرياگوزارىي و ھامدەردى : چوار بنەمى فرە كۆنى سەراپا و ۋەلېنە و كۆمەلەكا مرقاايەتايەنى و سەرو بنەما و ئازاڭى برپارداي و يەكسانى مافى و داڭپەررەرىي كۆمەلايەتى سەرشھوردان و بەدىمەيا و وپشاگيرا.

(۲۵) میانیکه را : ناوئنگه را، مەرکەزى، سىئترالىست، جۆرېۋ رېكۆستەى و سىستەم، كە گرڭو بېراره كا پەى لاو سەرى رېكۆزىاكا يان سىستەمە كا گېلاۋە و بېراره كى سەرتاسەرىپىنى و گرڭ كەس مەر ناوچېۋەنە و مەر دەگېۋە و شارېۋەنە بۆ، مشىقۇ ملكە چو بېراره كا بۆ. سىستەمى چامنە كە ديارتەرىن و پەرسەنىاتەرىنش سىستەمى پارتىي [حزبى] و دۆلەتتىن، مەردەم پەى سەرھوردای و دەسەلاتگىرتەى كەسە دىكتاتورە كا و رۆتە نەژاڭپەرىست و رەگەزپەرىست و شۆقىنىست و فاشىستە كا، زەمىنە سازى كەرق و زىاتەربېبەى رادەو میانیکه راى، زىاتەربېبە و رادەو دىكتاتورىن .

(۲۶) قووچكەى : لووتكەى، مەرەمى، مېرارشى، گرڭ سىستەمېۋى رامىارى، گرڭ سىستەم و رېكۆزىپۆ كە سەر و وارش مەن؛ چانىشا خېلەكى، پاشاي، مېلىشىاي، تاكپارتى، پارلەمانى؛ پېكئامای دۆلەتتى.

(۲۷) نافەرمانى سقىلى [نافەرمانى مەدەنى] : جۆرە كۆششېۋى ناتىوتىژانەن، ناتىوتىژ بە ۋاتا "ناشتىوازى" چنى دەسەلاتدارا نا. بەداخۆ (ناشتىوازى) بە (سازشكەرڭەى) چنى سالار و بە مەرەكېشايەكسانكرىان و چە ۋاتا بنەرەتتىبەكېش ھالىكرىان. ۋەرو ئانەى كۆششى نافەرمانى سقىلى ۋەلنىيازكرىقۇ. جۆرەكى نافەرمانى سقىلى : بەشدارىنەكەرڭەى جەنگى، ئەرەگېرتەو مېدانو شارەكا پېسەو نارەزايەتى، راگىرى چە چەكى و تەقەمەنى پەى بەرەكا جەنگى، مانگىرتەى چە مەرمانى، مانگېرتەى گرڭىنەو خەلكى، كۆمەكو خەلكى پەنناۋرى، ۋەرەنگارىكەرڭەى قەنارەى و زىنانى و تىرۋرى، ۋەرنگارى و دلېنەبەرڭەى ئا بەرەم و كاللايا، كە پەى ژىۋارى و ژىۋاى زىانبەخشېنى، پارېزناى جەنگەلەكا و سەرچەمەكا ئاۋى، مدرناى

پيشه‌سازىبۇيى كە پەي ژىۋارى و ژىۋاى زىانىش مەن، مثرامان ۋەرانۋەرو سەپناى توم و نەمامە دەسكارىكرىكا، پراگىرى كۆمەلایەتى چە ۋەلابىيەى دەرمانە كىمىيائى و كەرەسە بەنگگەرە زىانبەخشەكا، پراگىرى چە برپەى درەختا و دلپنەبەرژەى جەنگەلەكا، بايكۆتكەرژەو بەكاربەرژەى و ئەسای بەرەمونا كۆمپانى و ولاتا، كە پەى سەرو كۆمەلېۋى تەرى هورووژمبەرايان بەشېۋ چە كۆمەلەكو وبشا چە مافە سەرەتاييەكاش بېبەشكەرا، نمونە دۆلەت و ئىرانى و توركيەى و ئىراقى، كە زمانى هورامى و كرمانجى و زازاى مافو وانىاي و بەكاربەرژەيشا بوارو راۋەبەرىيەنە نبيا.

(۲۸) وبۋەسپى ئابوورى [خودكەفاى ئىقتىسادى] : وى رزگاركەرژەى چە وابەسەىى ئابوورى، گەشەژاى بە بەرەمئاۋرژەى بە پادەو مسۆگەرکەرژەى وەشگوزەرانى گرژو ئەنداما كۆمەلې، بەلام مەلېبەتە بە ۋەرچەمگېرتەى بنەماكا ئابوورى ژىۋارپارېزى.

بەشى دوەم

مەنگامى كىرگەن پەي ئاۋەڭانكە رۇدە و ناوچە و مۇرامانى و ئەۋەگېلنای
زۇانى مۇرامى پەي بواری و انای و پراۋەبەرى

۱۲ و مەي ۲۰۱۸

ۋەرىنە

ۋەنەرى ئازىز، ئانە كە چېگەنە من پېسە ۋە ئىيازىۋى ۋەرچە مو شىمەي ئازىزىش ۋزوو، ۋېرلە ۋىرۆكەرڭەي منا ۋ پەيۋەنىش بە ھىچ كەس ۋ لايەنپۇي تەرى نېيا ۋ من پېسە ۋ كەسپۇي ئازادىيازى ۋ سەرپەۋى بە نۆيستەي ۋ نامادەكەرڭەي ئى ھەنگامە سەرەتاييا ھۆررتەنا. ۋەلامدەرو ھەر پەخىنپۇي ۋ ھەر سەرنجېۋ شىمەي ئازىزى، ھەر من ۋېمەنا ۋ بە پەيلۋاۋ من، ھىچ ۋىر ۋە ئىياز ۋ نۆيستېۋىچ نېيا، كە لاۋ سەرى پەخىنەيۋ بۆ ۋ مافو گىرڭ كەسپۇي ۋ گىرڭ ۋەنەرىۋىن، كە ئازادانە پەخى ۋ سەرنجى ۋېش ئاراستە ۋ ئى دەقەيە كەرۆ. چە ئا بارۆ من ۋېم بە سپاسگوزارو ھەر كەسپۇي مزانوو، كە پەخى ۋ سەرنجى ۋېش بنۆيسوو ۋ ۋەلا كەرۆۋە. ھەر پاسە سەرو ئا بنەمايە كە قسەكەرڭەي چە بارە ۋاۋەبەرىي ھەر كۆمەلپۇي مافو گىرڭ كەسپۇي، منىچ ئا مافەيە بە ۋېم مدهوو، كە ئى دەقەيە بنۆيسوو ۋ بە شىمەي ئازىزىش پېشكەشكەرۆو.

ھەلبەتە پەنەۋازا ۋەللى گىرڭ چېۋىيەنە بە شىمەي ئازىزى ۋاچوو، كە من نە پلە ۋ پايە ئەكادىمىستىم ھەن ۋ نە گەرەكىچما نامى ۋ نامبانگ پەي ۋېم تاشق، يان ۋېم بە (ژىرلە ۋ مەرى) بنىەورە، ئانە كە ھەن ۋ من سەرش ھەرمانەكەرۆو، ئارەزوومەنپۇي ۋېرستو سەردەمو زارۆلەي ۋېم ۋ دىماتەر ھەرئومونو ۋەشەۋىسى تاتەيم پەي زۋانى ئەڭايى ۋېش (زۋانى ھۆرامى) ۋ ناۋچە ۋ ھۆرامانى بېيەن [كە ئاڭ بە بەھەشتو سەرزەمىنى نامېشەرى] كە منش پەي گىرنگىداي بە زۋانى ئەڭايى ۋ كۆلتوورشناسى ۋ شىكارىي چە بارە پەيۋەنىيە كۆمەلايەتپىيەكاۋ خەلكو ھۆرامانى ھاندانا. ھەر چېرو ئا

هه ژموونهینه و به پاپو و بفرکاری و نه زموونگه ریی و بپم تاوانم سه ره کپشوو
قوولایی گهردوونو زوانی هورامی و هه ر ئانه یچه په ی ویرۆکه رده ی
سه رکه شانه ی هاندانا و هه م فبرشکه رده نا قسه که رده و و بپم پکۆزوو و هه م
بنه ما رازوانییه کا زوانی ئه ڈایی و بپم بپزوووه .

نازیزا، پاسه ژاتم ئی نۆیسته یان کومه له مانیفیسته نه ده قی پیرۆزا و نه
زاده و هوشی بالایی، به لکو وهره نجامو ئه زموونگه ریی و نه زموونگه رته و منا،
که چه ماوه و سی و شش سالی و ییه رده یه نه و چه پرو هه ژموون-ئه ره نیاو
که تواری و نه هه ماتی و نه زموونگه ریی سه رو هوشو من، ئی ویرلی چه ناوه زو
منه نه سه رشاهوردان و پنه یاوئینی و دماچار منشا به ئه وه نۆیسته و و پشا
ناچارکه رده نا، ئومپدواز هه نا چه هه رمانه کپمه نه سه رکۆته بپیه بو یان بو.

چه ئی بارۆ ئومپدواز هه نا ئی نۆیسته به هاو ئا کاته یشه بو، که شمه ی نازیز
په ی ئه وه وانای و له یه کۆدایش ته رخانشکه رژی و هه ر پاسه ئومپدواز هه نا،
که چه که موکورییه کا ئی نۆیسته یه چه مپۆشینه که رژی.

بارو زۋانى ھۆرامى چە ئارقونە

ئارقۇ زۋانى ھۆرامى دماو زياتەر چە سەڭ سالا كە نارۋزىاي و ۋېرانىبىيەى و
فارىپاي پانتايىيە جوگرافىيە كەيش و زالبىيەى زۋانە ئەرەگېرەكا سەرشەرە،
بە پەشتبەسەى بە جەمانگىرى سەردەمو دىجىتالىزەبىيەو زۋانى و
رۋشنۋىرى، خەرىكا جاربۇتەر بە پرتاۋ پەى دلى كايە رۋشنۋىرى و
ئەندېشەى و فىلوسوفىيەكا گېلۋۋە و سەرو بانە گۆرەو دەگاكاۋە، لاو
سەرى باخەكاۋە و دلى ھەۋارەكانە بانگو واناي بە زۋانى ئەڭايى پېسەو
مافېۋى سىرووشتى و بنەرەتى و گەردوونى بەرزىۋۋە و گۆشو ناحەزا
زىرنگىۋۋە و دەسەلاتە پامىارىيەكا ھەراسانكەرۋ؛ ھەراسانشاكەرۋ،
چوونكە بنەماو رەۋايى ئاڭبشا سەرو شوڧىننىزمى زۋانى و فاشىزمو سالارى
چىنايەتى ھۆرچىيان.

ئېمە دەستماكەرڭەن بە نۆىستەى بە زۋانى ئەڭايى و سەپناى ئا مافە
سىرووشتى و گەردوونىيە، بەلام ۋەلى ئانەيە كە شوڧىننىستە
دەسەلاتدەرەكى بە ۋەلامبەيا و دېۋيا و زېلۋە رۋشنۋىرىيەكەو ئېمە
دژايەتىكەرا، دلى ۋېمانە دەسى جۇراو جۇرى خەرىكو لاسايىكەرڭەى
قالبداي زۋانىەنى بە ئايدىۋلۇجىياو يەك-زۋانى، زالكەرڭەى يەك دىيالىكتى
و دلېنەبەرڭەى ئەۋبىشاتەرى بە بەھانەو ستانداركەرڭەى و دلېنەبەرڭەى
دەنگە تايىبەتتەىكە زۋانى ھۆرامىيەنى بە خاترو چەمە جادوۋگەرەكا
"نەتەۋە"ى و بە پەشتبەسەى بە ئايدىۋلۇجىياو "نەتەۋەى"ى؛ "يەك نەتەۋە،
يەك زۋان".

ئېمە ماچى، مۇرامى زۋانا و پاسە كە مزانى و ۋېنى، مەر زۋانېۋ چە كۆمەلېۋ دىيالېكتا و بنە-دىيالېكتا و تەنەت زۋانو خانەۋادىي و زۋانو تاكە كەسەكا پېكمىۋ؛ ئا كۆمەلې كە چە ئارقونە بە مۇرامى قسېكەرا مەر يۇ دىيالېكتو وېش مەنش، مەر چە بە عشېقە گېرە تاكو كەركووك و زەنگەنە و خانەقېن و كەنولە و بەشېۋ چە مەرىمو كوئتە و پاكستانى و بەشېۋ چە سەرنىشتو ئىرانى و تاكو بە ناوچە و مۇرامانى بەشكرىي سەرو عىراقى و ئىرانى مياۋۋوۋە، كۆمەلېۋ دىيالېكتى مۇرامى مەنى، مەم ۋاچە بنەپرەتېيەكېشا يۋنى و مەم رازۋان و مەم خەلكو گرڈو ئا كۆمەلە بەبى مۇرگېلن (موتەرجم) چە يەكترى مياۋانە، بەلام چنى كۆمەلەكا دۇرۇبەرىشا ئا هامبەشېپشا نېينى و بە ئاسانى و بەبى مۇرگېلن و فېربېيە چە يەكترى نەمەياۋانە.

كاتبۇ كە ئېمە گنى، ئەۋەنۋىستەى يان دىگىتالىزەكەرڈەو زۋانەكەيما، يەكسەر چنى گرفتېۋى پووبەپووبېى، كە يۇ چە دەسە لاسايىكەرەكا حەزىيانە و خاترگېرانە ئا گرفتەيە ۋەرو دەمو دۋەبارە پاگېرتەو زۋانى مۇرامىنە درۇسشكەرۇ؛ چېگەنە مەبەست ئا دەسەنى، كە ماچا و پاگېرەرە كە ئېمە پەى نۋىستەى بە مۇرامى هيچ پەنەۋازما بە ھېماسازى پەى دەنگە تايبەتەكا زۋانى مۇرامى نېيا، كە ئاشكرا پەنج دەنگېنى و ئەر فرەتەر وېما مارنى، چە ئانىشاچە زىاتەرىنى. بە پەيلۋاو من فەرامۆشكەرڈەو ئا دەنگا بەشېۋى فرە پەسەنو زۋانى مۇرامى دلېنەملو. چېگەنە پرسیارېۋە يەخۇ دلسۆزا زۋانى مۇرامى گېرۇ: ئەر مۇرامى زۋانا، ئايا كرىق كىبوردى.

مۆرامىيە بە پەنەۋازىي نۆستە و گرڭو دىيالىكتە مۆرامىيە كا وەلامنەڭوۋە ؟
من وەلامو ئى پىرسىارى پەي رۆزگارى و پەي ئايەندەي جيامازوو.

يوق تەر چە گىرته كا نۆستەي بە مۆرامى چە ئارقونە، لاسايىكە رڭەي
رانۆيسو زۋانە ئەرەگېرەكا، زۋانە مامساكان، كە هيچ كات لۆجىكو زۋانى
ئانەيە نەپەسېنو و نادرۇسا، چوونكە مەر زۋانېو تايەتمەنىي وېش
مەنش. كاتېو كە فارسى-زۋانېو مۆيسو "درست كردن" يان كەسېوى
سۆرانى-زۋان بە رانۆيسو چل - پەنجا سالا چىۋەلتەرى مۆيسو "دروست
كردن"، گىرتو وېشانە و ناڭى. ئازاڭېنى چنى مۆيسا، بەلام لۆجىكو زۋانى
ئانەيە نەپەسېنو، چوونكە [درۇسكە رڭەي] ۋاچېو يۆگېرتبەنە، چە دۋى
ۋاچا پېكئامىنە: درۇس [ياۋەرنام] + كە رڭەي [سەرچە مە و كرڭارى] و پېۋەرە
وانىۋە تەرە بە خشا، كە چە ۋاتا و دۋە ۋاچە ۋەلېنە كەي جياۋازەنە و بەس
كاتېو ئا ۋاتا تازى بە خشا، كە پېۋەرە بنۆيسيا، ئەگىنا مەر پېسە دۋە ۋاتا
ۋەلېنە كەي مەناۋە و مەر پاسە بە جيانۆيستەيشا بېجگە نەزاناي هيچ
خاسىبېش [حېكمە تېۋش] نېيا و هيچ پاساۋېوى زۋانەۋانىش نېيا.

گىرتهۋ تەر چە رانۆيسى مۆرامى يان راستەر ۋاچوو بە نا جۆرە كە مەر يوق
بەپاو حەزو وېش مۆيسو، ئانەنە كە فرەو مۆرامى-نۆيسە كا ئارقى ۋەرە
ئانەيە كە ئاشنايشا بە دەنگو پىتە كا [ف ، ۆ ، وو، ئ] نېيا و ئانەيچە پەي
مەژمونو وانايشا بە زۋانى فارسى، كە ئا پىتى چە ئەلف و باي زۋانى
فارسىنە نە نىيەنى و جياتى دەنگە مۆرامىيە تايەتە كا [ۋ ، ق ، ى]
بە كارشابهرا، كە بە پەيلۋاۋ من ئانە بېيەن بە ملامتو ئانەيە، كە مەللى فرە

زەقى پېسەو بەكاربەرژەو [وو] جياتى (و) خاوەندارى [تەمەلوكى]، يان تېكەلكەرژەو نامى نەژناسىي تاك و كۆى و ھەر پاسە كرژارى ئايەندەيى [كۆگە ملدى] چنى چنبارەببىيەو كرژارى [كۆگە ملدى] و رېزكەرژەو يەرى - چوار پىتى دەنگ-درېژى / فاوئى [دەنگدرېژى] چە يەك ۋاچەنە و شۆنق يەكتريۆ و ئينەو فرە چېۋى تەرى، كە شىكاركەرژەو ھەر يوق چە ئى بابەتا پەنەۋازىيش بە كۆر و مشتومپى تايبەتى ھەن، كە رەنگا ھەر يوقشا چن روق و ھەفتە و مانگ خوانق.

زۋانى ھۆرامى، رانۋىس و ستانداركەردەى

ئانە كە ھۆرامى زۋانا، ھىچ پەنەۋازىش بە سەلەمنای نەكەرەق و تەنانەت ئانۋىسەر و رۋنامەنۋىس و ھۆنەرمەن و ھۆنيارچە، كە چىرو ھەژمونو ئايدىۋلۇجى نەتەۋەسازىيەنە، گەرەكشەنە بە زۆردارى زۋانى ھۆرامى كەرا بە دىيالېكت و بنەدىيالېكت*، نە تاۋانشا پاگەندەكەيشا سەلەمنا و نە متاۋا سەلەمناش و نە پەى سەلەمناو پاگەندەكەيشا بەلگى زۋانەۋانىي ئاۋەزگىرى و زۋانشناسنېشا ھەنى؛ تەنانەت كاتو قسەكەردەو وپچشانە بە پېچەۋانەو پاگەندە ئايدىۋلۇجى و رامىارىيەكاشاۋە، فرە بە ئاسانى زۋان-بېيەو ھۆرامى سەلەمنا و تاكو يەك جار "زاراۋى ھۆرامى" ماچا، چن جارېۋ "زۋانى ھۆرامى" ماچا.

پاسە كە ئاشكرا و ئەئناسيان، زۋانى ھۆرامى يۋن چە زۋانە ھىند و ئوروپىيەكا و ھەر پاسە يۋن چە كۆنترىن زۋانەكا ۋەركۆتى ميانىي و چە فرە بارېۋە چە زۋانەكا تەرى تەسەلتەر و ورتەكارتەر و ھەر پاسە سەدەى دۋانزەھەم تاكو سەرەتاو سەدەو ۋىسى مەسىچى، زۋانى ھۆرامى چە ھۆرامان و چە بەرو ھۆرامانى، زۋانو ئايىنى و ئەدەبى و راۋەبەرىي بېيەن.

بەلام ۋەرو ئانەيە كە چە سەرەتاو سەدەو ۋىسى مەسىچى تاكو ئىسە ھۆرامى زۋانو نۋىستەى و راۋەبەرىي نەبېيەن و نەر كەسانبۋىچ بوارو ئەدەبىيەنە بەكاربەردەبۇ، ناچار پابەنو ئەلف و باى زالى نا-ھۆرامى و رانۋىسە باۋەكا بېيەن، ھەر ئانەيچە بېيەن، بە ملامەتو ئانەيە، كە ئارقۇ

فرەو ھۆرامەكا بە ئا جۆرە كە قسبكەرا، نەتاۋا بۇاناۋە و ئەر كەسبۇ بە پابەنى ئەلف و باى ھۆرامى بنۇيسقو و ھېما پەى دەنگە ھۆرامىيە جياوازەكا بنىۆرە، پەى فرەو ھۆرامەكا سەخت و نەژناسيان؛ ھەئبەتە تاكو ئا ياگى سەختا، كە كەسەكى گەرەكشەنەبو فېرى وانای و نۇيستەى زۋانى ھۆرامى با و دەسۋەرڈارو دەفگېرتەى و شۆنكۆتەى قەرەبالخى نەبا و ھوشيارىي زۋانەۋانى پەى ئادىشا گرنگىش نەبو.

ئارق ئېمە گېرۆڈەو گرفتو رانۇيسىيەنەى و گۆرەترەين ملامەتو درقوسبىيەو ئا گرافتەيچە، بەشېبىيەو ھۆرامانى و ھۆرامى-زۋانەكان سەرو دۋى دۆلەتارە و بەشېۋو ھۆرامى-زۋانەكا كە ۋەرو دۆلەتو ئىرانى كۆتېنى، بەسەپىاي زۋانى فارسى فېرو وانای و نۇيستەى بيېنى، كە زۋانى فارسى كۆمەلېۋ چە پىتەكا زۋانى ھۆرامىش [د، ژ، ف، ن، ۋ، ق، ۆ، وو، ە، ئ، پ/ى] چەنەنە نېيەنى و (ق) و (ە) و (ى) بە (سەرە) و (بۆرە) و (چېرە)ى عەرەبى ھېماسازىي كرىيىنى، كە بە شېۋېۋى گرڈىنەيىچ چە نۇيستەى فارسىيەنە نەنۇيسىيا. ئانەيچە بېيەن بە ملامەتو ھەلە بەكاربەرڈەى ئا پىتا چە لايەنو كەسانبۇى دلسۆزى كە وېشا وېبەخشەنە فېرو نۇيستەى بە ئەلف و باو زۋانى سۆرانى/كرمانجى بيېنى.

ھەر پاسە بەشېۋو ھۆرامى-زۋانەكا كە ۋەرو دۆلەتو عىراقى كۆتېنى، بە (زۋانى سۆرانى) وانای و نۇيستەى فېرېبىيىنى، ھەرچنە كە زۋانى سۆرانى بەپاو زىاتەربېيەو پىتەكاش تاكو رادبۇ زىاتەر چە زۋانى فارسى بە نۇيستەى ھۆرامى وەلامشدانۆ، بەلام چنى ئانەيچە ھىشتا پەنج دەنگى ھۆرامىي [د،

ن، ۋ، ق، پ/ى] مەنى، كە ئەلف و باى سۆرانىيەنە ھىماشا نىيەنە و ۋەرو ئانەيە ئەلف و باى سۆرانى/ كرمانجى بە پەنەۋازىيەكا زۋانى ھۆرامى وەلامنمەڭۋۋە و ئەر نۆيىستەي و ئەۋەواناى زۋانى ھۆرامى پابەنو ئەلف و باى سۆرانى كرېق، ئايەندېۋى نىكەنە بەرگنق، كە زيانو ئا جۆرە نۆيىستەيە، چە سەڭ سالا ھۆرامى-نە نۆيىستەي زىاتەرا و پىرۋەو بە دىيالىكتكەرڭەو زۋانى ھۆرامى ياگق وېش گېر ق، كە بە فۆتىيى زۋانېۋى و كولتوورېۋى دمايش مېۋ.

بەلام ئارق وەشەختانە ۋەلكۆتەي تېكنۆلۆجى زانىارىيا و ئاسانكارىي پەيۋەنى دىجىتالى زەمىنەو ئەۋەڭيۋاو كولتوورى و ۋەرەنگارى زۋانىشا ۋەرانۋەرو ھەژمونق ھېزە ئەسىمىلاسيۆنكەرا رەخسنان، بەدلوەشىپۋى فرۆ ھەژمونق رۆتو ۋەرەنگارىكەرڭەي رۆشنىرانەي چە ھۆرامان و دلى ھۆرامى-زۋانەكاچەنە ئاشكرا و رۆبەر ق ۋەرەسەتەر بېيەن و بق، چە ھەر چوار لاو ھۆرامانى و ھەر پاسە دلى ھۆرامى-زۋانەكا بەرو ھۆرامانىچەنە چالاکانە و وبەخشانە كەسانېۋى دلسۆز وېكۆتېنى و بە ھۆرامى منۋىسا و مواناۋە و زارۋلەكاشا فېر ق واناي و نۆيىستەي بە زۋانى ئەڭايى كەرا و ھەر پاسە پەرتووكى ھۆرامى چاپكەرا و بە ھۆرامى ھۆنىي و ھۆرەسى و داستانى و رۆمانى منۋىسا و ...تد. رۆتېۋى چامنە پېسەو ھەر لېۋو تەرو دىيى فرە پەل و پۆش چنە باۋە و ھەر ياگېۋۇ كە رۆتو ئەۋەڭيۋاى زۋانى و كولتوورى سەرش ھۆردابو، ھەردەم رۆتى دژايەتيكەرىچش پېڭابو، كە رەتۋكەرڭېۋى بەھېزى راميارىن، بەلام ھېزو ئانەيشە نېيا، كە ۋەرو رۆتو ئەۋەڭيۋاناي گېرا و دماجار كۆششە راميارىيەكى ناچارى با، كە بە جۆرېۋ چنى زىنەيى زۋانى و كولتوورى سازشكەرا.

ئانە پاسا كە پۈتى دژ بە درقشمق "يەك نەتەۋە، يەك زمان"ى ۋەلتەرىچ مېئانەنە بېيەن، بەلام ھەرگىز ئىنيەو پۈتتۈي زىانبەخش و مەترسىدار نېيا، كە چېرو بەھانەو ستانداركەردەي زۋانئىيەنە، كۆتەكو سەركوتكەردەو دىيالېكتەكا و بنە-دىيالېكتەكا بەرزكەرۋە و بەبى ئانەيە چە ئانەيە ۋىركىيۋە، ئايا دىيالېكتەو وېش يان بنە-دىيالېكتەو وېش بە پەنەۋازىيەكا زۋانى ۋەلاممىۋە، گرڭكەس ۋى كۆتەن و بە زوردارەكى دىيالېكتو وېش بە زۋانى ستاندارد مژناسقو و بەبى ئانەيە، كە شىكاركەردېۋى زۋانئىيەنەش پەي پاگەندەكەيش كەردەبو .

بە پەيلۋاو من، ھەم پېئابىيەو زۋانى يۈگېرتەي و ھەم پەنەياۋاي پۈتو ستانداركەردەي زۋانى پەنەۋازىيشا بە پۈسسېسېۋى درىخايەنى ھەن و ئانە پەنەۋازىي زۋانى وېشا، كە ھەر دۋى درۆسكەرۆ، نەك بېيارى پاميارى سازمانېۋى يان فەرمانداو دەسەلاتدارېۋى. چوونكە ھەر كات زۋان بى بە چەكو دەسو دەسەلاتدارا، ئاستەمكارىيە سەرھۆرمىۋ، كە ئارق چە ھەرىمو كوردستانىيەنە ھەن؛ دۋى زۋانى (سۆرانى و كرمانجى) مافو واناي و نۆيستەي و بەكاربەردەيشا چە بوارو واناي و پاۋەبەرىيەنە ھەن، بەلام (ھۆرامى و كەلھوپرى) نا، كە بە پەيلۋاو من، ئەر ھەر دۋە زۋانەكە (ھۆرامى و كەلھوپرى) چە (سۆرانى و كرمانجى) كۆنتەرى و تەمامتەرى نەبا، ناتەمامتەرى نىيەنى و ئانە ملھوپرى دەسەلاتى پاميارىين، كە زۋانېۋ سەردەس كەرۆ و زۋانېۋى تەر چېردەس، نەك سرووستو گەشەكەردەو زۋانەكا و دىيالېكتەكا، يان پەنەۋازىي كولتورەكا.

ۋەرو ئانەيە و پەي ئانەيە، كە ئېمەيچ دلى ئاليتە ئايدىيۆلۆجى و راميارىيەنە پائو وېمانەنەنبەيەيى ياگەپاوتەۋىشاتەرى و ئارقى قوناخېنە بە پەنەۋازىيەكا زۋانى ھۆرامى وەلامبۇدەيمېۋە، پەنەۋازا بە پەنەۋازىيەكا رۇتو زۋانى يۆگېرتەي وەلامبۇدەيمېۋە و چە ئارقنە پەنەۋازىيەكېچ واناي و نۆيستەين بە دىيالېكتو ناوچەكا و شان بە شان ئانەيە درۆسكەرڈەي ميدىاي ھامبەشا پەي ئاشنابىيەي قسەكەرا دىيالېكتەكا چنى يەكتىرى، كە وەشەختانە چە ئارقنە تۆرە كۆمەلەيەتتەيەكى ئا ئاسانكارىيەشا پەي ئېمەي بېبەشى دەسەبەرکەرڈەن و بە خېرايېۋى سەرنجكېش خەرىكا نىكېبىيەي و تېكەلېبىيەي زۋانى ميانو دىيالېكتەكا زۋانى ھۆرامىيەنە سەرھۆرمۇدو، كە رۇتى سرووشتى گەشەو زۋانين و تەمام پېچەۋانەو ئاراستەكەرڈەي ئايدىيۆلۆجى و راميارىي گەشەكەررو و مشىق ئېمە بە ئى رۇتەيە پەرەبۇدەيى.

ھەر پاسە كە تاكو ئىسە بەپاوتو رۇتو گەشەكەرڈەي سرووشتيانەو دىيالېكتەكا و بە تېكەلېبىيەو ئادىشا زۋانى يۆگېرتە درۆسبىيەن [ھەلەتە ئانەيچە ۋاچوو، كە زۋانى ھۆرامى قوناخو يۆگېرتەيش زووتەر دەسپنەكەرڈېنە]، ئانە كە من فرەتەر مەبەستما، بەرئارڈەي زۋانى ھۆرامين چە چېرو ۋېرانەكا سەڈ سالى ۋىيەرڈەيەنە، كە بە بەرنامەي راميارىي و بە سەپناي راميارىي زۋانى ھۆرامى چە واناي و نۆيستەي و راۋەبەرىيەنە كەنارۋىزان و تەنانەت پەي دلېنەبەرڈەيچش كۆششدرىان و دەقە نۆيسىيېكېش ھۆرگېلنىيى و دەقە ھۆرامىيەكېشا فۆتتىيى و دلېنەبرىيى يان ۋىيىي پەشتو كەنۆلا. بېجگە ئانەيچە يو چە كۆلەكەكا زۋانى يۆگېرتەي و ستانداردبىيەو ھەر زۋانېۋى بېيەي يەك رازۋانين، كە

ۋەشەختانە زۋانى ھۆرامى مەردەم داراۋ ئى تايىبەتمەنپىيە بېيەن و بېجگە
 وردەكارپىۋى كەمى، سەرانسەرو ھۆرامانى و بەرو ھۆرامانى گرڈىما بە يەك
 دىرپەنپى/پستەبەنپى قىسىكەرمى؛ بە واتىۋەتەرە گرڈىما سەرو بنەماو (بىكەر
 - ۋەركار - كرڈار Subject-Object-Verb) قىسبىكەرمى، ھەرچنە بە داخۆ
 كەسانبۇ مەنى، كە چىرو مەژمونو زۋانەكا تەرىپەنە كاتو نۆستەيەنە ئا
 رىزبەنپىيە تېكىمدا، بەلام چنى ئانەيچە كاتو قىسەكەردەيەنە بەپاۋ فېرپىيە
 زۋانى چە دەمو ئەدئىۋە، ھەر ئا رىزبەنپىيە بەكاربەرا و ئەر بە وردى پەي
 پىرەكاما گۆشگېرمى، ئانە بەرگنۆ، كە چە زۋانى ھۆرامىيەنە ميانو زۋانو
 نۆستەيەنە [بەپاۋ پارزۋانى] و زۋانى قىسەكەردەي ئاسايىيەنە جياۋازپىۋى
 چامنە نېيا. چىۋبۇ كە چە ئارقونە پەنەۋازا بە پەنەۋازىيەكا زۋانى ھۆرامى
 ۋەلامبىدۆۋە، ئەلف و باي گونجيا و پانۋىسى درقسا و دووركۆتەيا چە پابەنپى
 ئەلف و باي و پانۋىسو زۋانە سەپنپىيەكا، كە بە داخۆ فرە كەسى چە
 نەبىيەو ھۆشيارى و ئەژناساى زۋانىۋ، ھىشتا ئا پانۋىسا بەكاربەرا و سەرو
 پاسبىيەيشا پاگېرارە.

دما قىسەنەۋاچيانە مەنۆ، گرڈ زۋانپۇ تايىبەتمەنى وپش مەنش و زۋان زۋانا
 و دىيالېكت دىيالېكتا، كاتبۇ كە دۋى كەسى بە دۋى دىيالېكتى جياۋازى
 قىسبىكەرا و چە يەكترى بياۋانە، ئانە دۋى دىيالېكتى يەك زۋانىيەنى، كاتبۇ
 كە دۋى قىسەكەرى بەبى يارمەتيدەر چە يەكترى نەياۋانە، ئانە دۋى زۋانى
 جياۋازبشا مەنى. ھەلبەتە چىۋبۇ كە چە ئانەيچە گىنگتەرا و نەمبۆ
 ۋىرماشوق، ئانەنە، كە دىلنەلۋاۋ ھەر زۋانپۇ، دىلنەلۋاۋ كولتورى و

سقىلاسيۆنېۋىن و ھەر پاسە دلېنەلۋاۋ ھەر ديالىكتېۋى وشكېبىيە و رېگېۋو
زۋانېۋى و كولتوورېۋىن، ھەر ۋەرو ئانە يە بى، كە سالىق ۲۰۱۴ سەرو بنە ماو
داۋا كەردەو زۋانزانە ئالمانيە كا، دۆلەتو ئالمانياي دماو زياتەر چە شش
سەڭ سالا ستانداربىيە و زۋانى ئالمانى، بېرېرەشدا دۋى ديالىكتى فرە
گولانى ئالمانى (Platt) و (Friesisch) ھەرىمو (Schleswig-Holstein)، كە
خەرىكى فۆتيا، پېسە و زۋانو راۋەبەرى ناوچە كەى چە فەرمانگە كانە
بە كارېريا، تاكو نە فۆتيا و زىنېمە ناۋە؛ ھەر پاسە يېچ چە گرڭو ناوچە كا
ئالمانيە نە كۆرسى تايبە تى پەى فېرېبىيە و پارېزناى ديالىكتە كا تەرى ھەنى.

مانیفیستکه رڌه و ده سوورو پاڙوانی

پاڙوان چہڙو نیا، کہ ئہمہ پھی زوانیش بنیہ میمرہ، بہ لکو سرووشتو خودو زوانین، بنہ میڙہ سرووشتیہ نہ کہ لوجیکو زوانی ده سنیشانسکہ رڌو و سہ پنوش و ئہمہ بہ پھی رڌہ رڌہ یش ناچارکہ رڌو؛ نانہ ہوشیارانہ بہ کار بہ رڌہ و ئہمہ نیا، کہ ئہرہ نیای و بہ کار بہ رڌہ ی پیتہ دہنگ-درہ کا/فاولہ کا میانو برگہ و واچہ کانہ سہ پنو، بہ لکو نانہ سرووشتو ہر زوانہوین، کہ چنایہ تی پہ نہ واژی پیتہ دہنگ-درہ کا پیسہ و ولآمدای بہ پہ نہ واژی نہ رمی و ناسان واہو و واچہ کا سہ پنو؛ نانہ سرووشتو زوانی ہورامی و لوجیکو ویرو کہ رڌہ ی، کہ پزہ نی بہ شہ کا دہر سازی سہ پینو.

بہ کولی و پوختی، گرت زوانہو ده سووری پاڙوانی تایبہت بہ ویش ہن، زوانی ہورامیج تایبہتمہ نی پاڙوانی ویش ہنش و یو چہ تایبہتمہ نیہ ہرہ ناواہ کا زوانی ہورامی نانہ نہ، کہ میانو قسہ کہ رڌہ ی گہ لیانہ ی یان پوانہ و خہ لکی و زوانو نویستہ ی نہ جیاوازیہو فرہ نیا، زوانہو ئہ نہ واہین، پیتہ دہنگ-درہ کبش فرہ تہرہ ی و ہرچی ماچیو، منویسیو، چانہ یچہ تایبہتمہ تہرہ نانہ، کہ سہو ناینا پیسہ و کہ سہو بینی بینای بہ ی ناماژہ و روشنکہ رڌہ ی تایبہت باری رہ گہ زہی کہ سہ کا میاؤونہ و فرہ باری و ورڌہ چہو تہری پاڙوانی. ئہر بہ ورڌی سہرنجبتہ یی، پھی ئہمہ بہ رگنو، نا ہورامی کہ ہورامانہ مٹیوا و کہ متہر کوٹہنی چہرو ہہ ژمونو زوانہ کا تہری و ہر پاسہ نا کہ سی کہ نہ لپی فہرگا [چوونکہ فہرگا بہ زوانی نہ ڈای نہ بیہن و بہ زوانی عہرہ بی و فارسی و سورانی بیہن و ہن] دروستہر و

نزيكتەر به رازژوانى مۆرامى قسبىكەرا، تاكو ناكەسى كه بهرو مۆرامانييه نه
ژيؤينى يان لؤينى فېرگا يان هەرمانهشا كه رڭپنه. كاتېۋ قسه كه رڭدهى و
نؤيستهى كه سېۋى كه تارانە ژيؤان يان فېرگانە به فارسى وەنەنش؛ يان
كه سېۋى كه سلېمانييه نه ژيؤان يان چه فېرگانە به سۆرانى وەنەنش
سەرنجېڭدهيى [هەلبەتە نەر مۆشيارانە سەرو زؤانو قسه كه رڭدهى و
نؤيسته و وېش خەريكنە كه رڭده بۆ]، پەى ئېمە به رگنقو كه كاتو
قسه كه رڭدهينه يان نؤيستهينه رېزبەنى دەسە ۋاچە كاش يان دېر و
پەرەگرافە كاش و رەگە زداريى ئامراز و ۋاچە كاش سەرو بنەماو رېزبەنى
دەسە ۋاچەى و دېرې زؤانى (فارسى و عەرەبى و سۆرانى)ن.

به لّام ۋەرو ئانەيه، كه تاكو ئيسە ئېمە دەسوورى ئەۋەنؤيسياو زؤانى
مۆرامېمانەببېەن و نەوئەنەن و فرەتەر به دەسوورو زؤانە ئەرەگېرەكا ئاشى
بيينى و به وانايشا ناچارى كرىينى، خاستەرا تاكو رېككۆتەى سەرو
ئەرەنيى و پەيرەۋكە رڭدەو يەك دەسوورى هامبەشى، خەلكو مەر ناوچېۋى
مۆرامى-نشىنى يان بهرو مۆرامانى به ديالىكتو وېش بوانقو، تاكو به ك رڭدەۋە
پەيش به رگنقو، ئايا رازژوانو ديالىكتە كەيش به تەمامو لايەنەكا زؤانى
مۆرامى وەلاممڭدۆۋە يان نا؟

هامكات چنى ئانەيچە، كەسانى زؤانزانى گرڭو ديالىكتەكا يان ناوچەكا
پېۋەرە هامبەشانە سەرو شىكە رڭدەى رازژوانى و تواناو وەلامۆداى مەر
ديالىكتېۋى به ئەرەنيى دەسوورى يۆگېرتەو زؤانى مەرمانەكەرا و گرفتى و
پەنەۋازىيەكا دەسنيشانكەرا. بەتايبەت يەرى گرفتى فرە سەرەكى مەنى،

یەكەم، رەگەزدارىي نامى وياگەگىرو نامى وياۋەرنامى ودمالرو كرڈارى و
ياۋەركرڈارى و تاك و كۆونامرازەكا و...تد، كە ميانو ديالىكتو (ژاۋەرقى و
لھۆن)ى و (باجەلان)ى و (شەبەك)ى و (يارسان)ى جياۋازى ھەن.
دوھم، ھەر پاسە گرفتو ئەرپنى (پۆزەتېشى) و نەرپنى (نىگەتېشى) كرڈارى
(كەروو/ مەكەروو) و (مەكەروو/ نەكەروو).
يەرەم، پېۋەرە نەگونجىاي دۋى و يەرى پىتە دەنگ-دېژان و فرەتەر
نۋىستەيەنە پېسەو ھەلەنۋىسى بەركۆتەن و باۋكرىان. نموونە (كەرووۋە /
كەرووو، ھۆرامان / ھەوۆرامان/ ھەۆرامان).

پەى ياۋاي بە چارەسەرى گونجىاي و ئاسانكارىي بەپاۋ گەشەو زۋانى و ھەر
پاسە وەلامۆداى بە پەنەۋازى سەردەمو تىكنۆلۆجى زانىارىي و
دىگىتاليزەببىيەى زۋانى و پەيۋەنپىيەكا، بېيەى يەك بنەماى/ يەك دەسوورى
رازۋانى، ناچارپنى و مشىق سەرو يەك رازۋانى يۆگېرتەى ميانو گرڈو
ديالىكتەكانە رېكېگمى و پەى ئامەبەستىيە، پەنەۋازىيما بە ئاشناببىيەى بە
قسەكەرڈەى و نۋىستەى ديالىكتەكا يەكترى ھەن.

مانیفېستكهرځه و ده سوورو نؤيسته يان رانؤيسى

به پېچه ځانه و جوړو مانيفيسته كهرځه و ده سوورو رازوانى، په نه ځازا زوانزانه كى گړڅو ناوچه هوږامى-زوانه كا پېوهه سه رو ئانه يه رېكېگنا، كه يه ك جوړ رانؤيس په پره څوكړيو، مه لبه ته مشيق ئېمه ئانه ما څيرنه شو، كه رانؤيس يان يه ك رانؤيسى به څاتا ئانه يه نېيا، كه مشيق گړڅو هوږامى- زوانه كا نامېوه يان څاچېوه به كاربه را و ده سبه رڅارو هامؤاتاكا وېشا با، به ئا جوړه كه كه سانېو به مه له چه رانؤيسى يوگېرته ي ياؤنېنه. نه خېر، يه ك رانؤيس څاتا جوړو نؤيسته و څاچه كا، خالبه نى دېر و نيمه دېرى، چنى نؤيسته و ئامرازه كا به تايبه ت ئامرازه كا په يوهنى و خاوه ندارى و په يوهنى څاچه كا و نيمه دېرې كا و دېرې كا؛ به تايبه ت چنى نؤيسته و نامى و څاچه يوگېرته كا: ياگه گېرو نامى/ ياگه گېرى لكى [؟] و ياوه رنامى و ياوه رنامى يوگېرتى و ياوه ركرڅارى و ياوه ركرڅارى يوگېرتى، كړڅارى و كړڅارى يوگېرتى و دماگېرو نامى و ياوه رنامى و ياوه ركرڅارى و كړڅارا.

مه لبه ته بېجگه ئانه يه و چه ئانه يچه فره گرنگته ر ئانه نه، كه كيبوردى هوږاميه به په نه ځازى گړڅو ديالېكته كا وه لامبڅووه، تاكو نؤيسه رى هوږامى به وازناوڅده ي چه دهنگ/پيته هوږاميه كا و مهر پاسه به فاراو څاچه هوږاميه كا ناچارى نه با. ئه ر په ي گړڅيما يه ك كيبورڅه ما بو، كه به گړڅو ديالېكته كا وه لامبڅووه، هيچ گړفتېو درق سنمه كه رق و كړيو كه سېو (واران، خواى، كه رووه) بنؤيسق و كه سېوته ر (څاران و خواى، كه روووه) بنؤيسق، به لام ئه ر ئېمه نؤيسته و وبما به كيبوردى فارسويه يان سوږانيه

وابەستېكەرمى، بەشېۋو فرەو ھۆرامى-زۋانەكا، كە خەلكو جەرگەو
ھۆرامانىيەنى، ناچاركەرمى و قسەكەرژەيشا كە پارېزىاتەرىن و
رەسەنتەرىن بەشقۇ زۋانى ھۆرامىن، دلېنەبەرمى. بەلام ئەر كىيوردى
ھۆرامىيە پىتقۇ گرژو دەنگە ھۆرامىيەكاش چنە بو، ئا كاتە مەر كەس بە
پەنەۋازى دىيالىكتەكەيش چە كىيوردەكى كەلكھۆرگېرۇ و ھىچ كەس بە
ھىچ چېۋېۋۇ ناچارنەبو و نمە كرىقۇ. بەلام ھەم زۋان پارېزىقۇ و ھەم ئازاڭى
نۇستەى پەى گرژېما دەسەبەركرىقۇ.

ئاۋەدانكەردەى ھۆرامانى

ئاۋەدانكەردەى ناوچەو ھۆرامانى بەتايبەت ھۆرامانو بەشقو عىراقى، كە
ۋىس و نو (۲۹) سالى دماو تەمامىاو جەنگو عىراق-ئىرانى و ۋىس و شش
(۲۶) سالى دماو دلبنەبەردەو ئەرەگېرى دۆلەتو عىراقى، ھىشتا ۋىرانەن و ئا
دەگا و يانى كە ئاۋەدانكەردەى، بەس بە كۆششوخەلىكى وېش بېيەن و بېيى
و فەرماندارى ھەرېمو كوردستانى نەك ھەر دەگا كېش ئاۋەداننەكەردەى،
بەلكو ئا بوو جەيچە كە چە لايەنو رېكۆزىي كۆمەككارە جەھانىبەكاۋە پەى
ئاۋەدانكەردەو ھۆرامانى تەرخانكەردەى، وريا و دزىا و دىزەبەدەر خونەش
كەرد.

فەر بەداخو، ئاۋەدانكەردەى كە لايەنو خەلكىو، يان پارتىبە
دەسەلاتدارەكاۋە پەى بە پارتىبەكەردەى [بەحزىبەكەردەى] خەلكو ھۆرامانى
كرىان، خراپتەر چە ۋىرانمەنەى، تەلارسازى ھۆرامانىش دلبنەبەردەن و
زىاتەر درېژەدايىبېن بە پامىارى و نەخشەو دۆلەتە ئەرەگېرەكا و
دەسەلاتدارەكى ھەرېمو كوردستانى، كە ھەر پېسەو ئەرەگېرەكا ھېچ
گرنگىبۇشا بە ژىۋارو [ياگو ژىۋاى] ھۆرامانى، تەلارسازى گونجىا چنى
سرووشتو ھۆرامانى، كەلەپوورو ھۆرامانى نەدان و ميانو تەلارسازى
ھۆرامانى، كە ناوچېۋى ۋەرۋاۋى و كوئىسانىيا و تەلارسازى عەرەبستانى
سعودى، كە ناوچېۋى گەرمەسېرى بىابانىا، جىاوازى نەمەنەن.

مەر پاسە باخدارى ھۆرامانى كە نىشانە و دەسرەنگىنى ھۆرامەكان، بېيەن بە قوربانى وپبەرسى و تەمەلى دەسەلاتدارا و بە بۆنە و پاسازى پەى ئۆتومەبىلى باخەكى ۋېران و بېبەرى كرىپنى و ئارى كە دۆلەتو عىراقى پەى خزمەتو جەنگى و پەنەۋازى سەربازى درقسبەكەرئېبىنى و بېبىبىنى بە ملامەتو ۋېرانبېيە و باخەكا ھۆرامانى، كەچى فەرماندارى ھەرېمو كوردستانى و ھۆرامىيە دەسەلاتدارەكى جىاتى كۆرۈكەرئەى ئا پاسەربازىيا و ئەرەنىايۆ باخەكا، كەچى راکېشا پانتەرى كەرئى و ئانەى تەر باخى ھۆرامانىشا ۋېرانى كەرئى و باخدارىيشا دلېنەبەرئى و مئدرامانو باخدارەكاشا سەركوتكەرئى و مامكات ھەرچى شەخەلۆ سەيرانكەرە شارىيەكا بى، ئاۋرئىشا ھۆرامان، كە ئا جۆرە گەشتىارىيە ھىچ كەلك و قازانجېۋش پەى خەلكو دەگاكا ھۆرامانى و بەتايىبەت پەى باخدارەكا نەبى و نېيا، چوونكە تۆزە و دووكەلۆ ئۆتومەبىلا ھەم بق بە ملامەتو نەۋاراي و ھەم بق بە ملامەتو نەپەرورەيى ھەرئە و درەختا و ھەم پىسبېيە و ئىۋارى و ئاۋق دەرەكا و بە ئا جۆرە سەرەنجام نەبېيەى بەرھەرمى و نەمەنەى كەلك و قازانجو باخەكا پەى باخەۋانەكا ھۆرامانى.

مانیفېستكە رڭەو ئاۋەڭانكە رڭەي

ئاۋەڭانكە رڭەو ھۆرامانى ۋاتا ئەۋەياۋناو ھۆرامانى بە رادەي كەم بە سەردەمو ۋەلى باركە رڭەي دەگاكا، يان جەنگو عىراق-ئېرانى، كە پەي نموونەي دەگىۋە پېسەو تەۋېلى مەژمارو خەلكە كەيش نىكەو يەرى (۳) مەزار يانى/خانەۋاڭى بى، چوار (۴) فېرگى بنەرەتى؛ دۋى فېرگى (كناچا) و دۋى فېرگى (كوپا)، كە هامكات چە مەر دۋە فېرگا كوپراچەنە چە پۆلو دۋى تاكو پەنجى (۲-۶) بنەرەتى كناچېچ تېكەلى بېنى. فېرگاي ميانى و ئامادەيىش چنە بى و شارەۋانى و بنكەو تەلەفون و تەلەگراف و پۆست و مەر پاسە ھەرمانگا و ئەلەكتىكى و ئاۋى و ئاۋەرپۇش چنە بى...تد

ئەر ئېمە گەرەكما بۇ، بە درۆسى و ئاۋەزگېرانە ھۆرامان ئاۋەڭان بۆۋە و كەرمبۆۋە، مشىق گېلمبۆۋە سەرو ئاۋەزى ھۆرامى، كە بەرەمو مەزاران سالى ژىۋاي بېيەن چە ئا ناوچەنە و خەلكو ھۆرامانى بە ئەزمونگەرى ئا ژىرىيەشە بەدەستاۋرڭەن، كە باخدارى و تەلارسازى و جۆيارى و ئاۋەرپۇ و پىكۋستەي كۆمەلايەتېيش بە ئا جۆرە بۇ، كە ۋەلتەر بېيەن.

- ئەۋەگېلاي پەي سەرو تەلارسازى ھۆرامانى كە گونجىاتەرىن جۆرو تەلارسازىن چنى سىرووشتو ھۆرامانى، بە ئا جۆرە كە مېشتا چە ھۆرامانو بەشقۇ ئېرانى شۆنەۋارش مەنەن.

- ھاندای خەلکی پەي ئەۋەگېلای و درقسۆكەرژەي كەسايەتي ھۆرامی و شانازيەكەرژەي بە سرووشتدۆسی و ئارامی و ئاشتەۋاي كۆمەلایەتي ھۆرامانی.

- بەرقەراركەرژەو ئاشتەۋاي كۆمەلایەتي و ئەۋەگېلای پەي سەرو سرووشتو وېرپكۆزتەي ھۆرامی، كە بنەمای نا-دۆلەتي و ئازادپوازانەش بېيەن و جورېڭ بېيەن چە ديمۆكراسی راسەۋانە/گەلي، ئا جورە كە يونانی كۆنەنە باۋبېيەن و بە ئازاد-شار / دەگای ئازادە ئەژناسیان.

- بەسەي و دلېنەبەرژەي ئا رايە كە ئەرەگېرا پەي ئامانجی سەربازي و ھەلامۆدای بە پەنەۋازيە كە جەنگو عيراق-ئيرانی درقسكەرژېني و ئەرەنيایۆ ئا باخا، كە ملامەتو ئا رايەۋە ژېرانی بېيني و و جارای زيانو ئا گرژە ساللا، كە باخەكېشا كرىيى بە راو ئۆتومەبيلي.

- راپگېرى چە ھۆركەنەي بيرەئاۋى قولى، كە بۆ بە ملامەتو كە مكەرژەو ئاۋقو چېرو زەمینی و وشكېبىەو باخو ھامسا ھەژارە كە يان درەختە وېرستە كە.

- نيای درەختە وېرستە كە پېسەو نەرەي و ۋەني و كەكەۋى و بلجى و سماق و برائووی و يان بندوق و مۆرد و سنۆبەر وتد، كە ھەم بەرەكەشا دەرەمەتا پەي خەلکی و ھەم خاكو كەشە كە پارېزنا و ھەم چە لافاۋى و ھەرەسى ۋەرگېرا و ھەم با بە ملامەتو پاكی ھەۋای و بارگاۋبېيەو ھۆرەكا و زياڭكەرژەو ۋارانى و ھەم ھەميشە سۆزمەنەي كەشەكا.

- گرنگيداي به كهلسازى هامچەرخى، پەي پارېزناي تەلانو باخەكا و
كه مۆكەرڭەي قورسايى باخدارى به بهكاربەرڭەي تۆرى تەلېنى و قسلى، كه
به تەربىيەيش و سال به سال پتەوتەر بۆ و هيچى تەر كهلهكى نمەوپرا.

- زانستىيىكەرڭەي ئاۋداراي و پەنابەرڭەي پەي كۆكەرڭەي زياڭەو نۆباۋى، پەي
كاتو كه م ئاۋىي به درقسكەرڭەي حوزو ئاۋى و ھەر پاسە ھەمباركەرڭەي
ۋارانائى.

- تەرخانكەرڭەي فېرگاي تايبەتېي چە بارەو كشتكارى پەي باخەۋانەكا و
پانمايى چنى زياڭكەرڭەي بەرو درەختا و ھەر پاسە پېۋەنكەرڭەي و
مېۋدارى/پرەزدارى به جورو ئۆپاي؛ بەرزۆكەرڭەي و پاس مدرناي درەختو
مېۋى و ھۆرپاتەيش و راسازى ميانو مېۋەكانە پەي ئاسان كۆكەرڭەي
ھەنگۆرەكى.

- وازناۋرڭەي و دوورۆكۆتەي چە تۆمە جىنيتىك دەسكارىكياكا، ھەر پاسە
بەكارنەبەرڭەي پەينى كىميايى و دەرمانە كىميايىەكا.

- پەرەداي به نياي درەختو تەفە-زرى پەي ويكەرڭەي كرمى ھۆرشمينى، كه
ھۆرامان پەي ئانەيە سازگارا و دەرمانەتېۋى فرەش ھەن.

- زینۆکه رژهی و پهره دای به کیاری دیمی و به کار به رژهی که شه کا پهی کشتکاری.

- درۆسکه رژهی بانکو کۆمه ککه رژهی کشتکاری و باخدارای به بی سووژ.

- زینۆکه رژهی و پهره دای به هه ره وهزی کۆمه لایه تی میانو باخدارا و هیتیارانه.

- دهسه بهرکه رژهی ئامرازی کشتکاری و باخدارایی گونجیی، که چنی به رازی و سه ختی باخه کا هۆرمانی گونجیا.

- په شته ژانیکه رژهی خه لکی پهی باخدارای و ئه وه که رژهی یانه ی و ئاوه ژانکه رژهی ده گا کا، به رۆشنگه ری و هه ر پاسه به کۆمه ک و په شته ژانی مادی چه خه زینه و ده رامه تو کۆمه ئی.

گەشتوگوزاریپیکەرژەو ناوچە و ھۆرامانی

سالق ۲۰۰۸ تاكو ئیسە من بەرژەۋام چنی دۆسە ھۆرامی-زژانەكاو وېم چە بارەو پەرەداي بە گەشتوگوزاری چە ھۆرامان یان بە گەشتوگوزاریپیکەرژەو ناوچە و ھۆرامانی مشتومپرکەرەو، کە ھەم لایەنی ئەرپنی و ھەم لایەنی نەرینبش ھەنی و ئەر ئېمە نەزانە و بەرنامە ی تایبەتە نەبو، گەشتوگوزار ھەم بق بە ملامەتو ژېرانتەربییە و ناوچە و ھۆرامانی و ھەم دلپەلۆای لایەنە ئەرپنیەکا کولتوورو ھۆرامانی و ھەم چە دەسداي باخەکا و بیبەیشا بە کەرتی تایبەتی چنی سەرمايەداربۆی. ھەلبەتە بېجگە ئانەیە، (دیسمۆند توتو) واتەنی "کاتبۆ کە مسیۆنېرە مەسیحییەکی بەرەو ئەفریکە ئامنی ئاڈی ئینجیل دەسشاۋە بی، ئېمە بېلە دەسماۋە بی و زەمینەکا ما کالبېنی، ئاڈی بە ئېمە شا ۋات 'بەیدی با پېۋەرە یەزدانیپەرستی کەرمی،' کاتبۆ ئېمە چە مېما کە رژبۆ، ئېمە ئینجیلەکی ئاڈبشا دەسماۋە بېنی و ئاڈی بیبېبېنی بە خاوەنو زەمینەکا ئېمە"، ئەر ئېمە یچ ھۆشیاری نەبیی، دۆلە مەنەکی شاری / ئەسیمیلاکەرە دەسە لاتدارەکی با بە خاوەنو یانا و باخەکا ئېمە و ئېمە یچ بیی بە کریچی دلی یانەکا ما و مشیق بە کری چېرۆ سەیق باخەکا مانە سەیرانکەرمی.

بە کوئی و پۆختی، ئەر ئېمە ئاگاداری نەبیی، ھەم باخەکېما بە تۆز و دووکەلۆ ئۆتومەبیلو سەیرانکەرا ببەری و وشکی با، ھەم ئاۋ و ھەۋا و دەگاگاما پیس بق و ھەم مەرچی کولتووری لادەرانە ی بازارپی ھەن، سەر و کولتووریمارە زالبۆ و ھەم بیی بە کریچی دلی یانە ی و باخەکا وېما و ۋەرە

ۋەرە دەگاچما چە دەس مڈهیمی و بی خاک و بی ناۋ و بی کولتووری گنی و بیعی به به کاربه رېۋی نادره به سو بازارو نیئولیرالیزی و سهره نجام ئەر نووزېۋ مرقۋایه تیما چنه مه نق، تاكو مهرڈه ی بهس ئاخهقركېشته ی په ی ئېمه و نه ۋهكا دما تهری مه نوۋه.

به په یلۋاو من، مشیق گه شتوگوزارییکه رڈه ی ناوچه و هورامانی به پایو که لکهقورگهرته ی چه نه زموننگهری کومه له ئورویپیه کا بق، که هه م پارېزنا ی ژیار ی و هه م پارېزنا ی کولتووری و هه م دهرامه ت و خزمه ت په ی ناوچه کاشا مسوگه رکه را. ئه رنا نه بیپیه و گه شتوگوزاری و یاساخکه رڈه یش فره چه ئا بییه خاسته را، که ئیسه چه هورامانو به شق عیراقییه نه هه ن.

یقو تهر چه بواره کا گه شتوگوزاری مهرزبیه و دهگا کا هورامانین، به تاییه ت مهرزو (ته ۋېلی شقشی)، که ئا مهرزه چه سالق ۱۹۵۷ به یق چه خاله مهرزیه فه رمییه کا میانو عیراق-ئیرانی ئه ژنانسیان و هه ر پاسه سالق ۲۰۰۵ جارېۋته ر چه لایه نو دۋله تو عیراقی و فه رمانداریی سه رتاسه ری عیراقی فه رمانو نه ۋه که رڈه ی ئا دهر بازه مهرزه یه پېسه و دهر بازه ی میاندۋله تی عیراق-ئیرانی به رکه رڈه ن، که گه شتیار ی عیراق و ئیرانی به فه رمی و به پاسپورت ناما و لۋای که را. به لام تاكو ئیسه ئا بریاری په شتو گوشا ۋزیینه و جیاتی مهرزو ته ۋېلی-شقشی یاگی ته ری کرییخی، که مهرزی فه رمی نییه نی و جیاتی نه ۋه که رڈه و دهر بازه و ته ۋېلی-شقشی په ی ئاموشق گه شتیارا، که چی ناۋرڈه و ماده و گوگرڈی به گه لابی سه ربه تالی و ۋه لابییه و توزه کبش ۋزیان هورامان، که رقو به رقو ژیارو هه ر دۋه به شه که و هورامانی

ۋېرانكەروو، چوونكە ياگەكى تەرى بوار نەمەڭا و گەرەكشا نېيا ژيۋارو
ناوچەكەيشا تېكبېشقو. بېجگە ئانەيچە دەرامەتو ئاۋرژدەو ئا مادە
زيانبە خشەيە پەي ناوچەو ھۆرامانى نەببەين و ملقۇنە باخەلق دەسەلاتدارا.

چېگەنە مشىق چە وبما پەرسى، ئايا ناوچېۋ كە تۈزۈ گۆگرژى شەمالمو
بەيانى و ۋيرەگايش بو، متاۋق ناوچەي گەشتىارى بو؟ ئانە كاتېۋەنە كە
خەلكو ناوچەكى تەرى پانەمەڭا مادەو گۆگرژى دەريازەو مەرزەكاشانە
رەڭبو، كەچى پەي مەرزو تەۋېلى-شوشى فاريانو؟

مەئبەتە ئانەيچە ۋاچوو، كە زيانو ئاۋرژدەي خولقو گۆگرژى چە راو مەرزو
شوشى-تەۋېلى، زيانەكەش بەس پەي شوشى و تەۋېلى نېيا، بەلكو پەي
گرژو ناوچەو ھۆرامانى؛ مەر چە پۋانسەر و شمشېر تاكو خورمال، خەلكو
ئا دەگيا كە كۆتېنى سەرو راو ئاۋرژدەي ئا مادە زيانبە خشەيە و مەر پاسە
باخى و ئاژەلى و بالدارى و سەراپاو ژيۋارو ھۆرامانى پووبەروو مەترسى
زيانەكا ئا مادە ژەھراوييە باۋە، بەتايبەت ئانە كە ماشينە بارىيەكى بە
سەربەتالى خولەكى مارا و مەۋاۋ خېرايى ۋيەرژدەي ماشينەكا تۈز و خولقو
گۆگرژدەكى شەنكەرق و ۋەلابقۇۋە و سەرو ئا دۆروبەريەنە منيشقو. نەۋاچيا
نەمەنق، ئاۋرژدەي ئا مادە زيانبە خشەيە بېجگە زيانى، هيچ كەلك و
قازانچېۋش پەي خەلكو ھۆرامانى نېيا و نەببەين و باجو ئاۋرژدەيش بەس
باخەلق دەسەلاتدارانە ئۆ دىيى و ئى دىميەنە كۆبۇۋە و كۆببىەنۆ.

مانیفېستكە رڭەو گەشتوگوزارى

پەي ئانە يە كە گەشتوگوزار بۇ بە ملامەتو ئاۋەدان-بېيەي و ۋەشگوزەرانى
خەلكى، مشىق بەرنامە و گەشتوگوزارى سەرو بنەما و ئابوورى ژىۋارپارېزى
[ئابوورى ئىكۆلۆجىي] نرىابۆرە، كە ئى چن خالە متاۋا خالە سەرەككېيە كېش
ئا ئابوورىيە با:

- پراگېرىكە رڭەي چە ئاماي ئۆتومە بېلو سەيرانكە را پەي دلى دەگى و باخە كا،
پەي ئا مەبەستىيە، مشىق لا و وارى يان سەرەتا و مەر دەگىۋۇ
ھۆرامانىيەنە، لا وارى دەگىنە، گەراجى تايبەت پەي ئۆتومە بېلو
سەيرانكە را كرىۋۇە و دەرامەتو ئا گەراجىيە پەي خزمەتگوزارى دەگاكى بۇ.

- ياۋناي سەيرانكە را بە دلى باخە كا بە ۋلاخى و كۆلبەرىي خەلكو دەگى يان
بە ۋلاخ و كۆلبەرىي ئا باخدارەيە، كە تەلانو باخەكە و وېش بە
سەيرانكە رەكەي بە كرى دېنە.

- سەيرانكە ر پەيش نەبۇ، كە وارڭە و ئاۋى و شەربەتە و شىرىنى بەرو
ھۆرامانى بارو و مشىق چە دوكانا دەگا كېنە پەنەۋازىيە كاش بسانو.

- مشىق سەيرانكە رەكى شەخەلو سەيرانكە و وېشا چنى وېشا بەراۋە شار
و دەگا و وېشا.

- به شوق زانیاری گه راجو سهیرانکه رانه، تابلوق نامی و ژماره تیله فونو گرځو
ئا باخدارا که یاگو سهیرانکه رده یشا هه نه، نامی و ژماره تیله فونو گرځو
کوئبهر او ولاخدارا و ههر پاسه گرځو خزمه تگوزارییه کاش چنه بق.

- درۆسکه رځه ی هۆتیل/مېمانخانه و یانه ی تایبته په ی به کرېدای به
گه شتیارا پایینو ده گیڅوه؛ پایینو ده گیڅوه هه م په ی پارېزنای ئاساییشو
خه لکو ده گئی و په ی پارېزنای ئاساییشو گه شتیارا.

- درۆسکه رځه ی چاشتخانی گونجی و تایبته ی، که بتاؤا وارځه ی خیرا و
ئاماده په ی گه شتیارا ئاماده که را و په ی دلی باخا یان مېمانخانه کا کیانا.

- گرځو باخدارا مافی یه کسانشا بق، که ته لانبهوه یان چن ته لانبهوه په ی
به کرېدای و گه شتوگوزاری ته رخانه که را.

- ههر باخدارپڅو که به شی تایبته تش په ی گه شتوگوزاری بق، مشیق ئاؤدهس
و گه رماؤ و ده سشور و خزمه تگوزاری ته ری په ی سهیرانکه را درۆسکه روق و
دهسه بهرکه روق.

- ههر باخدارپڅو که به شپڅو چه باخه که یش په ی گه شتیارا ته رخانه که رځه ن،
مشیق باجهوی کومه کی به شاره وانی ده گئی بدق.

- درۆسكەردەي و ئەۋەكەردەي ناوهندو تەندروسى (Rehabilitation Center) تايبەت بە بەشى دەروونى و جەسەيى، كە ھەم ئاۋ و ھەۋاو ھۆرامانى و ھەم كەشەكېش و ھەم كولتورەكەش پەي بېيەي ئا ناوهندا دەسمدۆ و گونجيان و متاۋق سەرچەمەو دەرامەتبۆي فرەي بۆ پەي دەگاكا ھۆرامانى، بەتايبەت ئەر سەر بە شارەۋانى دەگى بۆ، يان بەشېۋ چە دەرامەتېشا پېسەو باجى كۆمەككى پەي دەگاكي تەرخانكەرا.

- ياساخكەردەي ئاماي پەي ھەر گەشتياربۆي، كە چە رانمايى و ياسا گەشتياربىيەكا سەرپېچكەرۆ و سزادايىش ھەر كات كە ئازاۋى و ۋېرانى چە دەگاكېنە درۆسكەرۆ.

- سەرمايەگۆزارىكەردەي چە بەشۆ گەشتوگوزارىبىيەنە بەس پەي خەلكو دەگاكي بۆ و كەسانى بەرو دەگى ئا مافەشا نەبۆ.

- ھەر پېرۆبېۋيان ھەر چالاكېبۆ كە پەي ژىۋارو دەگاكا زىانبەخش بۆ، مشىقۇ چنەش راگىربىكېرۆ و ئەنجامدەرىش سزادىيا.

- راگىرى چە ئاۋردەي مادە زىانبەخشەكا پېسەو گوگرڈى و ھەر پاسە راگىرى چە قاچاخى و ئاۋردەي مادە بەنگكەرەكا، كە دۆلەتو ئىرانى و دەسەلاتدارى ھەرېمو كوردستانى ئامانجدارانە چە ناوچەو ھۆرامانىبىيەنە چ ئۆ دىم و چ ئى دىم چە مېۋشېش چنە كەرا.

- ئى خالى و مەر خالبۇه تەرە، كه قازانجو خەلكو دەگاكا و مەر پاسە نەر
چنى ژيوارپارېزى و ئاسايشو خەلكو دەگاكا و بەرژەوهندى گرژينه و
دەگاكا ش چنە بقو و مسۆگەر كەر قو.

مانیفېستكە رڭەو يەكسانى مافورەگەزەكا

پاسە زانپان و ئەژناسپان، ناوچەو ھۆرامانى ديارڭەو ژەنكوشتەى، ژەن بە ژەنى و گۆرە بە گۆلانە و ژەنى جياتى ونى و ھەر پاسە سېكس-ۋرەشى و سوالكە رڭەو ژەناش چنە نەببەن و نا چېۋى بنەماو جياۋازببەى كولتوورو ھۆرامەكا بېبىنى. بەلام چنى ئانەىچە چېرو ھەژمونو باركە رڭەى و جەنگى و دەربەدەرببەى و تېكەلببەى ناچارى بە كولتوورو بەرو ھۆرامانى و چە ئانىشا خراپتەر زالببەى و كولتوورو پارتىيايەتینە [حزبايەتینە]، كە ملامەتى سەرەكى تېوتېزىن و بە بەراۋردكە رڭەو جۆرو پەيۋەنببەى كۆمەلايەتیبە كاۋەلى سەرھۆرداى دەسەگەرى پارتىيايەتى و باركە رڭەى دەگاكا و جەنگى و دەربەدەرببەى و چنى ئیسەى، كە پارتىيايەتى تاكو دما خانەو مەژگو ھۆرامەكاو بەشقو عىراقىش ژاروايكە رڭەن، بەرگنق كە ژەنكوشتەى، ۋنەداى ژەن و زارۋلەى و ناكۆكى كۆمەلايەتى زياتەر سەرشھۆردان و كولتوورو ھۆرامانى و ھۆرامەكاش شېۋنان.

ۋەرۋ ئانەىە و پەى ئانەىە، مشىق ئېمە ھەم بە ئەۋەگبلاى پەى سەرۋ بنەماو ئارامى و ئاشتىوازى كولتوورو ھۆرامەكا و ھەم بە پەشتبەسەى بە بنەماكا جارنامەى گەردوونى مافو مرقۇتى، تېوتېزىبۋى رەگەزى و پاميارى و ئايدىۋۆلۋجى، كە ۋەرانۋەرۋ ژەنا و زارۋلا درۋسببەن، دلېنەبرىق، پەى ئانەىە مشىق بە كړڭەۋە ناوچەو ھۆرامانى كرىق بە ناوچەو ئاشتەۋاى كۆمەلايەتى و ژىۋارو پارېزىاى يەكسانى مافو ژەن و پىباى :

- دلبنه بهرژدهی جیاوازیکه رژدهی و سووکایه تیکه رژدهی ره گه زیی چه سیستمه مو پهروه رژدهی و فبرکاریه نه و ههر پاسه پالافته که رژدهو زوانی نؤیسیاریی چه واچا و دهسه واچه سووکایه تیکه ر و ره گه زیه رستییه کا پیاسالاریی، وهرانوهر و نانه یو، یاگه وسته ی زوانی رینزگبرانه و یه کسانگه رایانه و ره گه زو ژهن و پیای دلی په یوه نییه کا راؤه بهری کومه لی و یاسا کا راؤه بهریه نه.

- دهسه بهرکه رژدهو وانای بالاته ری چه دهگا کا هورامانییه نه، تاکو کناچی هورامانی چه وانای ببه شی نه با و ئاسانکاریی په ی درپژدهای وانای کناچا، که نه ببیه و فبرگا و وانای بالاته ری بق به ملامه تو نه کیاسته ی و نه تاوا ی لؤای کناچا په ی وانای بالاته ری چه بهرو دهگا گانه یان بهرو هورامانییه نه.

- دهسه بهرکه رژدهو خزمه تگوزارییه تهندرقوسی و دهرمانییه کا چه دهگا کا هورامانییه نه، تاکو ژهنی هورامانی فریاگوزاریی کریا، به تاییه ت خهسه خانه و زارقوله ببیه ی و پزیشکی تاییه تی ژه نا.

- دهسه بهرکه رژدهو خوله تاییه ته کا هوشیاریی کومه لایه تی و کولتووری و تهندرقوسی و ژبوارپاریزی و پهروه رژدهی و فبرکه رژدهی و هونه ری و نه ده بی و ..تد، تاکو ئاستو هوشیاریی و زانیاریی ژه نا هورامانی بهر زبؤوه و چه وابه سه یی و چه مه رانی دهسو پیایا رزگارشا بق.

- دەسەبەرکەرژەى يەكسانانەو ھەلق ھەرمانكەرژەى بە درۆسكەرژەو ھەرمانگايا پەى ژەن و پياى چە دەگاگا ھۆرامانييەنە، تاكو ژەنى با بە داراو دەسەلاتى ئابوورى وېشا و چە ملكەچى پەى پيايا رزگارشا بو.

- ئەۋەكەرژەو سەنتەرو ھۆشيارى و پارېزناى ژەنا، بەلام دوور چە ھەژمونو پارتيايەتى و ئايدىۋۆلۆجى و ئايىنى و سەرپەرشتىكەرژەيش چە لايەنو ژەنا وېشاۋە.

- ئەۋەكەرژەو سەنتەرو دژە-تېوتىژى پەى پارېزناى و پىشتىوانىكەرژەو ئاژەنا، كەكۆتېنى و گنا ۋەرو تېوتىژى دەروونى و جەسەى دلى خانەۋاڭەيىنەنە؛ بەتايبەت تېوتىژى خەتەنەكەرژەى و نەرتقۇ زىنەكۆشتەى ژەنا ھەر بە زارۋۆلەى چە راو خەتەنەكەرژەىۋ.

- بەشكەرژەى و بەخشای پلە و پاىە كا راۋەبەرى دەگايا، فېرگاكا، ھەرمانگاكا و... تەد بە پىمانەو ئامادەى و توانايى كەسى كەسەكا و بە يەكسانى سەرو ھەر دۋە رەگەزەكەيەرە.

- ئەۋەكەرژەو سەنتەرەكا وېپارېزى و وېفېركارى و وېكۆمەكى ژەنا، كە چە ئا سەنتەرەنە ژەنى بتاۋا شارەزايى و زانىبارى و ئەزموونەكا وېشا چنى يەكترى بەشكەرا و فاراۋە.

- ئەۋەكەرڭەي سەنتەرى تايبەتى پەي پەرورەڭكەرڭەي توانايىە ئەدەبى و
هۆنەرىي و زانستى و كولتوورىيە كا ژەنا بە ئامانجو زەمىنەسازى پاۋەبەرىي
كۆمەلایەتى و بەشدارىي كولتوورىي هەر دۋە رەگەزەكەي [ۋاتاژەن و پىاي].

- ئەۋەكەرڭەي سەنتەرو هۆشياركەرڭەي و هەستياركەرڭەو ژەنا ۋەرانۋەرو
هەراسانكەرڭەي سىكسى و ئەتك و زوردايى سىكسى چ دلى خانەۋاڭەينە
و چ بەرەو خانەۋاڭەينە.

- پىكۆتەي كۆمەلایەتى سەرو ياساخكەرڭەي نەرىتق خەتەنەكەرڭەي و
سزاداي ئەنجامدەرا خەتەنەو زارۋلا بەگرڭى و كناچا بەتايبەتى و
دەسنىشانكەرڭەيش بە تاوانى كولتوورىي و پۆشنگەرى كۆمەلایەتى پەي
وازناۋرڭەي ئەڭايا چە خەتەنەكەرڭەو زارۋلەكاشا.

مانیفېستكهرځه و مافوزارځولا

فره به داځو، تنوتیڅی دهر وونی و جه سه یی هم دلی خانه ځاځه یینه و هم دلی په رسگاینه و هم دلی فېرگاگا مورا مانیه نه پېسه و گرځو کومه له وهر کۆتیه میانیه کا، پېسه و سه رتاسه رو عیراقی و ئیرانی و هه ربمو کوردستانی، تاكو ئیسه یچ تنوتیڅی مه نهن و هیشتا خه لکی ئا په نه زوردارانقو ځه ئینا په یره ځه رق، که ماچو "مشیقو شۆله به ته پری چه میو / درهخت به نه مامی رپکریکو"، که رهنگا هه زاران سالی بقو دهیان و سه ځان نه ځی سه رو ئا بنه مایه چه میبیا ځه و که سایه تیشا وردکریابو.

پاسه که نه زموننه کی وېما و ځه ئینا ما نیشانمځا، ناتوانایی و لا ځازی کومه له کا په یی زورداران هه روه رځه که رځه و زارځولا و نه وجه ځانا گېلو ځه، که گوره بیه شانه لا ځازی که سایه تی و برځا به وی نه بیه یشا چه را ځه به یری و په روه رځه و فېرکاریی کومه لېشانه رهنگمځو ځه و به ئا جوره نه ځه به نه ځه ییش میا ځنو و به لا ځازی که سایه تی و برځا به وی نه بیه یی و هه ر پاسه تنوتیڅی خانه ځاځه یی و په روه رځه یی و را ځه به یری به به ئېرسه رځه یشا به رځه و امی مځا.

سه رو ئا بنه مایه، به ئا جوره، که نه زموننی کومه له ئازاځه کا نیشان شادان، پنه یا ځنای کومه ئی ته ندرقسه و ناتوتیڅه و کارا و سه رکۆتی به جورو په روه رځه و زارځوله و نه وجه ځانا په یځه سا. په یی ئانه یه که ئېمه یچ چه په روه رځه یی نادرقسی رزگارمابو و به کاروانو کومه له ئازاځه-په روه رځه کا بیا ځمی، په نه ځاځا سه رو سیسته مو په روه رځه یی خانه ځاځه یی و فېرگایی

ھەرمانەكەرمى و وبما چە تەلىسمۇ پەرورەردەى زۇردارانەى و
كۆنەپەرستانەى رزگاركەرمى و پەى ئا مەبەسەىە ئى ھەنگامى و
كۆمەلپۆتەر ھەنگامى بىنەىەى، كە پەنەۋازىنى :

- پەرورەردەكەردەى نارپەگەزىى زارقۇلا و جىاۋازىنەكەردەى مىانو كور و
كناچەىەنە و رۇشنگەرىى بەردەۋام چە بوارى كولتوورىى و كۆمەلایەتییەنە
پەى دلبنەبەردەى سووكایەتى و جىاكەردەى رەگەزى.

- ۋەرگېرتەى چە تىوتىژى دەروونىى و جەسەىى ۋەرانۋەر و زارقۇلا و يارثىداى
و ھەرمانكەردەى ئەڭا و تاتەى پەى زانای زىانبەخشىى پەرورەردەى تىوتىژى
و زۇردارانەى.

- قەڭەخەكەردەو تىوتىژى دەروونىى و جەسەىى ۋەرانۋەر و زارقۇلا چە پەرسگا
و فېرگا و ھەر پاسە دلى ئا سەنتەرانە كە پەىۋەنىشا بە زارقۇلا و نەوجەۋاناۋە
ھەن .

- قەڭەخەكەردەو خەتەنەو زارقۇلا و دەسنىشانكەردەى و ئەژناسايش
پېسەو تىوتىژى دەروونىى و جەسەىى ۋەرانۋەر و زارقۇلا و پېسەو كوشتەى
سرووشتو مرقۇتى .

- ۋەرگېرتەي و مدراي دژو پەيۋەنى سىڭكىسى چنى زارۋلا يان مەراسانكە رڭەو زارۋلا و نەوجەۋانا و ئەۋەپەرساي و ۋەرگېرتەي چە كەسانبىۋى كە زارۋلى بە پەيۋەنى سىڭكىسى ناچاركە را.

- ئەۋەكەرڭەي سەنتەرو زارۋلە پارېزناي دژو تىوتىژى دەررونىي و جەسەيى دلى خانەۋاڭەي و پەرسگاي و فېرگاي و مەر پاسە بەرو ئاڭىشاچۆ.

- ئەۋەكەرڭەي سەنتەرو پەرورڭەكەرڭەو توانايىبە مۆشى و جەسەيىبەكا زارۋلا و نەوجەۋانا بە را و شېۋازى درقسى و گونجىيۆۋە.

- دەسەبەركەرڭەو مەلق پەرورڭەي مۆنەرىي و ئەدەبىي و فىلۇسوفىي تايبەت بە تەمەنو زارۋلا و نەوجەۋانا چە بنكە تايبەتايىبەكانە.

- كۆمەككەرڭەو ئا زارۋلا كە خانەۋاڭەكبىشا توانايى مادىيشا كە ما .

- كۆمەككەرڭەو ئا زارۋلا كە ئەڭا يان تاتەشا نىيا و پەرۆكەرڭەي كەمىيەكەيشا چە بارى دەرمامەتى و دەررونىيۆ.

- پەرورڭەكەرڭەو تيمەكا ميانجىكەرڭەي و رانمايى چە لايەنو خودو زارۋلاۋە دلى پۆلەكا فېرگاي و چە سەنتەرە تايبەتەكا زارۋلا و نەوجەۋانانە.

- دەسەبەرژدەكەو ھۆڭدەو شانۆى / تىئاترى و ئامرازى موزىكژەنىيەى و
وهرزىشگا و خولى زانستىى و كۆمپىوتەرىى و پەى زارقولا و نەوجەۋانا...تد

- ئى چىن خالە و ھەر خال و بەنېۋى تايبەتتەر پەى پارېزناى زارقولا چە
تېوتىژى كەسە گۆرەكا.

مانیفیستکەرژده و ژيوارپارېزی

هۆرامان یۆن چه ناوچه پهنگین و وهشهکا وهرکۆتی میانی و عیراقی و ئیرانی و هه رېمو کوردستانی و به "به مه شتو کوردستانی" نامېش لۆینه. به لām به داخۆ هه م به ملامه تو بارکه رژه و ده گاگا هۆرامانو به شق عیراقی سائق ۱۹۷۸ و هه م ژېرانېپه یش سه رده مو جه نگی هه شت سائه و عیراق-ئیرانی و هه م جه نگو میانو میلیشیا کوردییه کا و ئادیشا چنی فه رمانداری هه رېمو کوردستانی و هه ر پاسه چه ئیرانیچ، هه م که نارؤسته و هۆرامانو به شق عیراقی سائق ۱۹۹۱ تا کو ئیسه، به تایبهت سائق ۱۹۹۳ تا کو سائق ۲۰۰۵ چه جه نگو بزوو تنه وهی ئیسلامی و ینک و یدک و ئه نسارو ئیسلامی و ..تد

هه لبه ته ئانه یچما ژیرنه شق، که ببجگه بارکه رژه ی ده گاگا سائق ۱۹۷۸ و هه ژموونو جه ننگه کا و کیمیاوارانی و ...تد، هۆرامانیچ پېسه و گرژو به شه کا ته رو جه هانی کۆته ن و هه رو مه ته رسی تیکنۆلۆجی جینیتیکی و ده ستکاریکه رژه ی تو ما و ئازه لا و ژېرانگه ری بارئاوه ری نا-ئیکۆلۆجی. و هه رو ئانه یه، په نه ژازا هه ر ئیسه و هه ر که س چه یاقو وېشو و بگنق و و هه رهنگاری ته بکدای ژیوارو هۆرامانی که رق، نه گینا سه بای که تو مه سرووشتییه که ما ده سه نه به رشی و وابه سی بازاری و پېشه سازی تیکنۆلۆجی جینیتیکی بیه می، ئیتر فره دېرا و په شیمانی و هاوارکه رژه ی داژنه ذق. به لām ئه ر ئیسه هوشیارانه و بگنکی و ده سه کاری بیه می، متاؤمی و کریق چه ژیوار- ژېرانېبۆی راگه رمی، که نایه نده و گرژیمارو بوه پروو مه ته رسی گۆره ی که رق و هه و په ی ئا مه به سه یه، متاؤمی ئی هه نگامه سه ره تاییا بنیه یی و ورژه و رژه

ژيوار-پارېزې كهرمې به كۆله كۆ كولتوورى و رۆشنوئيرى وېما و نه ۋه كا نارقى سهر و بنه ماو ئا هوشيارىيه پهروه رډه كهرمې.

- قه ډه خه كه رډه و توم و نه مامه جېنېتېك دهسكارىكړياكا و په شتبه سهى به تومه سرووشتييه كا وېما، كه مه زاران سائين به كارېريا.

- قه ډه خه كه رډه و په ين و دهرمانه كيمياييه كا، كه به دلېنه به رډه و گزوكېواۋى و مورانهى، مورانهى تهر به هېز و زيادكه را و هامسه نگى ژيواى سرووشتى دلېنه به را.

- به سهى و تېكداى راو ئوتومه بېلى ميانو باخه كانه و ئه ۋه گېلاى پهى باخدارى و سهيرانكه رډهى و به كاربه رېى جارا.

- په شتبه سهى به سهرچه مه سرووشتييه كا درقسه كه رډه و وزهى ئه له كترىكى و گهرمې پېسه و تېشكو روقيارى و هېزو ۋاى و ته وژمو ئاۋى.

- راگېرتهى چه پزگياى و ۋه لابييه و كهرسه زيانبه خشه كا پېسه و نايلۋنى / پلاستىكى و رډه نو ئوتومه بېلى و مهر پاسه گازوايل و نوتى سياۋى.

- راگېرتهى چه برپهى درهخته تهره كا و سزاداي برپهى درهختى تهرى.

- راگېرى چه راۋكه رډه و ئاژه لا و سزاداي راۋكه را.

- ناشناکه رډه‌ی زار قلا و گه‌نجا به گرنګی پارېزناى ژيوارى پېسه و پړوژدهى کولتوورى.

- نياى دره‌خته وېرسته‌کا پېسه و نه‌ره‌ی و ډه‌نى و که‌که‌ځى و بلچى و سماق و برالووى و مۆرد و سنۆبه‌ر و که‌هه‌م به‌ره‌که‌شا ده‌رامه‌تا په‌ی خه‌لکى و هه‌م خاکو که‌شه‌کا پارېزنا و هه‌م چه‌لافاوى و هه‌ره‌سى ډه‌رگېرا و هه‌م با به‌ملامه‌تو پاکى هه‌ځاى و بارگاځيبيبه‌و هۆره‌کا و زياډکه‌رډه‌و څارانى و هه‌م هه‌ميشه‌ سۆز مه‌نه‌ی که‌شه‌کا.

- نه‌ډه‌که‌رډه‌ی سه‌نته‌رو ژيوارپارېزى و هۆشيارکه‌رډه‌ی و به‌خشای زانيارى و رۆشنویرکه‌رډه‌ی خه‌لکى چه‌ باره‌و گرنګى ژيوارپارېزى و به‌رپاکه‌رډه‌ی هه‌لمه‌تو دره‌ختنیاى چه‌ ډه‌هارنه‌ به‌تايبه‌ت به‌ که‌شه‌کاډه‌ و رهنګينکه‌رډه‌و که‌شه‌ رووته‌نه‌کا، به‌ دره‌خته‌ هه‌رده‌م سۆزه‌کا پېسه و سنۆبه‌رى.

- ناشناکه‌رډه‌ی و هانداى خه‌لکى په‌ی په‌نابه‌رډه‌ی په‌ی وزه‌ی سرووشتى رۆجيارى و ځاى و ناځى.

- هۆشيارکه‌رډه‌ی خه‌لکى به‌ مه‌ترسى که‌مه‌رډه‌و ناځى شيرينى چه‌ وه‌رکوتى ميانيبه‌نه‌ و پارېزناى ناځو هانه‌ی و کاربزه‌کا و پاکۆکه‌رډه‌ی ده‌ره‌کا چه‌ پيساى و شه‌خه‌لو سه‌يرانکه‌را.

- پارېزناى ئاۋۇ دەره كا چه تېكه ئېبېيهى نۆتى و به نىزىنى و گازوايلى و كه ره سه
كىمىاييه كا تهرى.

- ئينه و ههر چېۋېۋى تهر، كه به پارېزناى ژيۋارو هۆرامانى خىزمته كه رۇ.

مانیفېستكە رډه و ئاژەلدۆسى و ئاژەلپارېزى

بەپاۋ ئانەيە كە ناۋچە ھۆرامانى يۈن چە ئا ناۋچا، كە ھەر زوو خەلكى چاگە نېشە جاببىيەن و ئاژەدانىشكە رډەن و كۆلتوورى تايبەت و گونجىاش چنى ژيۋارو ناۋچە كەي پەپرەپنەدان و پەپرەۋكە رډەن، ھەر زوو چنى ئاژەلا پەيۋەنېش گېرتەن و ئاژەلدارىي و پېۋەرە ژيۋاى چنى ئاژەلا بىيەن بە بە شېۋ چە كۆلتوورو خەلكە كەي.

بەلام بە داخۆ، پا بە پاۋ ئانەيە، كە خەلكو ھۆرامانىچ كۆتەن چېرو ھەژموونو پېشە سازى و پېژا بىيەي چە كە ھامچەرخەكا، مرقفەكى بىيىنى بە مەترسى گۆرە سەرو ئاژەلا ناۋچە كەي و باركە رډەي فرەو ئاژەلا يان دلېنەلۋاى فرەيشا. ئەر سەردە مېۋەنە ئانە بە شېۋ بىيەبق چە كۆلتوورو ناچارىي، بەلام چە ئارقونە كە مرقفەكى بە فرە چېۋا تەرى ئاشنى بىيىنى و ئاۋرډەي و كىياستەي و ئەۋەفارپاى بەرۋوبومەكا ئاسان بىيەن و بەرمە مئاۋەرى گەنى و يەۋى و برنجى و گەنمە شامى و تەپرەكالى و مېۋەي زىادىشكە رډەن و تۈانا تېكنۆلۇجىيەكى كىشتكارىي ئانە ۋەلېكۆتېنى، كە نىازمەنى مرقفېشا پەي كۈشتەي و وارډەي ئاژەلا ناستەن و بەمەرەبە رډەي چە پېرۇتېنى گىۋاۋىي/درەختىي تاۋانىش پەنەۋازىيە ناچارىيەكا جەسەو مرقفې پەپرەقوۋە و ھىچ پەنەۋازىيە پەراۋكە رډەي و وارډەي گۈشتو ئاژەلا نەمەنۇ و بېجگە ئانە يېچە زىانەكى گۈشتوارډەي زىاتەر بەركۆتېنى، بە تايبەت ياۋاى شلەزىاي و توورپىي ئاژەلا چە راۋ سەرەبىيەي و كوشىيايشاۋە، كە كاتو گىياندايەنە چە دما ساتەكا ژيۋاۋ ئاژەلانە درۆسبۇ، ھەلېتە بېجگە ئانەيە

که ویکه رډه‌ی پيشه‌سازيانه و نازه‌لا و هەر پاسه سهره‌بريه‌ی پيشه‌سازيانه و نازه‌لا چه راپ واره‌ی نا جوره گوستاوه، ده‌يان نه‌وه‌شيه‌ی په‌ی دلی جه‌سه‌و مرقفی و ونی و مه‌شگيش مياوا، ئيتر با نه‌وه‌شيه‌ی کرميه‌ی کي چولاوه مدرا.

مه‌لته‌ته مشیو نانه‌یچما ویرنه‌شو، که سرووشتی پارپزيا به‌س به‌ بيه‌ی هامسه‌نگی سرووشتی ژيواي مسوگه‌ر بق و به‌ی نا هامسه‌نگيه‌ی سرووشتيه، ژيوارو هەر ناوچېوی پروبه‌روو مه‌ترسی و زيانی بووه. سه‌رو نا بنه‌مايه‌ی نمه‌ی مرقف په‌نه‌وازما به‌ هوشياربي ژيوارپارپزي که نازه‌لپارپزي به‌شېوی گرنگو ناذين و هامسه‌نگی مه‌نه‌ی هەر یو چه‌ نمه‌ مرقف و نازهل و دره‌خت و گېواو، به‌ مه‌نه‌ی نه‌وی ته‌ريماوه په‌یوه‌سا. په‌ی نا مه‌به‌سه‌يه‌ی کومه‌لېو هه‌نگامی گرنگېنی هه‌نی، که ئيني چن خال و بنه‌میوشانی :

- قه‌ذه‌خه‌که‌رډه‌ی چه‌کی، به‌تايه‌ت چه‌کی و نامرازی راپوکه‌رډه‌ی.

- قه‌ذه‌خه‌که‌رډه‌و راپو بائدارا و نازه‌لا و سزادای راپوکه‌را.

- نازاډکه‌رډه‌و بائدارا و نازه‌لا و نه‌وه‌گېلنايشا په‌ی ژيواي سرووشتی وېشا.

- دروسکه‌رډه‌ی تيمه‌ تايه‌ته‌که‌ پارپزناي نازه‌لا و ویکه‌رډه‌ی نا جوره بائدار و نازه‌لا چه‌ یاگی تايه‌ته‌نه، که خه‌ريکا دلپنه‌ملا و بنه‌چه‌پري با.

- ئەۋەكەردەي سەنتەرو ئاژەلپارېزى و پەروەردەكەردەي زارقالا بە نزيكايەتى و دوسايەتى ئاژەلا.

- ئەۋەكەردەي سەنتەرو دژو تنوتیژی ۋەرانۋەرو ئاژەلا.

- پېشاکەردەي و ئەسای و ئاۋردەي ئا ئاژەلا، كە ۋەلتەر چە ھۆرامان بېنى و بە ملامەتو راۋكەردەي و جەنگیۆ بنەچەبېرى بېبېنى يان پەي بەرو ھۆرامانى كۆچشاكەردەن.

- تەرخانكەردەي ياگی تايبەتى چە كەشەكانە پەي پارېزناي ئاژەلا پېسەو ناوچەي پارېزناي؛ ناوچەي پارېزنا، نەك باخچەو زیندانیکەردەو ئاژەلا.

- پەردەي و هاندای كولتوورو رزگارکەردەو ئاژەلا و درۆسكەردەو كۆمەلە رۆشنگەرەكە پەي ئاشنايۆكەردەو خەلكى بە مافو ئاژەلا و مافو ژيۋاۋ ئاژەلا.

- ئینەو ھەر خال و بنەمیۋە تەرە، كە پەي پارېزناي ئاژەلا و پارېزناي ژيۋارى و هامسەنگى ژيۋاى گرنگە بو...تد

مانیفېستكە رڭدەو سېستەمو پەرورە رڭدەي و واناي

بۇە چە گرافتە بنەرە تېيە كا كۆمە لئو هەربمو كوردستانى و عىراقى و وەر كۆتى ميانى و دلى ئاڭبېشا چەنە كۆمە لئو هۆرامانى، سېستەمو پەرورە رڭدەي و وانان، سېستەمبۇ كە توانايى و ۋىرۆكەر رڭدەي و شارەزايى و خزمە تگوزارايى و دئسوزىي زار قۇلا [گۆرە كا ئايە ندى] دەسنىشانكەر ق. سېستەمو پەرورە رڭدەي و واناي ئبمە يچ پېسە و كۆمە لئە كا دۆرۋبە رېما سېستەمبۇ ئايىنى-پىاسالارى-زوردارانەن، كە هېچ بواریبۇ پەي ئازاڭانە پەرورە رڭدەببىەي و درقس فېرېببىە و زار قۇلا و گەنجا نماز قۇۋە و پېسە و كۆيلە و سەباي ئاڭبېشا بارمارق و ئامادە شاكەر ق و توققو ملكە چى و بېرۋا بە وى نەببىەي و ناتوانايى ملشانە تىكەر ق.

پەي ئانەيە كە توققو سېستەمو پەرورە رڭدەي زوردارانەي ملو زار قۇلانە لابەرمى و تەندرقسانە و هوشيارانە نەۋە كا سەباي پەنەبباۋنەي، ناچار مشىق سېستەمو پەرورە رڭدەي و واناي زوردارانەي هۆرشانمبۇە و ياگۇ ئاڭبېنە سېستەمبۇ ئازاڭىوازانە، كە بتاۋق مافو زار قۇلا و گەنجا پارېزىق و بە درقسى نەۋە كا ئارقى پەي سەباي پەرورە رڭدە و ئامادە كەر ق، پەي ياۋاي بە ئا ئامانجەيە چن هەنگامبۇ سەرەتايى پەنەۋازېنى، چانىشا :

- بەشداركەر رڭدەي ئەڭا و تاتەي چە پلانق پەرورە رڭدەي و وانانە.

- سەپنانى سەرپەرشتى و چەمدارىي ئەڭا و تاتەي سەرر بەرنامەو دايەنگاي و باخچەو زارقۇلا و فېرگاكارە.

- فاراي وانەي ئاييى بە واناي ئاييى پېسەو وانېۋى فيلۇسۇفى، بە واتىۋەتەرە واناي فيلۇسۇفیانەو ئاييى و ئاشناكەرڭەي زارقۇلا و نەوجەۋانا بە پرسىارە فيلۇسۇفییەكا چە بارەو ئاييى و باۋەردارىي ئاييى پېسەو باۋەرپۇۋى تايبەتیی كەسەكا.

- قەڭەخەكەرڭەو سيستەمو سزاداي چە دايەنگا و باخچە و پەرسگا و فېرگاكانە.

- كۆمەلایەتيكەرڭەي و خۇپراييكەرڭەي خزمەتگوزاريە پەرورەڭەي و فېرگاريەكا پېسەو دايانگا و ساۋايا و باخچەو زارقۇلا و فېرگاكا واناي بنەرەتى و ئامادەي و باللاتەرى و ... تد

- فاراي سيستەمو وانەۋاتەي چە زاناي و نەزانى مامۇساي و فېرياريۇ پەي بەشداريكەرڭەي چالاکانەو فېريارا چە وانەۋاتەينە و هاندايشا پەي ۋيرۇكەرڭەي.

مانیفېستكەردەو نازاڭى باۋەرى وۋېرۆكەرڭە

ئەر ئېمە گەرەكما بۇ ئاشتى و داڭپەرورەرى و يەكسانى و مافو گرڭو ئەنداما كۆمەلئى دەسە بەركەرمى، پەنەۋازا نازاڭى و نازاڭى ۋېرۆكەرڭە و نۆيستەي و وېرېكۆستەي كەرمى بە تەۋەنۇ بناخە و راۋەبەرى كۆمەلئە كېما.

ئەر ئېمە گەرەكما بۇ نازاڭى بېيى و پەي ياۋاي كۆمەلئە كېما بە كارۋانو كۆمەلئە نازاڭەكا زەمىنە سازىكەرمى، پەنەۋازا نازاڭى باۋەرى و ۋېرۆكەرڭە كەرمى بە بنەما و كولتورى و رۇشنۆيرى وېما. مەلئەتە ئانەيچە ۋاچوو، كۆمەلئە ھۆرامانى پېسە و كۆمەلئە ناختە كېي تاكو رادېۋ پېكناما و تاكگەرايى بېيەيش مەن؛ تاكگەرايېۋ، كە سەرو پايە و مەرەۋەزى نازاڭانەي كۆمەلئە تى مدران، بەبى ئانەيە، كە پېسە و تاكگەرايى بۆرجوزى، مەرەۋەزى كۆمەلئە تى دلېنە بەرۇ. بەلام ۋەرو ئانەيە كە كۆمەلئە ھۆرامانى چە نېمە و سەڭەي ۋېيەردەيۋ تاكو ئېسە بە ئايدىۋلۇچياگەرى و پارتىيايەتى و سېستەمى پاميارى و پاميارىكەردەي ئايىنى ئالوۋدى بېيەنە، مەم مافە سروشتىيەكى و مەم نازاڭىيە تاكەكەسىيەكى و مەم تاكگەرايى و مەرەۋەزى كۆمەلئە تى بەجوربۇ دلېنە لۇئى و چە ئا رايچۇ ئاشتەۋايى كۆمەلئە تى و نازاڭى تاكەكەسىيە پېسە و تايەتمەنى كولتورىما دلېنە لۇئى و جوربۇ چە خېلگەرايى هامچەرخى / خېلگەرايى پاميارى و پارتىيايەتى سەرو كولتورى و رۇشنۆيرى ئېمەرە زالېبېنى.

ۋەرەو ئانەيە و پەي ئانەيە، نەر ئېمە گەرەكما بۇ، بەرادەي كەم بنەما كولتوورپى و رۇشنۇيرىيە كا ئازاڭى تاكى و ئازاڭى ۋىرۇكەرڭەي زىنەكەرمېۋە يان بە كارۋانو كۆمەلە تارادېۋ ئازاڭە كا بياۋمى، مشىق ئى بنەمايا پېسە و تەۋەنۇ بناخە و كولتوورى و رۇشنۇيرىما بۇناسى:

- ئازاڭى گلېرۇببىيەي

- ئازاڭى وېنىشانداي

- ئازاڭى وېرېكۋستەي

- ئازاڭى نارەزايەتېكەرڭەي و داوازيكەرڭەي و پەتۇكەرڭەي.

- ئازاڭى بېيەي و نەببىيەي ئايىنى و ۋىرۇكەرڭەي ئايىنى.

- ئازاڭى نۇيىستەي ؛ مەم ئازاڭى نۇيىستەي بە زۋانى ئەڭايى و مەر زۋانېۋ كە تاكەكەس ئارەزوومەنا و مەم ئازاڭى نۇيىستەي بەپا وى-ۋىرۇكەرڭەي.

- رۇشنگەرىي چە راو نمايشنامەي و چالاكى كولتوورپى و رۇشنۇيرىي پەي مۇشياركەرڭەي كەسەكا و ئاشتۇكەرڭەيشا و ھالىكەرڭەيشا چە بارگاۋى-بېيەي ئايدىۋلۇجى و پارتىيايەتى.

- ئاشناكەردەي و پەروەردەكەردەي زارقول سەرو بنەماكا ئازاڭى تاكەكەسىي و پىزگېرتەي چە جياوازي ۋىرۆكەردەي كەسەكا.

- راگىرى چە مەر لايەنى و كەسبىي كە گەرەكشېق ئازاڭى كەسا تەرى پاشېلكەرەق و ملهوپرى ئايدىۋۆلۆجى و راميارىي و پارتىيائەتى وېش سەرو ئەۋبشا تەرىرەسەپنۆ.

- ئىنى و مەر خالېۋە تەرە، كە بە ئازاڭى تاكەكەسى و كۆمەلى خزمەتكەرەق و ئازاڭى و پىزگارى و يەكسانى و داڭپەرورەرىي پەي گىرڭو مرقفەكا مەر كۆمەلېۋى و گىرڭو كۆمەلەكا مسۆگەرەق...تد

بەنەمىن ئابوورى ھۆرامانى و پەرەپنەدايشا

پاسە ئاشكران و ھۆرامەكى وېشا مزانا، ئابوورى ھۆرامانى ۋەلتەر تاكو ئىسەيچ بە يەرى بىنامايا پەشتىش بەستېنە:

- باخدارى و كشتىارى

- پىشەسازى دەسى / ھەرمانى دەسىيە / مانىفاكتۆرە

- ئاژەلدارى

باخدارى و كشتىارى ھۆرامانى ۋەلى سەردەمو سەرمايەدارى پېسە و ھەر ياگېۋى تەرو جەھانى، چە ۋىيەرژەنە فرەتەر وەلامۆداى بە پەنەۋازىيەكا خانەۋاژەى بېيەن و كەمتەر بارئاۋەرى پەى بازارى بېيەن. باخ بېجگە بەرھەمئاۋرژەو پەنەۋازىيەكا خانەۋاژەى، جۆرپۇ ھەۋارى ھامنانە بېيەن و ياگو وچانداى و ئامرازپۇ پەى وېخەرىكنائى چە كاتە زىادەكانە، جۆرپۇ پەرەداى بە كولتوورى و سقىلبېيەى، كە ھەر دۋى بە بەرھەمئاۋرژەى وارژەى و پۆشاكى و سەرپەناى و كالائى و كشتكەرژەى دەسپنەكەرا و ئا توخى بېيى بە بنەماو گەشەكەرژەى و پەرەئەسانائى ژىۋائى مرقۇفائەتى تاكو ئارقۇ.

بەپاوسەختى ناوچەو ھۆرامانى كە فرەتەر ناوچەى سەخت و كەشىين، كەمتەر كشتكارى/كىيارى ۋەرتاۋىش بېيەن، بەتايبەت چە ھۆرامانو بەشقۇ عىراقىيەنە، كشتكارى فرەتەر پىشەو خەلكو ئا دەگايا ھۆرامانى بېيەن، كە

ھام-مەرزى ناوچە ھامساىيە كا بىيىنى و فرە تەر پېسەو ھىتيارى بى زەمىنى كشتكارىشا كەرژەن بەتايبەت چە شارەزوررەنە و دماو باركەرژەو دەگا كا ھۆرامانى.

بەلام، سەرەراو ئانەيچە پېسەو ژىرى و ئەزمونگىرى ھۆرامە كا كىارى دەيمىيە چە قەدپالو كەشەكانە يان لاو سەرى باخەكانە ھەردەم بە جورپۇ بېپنە و خىارى دەيمى باخەۋانە كا ھۆرامانو تەختى يۈن چە نمونە ھەرە ديارە كا چە ئا بارۇ و ھەر پاسە كشتكەرژەو تەمامەتەى و خىارى و كوولەكى و كالەك و ... دەيمى پېسەو تەرەكالپۇ ئۆرگانىكى (سرووشتى و دەستكارى نەكرىا)ى تايبەتمەنى باخدارى و كشتكارى ھۆرامانى بېپەن.

پىشەسازى دەسى، پېسە دوەمىن بنەماو ئابوورى ھۆرامانى، يۈن چە بنەما ئابوورىيە ئاشكرا و بەمېزە كا ناوچەو ھۆرامانى و پالاۋرازى و كلاشكەرژەى و كلاشچنىەى و چۆخۆرانك- و بېن- و مېزەرە- و كلاۋ- و پوزەۋانە-چنىەى و جلۇرازى و چۆتاشى و كاسە و چەمچە و كوچېز و كوگىر و گلېنە و ... درۆسكەرژەى، كە تايبەتمەنى ھۆرامانىەنى ھەم بە پەنەۋازى خەلكو ھۆرامانى وەلامشا دانۆ و ھەم چە بازارە كا بەرو ھۆرامانىق ۋرەشىيىنى، چە بارەو ۋرەتەو كەرەسە دەسىيە كاۋە، خەلكو ھەجىجى ديارتەرېن پىشەسازىگەرېنى و كەرەسە كېشا بېجگە چە بازارو شارە كا ئېرانى و عىراقى، تاكو بازارە كا ولاتو توركىەى و شامى و مىسىرى و ئوردنى لۆئنى و ياۋئنى.

ئاژەلدارى، پېسە يەرەمىن بىنەماو ئابوورپى ھۆرامانى، تايبەتمەنپۇي
سرووشتىي ناوچەو ھۆرامانىن، كە مەم چە سرووشتەنە ھۆرامان ياگۇ فرە
جۆرە ئاژەلە جەنگەلپىيا بېيەن و ھەن، مەم لە ۋەرگا و گېۋاۋى فرە و تايبەتى
پېسەو (لۆي)ش ھەن، بېجگە گېۋاۋو دلى باخەكا و گەلۋو درەختا و ...تد،
كە بېيىنى بە زەمىنەسازو ئاژەلدارپى ناوچەو ھۆرامانى. ئاژەلدارپى چە
ھۆرامانەنە، ۋەلامۇدايىبېيەن بە دۋى چە پەنەۋازىيەكا خەلكو ھۆرامانى:

يەكەم، شۆتو ئاژەلپى، پېسەو كەرەسەي بىنەرەتى درۆسكەرژدەو بەرمەمە
شۆتەمەنيىەكا پېسە دۆي و ماسى و پەنيرى و كەرى و سىراجى و دەلەمەي
و فرقو و دۆخەۋا و كەشكى و دانەدۋە...تد.

دوھم، دەسەبەرکەرژدەو پەژمى و مەرەزى و پۆسى، پېسەو كەرەسە
بىنەرەتپىيەكا پىشەسازى دەسى پېسە پۆشاكى و پالاي و بەنى و ۋەرپسى و
خورجىنى و كۆپانى و سەرچلى و ...تد

ھەر پاسە كە ۋەلتەر ئامازەمدا، ناوچەو ھۆرامانى بەپاۋ سرووشتە
كويسانىيەكەيش بېيەن بە ژىۋارو فرەو ئاژەلە جەنگەلپىيەكا دۆروبەرى.
بەلام فرە بەداخۆ كە چە سەردەمو پېئابىيەو چەكى بەگرژى و چەكو
راۋكەرژدەي بەتايبەتى و ۋەلا بېيەيش چە ھۆرامانەنە بەتايبەت پالو ژلپۇەي
چەكدارى كوردايەتيۆ، ئاژەلپى كەشى پېسەو سامانى سرووشتى كۆمەلپى
ۋەرچەمنەگىريان و راۋكەرژدەي پېسەو سەرگەرمىپۇي كەسى خەلكى
بېھەرمانى، بېيەن بە كۆلتوورى زال و ياگۇ پاربىزناي ئاژەلە جەنگەلپاش

گېرتېنۇ، كە سامانى سىرووشىتى ھۆرامانىن و نىشانق پېۋەرە-ژېۋاى
ھامسەنگانە و مرقۇقى و ئازەلى بېيەن چە ھۆرامانەنە.

ئەر ئىسە بەراۋرد بە ۋېرانىبېيە و ناچېۋو ھۆرامانى بە چۆلكەردەو دەگاكا و
بېيەيشا بە بەرەو جەنگى چە ھەشت سالىو جەنگو عىراق-ئىرانىيەنە و ھەر
پاسە باركەردەو گەنجەكا پەى شارى و گېلاى شونق ھەرمانېرە يان لىۋاى
پەى واناي و ئەۋەنە گېلايشا پەى دەگاكا وېشا چە ھۆرامان و ھەر پاسە
زىادبېيە و سەرژمارو خەلكى، باخدارى و كشتكارى دەيى و ئازەلدارى
ھۆرامانى سەرنجىدەيى، فرە بە ئاسانى پەى ئېمە بەرگنق، كە ئىتر ئايەرە
بنەما سەرەتايى ئابوورى ھۆرامانى بە پەنەۋازىيەكا ئارقو خەلكو ھۆرامانى
و ھەلامنەداۋە و پەنەۋازىيەش بە پەرەپنەداى و كەلھۆرگىرتەى چە تىكنۆلۆجى
و ھەر پاسە كەلكھۆرگىرتەى چە ئەزمونگەرى كۆمەلەكا تەرى ھەن و
مشىق ئاستو بارئاۋەرى بەرھەمى گەشە و پەرەدرىق، بەلام بەپا و بنەماكا
ئابوورى ئىكۆلۆجى [ئابوورى ژىۋار-پارېزى]، كە پارېزانو ژىۋارى مەرجى
بنەرەتى ئاڭىن، نەك ئابوورى بازارى.

بېجگە ئانەيچە مشىق و پەنەۋازا ئېمە چە ئارقونە كەمكەردەو ئاۋى شىرىنى
سەرنجىدەيى، كە يون چە گىرتەكا دىناى ھامچەرخى و چە ھۆرامانىچەنە
سەرچەمە و ئاۋى شىرىنى كۆبىيە و ئاۋق ۋارانى و ۋەرۋىن و پېسە و ھانەى و
كارېزى و چەمەى چېرو زمىنىيەنە بەرمىۋو يان بە شېۋە و ئاۋگۆزى ھامچەرخى
(ھۆركېشتە و ئاۋق چىرو زەمىنى بە تەكلنۆلۆجىيا) بەدەسمارىق، كە ئەر
سالىۋ ۋەرۋ و ۋارانى فرە نەۋارا، كەمئاۋى ئەگەرېۋى يەخەگىرا و دىسان

ملامەتو كەم ۋارانى پەي پىسبىيە و ژىۋارى گېلۋوۋە و پەي ۋەرگېرتەي چە پىسبىيە و ژىۋارىچ، ديسان مشىق بە بنەماكا ئابوورى ئىكىۋلۇجى پەشتى بەسەي، كە پارېزناي سىرووشتى مەرجى يەكەمشا.

مەلبەتە، بېجگە ئازەلدارى، كە مشىق دژو پىشەسازىكە رذەيش بىيە، چوونكە سەرەنجامەكەش بە ئازەلئازارى و چەمنۆكى بۆرجوازي مرقۇقى تەمامىق، متاۋمى و پەنەۋازا بە كەلكھۆرگېرتەي چە ۋەلكۆتەي تىكنۆلۇجىيە چە ئارقونە، باخدارى و پىشەسازى دەسى بە ئاستېۋى بالاتر و زىاتەر و خاستەرو بەرھەمى بىياۋنەي، پەي نموونەي جۆرو تەلانسازى، كە بە نزمكە رذەي كەلە بەرزەكا متاۋمى تەلانى زىاتەرى بنىەيمپەر، سەر و واركە رذەي و ئامى و لۋاى و كۆكە رذەي و چنەي و ئەۋەفاراي بەرھەمەكا ئاسانتەر كەرمى، بە نىاي درەختەكا دلپراسى تەلانىكەنە و بە درۆسكە رذەي كەلو تەلانىكە چە تۆرى تەلىنى و تەۋەنى و خاكى و قىلى، مەرمانو گرڈ سالىما كەمتەر كەرمپۆۋە و ئا وزە كە پەي كەلۇنىيە مەر سالى خەرچىرىق، متاۋمى پەي درۆسكە رذەي كىيە دەيمى و مۆرپاتەي لق و پۆپى زىادە و درەختەكا تەرخانكرىق. بە بەكاربە رذە و تۆرى و گلېي و نابلونى پەي كۆكە رذەي بەرھەمەكا، مەم كاتو مەرمانكە رذەي كەم بۆۋە و مەم پاك و پۆختەي بەرھەمەكا زىاتەر بۆ و مەم هېچ چە بەرھەمەكەي بە فېرۆ نەلق. مەر پاسە بە مۆرگېرتەي ئاۋق ۋارانى و زىادە و نۆباۋى متاۋمى ئاۋى پەي ئاۋداراي و كشتكارى تەپەكالى و مېۋەي دلى باخەكانە مسۆگەر كەرمى و چە ئانەيچە گرنگتەر بە كەلكھۆرگېرتەي چە مۆنەرۆ مۆرئاۋزېناو

درهختلەو مېۋەكا، بەرھەمئاۋرژدەو ھەنگووری زیاتەرکەریمی و ئەرکو
ھۆرپاتەى مېۋەكا و ړنیهى ھەنگوورەكى كەمتەر كەرمېۋە و....تد.

ئەر ئېمە ھۆشيارانە بە ئابووری ئېكيۆلۆجى پەشتى بەسى، بەدئنيایيۆ
متاۋمی بنەما ئابوورییەكا تاكو ئیسەو ژيۋای خەلکو ھۆرامانى بە ھېزتەر
كەرمى و ھەم متاۋمی چە ئانەیه كە ھەن، بنەمن تەرى پەى ئابووری
ھۆرامانى زیادكەرمى، پەى نمونەى :

- ويكەرژدەى كرمى ھۆریشمینی، كە ئاۋ و ھەۋاۋ ھۆرامانى پەى زینەمەنەى
كرمەكى چنى مەنەى گراكېش و زیادكەرژدەى بەرژدەۋامیش سازگارا و تاقە
واردېۋ، كە پەى كرمەكى پەنەۋازا، گەلاتف (گەلاو تفين) و تفه زپرەكېچما
با بە سەرچەمەو بەرھەمئاۋرژدەى و بە سەرھۆردای بەرھەمو ھۆریشى چە
ھۆرامان، پيشەسازى رستەى و چنیەى و بەرھەمئاۋرژدەو چنيا
ھۆریشمییەكا بق بە ملامەتو ئەۋەكەرژدەى ھەرمانگاۋ رستەى و چنیەى و
چنى بەرو ھۆرامانیچ بازارو بازارگانیچ درۆسكەرۆ.

- نیای درەختو زەیتوونى چە پروتەنى كەشەكاۋە، یان ھەر كەس چە لاسق
وېشەنە پەى بەرھەمئاۋرژدەى زەیتوونى، كە ھەم بە وەشەكەرژدەیش و ھەم
بە رۋەنگېرتەیش بق بە سەرچەمەو دەرەمەتى پەى خەلكى و ھەر پاسە
درۆسكەرژدەو ھەرمانگاۋ وەشەكەرژدەى و رۋەنگېرتەیش بق سەرچەمەو
ھەرمانى پەى كەسانى بېھەرمانى.

- نیای درهختو ۋەنى چە پروتەنى كەشەكاۋە، ھەم بۇ بە زەمىنەسازو بەرھەمئاۋرژدەو ۋەنى و ھەم سەرچەمە پەى ۋېژەنكەردەى و سەرھۆرداى پىشەسازى دروسكەردەو ۋېژەنى سرووشتى، كە سەرەنجام پەنەۋازىش بە ھەرمانگاى ھەن و بازار و بازرگانىچ درۆسكەرقۇ.

- نیای درهختو نەرى و كەستانىن و بەرھەمئاۋرژدەو بەلووى شىرىنى و كەستانىنى و درۆسكەردەى ھاردق بەلووى و كەستانىنى، كە كرىق بە نانېۋى فرەتەندرقوس و ھەم پېسەو وارژدەى متاۋىق جۆرېۋ (كوتە/لەپۆرتى/ نانەساۋ/قەنىلە/حمض) بەرھەمبارىق و ھەم وەشكرېن تەرى و ھەر پاسە بەكاربەردەو جۆتو بەلووەكەى چە پىشەسازى پەنگەسازىيەنە/ خمگەرىيەنە، كە ھەم پەنەۋازش بە ئاساۋى ھەن و ھەم بە ھەرمانگاى و ھەم بازار و بازرگانى و بېجگە ئانەيچە پېسە پەنگى سرووشتى چنى تۆكلو وەزى، پەى تەندرقوسى ھەرمانكەرى و بەكاربەرى و ھەر پاسە پەى ژىۋارىچ ھىچ زىانبۇش نېيا.

- نیای درهختو بندوقى چە كەشانە، ھەم پەى پارېزناى خاكو كەشەكا و ھەم پەى سۆزەلانېكەردەو كەشەكا و ھەم پەى بەرھەمئاۋرژدەى بندوقى، كە كرىق سەرچەمەو پىشەسازى كۆمەلېۋ و اردا بۇ و كۆلەكېۋە پەى بەھېزكەردەى ئابوورىى ھۆرامانى. متاۋىق رۋەن و چوكلىت و ھاردىش چنە وەشكرىا و ھەم تۆكلەكەش بەكاربىقۇ.

- کاتبۇ که چه مۆنەرو کۆلە که دای درەختلە و مېۋى که لکھۆرگېرمى، زيادە و بەرھەمو ھەنگوورى، بۇ بە سەرچەمە و بەرھەمئاۋرەدەى دوشاۋى و سجووقى و مەى (شەرابى) و شەربەتى و ھەچکۆچى پەى (خوشاۋى) و کشمېشا، که شۆنۆ وېشەرە درۆسکەرەدە و ھەرمانگای پەى بەرھەمئاۋرەدەيشا و ئا بەرھەمبېچە با بە سەرچەمە و بازارى و بازرگانى و دەرامەتى.

- بە که لکھۆرگېرتەى چه مۆنەرو ھۆرپاتە و لق و پۆپو درەختو تفى، بەرھەمو تفى زيادکەرۆ، که چنەش دۇشا و لەپارى و سجووق و مەى درۆسکرىق و ئا بەرھەمبېچە پەنەۋازيشا بە درۆسکەرەدە و ھەرمانگای و بازارى و بازرگانى ھەن و با بە سەرچەمنە و دەرامەتى، ھەم گە لاکەش وارەدەى سەرھەکین پەى و ھیکەرەدەى کرمى ھۆریشمېنى.

- بە فرەکەرەدە و درەختو ھەلووچەى و شېلانى و مرۋەى و ھەشتالۆۋى، متاۋىق کەرەسە و درۆسکەرەدە و کەمپووتو و ھەشاۋى مسۆگەرکرىق، که ئاڭىچ بۇ بە ملامەتو سەرھۆردای ھەرمانگا و بارئاۋەرى کەمپووتى، ھامکاتو ئاڭىچى پيشەسازیکەرەدە و مېۋەى وشکۆکریای.

- پەرەدای بە نيای جورو و ھەزە خاسا پەى بەرھەمئاۋرەدە و مەژگەى و رۋەنى و بەکاربەرەدەى تۆکلە تەرەو و ھەز پەى رەنگسازى [خميياگەرى] و خەنەسازى، متاۋىق بۇ بە ملامەتو سەرھۆردای و درۆسکەرەدەى کۆمەلېۋ ھەرمانگایا و

بارئاۋەرى كۆمەلېۋ بەرمە ما چە دەگاكا مۇرامانىيەنە، پەي نموونەي رۇنە
ۋەزى/مەژگەي يۈن چە رۇنە تەندىرۇس و گران بەھاكا.

- كشتكەرڈەو مەلچى كيارى دلى تەلانا باخەكانە، بە بەكاربەرڈەو
ھاردەمشارى و خلتەو لافاۋو دەرەكا، كە فرەتەر پۇش و پەلاشى پۇيان و
خاسترىن وارڈەن پەي بەرمە مئاۋرڈەو مەلچى كيارى و مسۇگەر كەرڈەي
پەنەۋازى بازارو مۇرامانى و ھەر پاسە ۋرەتەيش چە بازارەكا بەرو مۇرامانى.

- كشتكەرڈەو كەرەفسى و كنىۋالى و پېچكى و بەرەزاي و سىئاراي و
گەبلەي دلى تەلانى باخەكانە بە وشكەرڈەي تومىشا و يان نىاي و
زىاڈكەرڈەي رېخەيشا، متاۋق سەرچەمەو دەرەمەتى بۇ پەي باخەۋانا و
ھىتيارا و ھەر پاسە زىاڈكەرڈەو بازارى.

- قەڈپالو كەشەكا مۇرامانى ياگېۋە گونجىيەنە پەي نىاي درەختو ۋامى و
سەنجەي و پستەي و بلچى و سماقى و برالوۋۋى و ..تد كە ھەم بەرمەدانى و
ھەم كەشەكا رەنگىن كەرەنى و ھەم خاكو كەشەكا چە مالىيەي دەمو ۋارانىو
پارېزنا و ھەم زەمىنەو پشەسازىكەرڈەو بەرمەمو نا درەختا پېئابۇ و
ھەرمانە پەي بېھەرمانا پېئابۇ و بواریۋى تەر پەي بازارگانى درۇسبو.

بەنەمىۋى تەرۇ ئابوورى ھامچەرخى، كە كرىق چە ناوچەو مۇرامانىيەنە
پەشتىش پەنە بىنيق و بۇ بە بواریۋى تەر پەي ژبۇناي و مسۇگەر كەرڈەي
گوزەرانو خەلكى، گەشتوگوزارا، بەلام بە ئا جۆرە نا، كە ئىسە چە

ھۆرامانەنە بەگرڭى و ھۆرامانو بەشق عىراقىيەنە بەتايىبەتى باۋبىيەن و خەرىكا بۇ بە ملامەتو دلپنەلۋاۋ باخەكا، پېسبىيەو ئاۋق چەمەكا و پېسبىيەو كولتوورىما بە پاميارى بازارى و چەمچنۇكى دۆلەتمەنا، كە ناچاربىيەو باخەۋانەكا بە ۋرەتەى باخەكاشا و زىاتەر چۆلبىيەو دەگاكا و چە ئانەيچە خراپتەر شېۋىايو دىمۆگرافىياو ناوچەكەى شۇنوق وېشەرە مارۇ.

ھەر پاسە، كە چە بەشق ژىۋار-پارېزىيەنە پىنەش ئاماژەدرىا، ئەر ئابوورى ژىۋار-پارېز بىنەماو كەرتو گەشيارى نەبۇ، ھەر چە بىنەرەتەنە گەشتىارى نەبۇ و قەدەخەكرىق خاستەرا، چوونكە بۇ بە ملامەتو ۋېرانى ژىۋارىما و دلپنەلۋاۋى سىرووشت-پارېزى كولتووركەيما. ئەر گەشتىارىكەرڭەو ناوچەو ھۆرامانى پاكى مەۋاى و كەشەۋانى و ئارامى ناوچەكەى بىنەماش نەبا، بەدلنىايىۋ ھەم پەى گرڭو خەلكى كەلكش نىبا و ھەم بۇ بە سەرەوەرە و تايىبەتمەنىيەكا ناوچەو ھۆرامانى.

پەى ئانەيە، كە گەشتىارىكەرڭەو ناوچەو ھۆرامانى زىانش پەى ژىۋارى و دىمۆگرافىياو ناوچەكەى و ھەر پاسە زىانش پەى سەرو بىنەما كولتوورىيەكا خەلكى نەبۇ، پەنەۋازا ناوچەو ھۆرامانى پېسەو ناوچېۋى كەلەپوورى و بېشكق سقىلىزاسىۋنى توماركرىق و گىنق چېرو سەرپەرشتى و چەمدارىكەرڭەى (كۆمەلەو ميان-نەتەۋەى پارېزناو سىرووشتى و سەرچەمە سىرووشتىيەكا IUCN)، چوونكە ئانە تاقە ئومبېڭۋا، كە ناوچەو ھۆرامانى نەبۇ بە مېڭانو چەمچنۇكى سەرمايەدارا و ھەر پاسە چە پلانە ۋىرانكەرەكا دۆلەتو كۆمارو ئىسلامى ئىرانى پارېزنىق، كە بە درۇسكەرڭەو (بەنگاۋو

داریانی) سەرچەمەو (بلی)ش پۆژنانەرە، کە ئاڭیچ بق بە ملامەتو چپرو
ئاؤکۆتەى باخا برپۆ چە کۆنەترین دەگاگا هۆرامانى و ناچاربىیەو
خەلکەکەى و چۆلبىیە یشا و دلبنەلواى یاگۆ دەگا کۆنەکا و فۆتیاى ۋەلینەو
سفیلیزاسیۆنو ناوچەو هۆرامانى.

مانیفېستکه رډه و که م- که رډه ی نه رکی و فره- که رډه و بواره کا به رهه مناوړډه ی و نابووری

- ته لانسازی تازه به نرمکه رډه ی که له کا و زیاذکه رډه و ته لانه کا ...

- هه میسه بیکه رډه ی که له کا به به کاربه رډه ی توپری ته لینی و خاکی و قسلی
و ته وډنی ...

- کشتکاری ته پره کالی دلی باخه کانه به پاشه کوټکه رډه و ناوؤ وارانې و زیاده و
نوباوی ...

- کشتکاری ده بی، چه قه ډپالو که شه کاوډه، به کیارسازی ...

- که لکه هو رگېرته ی چه مېوډاری هامچه رخی / کوټه که دای دره ختو مېوی ...

- درو سکه رډه ی په بی سر ووشتی چه گه لای و پوس و په لاشو باخه کا، به
پوژنایشا چپرو خاكو ته لانه کانه یان مېوه کانه و به کاربه رډه ی ش سالی
نایه نده نه ...

- نیای دره خته به رداره کا پېسه و [وډنی و زهیتوونی و سنجه ی و وامی و نه ره ی
و تایلی و بندوقی و که ستانی...تد] و دره خته بېبه ره کا پېسه و [سنوبه ری،
که که ووی، چناری و ...تد] قه ډپالو که شاوډه و چه سه ختایی په شتو

باخه كانه، همم پهي بهرهمئاؤرژدهو بهرهمكيشا و همم پهي دهسه بهرژدهي
چوي و تهختهي و همم پهي رهنگينكه رژدهي كه شه پرووته نه كا هؤراماني و
همم پهي پاكوكرژدهي همم هؤاي و همم پهي پاربنزاي خاكو كه شه كا و همم
پهي ژهرگېرتهي چه لافاؤي و همم رهسي و تد.

- كه لكهؤرگېرتهي چه ني اي و كشتكه رژدهو نوهي و پاقلهي و ... سائېؤ نا
سائېؤ ياگو كي ره دهيمي و ئاؤويه كانه، پهي زيادكه رژدهو رادهو نيتراتو دلي
خاكي، كه زهمينه كا به پيتكه ركو.

- پهره داي به بهرهمئاؤرژدهو هؤريشي به ويكه رژدهو كرمي هؤريشميني،
كه ئاؤ و همم هؤاؤ و هؤراماني پهي بهرهمئاؤرژدهي و ويكه رژدهي و مهنهي
كرمه كي چه ولا تا تهر خاستهر و سازگارته را، همم كرمه كي پهي سائي
ئايهندهي مهنؤؤه و همم گه راكبش.

- پهره داي به كه رتو گه شتوگوزاري به په شتبه سهي به ئابووري ئيكؤلؤجي و
به كار به رژهيش پهي بهرژدهو هندي گرژينه و خه لكي و پېسه و سهرچه مه و
دهرهمتي و زيادكه رژدهو همم رماني پهي خه لكي و درؤسكه رژدهي بازاري و
بازرگاني ...

- به كار به رژدهو كه رتو گه شتوگوزاري پېسه و به شېؤو كه رتو ته ندرؤسي و
دهرهماني و نارامگاي دهرؤوني و رهؤاني، كه ناوچه و هؤراماني پهي ئا
مه به سهيه، به پيكؤستهي و پاراني و كه شهؤاني گونجياتهرين ياگېنه و

ماتاۋق سەرچەمبەۋى بەھبىز بۇ پەي سەربەۋبەكەرڭەي ئابوورى ھۆرامانى و
ھامكاتىچ پارېزناي ژىۋارو ناوچەكەي.

بەدلىنبايىۋ ھۆرامان ھەم كانزى فرېش ھەنى و ھەم بەپىتا. بەلام چنى
ئانەيچە ئومبىدوازەنا، كە ھەرگىز چە ناوچەو ھۆرامانى نۆتە نەئىزىۋۆۋە و
خەرچو بەرئاۋرڭەو كانزاكا چە ۋرەتىشا فرەتەر بۇ، تاكو بەھىچ جورېۋ ئا
ناوچە پىشەسازى شىمايى و پىرۋشىمىش چنە نەبۇ و نەبۇ بە شەخەلگاۋ
كارخانا و خەلكەكەش گىرۋڭەو نەۋەشىە درېژماۋەكا نەبۇ، بە نمونە
شېرپەنجە كە ۋەللى گرڭ چېۋېۋىيەنە يۇچە ملامەتەكاش، دووكەل / خاشاكو
پىشەسازى پىرۋشىمىيائىن.

پەي ئانەيە، كە چە ئانەيە زىاتەر ناوچەو ھۆرامانى بەتايىبەت ھۆرامانو
بەشق عىراقى نەبۇ بە ۋېرانەو نەزانى دەسەلاتدارا ھۆرامانى و
بېسەرەۋبەرەيى نەزمو بازارى و ئەرەگېرتەي سىستەمە جەھانىيەكەي،
پەنەۋازا ناوچەو ھۆرامانى بېسەو ناوچېۋى پارېزىاي چېرو سەرپەرشتى
كۆمەلەو (IUCN) تۆماركرىق و ئاگاڭدارى و سەرپەرشتى كرىق و سامانە
سرووشتى و ئازەلەكېش پارېزىا.

مانيفىستكەردە وراۋەبەرىي ناوچە و ھۆرامانى

رىپكۋستەى و راۋەبەرىي ھەر كۆمەلېۋى تايىبەتمەنىي وېش ھەن و پەنگۇداى پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتتەىيە كا و پېكئاماي كۆمەلەيەتتەىيە ئا كۆمەلېنە؛ سەرو ئا بنەمايە، كۆمەلەى خېلەكئىيە و پەيۋەنپىيە كۆمەلەيەتتەىيە كېش سەرقۇكخېل و تەنەنگىچى سەرقۇكخېل و پەشەخەلەك موزاق، بە واتىۋە تەرە، رىپكۋستەى و راۋەبەرىي خېلەكى - سىستەمى فېئودالىستى موزاق، ھەر پاسە شارو كۆمەلەى چىنايەتتەىيە كرىكار و بۆرجوزى و دۆلەت و دەزگەى پۇلىسى و زىندان و ئەشكەنجە و ھامشارى و ھامولاتى ملەكە چ موزاق. ۋەرانۋەرو ئاڭشاچۇ كۆمەلەى ئازادە يان شارو دەگا ئازادەكى رىپكۇزيا و راۋەبەرىي ئازادە موزا، كە رىپكۆتە كۆمەلەيەتتەىيەكى و ياسا سىروشتتەىيەكى با بە سىستەم و ياسا و بنەماو راۋەبەرىيشا و بەس چنى سىستەمو دېمۇكراسىي پاسەۋانە يان دېمۇكراسى گەلېي گونجيا.

ئەر ئېمە بېلايەنانە ۋەلېنەو (مېژوو) ھۆرامانى سەرنجېدەيى و گەرەكما نەبق لاسايى كۆمەلەكا دۆروبەرى كەرمېۋە و ۋەلېنەى دۆلەتمەدارى پەى وېمانەسازنى، ناوچەو ھۆرامانى فرەتەر ئازادە-شار و ئازادەگا بېيەن و ھەر ياكېۋو ۋەلېنەو ھۆرامانىيەنە سىستەمى دەسەلاتدارى/ دۆلەتسالارىي بېيەبو، يان ۋەرەنجامو نەمايەندەيى ئەرەگېرا بېيەن، يان ۋەرەنجامو ۋەرەنگارى ھەلمەتق دۆروبەرى بېيەن، كە بە ساچايى چنى دوژمنو دوژمنى، جەنگاۋەرى ئازا و سەركۆتە كرىان بە سەردار و سالار. پەى ئانەيە كە بە تەمامى پەى ئېمە بەرگنق، كە پېكئاماي كۆمەلەيەتتەىيە ھۆرامانى رىپكۇزستەى

دەسەلاتدارانە/ دۆلەتگەراش ھۆرنەگېرتەن، مئاۋىمى يەرى چىۋا
سەرنجىشەيى:

يەكەم : دەربەگايەتى چە ھۆرامانەنە ۋەرەنجامو پېكئامى خېلەكى
نەببەن، كە پېكئامىۋى چىنایەتىن و خۇبەخۇ سەرۋىك و ملكە چ سەپنۇ،
بەگەكى يان دەسكەلاو سەفەويىبەكا بېيىنى يان دەسكەلاو ئوسمانىيەكا
بېيىنى و فرەتەر دەفتەردارى/ باجسانى ئىمپراتورىيەكا بېيىنى، ھەر ۋەرو
ئانەيچەنە كە بە بەگە پرووتى ئەژناسىيىنى و خودو ۋاچەو (بەگ و بەگلەر)ى
سەرچەمبۇى زۋانى توركىشا ھەن.

دوھم : سەروبنەماو ئانەيە كە ماچا چە ھۆرامانەنە جۆرېۋ چە دېمۆكراسى
و راۋبەرىي دېمۆكراسىانەى بېيەن و ئامازە بە وردەكارىيەكاش مئا
[ھەرچنە من چنى نامەنپايش بە "ژىرلاو مەرى" ناكۆكەنا و (ژىرلەو مەرى)
كەسايەتى بېيەن نەك سىستەم]، سىستەمو ھۆرۋچىناكەى پارلەمانى
نەببەن، بەلكو بە جۆرو دېمۆكراسى راسەۋانەى/ دېمۆكراسى گەلى بېيەن.
چوونكە ھەم گلېرۇببىيەى گىرژىنەو خەلكىيەنە ئەنجامدىران و ھەم
بھۆرۋچىناى و ھۆرۋچىناى راسەۋانە بېيەن و ھۆرۋچىيىكى ياكەگىرو خەلكى
نەببىنى، بەلكو ئەنجامدەرى بىرپارەكا خەلكى و بەدىئاۋەرى پەنەۋازىيەكا
خەلكەكەى بېيىنى و كەسبۇ كە خەلكى/ دەنگدەرا راسەۋانە دلى
گلېرۇببىيەى گىرژىنەينە ھۆرۋچىناى، بەدلىنپايىۋ مشىق ھەر ئا خەلكە يان
ھۆرۋچىنى تاۋابۇشا كەسە ھۆرۋچىپاكەى لاپەرا. ھەر پېسەو دېمۆكراسى
راسەۋانەى [پىكۆزتەى و بىرپاردای وارۇ پەى سەرى] يۋنانى كۆنى نەك

سیستەمی پارلەمانی، كە بە زۆردارەكى نامۆ دېمۆكراسىش بالارە بېرىنە و كریان بە دېۋجامەو دېمۆكراسى، تاكو دېمۆكراسى راستىنە چە ۋىرو خەلكىيەنە بەركرىق و شېۋىق، ھەر بە ئا جۆرە كە ئارق ئېمە ۋىنى دەسەلاتى سەپپا و مشەوەرە راميارەكا و سەرمایەدارەكا بەنامو راۋەبەرى خەلكى [دېمۆكراسى] بە خەلكى ئەژناسنىان.

بەرەم : چە ناوچەو ھۆرامانىيەنە بەس ئا كاتى راۋەبەرى كۆمەلى شېۋەو دۆلەتدارىش بېيەن، كە ناوچەو ھۆرامانى كۆتەن چېرو دەسو داگىكەرا، كە سىستەمو دۆلەتەمەدارى پاشايىشا بېيەن و بەپا و رېكۆزستەو سىستەمى ئىمپراتۆرىيەكەيشا، دەسەلاتدارەكى ھۆرامانى نمايەندى دۆلەتەمدارى ئىمپراتۆرەكا بىنى. ئەگىنا سەردەمەكا بەرو داگىركىايەنە ناوچەو ھۆرامانى وپراۋەبەرى ئازاڭ-شار و ئازاڭ-دەگايشا بېيەن. ھەر ۋەرو ئانەيە تەنانت چە ئىسەچەنە، كە ناوچەو ھۆرامانى چېردەسو دۆى دۆلەتان، ئەر پارتىيايەتى و فەرماندارى ئا دۆلەتا چە دەگاكا ھۆرامانىيەنە لابەرمى، ژىۋاى و رېكۆستەى و راۋەبەرى دەگاكا توشوو گرفتارى نەبق، چوونكە ھىشتا كولتوورو خەلكو ھۆرامانىنە بنەماكى ھەرەوەزى و ئاشتەۋايى كۆمەلايەتى و پېۋەرەژىۋاى و ۋېكۆمەكى كۆمەلايەتى مەنېنى، كە دماينەو سىستەمو ئازاڭ-شارى/ ئازاڭ-دەگاين.

چە ئارقنە سەربارو ئالوۋدەبېيەو ئاۋەزو فرەو كەسە ھۆرامەكا بە راميارى و پارتىيايەتى و ئاراستەگەرى ئايدىۋۆلۆجى و راميارىكەرژەى ۋىرۆكەرژەى و برۋاى ئايىنى، ھىشتا بنەماكى ئازاڭ-شارى/ ئازاڭ دەگاى بەشېۋەنى چە

ئاۋەزى تاكەكەسىي و كۆمەلايەتتى ئېمە. سەرو ئا بنەمايە ئېمە چە ئارقونە بە ئەۋەگېلاى سەرو ۋىيەردەى راۋەبەرىي وېما، كە رېشەى كولتوورىش ھەن، متاۋمى وېما چە تەنگەلايىيە پاميارىي و ئابوورىيەكا رزگاركەرمى و سىستەمبۇى ئازاڭ و يەكسان و داڭپەررەپەى وېما رېكۆزىمى و بەدىبارمى. پەى ئانەيە، كە ھەنگام بە ھەنگام سىستەمبۇى چامنە بۆۋە بە بەشېۋ چە ئاۋەزى و كولتوورى تاكەكەسىي ھۆرامەكا يان كەسانبۇى كە چە ناوچەو ھۆرامانىيەنە مژىۋا، پەنەۋازا كۆمەلېۋ ھەنگامى سەرەتايى بنىيەيمى و پاىيەكا ئا سىستەمەيە، كە رېكۆزىي كۆمەلايەتتى و كولتوورىي و جەماۋەرىيەكى پېسەو ئەنجوومەنى و شورى و ھەرەوۋەزى و كۆمونيەنى، پېكبارمى و كەرمېشا بە ياگەگىرو سىستەمى ملھورانەى دۆلەتى، كە بېجگە نەھامەتى و دۋەبەركى و ستەم و ملھورپى پاميارىي و پارتىيايەتى و قالبداى ئايدىۋۆلۋجى ھىچى تەرش پەى كۆمەلۋ ئېمە و ھەر پاسە تەمامو كۆمەلەكا جەھانى بەرھەمناۋردەن، بەلكو چە ئانەيچە زىاتەر رۆبەرۋ ئېمە چە بېيەى و بنەما كولتوورىي و راۋەبەرىيە مرقىيەكاما وېما دوورى ۋزۇۋە و ھەر تاكەكەسبۇى ھۆرامى-زۋان كە بە جوربۇ سەردەمو ۋەلى سەرھۆرداى پارتىيايەتى و زالبىيەى سىستەمى دۆلەتىش ۋىرىق يان ئەژنەۋىيەق، متاۋق كەسايەتى و كولتوورو تاكەكەسەكا ئارقى و كەسەكا ھىزى بەراۋردكەرق .

هەنگامە سەرەتايیەکی رېكۆستەى و پېكناۋرژەى سىستەمو و پراۋەبەرى

- درۆسكەرژەى گروپە ھامكارى و ھەرەوھەزىيە كۆمەلەيە تىيە كا دوور چە دەسەلاتو پارتىيە راميارىيە كا و ھەژمونو ئاراستە ئايدىۋلۆجىيە كا يان ھەرماندارىيە كا و كۆمپانىيە كا و دۆلەتە كا.

- درۆسكەرژەى ئەنجومەنە كا پراۋەبەرى كۆمەلەيە تىيە سەرو بنەماو پەيرەۋكە رژەى دىمۆكراسى راسەۋانە/دىمۆكراسى خەلكى.

- ھۆرۋچنای ئەنداما ئەنجومەنە كا سەرو بنەماو شارەزايى و توانادارى و دلسۆزى و ئەزموندارى.

- بەشكەرژەى پراۋەبەرى دەگای و شارەكا سەرو گروپە ھامكارى و ھەرەوھەزىيە كۆمەلەيە تىيە كارە، يان پېكناۋرژەيش راو ئاڭىشاۋە.

- ئەندامى ئەنجومەنە كا و ئەنجومەنەكى نەمايەندەى راسەۋانەو خەلكىيەنى، نەك ياگەگىرو خەلكى. ئاڭى نەمايەندەى كاتىيىنى، نەك دەسنىشانپكرىا و ھەمىشەيى پارتىيە كا.

- ئەندامى ئەنجومەنە كا و ئەنجومەنەكى، دەسەلاتدارى و بىپاردەرى نەپىەنى، بەلكو ئەنجامدەرى داوازى و بىپارەكا خەلكىيەنى، كە دلى گلېرۆبىيە گرڭىنە كا خەلكىيەنە تەمامو خەلكى دەربارەشا بىپارەمئوق و

پەي ئەنجامدايشا ئەندامى ئەنجوومەنەكا و ئەنجوومەنەكى دەسنیشانېكریا.

- ئەندامى ئەنجوومەنەكا ئازاڭېنى چ ۋىرۆكەرڭەي راميارى يان ئايىنىشا مەن، بەلام مافشا نېيا، ۋىرۆكەرڭەي و ئاراستەي راميارى و ئايىنى وېشا سەرو خەلكىيەرە سەپنا يان تىكەئو ھەرمانى و چالاکىيەكا ئەنجوومەنو راۋەبەرىي كەرا.

- گرڭو ئەنداما ئەنجوومەنەكا چە گلېرۆبېيەي گرڭىنەو خەلكىيەنە ھورۇچيا و ھەركات ھەر ئەندامېڭ چە ماۋەو ئەندامەتىشەنە ھەرمانى يان چالاکىي كەرڭى و برپارى نادرقسېش دى، خەلكەكە داۋاو گلېرۆبېيەي ئائاساي كەرڭو و ئەندامەكەي لاپەرڭو و ئەندامېڭى تەر پەي ئەنجامداو ئا ھەرمانى كە بە ئەندامى ۋەلېنى ئەسپارىيىنە، دەسنیشانكەرڭو.

- پەي ھورسەنگىنانى ھەرمانكەرڭەي و خزمەتەكەرڭەي ئەنجوومەنى و ئەندامەكا ئەنجومەنى، گرڭ شش مانگېڭو جارېڭو يان سالبېڭو جارېڭو گلېرۆبېيەي گرڭىنەو خەلكو دەگاكا يان گەرەكەكا شارى كە ئەنجوومەنەكەشا چنە ھورۇچيان، ئەنجاممىڭو و چە ئا كۆبېيە جەماۋەرىيەنە برپارى تازى مڭرىا و بە ئەنجوومەنى مسپارىا و برپارە ۋەلېنەكا ھورسەنگىنيا و ئەنجامگېرىكرىا و ھەر پاسە ئەرکو ئەنداما ئەنجومەنى تازەي يان ئەندامە تازەكا دەسنیشانكەرڭو.

- دماو هۆرۋچىناي و دەسنىشانكەردەي ئەنجومەنو دەگاكا / گەرەكەكا
شارى ئەنجوومەنە ناوچەيى گىرڭو دەگاكا/سەرتاسەرو شارى هۆرۋچىنيقو و
ھەر پاسە ئەنجوومەنى بالآ يان سەرتاسەرى ھەر ھەرىمبۇي وېگەردانى
[راۋەبەرىي دىمۆكراتى راسەۋانەيى] چە نمايەندە هۆرۋچىياي دلى
ئەنجوومەنە ناوچەيىەكا دەسنىشانكەرىقو.

- بىرپاردای سەرو دەسوورو راۋەبەرى و دەسنىشانكەردەي سىستەمو
راۋەبەرىي پېسەو ھەر بىرپارىۋى تەرى مافو گىرڭو خەلکىن و دلى گلېرۋبېيە
جە ماۋەرىيەكانە سەرش بىرپارەمڭرىقو؛ چە ياگەكاۋە پەي سەرتاسەرى.

- بىرپاردای سەرو جۆرو سىستەم و پەرورەردەي و واناي و ئامادەكارى
پىشەوهرىي، پەي گىرڭو خەلکى و گلېرۋبېيەي گىرڭىنەو ئەنجوومەنەكا و بە
بەشدارى شارەزايان بوارا گېلۋۋە. پەي نمونەي خەلکى يان ئەڭا و تاتەكى
چى مامۇسايان ئازاڭبىنى كە جۆرو راۋەبەرىي فېرگاو زارۋلەكاشا و سىستەمو
وانايشا چىنينا و مشىق چىن بىق، دەسنىشانكەرا.

- سىستەمو ئەرەمەرزىناي خىزمەتگوزارىيە كۆمەلەيەتتەيەكا و ھەر پاسە
گىرڭو بوارەكا تەرو ئىۋاي و پەنەۋازىيە گىرڭىنەكا خەلکى پەي گەرەكبېيەي و
ئارەزوومەنى خەلکى گېلۋۋە و ئەنجوومەنە پاىەگايى و سەرتاسەرىيەكى
بەس مافو ئەنجامداو بىرپارەكا خەلکىشا مەن.

- بەرمەنەنى خەلكى چە خزمەتگوزارىيەكا بە بەشدارى و كۆمەكو خودو
كەسەكا پەيۋەسا؛ چنى چە سىستەمى كۆمەلەيتى خزمەتگوزارىيەكانە
بەشدارى و كۆمەككەرا، ئانە بەرمەنەنى با. ھەلبەتە كەسانى ۋنە قومىي و
كەمئەندامى و نەوۋشى بەبى ھىچ مەرجبۇ مافو بەرمەنەنېشا ھەن و
مشىق پەنەۋازىي و ناچارىي كەسەكا ۋەرچەمگېرىۋ.

- پارتىيەتە و چالاكى رامىيارىي و ئايىندارى چە سىستەمو راۋەبەرىي جىان
و پېسەو ھەزى و ئارەزوومەنىي كەسەكا مەنۋۋە و بە ھىچ جوربۇ نمەبو
چنى راۋەبەرىي كۆمەلەي تېكەلكرىۋ. ھەر كەس ئازاڭا سەر بە چ پارتىيە،
ئايىنۋ بو و چە ھەزبۇي كەسىي وېش بو، بەلام ھىچ كەس پەي نېيا ھەزە
تايىبەتەكا وېش سەرو كۆمەلەرە سەپنۇيان كەسانى تەرى بە ئەنجامداي و
پەيرەۋكەرڈەي ھەزەكا وېش ناچاركەرۋ. ھەلبەتە ئانەيچە رۇشن بو، كە
ئازاڭى ۋىرى و باۋەرى بنەم سەرەكىي راۋەبەرىي دېمۆكراسى راسەۋانەينى.

- يۆگىرتەي ھەر ھەرىمبۇي چنى ھەرىمبۇي تەرى يان جىابىيەي ھەر
ناوچبۇي چە ھەرىمبۇي تەرى بەس سەرو بنەماو دەنگداي خەلكو ئا
ھەرىمەيە يان ناوچەيە چە راو گلېرۇبىيەي ئاساي يان ئائاسايى
ئەنجوومەنە پايەگايى و سەرتاسەرىيەكاۋە بىرپارەمثرىق، ئەر نا ھەر
كۆششېۋ پەي جىاكەرڈەي ناوچبۇي يان لكناي ھەرىمبۇي گنۋنە خانەو
پىلانگەرىي رامىيارىي دژو خەلكى.

- سیستەمو وپراۋەبەرىي كۆمەلایەتى سەرو بنەماو دیمۆكراسى راستەۋانەى مەرزىقۇرە، تەمام پېچەۋانەو سیستەمى پارلەمانى/دۆلەتتىن. سەرو بنەماو يۆگېرتەو ئەنجوومەنە ئازادەكا، شورا ئازادەكا، ھەرەوھەزىيە ئازادەكا، گروپەكا ياگو ژىۋاى و ھەرمانكەردەى مەرزىقۇرە و بە گلېرۇبېيەى گىرژىنەو خەلكى و بېراداى راسەۋانەو خەلكى پەشتى بەسۇ و گىرژ بېراداىبۇ يان رېكۆتېبۇ بە رەزامەنى خەلكى سەرو بنەماو راپەرسىيە گىرژىنەكا مثرىقو و ھەر بېراداىبۇ يان رېكۆتېبۇ سەرو بنەماو پارتىيائەتى و فەرماندارىي و دۆلەتى رەۋايش نىيا و دژو دیمۆكراسى راسەۋانەى و دژو مافو خەلكىن.

- ئى خالى و ھەر خال و بنەمىۋى تەرە، كە چنى پېكئاۋرژدەو سیستەمو رۋەبەرىي خەلكى سەرو بنەماو دیمۆكراسى راسەۋانەى گونجىقو و بە ياۋاى بە ئامانجەكا خەلكى خزمەتكەرقو....تد.

فەرھەنگلە

ژلبۇھ	بزوتتەنەو، بزاق، ھەركەت
ژىۋار	ياگۇژىۋاى، ژىنگە، موھىت زىست
مىن	ئەلغام
رەگەز	سىكس، جنس
فەر-رەگەز	كەسبۇھامكات ئارەزووى رەگەزى نېرومايش بق
رەگەز-پېچەۋانە	كەسبۇكە پېچەۋانەو بەركۆتەى جەسەپى وېش، بېبەى ئارەزوورەگەزە پېچەۋانەكەى وېشەنە ھەستكەرۇ.
ۋەرىنە	پېشەكى، بەراپى، دەستپېك، موقەدىمە
ۋەلنىياز	پېشنىيار، ئىقتىراح، طرح
ناچىنايەتى	كۆمەلئى يەكسانە و ھالىيە چە چىنبەنى
ۋىر	ھزر، فكر
ۋىرلە	بىرۆكە، فكرە
سۆشئالىستى	كۆمەلگەراپى، كۆمەلایەتى
ھەژموون	كاراپى، تەئسىر
ھارمۆنى	گونجىا وتەبا و ھەماھەنگ

ھامبەشىي ھەرمانى و دارايى و سامانى و گوزەرانى و ئامرازى	ھەر ھەزى
زۆردارى و ستەمگەرى	ملھورى
پېويستى، ئاتاج، ئىحتىياج	پەنەوازى
ژاندارمىرى	پۇلىسخانە
سەربازگە، مەسكەر	لەشكرگا
پەلاماردى سېكىسى، تەجاوز	ئەتك
نارەھەت، ئائاسوۋدە	ھەراسان
بەپنەبەردن، ئىدارە	راۋەبەرى
وېگەردان، سىستەمبۇكە خەلك وېش راۋەبەرو وېشا	وېراۋەبەرى
ھوكم	فەرمان
ھاكم	فەرماندار
ھكومت	فەرماندارى
ھكومتى	فەرماندارى
ھىنانەپېشچاۋ، تەسەور	ۋېنا
ياگەگىر، ۋەئنىيازپەى ياگەگىرى، بەدىل	ئەئتەرناتىف
مىژوو، تارىخ	ۋەئىنە

ئاميان	چېۋېۋىكە ماس وپەنېرە گرسنۇ
ھۆش	بىر، مېمۇرى
ئاۋەز	عەقلى
رۆشنگەرى	رۆشنايى ۋستەي سەرو پەرسەكا، رۆشكەرئەي ۋىرىي
رەۋرەۋە	چەرخ، تايە، عەجەلە،
رۆت	جەرەيان، تەيار
گەرەك	ويست، ئىرادە
پەيگىر	سووربېيەي، موسىر
كېشە	چوارچېۋەي ئايدىيۇلۇجىي وۋەلداۋەرىي
لكۇداي	چاربۇتەرلكداي چېۋېۋى، بېۋەرە بەسەي چېۋېۋى
بەدەسۇئاۋرئەي	چاربۇتەر بەدەسۇئاۋرئەي چېۋېۋى
ئەزمون	تاقىكەرئەي، تەجرۇبە
پەرتووكە	پەرتووكى گولانە، نامىلكە،
پرۇسىس	رۆتورپوۋەداي چېۋېۋى
سۇشسالىزەيشن	كۆمەلەيەتەي-بېيەي، كۆمەلەيەتەي-كەرئەي
خانەۋادە	خېزان

ھۆز زۋانى ھۆرامىيەنە (ھۆز) بە ۋاتاۋ (بىنە مائە) ى و (تايىفە) ى مېۋ؛
بىنە چەۋە خانە واڭەى، كە چە دەيان و سەڭان خانە واڭا تەرى
پېكىمىۋ.

بىنە مائە ۋاچېۋە سۆرانىيەنە و بە ۋاتاۋ (ھۆز) ى ھۆرامى مېۋ.
سەرنج: چە زۋانى سۆرانىيەنە (ھۆز) بە ۋاتاۋ بىنە چەۋە خېلە كا
مېۋ؛ نىمۇنە (ھۆز و جاقى) كە چە دەيان خېل و تېرەى پېكىمىۋ

تايىفە ۋاچېۋە عەرەبىيەنە و بە ۋاتاۋ بىنە مائەى مېۋ

كۆمۈنە ۋاچېۋە فەرەنسىيەنە و بە ۋاتاۋ بېۋەرە ژىۋاى و ھامبەش ژىۋاى

ژېۋارپارېز پارېزناى ياگۆ ژىۋاى، ژىنگە پارېزى، حىفازەت موحىت زىست

وەرکۆتى ميانى خاۋەرى ميانە، شەرق ئەلئەۋسەت

خان خانزاڭ، نۇرۇستۆكرات، ۋاچەكى ھۆرامىيە نېيەنە و بە ۋاتاۋ
پلە دارى چىنايە تىنە و زۋانى ھۆرامىنە (خان) ۋاتا ھوتىلق و لاخا

سان كۆلكرىاۋ ۋاچېۋى عەرەبى/فارسىين، سولتان

ھامكارى يارڭى، ھارىكارى، موساعەدە

ئاسايىش ئەمىيەت

سالار سەرۋەر

پۆزە تىف ئەربىنى، خاس، درقس

نىگە تىف نەربىنى، خراب، نادروس

تۆى كۆمهلايه تىيه، تويزى كۆمهلايه تى، قشر ئىجتىماعى	تۆه
پېشەنگ [نەك رابەر]، كەسپكە ۋەلى كەسەكا دۆروبەرو وېشەنە وېبەخشانە پېسەوئەركېۋى چالاكى. كۆمهلايه تى. ئەنجاممئوق	ۋەلپەۋ
پېشەنگى، [پېشەنگى نەك رابەرى]	ۋەلپەۋى
شارەزاوړى، بەلەڭ، چەمساخ	رابەر
شورا، سۆفپەت	ئەنجوومەن
نېوخۆبى، داخلى	دلېنى
دەرەكى، خارچى	بەرەكى
خۆجى، مەحەلى، لۆكالى	ياگەبى
حزب	پارتى
دەستەبۇر، نخبە، ئىلىت	دەسەچن
راپەرىن، قىيام، ئىنتىفازە	خېزىاي

نەلف و باي ھۆرامى

بەي يۇلو بەگەمو ونەنى ۋەنەي ۋەنەرى

ھۆرگېلىنى و نامادەكە رۇدى

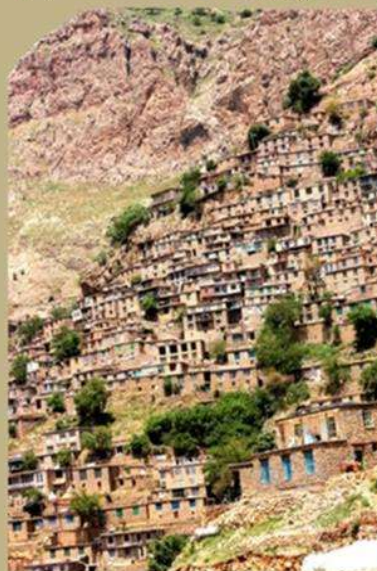
ئاكۆمارانى

نامادەكە رۇدى دووم، دىيسە مېرو ۲۰۱۶

رۆژمارى ھۆرامى ۲۰۱۵ - ۲۰۲۰ | ۱۳۹۴ - ۱۳۹۸

رۆژمارى ھۆرامى

۱۳۹۸ رۆجبارى / ۲۰۱۹ - ۲۰۲۰ مەسھى

نامادەكە رۇدى

ئاكۆمارانى

رۆژمارو تەۋېلى

بەراۋو ياذاۋەرى شەفيعو حاجى محەمەدى تەۋېلى

تەۋەنۇبىستەي و نامادەكە رۇدى

ئاكۆمارانى

نامادەكە رۇدى دووم، نەپرىلو ۲۰۱۸

- سيستمو وپراؤه بهرې كومه لايه تي، سيستمې مېمې مېلېشېايې و پارتېيېايې و پارلېمانېي و دوله تيې نېيا و پارتېيې و پېكوزيې رامباريېه كې. پايه و پېكنا ماو سيستمو وپراؤه بهرې كومه لايه تي نېه نې و نه با.
- گرځ پېرېرېوه چه باره و بهرهم ماؤرډه و بهشكېرډه، كېاسته و ناؤرډه و نهؤه فارې كالاكا، يوگېرته ي چني پېكوزياكا تهري. يان وپراؤه بهرې ده گايې و ناوچه كا و هه رېه كا تهري، پېكوس ته ي بهرنامه نابوورېه كا و بهرنامه كومه لايه تيېه كا و بهرنامه پېرورده يېه كا و بهرنامه فېر كېرېه كا دلي. گېلرېو بېه و خه لكو گېرېه كې. و ده گني، ميانو هه رمانېه را، وانبارا، خزمه تڪه را و ... تد ياكو هه رمانې و وانايشانه مډرېو و پهي نه نجامدايشا كه سانېو، كه دلسوزېني. و ناماډېني و بېه خشكېرانه پهي كومه لي. يان پېكوزياكې هه رمانه كېرا، پېسه و نپايه نده ي پهي ماؤه ميانو دؤي. گېلرېو بېه يا خه لڪېنه ديارېكرېا.
- نه ركو نپايه نده ي پېراداي نېيا، به لكو به كاؤرډه و نه ركېو يا كه گلېرېو بېه ي گرځېنه و خه لكي يان هه رمانگا و فېرگا و فېرمانگا و خه سه خانه كا ديارېكه رډهن، و اتا نپايه نده "نه بدولمه ئه وورا"، نه ك ده سه لاتدار و پېرادر.
- هه رمانكېرډه و بېه خشانه پېسه و نپايه نده و خه لكي يان چالاکي كومه لايه تي، هېچ و ته رته پېوې نابوورېي و كومه لايه تيېش نېيا و مووچه يان به شو نپايه نده ي، پېسه نه مووچه ي يان به شو گرځو خه لكي، چه خه زېنه ي و ده رامه تي و سامانو كومه لي. مډرېو و چه ئانه يه زياته ر نه مېو.
- ماؤه و نپايه نده بېه ي ماؤه ميانو دؤي. گلېرېو بېه يان، ئانه خه لك يان هه رمانكېرې ئا ياگېني، كه ماؤه كې ديارېكه را؛ شش مانگې يان سائېو يان چن سائي. هه ركات نپايه نده ي يان چن نپايه نده ي نه ركو سه رو شانو و وېشا، كه و بېه خشانه دلي. گلېرېو بېه ي خه لڪېه نه پېسېنانشا و نه ستوشاگېرته ن، به درؤسي و پاكې، به ئا جوړه كه ده نكده را يان هورؤچنا گه ر كشابېه ن و ده سنيشانشا كه رډهن، نه نجامنه دئا، گلېرېو بېه ي نا ئاسايې (كتوپر) به رياكړيو و نپايه نده يان چن نپايه نده ي ته ر، ياكو نپايه نده ي و نه ئېه نه منريارؤه.
- نپايه نده ده سه لاتدار نېيا و مافو هېچ فېرمانداييؤي كومه لايه تي و نابوورېش نېيا.
- ده رامه تو كومه لي. پېسه و گرځو بواره كا تهري چه لايه نو نه نجوومېن يان كومي تيؤي هورؤچياؤو سه رېه رشتېكړيو و هېچ كه س به ته نيا مافو پېراداي و به كار به رډه ي و ته خشان و به خشانكېرډه يش نېيا.
- زه مېني و سه رجه مې و كاني و سامانه سرووشتيېه كې. دارايې كومه لايه تي گرځو كومه لېني و هېچ كه س مافو دارايېكه رډه ي تايه تيې ئا چېواشه نېيا و گرځ كه سېو چه كومه له نه مافي هامبه شش سه رو ئا چېواؤه هه ن و مشيؤ خزمه تو گرځو خه لڪيېه نه با و هامبه شيې. با و دارايې كومه لايه تيېه نې.
- سيستمو وپراؤه بهرې كومه لايه تي مافي يه كسان پهي گرځو نه ندا ما و به شه كا كومه لي. چ ره گه زي (ژهن و پيا)، چ كولتوورېي (وه نه ي ژوانې نه ذايې) مسوگه ركه رة و هېچ كه س به هېچ به هانه و پاساؤېو مافو و ته رته رېي نابوورېي و كومه لايه تيېش نېيا و مروؤفېه ي و پابه نې و پارېزانې بنه ماكا سيستمې كومه لايه تيې. تاقه مه رچ و بنه ماو به هره مه نېه ين چه مافه سرووشتي و گه رډووني و مروؤفېه كا.